

ABAD / JABS

JOURNAL OF ANATOLIA AND BALKAN STUDIES
ALTI AYDA BİR ÇIKAR / PERIODICAL PUBLISHED EVERY SIX MONTHS

ANADOLU VE BALKAN ARAŞTIRMALARI DERGİSİ

Cilt/Volume: I Sayı/Issue: I Mayıs/May 2018

ARAŞTIRMA-İNCELEME

Derya SEVİNÇ: Türkiye ve Yunanistan İktidar Partilerinin Ortak Politikaları (1950-1960)

Mahmut Recep KELEBİ: XIII. Yüzyıl Erbil Kokenli Biyografi Müelliflerinden İbn Hallikân Ve Eseri Vefeyâtü'l-Ayan'da Yer Alan Zâp Havzası Âlim, Şair Ve Devlet Adamları

Nuri ADIYERK: Drama Cemaat-i İslamiye Kurumu ve Mübadeleye Hazırlık Faaliyetleri

Mehmet ŞEKER: Türk Devlet Yönetiminde Farklı Başkadılık Uygulamaları: Hazarlar, Altın Orda ve Memlükler Örneği

Onur KABAK: 1530-1611 Yılları Arası Kesriye Şehri'nde Nüfus ve Ekonomi

Betül TEOMAN: Aydınöğulları Beyliği Darphanelerinde Basılan Sikkeler

ÇEVİRİLER

Levent KAYAPINAR - Arslan KILIÇ: Selanik Şerhiye Sicilleri Kataloğu

KİTAP TANITIMI

Zeynep POLAT SATOĞLU: R. P. Paul CHRISTOFF, EDİRNE KÜŞATMASI GÜNLÜĞÜ: KÜŞATMA ALTINDA YAŞAYAN BİRİNİN GÜNLÜK NOTLARI, Çeviren ve Hazırlayan: Yunus Emre Kaleli, Dün Bugün Yazarı Yayınları, İstanbul 2017, 248 sayfa, ISBN: 978-605-4635-31-3

BELGELER

Levent KAYAPINAR: Selanik Makedonya Tarih Arşivi Şerhiye Sicili Kataloğu

ISSN: 2618 - 6004
TEKİRDAĞ 2018

ABAD / JABS

JOURNAL OF ANATOLIA AND BALKAN STUDIES
ALTI AYDA BİR ÇIKAR / PERIODICAL PUBLISHED EVERY SIX MONTHS

ISSN: 2618-6004

Uluslararası Hakemli Dergi
International Peer-Reviewed Journal

Cilt: 1 Sayı: 1 Bahar 2018
Volume: 1 Number: 1 Spring 2018

**© Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi Balkan Araştırmaları, Uygulama
ve Araştırma Merkezi**

**©Namık Kemal University Balkan Researches, Application and
Research Center**

TEKİRDAĞ-2018

ABAD / JABS

JOURNAL OF ANATOLIA AND BALKAN STUDIES
ALTI AYDA BİR ÇIKAR / PERIODICAL PUBLISHED EVERY SIX MONTHS

Cilt/Volume:1 Sayı/Number:1 Bahar/Spring 2018

ISSN: 2618-6004

ABAD - Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi, Bahar ve Güz olmak üzere yılda iki sayı olarak yayımlanan uluslararası hakemli bir dergidir.

JABS - International Journal of Social Sciences is a double blind peer-reviewed international journal published twice a year Spring and Autumn.

SAHİBİ / OWNER

Prof. Dr. Ayşe KAYAPINAR

Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi Adına Balkan Araştırmaları,
Uygulama ve Araştırma Merkezi Müdürü

Director of Balkan Researches, Application and Research Center On
Behalf of Tekirdag Namık Kemal University

YÖNETİM MERKEZİ / MANAGEMENT CENTER

Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi, Balkan Araştırmaları, Uygulama
ve Araştırma Merkezi

Namık Kemal Mahallesi, Kampüs Caddesi, Nu.: 1

59030 Tekirdağ - TÜRKİYE

Tel: + (90)282 250 1192-93-94-

Elmek / Email: abad@nku.edu.tr

Genel Ağ / Web:

[http://balkam.nku.edu.tr/ANADOLUVEBALKANA
RA%C5%9ETIRMALARIDERG%C4%B0S%C4%B0/0
/s/11206/15737](http://balkam.nku.edu.tr/ANADOLUVEBALKANA
RA%C5%9ETIRMALARIDERG%C4%B0S%C4%B0/0
/s/11206/15737)

BASKI YERİ / PRINTED BY

Toprak Ofset Matbaacılık

Ortacami Mah. Çınarlıçeşme Sk. No: 3/1A

Süleymanpaşa-Tekirdağ-Türkiye

Tel: + (90) 282 263 58 49

Elmek / Email: toprakofsetgrafik@gmail.com

KAPAK TASARIM / COVER DESIGN BY

Hacı TANRIVERDİ

İNDEKSLER / INDEX

-idealonline-

© Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi Balkan Araştırmaları, Uygulama
ve Araştırma Merkezi

©Namık Kemal University Balkan Researches, Application and
Research Center

TEKİRDAĞ-2018

YAYIN YÖNETMENİ/ EDITOR IN CHIEF

Prof. Dr. Ayşe KAYAPINAR

Dr. Ökkeş NARİNÇ

YAYIN KURULU/ EDITORIAL BOARD

Prof. Dr. Ayşe KAYAPINAR

Prof. Dr. Levent KAYAPINAR

Dr. Ökkeş NARİNÇ

Doç Dr. H. Veli AYDIN

ALAN YAYIN YÖNETMENİ/ FIELD EDITOR

Prof. Dr. Levent KAYAPINAR

Dr. Öğr. Üyesi Egemen Çağrı
MIZRAK

Doç. Dr. H. Veli AYDIN

Dr. Öğr. Üye. Mahmut Recep
KELEŞ

Dr. İpek ÖZALP

YABANCI DİL YAYIN YÖNETMENİ/ FOREIGN LANGUAGE EDITOR

İngilizce / English

Dr. Öğr. Üye. Cansu Özge ÖZMEN

Yunanca/Greek

Prof. Dr. Levent
KAYAPINAR

Bulgarca/ Bulgarian

Prof. Dr Ayşe KAYAPINAR

Fransızca/ French

Arş. Gör. Fatma ER

Almanca /Deutsch

Öğr. Gör. Harun GÖÇERLER

KİTAP İNCELEME YAYIN YÖNETMENİ/ BOOK REVIEW EDITOR

Dr. Ökkeş NARİNÇ

Arş. Gör. Elif BAKSI

SAYFA DÜZENİ YAYIN YÖNETMENİ/ LAYOUT EDITOR

Dr. Ökkeş NARİNÇ

SORUMLU YAZI İŞLERİ MÜDÜRÜ/ GENERAL MANAGER

Dr. Ökkeş NARİNÇ

YAZI İŞLERİ/ EDITORIAL ASSISTANCE

Dr. Ökkeş NARİNÇ

BİLİM VE DANIŞMA KURULU / SCIENCE AND ADVISORY BOARD

- Prof. Dr. Alaaddin
YALÇINKAYA- Karadeniz Teknik
Üniversitesi
- Prof. Dr. Ali EMİNOV-ABD
- Prof. Dr. Ali YAMAN-Bolu Abant İzzet
Baysal Üniversitesi
- Prof. Dr. Arif BİLGİN-Sakarya Üniversitesi
- Prof. Dr. Cezmi ERASLAN-İstanbul
Üniversitesi
- Prof. Dr. Cüneyt KANAT-Ege Üniversitesi
- Prof. Dr. Çiğdem ÜNAL-İzmir Katip Çelebi
Üniversitesi
- Prof. Dr. Dimitri KOROBİNİKOV-ABD
- Prof. Dr. Dragi GEORGİEV-Üsküp
Üniversitesi
- Prof. Dr. Evangelia BALTA-Atina Ulusal
Araştırma Merkezi
- Prof. Dr. Fehmi YILMAZ-İstanbul
Medeniyet Üniversitesi
- Prof. Dr. Hasan MERT-Ege Üniversitesi
- Prof. Dr. Hüseyin ÇINAR-Yıldırım Beyazıt
Üniversitesi
- Prof. Dr. İdris BOSTAN-İstanbul
Üniversitesi
- Prof. Dr. Mahir AYDIN-İstanbul
Üniversitesi
- Prof. Dr. Mehmet Ali BEYHAN-İstanbul
Üniversitesi
- Prof. Dr. Mehmet ERSAN-Ege Üniversitesi
- Prof. Dr. Mehmet HACISALİOĞLU-Yıldız
Teknik Üniversitesi
- Prof. Dr. Mehmet KARAYAMAN-Uşak
Üniversitesi
- Prof. Dr. Mustafa DAŞ-Dokuz Eylül
Üniversitesi
- Prof. Dr. Mustafa Hamdi SAYAR-İstanbul
Üniversitesi
- Prof. Dr. Turgut YİĞİT-Ankara Üniversitesi
- Prof. Dr. Hülya TAŞ-Ankara Üniversitesi
- Prof. Dr. Selda KAYA KILIÇ-Ankara
Üniversitesi
- Prof. Dr. Neşe ÖZDEN-Ankara Üniversitesi
- Prof. Dr. Hamiyet SEZER-Ankara
Üniversitesi
- Prof. Dr. Hülya BOYANA-Ankara
Üniversitesi
- Prof. Dr. Abdullah GÜNDOĞDU-Ankara
Üniversitesi
- Prof. Dr. Zeynep ZAFER-Ankara
Üniversitesi
- Prof. Dr. Melahat PARS-Ankara Üniversitesi
- Prof. Dr. Hüseyin MEVSİM-Ankara
Üniversitesi
- Prof. Dr. Uğur DOĞAN-Ankara Üniversitesi
- Doç. Dr. Serdar SARISIR-Ankara
Üniversitesi
- Dr. Öğr. Üyesi Rüstem BOZER-Ankara
Üniversitesi
- Prof. Dr. Fatma ACUN-Hacettepe
Üniversitesi
- Prof. Dr. Mehmet ÖZ-Hacettepe
Üniversitesi
- Prof. Dr. Yunus KOÇ-Hacettepe Üniversitesi
- Prof. Dr. Tufan GÜNDÜZ-Hacettepe
Üniversitesi
- Prof. Dr. Ayşe KAYAPINAR-Tekirdağ
Namık Kemal Üniversitesi
- Prof. Dr. Bahri ATA-Gazi Üniversitesi
- Prof. Dr. Bernard LORY-İnalco Üniversitesi
- Prof. Dr. Cevdet YAKUPOĞLU-Kastamonu
Üniversitesi
- Prof. Dr. Ersin GÜLSOY-Uludağ
Üniversitesi
- Prof. Dr. Güray KIRPIK-Gazi Üniversitesi

Prof. Dr. Mustafa ŞAHİN-Dokuz Eylül
Üniversitesi

Prof. Dr. Nuri KARAKAŞ-Ege Üniversitesi

Prof. Dr. Recep KARACAKAYA-İstanbul
Medeniyet Üniversitesi

Prof. Dr. Süleyman ÖZKAN-Ege Üniversitesi

Prof. Dr. Turhan KAÇAR-İstanbul
Medeniyet Üniversitesi

Prof. Dr. Ümit EKİN-Sakarya Üniversitesi

Prof. Dr. Yusuf AYÖNÜ-Ege Üniversitesi

Prof. Dr. Yücel ÖZTÜRK-Sakarya
Üniversitesi

Doç. Dr. Marinós SARIYANNİS-Girit
Akdeniz Araştırmaları Merkezi

Doç. Dr. Aşkın KOYUNCU- Çanakkale
Onsekiz Mart Üniversitesi

Doç. Dr. Emine DİNGEÇ-Dumlupınar
Üniversitesi

Doç. Dr. Dritan EGRO- Tiran Üniversitesi

Doç. Dr. Fatma AKKUŞ YİĞİT-İzmir Katip
Çelebi Üniversitesi

Doç. Dr. Filiz ÇOLAK-Uşak Üniversitesi

Doç. Dr. Halil Saim PARLATIR-İzmir Katip
Çelebi Üniversitesi

Doç. Dr. Murat ÖZKAN-Sakarya
Üniversitesi

Doç. Dr. Nilgün Nurhan KARA-İzmir Katip
Çelebi Üniversitesi

Doç. Dr. Nuray ÖZDEMİR-Bolu Abant İzzet
Baysal Üniversitesi

Doç. Dr. Ömer METİN-Bolu Abant İzzet
Baysal Üniversitesi

Doç. Dr. Paschalidis ANDROUDIS-
Aristoteles Üniversitesi

Doç. Dr. Sırcan KATİC-Belgrad Tarih
Enstitüsü

Doç. Dr. Süleyman POLAT-Dumlupınar
Üniversitesi

Doç. Dr. Tatjana KATİC-Belgrad Tarih
Enstitüsü

Doç. Dr. Tülay METİN-Bolu Abant İzzet
Baysal Üniversitesi

Prof. Dr. Hale ŞIVGIN-Gazi Üniversitesi

Prof. Dr. Hamza KELEŞ-Gazi Üniversitesi

Prof. Dr. İlker ALP-Trakya Üniversitesi

Prof. Dr. İvan RUSEV- Varna

Prof. Dr. Levent KAYAPINAR-Tekirdağ
Namık Kemal Üniversitesi

Prof. Dr. Mehmet Akif TURAL-Gazi
Üniversitesi

Prof. Dr. Mehmet YAVUZERLER-Ondokuz
Mayıs Üniversitesi

Prof. Dr. Mustafa ALKAN-Gazi Üniversitesi

Prof. Dr. Mustafa EKİNCİKLİ-Gazi
Üniversitesi

Prof. Dr. Mustafa TURAN-Gazi Üniversitesi

Prof. Dr. Necdet HAYTA-Gazi Üniversitesi

Prof. Dr. Necla GÜNAY-Gazi Üniversitesi

Prof. Dr. Nenad MOACANİN-Zagreb
Üniversitesi

Prof. Dr. Nicolas VATİN- EPHE Üniversitesi

Prof. Dr. Orlin SABEV-Bulgar Bilimler
Akademisi Sofya

Prof. Dr. Refik TURAN-Gazi Üniversitesi

Prof. Dr. Rositsa GRADEVA-Bulgaristan
Amerikan Üniversitesi

Prof. Dr. Salim KOCA-Gazi Üniversitesi

Prof. Dr. Svetlana İVANOVA- Sofya

Prof. Dr. Viorel DANAİTE-Bükreş
Üniversitesi

Prof. Dr. Yasemin DEMİRCAN-Gazi
Üniversitesi

Prof. Dr. Zeliha DEMİREL-Eskişehir
Anadolu Üniversitesi

Prof. Dr. Erhan AFYONCU-Milli Savunma
Üniversitesi

Prof. Dr. Mustafa TÜRKEŞ-Orta Doğu
Teknik Üniversitesi

Doç. Dr. Emine ERDOĞAN ÖZÜNLÜ-
Hacettepe Üniversitesi

Doç. Dr. Özlem SERT-Hacettepe
Üniversitesi

Doç. Dr. Fatih YEŞİL-Hacettepe Üniversitesi

Doç. Dr. Ü. Gülsüm POLAT- **Dumlupınar Üniversitesi**

Dr. Öğr. Üyesi Ashhan DİNÇER DAĞHAN- **İzmir Katip Çelebi Üniversitesi**

Dr. Öğr. Üyesi Beycan HOCAOĞLU- **İzmir Katip Çelebi Üniversitesi**

Dr. Öğr. Üyesi Bilge KAYA YİĞİT- **Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi**

Dr. Öğr. Üyesi Fahri KILIÇ- **Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi**

Dr. Öğr. Üyesi Güneş IŞIKSEL- **İstanbul Medeniyet Üniversitesi**

Dr. Öğr. Üyesi Mehmet ERSAL- **İzmir Katip Çelebi Üniversitesi**

Dr. Öğr. Üyesi Meral ORTAÇ- **Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi**

Dr. Öğr. Üyesi Neriman HACISALİHOĞLU- **İstanbul Üniversitesi**

Dr. Öğr. Üyesi Nuri ADIYEKE- **Dokuz Eylül Üniversitesi**

Dr. Öğr. Üyesi Özgür KOLÇAK- **İstanbul Üniversitesi**

Dr. Öğr. Üyesi Selahattin BAYRAM- **İstanbul Üniversitesi**

Dr. Öğr. Üyesi Sema KÜSKÜ- **İzmir Katip Çelebi Üniversitesi**

Dr. Öğr. Üyesi Sıddık ÇALIK- **Yıldırım Beyazıt Üniversitesi**

Dr. Öğr. Üyesi Sinan GÜZEL- **İzmir Katip Çelebi Üniversitesi**

Dr. Öğr. Üyesi Şebnem PARLATIR- **İzmir Katip Çelebi Üniversitesi**

Dr. Öğr. Üyesi Ünal ŞENEL- **İzmir Katip Çelebi Üniversitesi**

Dr. Dragana AMEDOSKI- **Belgrad Tarih Enstitüsü**

Dr. Hristiyan ATANASOV- **Sofya Merkez Devlet Arşivleri**

Dr. Nevena NEDELÇEVA- **Tırnova**

Doç. Dr. Akif KİREÇÇİ- **Bilkent Üniversitesi**
Doç. Dr. Aleksander FOTIĆ- **Belgrad Üniversitesi**

Doç. Dr. Alper ALP- **Gazi Üniversitesi**

Doç. Dr. Birten ÇELİK- **Orta Doğu Teknik Üniversitesi**

Doç. Dr. H. Veli AYDIN- **Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi**

Doç. Dr. Mümin İSOF- **Trakya Üniversitesi**

Doç. Dr. Önder DUMAN- **Ondokuz Mayıs Üniversitesi**

Dr. Öğr. Üyesi Bülent AKYAY- **Trakya Üniversitesi**

Dr. Öğr. Üyesi Egemen Çağrı MIZRAK- **Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi**

Dr. Öğr. Üyesi Hasan DEMİRHAN- **Kırklareli Üniversitesi**

Dr. Öğr. Üyesi Hasan Yılmaz YAŞAR- **Eskişehir Anadolu Üniversitesi**

Dr. Öğr. Üyesi İbrahim KELAĞA AHMET- **Trakya Üniversitesi**

Dr. Öğr. Üyesi Kader ÖZLEM- **Uludağ Üniversitesi**

Dr. Öğr. Üyesi Mahmut Recep KELEŞ- **Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi**

Dr. Öğr. Üyesi Türkan DOĞRUÖZ- **Kırklareli Üniversitesi**

Dr. Ökkeş NARİNÇ- **Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi**

Dr. Stefka PIRVEVA- **Bulgar Bilimler Akademisi Sofya**

Dr. Anca POPESCU- **Bükreş Üniversitesi**

Dr. Georgi ZELENGORA- **Sofya**

Dr. Gergana GEORGIEVA- **Veliko Tırnova Üniversitesi**

Dr. Krasimira MUTAFOVA- **Veliko Tırnova Üniversitesi**

Dr. Nevena GRAMATİKOVA- **Sofya**

Sayı-Number: 1
ISSN: 2618-6004

Bahar /Spring 2018
abad@nku.edu.tr

İÇİNDEKİLER / CONTENTS

ARAŞTIRMA-İNCELEME / RESEARCH

- Derya SEVİNÇ**.....3-27
Türkiye ve Yunanistan İktidar Partilerinin Ortak Politikaları (1950-1960) /
The Ruling Parties In Turkey And Greece (1950-1960)
- Mahmut Recep KELEŞ**.....29-46
XIII. Yüzyıl Erbil Kökenli Biyografi Müelliflerinden İbn Hallikân Ve
Eseri *Vefeyâtü'l-Ayan*'da Yer Alan Zâp Havzası Âlim, Şair Ve Devlet
Adamları / *Thirteenth Century Biography Aauthor Ibn Khallikan Whose
Origin From Arbil And His Work: The Poets, Statesmen And Scholars
From Zap Reigon In Wafayat Al-Ayan*)
- Nuri ADIYEKE**.....47-73
Drama Cemaat-i İslamiye Kurumu ve Mübadeleye Hazırlık Faaliyetleri /
*Drama Islamic Community Institution /Cemaat-i İslamiye And Its
Population Exchange Preparedness Activities*
- Mehmet ŞEKER**.....75-88
Türk Devlet Yönetiminde Farklı Başkadılık Uygulamaları: Hazarlar, Altın
Orda Ve Memlûkler Örneği / *Diversified Chief Muslim Judge
Implementations In Turkish State Government: Khazars, Golden Horde,
Mamluks Examples*
- Onur KABAK**.....89-118
1530-1611 Yılları Arası Kesriye Şehri'nde Nüfus ve Ekonomi /
Demographic and Economic Structure of Kesriye Between 1530 and 1611
- Betül TEOMAN**.....119-135
Aydinoğulları Beyliği Darphanelerinde Basılan Sikkeler / *The Coins
Pressed In Mints Of Aydinogulları Beylik*

ÇEVİRİLER / TRANSLATIONS

- Levent KAYAPINAR-Arslan KILIÇ**.....137-193

Selanik Şerriye Sicilleri Kataloğu / The Catalog of The Ottoman Court Registers of Thessaloniki

KİTAP TANITIMI / BOOK REVIEW

Zeynep POLAT SATOĞLU.....195-200

R. P. Paul CHRISTOFF, *EDİRNE KUŞATMASI GÜNLÜĞÜ: KUŞATMA ALTINDA YAŞAYAN BİRİNİN GÜNLÜK NOTLARI*, Çeviren ve Hazırlayan: Yunus Emre Kaleli, Dün Bugün Yarın Yayınları, İstanbul 2017, 248 sayfa, ISBN: 978-605-4635-31-3

BELGELER / DOCUMENTS

Levent KAYAPINAR.....201-263

Selanik-Makedonya Tarih Arşivi Şerriye Sicili Kataloğu / The Catalog of The Ottoman Court Registers of Thessaloniki

YAYIN İLKELERİ.....265-271

TÜRKİYE VE YUNANİSTAN İKTİDAR PARTİLERİNİN ORTAK POLİTİKALARI (1950-1960)

Derya SEVİNÇ*

Öz: İkinci Dünya Savaşı sonunda savaştan galip gelen Amerika ve Sovyetler Birliği gibi iki büyük ülkenin gölgesi altında soğuk savaş dönemi başlamıştır. Yaklaşık yirmi yıl kadar süren bu dönemde Dünya, Doğu ve Batı olmak üzere iki bloğa ayrılmıştır. Dünya sahnesinde süper güç olarak bilinen Amerika komünizmi reddeden tüm ülkelerin koruyuculuğunu üstlenirken Sovyetler Birliği de komünizmi tüm dünyaya yaymak için çaba harcamıştır. Tıpkı coğrafi anlamda doğu ve batı olmak üzere iki zıt tarafta yer alan Amerika ve Sovyetler Birliği, ideoloji konusunda da birbirinin tam tersi istikamette yol almışlardır. Amerika, Batı bloğunun savunması için önemli olduğuna inandığı ve Sovyetler Birliği ile onun uyduları olan devletlerin tehdidi altındaki Türkiye ve Yunanistan'a yaptığı Truman ve Marshall yardımlarının yanı sıra bu iki ülkede sağ partilerinin iktidarda olmasını destekleyerek, onları doğu bloğunun komünizm tehlikesinden uzak tutmaya çalışmıştır. Nitekim 1950-1960 döneminde, Yunanistan'da Aleksandros Papagos'un sağ merkezli Elinikos Sinagermos (Yunan Dirilişi) Partisi ile Konstantinos Karamanlis'in Etniki Rizospastiki Enosis (Radikal Ulusal Birlik) Partisi, Türkiye'de ise Adnan Menderes'in sağcı Demokrat Partisi iktidarda kalmıştır.

Anahtar Kelimeler: Demokrat Parti, Elinikos Sinagermos, Etniki Rizospastiki Enosis, Türkiye, Yunanistan.

THE RULING PARTIES IN TURKEY AND GRECEE (1950-1960)

Abstract: The cold war era had begun under the shadow of two great nations such as United States and Soviet Union that got the victory at the end of the Second World War. During this twenty

---

* Doktora Öğrencisi, Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü, deryasevinc@yahoo.com

years lasting period, the world was divided into two blocks as East and West. While America, known as a superpower on world scene, assumed the guardianship of all countries that rejected communism, Soviet Union endeavored to spread communism throughout the world. Just as they are located in contrasting areas in geographical sense as east and west, they are also in opposite direction of each other regarding ideology. Besides, America believed the importance of defending the West Block and its financial support named Truman and Marshall to Turkey and Greece, the countries which were under the threat of Soviet Union and its satellite states. America tried to keep these countries off the risk of communism of East Block by supporting rightist political parties to be in power. Thus, during the period 1950 and 1960, the right winger Elinikos Sinagermos (Greek Vigilance) of Aleksandros Papagos and Etniki Rizospastiki Enosis (Radical National Union) of Konstantinos Karamanlis in Greece, right winger Demokrat Parti (Democrat Party) of Adnan Menderes were in power.

Key Words: Demokrat Party, Elinikos Sinagermos, Etniki Rizospastiki Enosis, Greece, Turkey.

1. Türkiye'deki İktidar Parti: Demokrat Parti (1950-60)

Fransız İhtilali'nin getirdiği milliyetçilik akımının etkisiyle Osmanlı İmparatorluğu'ndaki pek çok millet bağımsızlığını ilan ederek devlet kurmuşlardı. İmparatorluktan ayrılan son millet olan Türkler ise Osmanlı İmparatorluğu'nun dağılma sürecinde teşkilatlanmaya başlamıştı.

Türkiye Büyük Millet Meclisi, 23 Nisan 1920'de meclisin en yaşlı üyesi olan Sinop Milletvekili Şerif Bey tarafından açıldı. Bundan sonra 1921 yılında Teşkilat-ı Esasiye Kanunu kabul edildi. Bu kanuna göre; egemenlik kayıtsız şartsız millete aitti ve TBMM, milletin temsilcisiydi.¹

Yürürlükteki bu anayasaya göre hükümet üyelerini meclis seçerdi. Fakat mecliste teklif edilen adaylara oy verilmeyince, kolaylıkla bir hükümet bunalımı yaratılabilirdi. Ekim ayının sonlarında böyle bir durum yaşandı. Mustafa Kemal bu bunalımdan kurtulmak için Teşkilat-ı Esasiye Kanunu'nun bir iki maddesinde değişiklik yapılmasını önerdi. Fakat hilafet taraftarları henüz cumhuriyet fikrine hazır değillerdi. Onların karşı çıkmalarına rağmen kanun, 29 Ekim 1923'te meclisten geçti ve cumhuriyet ilan edildi. Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk Cumhurbaşkanı Mustafa Kemal oldu.²

¹ Bülent Tanör, **Kurtuluş Kuruluş**, Cumhuriyet Kitapları, İstanbul, 2006, s.197-198.

² Niyazi Berkes, **Türkiye'de Çağdaşlaşma**, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2002, s. 508-509.

Bağımsızlık mücadelesini yürütmek amacıyla 4 Eylül 1919'da toplanan Sivas Kongresi'nde bir araya gelen Müdafaa-i Hukuk cemiyetlerinin birlikteliği ile Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti oluşturulmuştur. I. TBMM rejimiyle birlikte meclisin tüm üyeleri bu cemiyetin de üyesi sayılmışlardır. Cemiyet, 10 Mayıs 1921'de meclis içinde yeni bir tüzükle Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Grubu adıyla örgütlenmiştir. Bu grup Halk Fırkasının tabanını oluşturmuştur.³

Başbakan İsmet İnönü önderliğindeki Halk Fırkası içinde oluşan muhalefet, Hüseyin Rauf Bey'in çevresinde toplanarak 17 Kasım'da Terakkiperver Cumhuriyet Fırkasını kurdu. Bu yeni partinin "cumhuriyet" sıfatını kullanması Halk Fırkasının da ismini "Cumhuriyet Halk Fırkası" olarak değiştirmeye yöneltti. Bu yeni parti liberal, laik ve milliyetçi politikalarından yanaydı. Ancak CHF'nin köktenci, merkeziyetçi ve otoriter eğilimlerine karşı çıkıyordu. Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası, parti üyelerinin Şeyh Said İsyanını desteklediği ve siyasal amaçlar uğruna dini istismar ettiği gerekçesiyle, 3 Haziran 1926'da İstiklal Mahkemesi'nin tavsiyesi üzerine kapatıldı. Bundan sonra 1930 yılında Atatürk'ün teşvikiyle Serbest Cumhuriyet Fırkası kuruldu. Bu parti, ifade özgürlüğünü, liberal ekonomiyi, yabancı yatırımların teşvikini savunuyordu. Fakat Fethi Okyar, iktidar partisini usulsüzlük ve seçimlerde hile yapmakla suçlayınca Atatürk, bu durum karşısında tarafsızlığını koruyamayacağını bildirdi ve parti, 16 Kasım 1930'da Fethi Okyar tarafından kapatıldı.⁴

Mustafa Kemal Atatürk'ün 10 Kasım 1938'de İstanbul'da ölümünden sonra İsmet İnönü Cumhurbaşkanı seçildi. Böylece 1945 yılına kadar sürecek olan Milli Şef Dönemi başlamış oldu. Cumhurbaşkanı seçilen İnönü, Celal Bayar'a Başbakanlık görevi verdi ve Celal Bayar, hükümeti kurdu.⁵

Celal Bayar Hükümeti'nin istifa ettiği 25 Ocak 1939 günü CHP Genel Sekreteri Refik Saydam hükümeti kurmakla görevlendirildi.⁶ Refik Saydam'ın bazı denetlemelerde bulunmak amacıyla gittiği İstanbul'da 7 Temmuz 1942 gecesi ani ölümüyle Başbakanlığa vekaleten Fikri Tuzer

³ Işıl Çakan, **Türk Parlamento Tarihinde II. Meclis**, Çağdaş Yayınları, 1999, s. 28-29.

⁴ Erik Jan Zürcher, **Modernleşen Türkiye'nin Tarihi**, İletişim Yayınları, İstanbul, 1995, s. 242-261.

⁵ İsmet Bozdağ, **Zaferlerle ve Şereflerle Dolu Bir Hayat Celal Bayar**, Tercüman Aile ve Kültür Kitaplığı Yayınları, İstanbul, 1986, s. 61-64., Koçak, a.g.e. Cilt 1, s. 139-144.

⁶ Cemil Koçak, **Türkiye'de Milli Şef Dönemi (1938-1945)**, Cilt 2, İletişim Yayınları, İstanbul, 1996, s. 13

atandı. Fakat kısa süre sonra 9 Temmuz 1942’de Şükrü Saraçoğlu görevi devraldı.⁷

İkinci Dünya Savaşı, tüm dünyada, serbest seçimlere dayanan demokrasi uygulamalarının, tek partili diktatörlük yönetimlerinin ve siyasal sistemlerin yerini almasına sebep olmuştur. Bu dönemde, Batılı müttefiklerin yanında yer almak isteyen ülkeler, kendi siyasal sistemlerini, Batı formunda düzenleme çabaları içine girmişlerdir.⁸ Savaş sonrası, Tek parti, tek şef sistemi ile yönetilen Türkiye’ye dünya kamuoyunun baskısı artmıştır. Batı ittifakına girmek isteyen Türkiye, bu dönemde, siyasal yapısını demokratikleştirme çabaları içine girmiştir.⁹

Çetin Yetkin’e göre; Tan Gazetesi, 4 Aralık 1945 yılında yerle bir edildiği sırada İnönü, ABD’nin desteğini sağlamak amacıyla, çok partili düzene girişimini başlattığını ve girişimin içten olduğunu Amerika’ya kanıtlamaya çalışıyordu. Tan Gazetesi sahibi ve başyazarı Zekeriya Sertel ise İnönü’nün açıkladığı bu siyaseti eleştiren türde yazılar yazmakta ve CHP’nin bu konuda başarılı olamayacağını ima etmekteydi. Tan Gazetesi’ne yapılan saldırının ilk nedeni bu yazılardı. İkinci nedeni ise Tevfik Rüştü Aras’ın Tan Gazetesi’ne gelerek Zekeriya Sertel’e, Celal Bayar ve Adnan Menderes ile birlikte ikinci bir parti kurulacağını bildirmesi ve bu partinin yayın organı ihtiyacını karşılamak üzere Tan basımevinde Zekeriya Sertel’in eşi Sabiha Sertel’in başkanlığında “Görüşler” adlı haftalık bir dergi çıkarılmasıydı.¹⁰

CHF içindeki muhalefetin sesi 1945 yılı bütçe görüşmeleri sırasında daha çok çıkmaya başlamıştı. Çiftçiye Topraklandırma Kanunu’nun Millet Meclisi’nden çıktığı günlerde, İzmir Milletvekili Celal Bayar, Aydın Milletvekili Adnan Menderes, İçel Milletvekili Refik Koraltan ve Kars Milletvekili Fuat Köprülü meclise, “Dörtlü Takrir” adıyla bilinen bir önerge vermişlerdi. Dört milletvekili, önergelerinde; kanunlardaki ve parti tüzüğündeki antidemokratik hükümlerin kaldırılmasını ve seçimlerin serbestçe yapılmasını istiyorlardı. Dörtlü Takrir, bu türlü taleplerin usulen gruba getirilemeyeceği gerekçesiyle reddedilmiştir. Önergeleri reddedilen dört milletvekilinden ikisi; Adnan Menderes ve Fuat Köprülü, Vatan Gazetesi’nde açık muhalefete başladılar ve bu sebeple 21 Eylül’de

---

⁷ Koçak, a.g.e., Cilt 2, s. 275-279.

⁸ Koçak, a.g.e., Cilt 2, s. 560.

⁹ Turgay Uzun, “Türkiye’de Demokrasi’ye Geçişin İç ve Dış Etkenleri”, **Demokrasi Platformu: Üç Aylık Fikir-Kültür-Sanat ve Araştırma Dergisi**, Demokrat Parti ve Menderes, Cilt-1, Yıl:5, Sayı:17, Kış 2009, s. 37.

¹⁰ Çetin Yetkin, **Karşı Devrim 1945-1950**, Otopsi Yayınları, İstanbul, 2003, s. 468-481.

oybirliğiyle partiden ihraç edildiler. Bu ihraç kararı üzerine Refik Koraltan, 2 Ekim'de Vatan Gazetesi'ne bir beyanat vererek arkadaşlarının partiden ihracının tüzüğe aykırı olduğunu ileri sürdü ve kendisi de aynı akıbete uğradı. Son olarak, Eylül sonunda milletvekilliğinden, aralık ayında da partiden istifa eden Celal Bayar, 1 Aralık'ta basına verdiği demeçte, yeni bir parti kuracaklarını açıkladı. Bu açıklamadan sonra İsmet İnönü ve Celal Bayar bir araya gelerek CHP içinden çıkacak bir muhalefet partisi konusunu görüştiler. İnönü'nün onayını alan kurucular, 7 Ocak 1946'da Demokrat Parti'yi kurdular.¹¹

Türkiye'nin 1945 yılında çok partili hayata geçiş kararı almasının ardından CHP, 5 Haziran 1946'da çıkarılan bir yasa ile seçimlerin tek dereceli olması, kullanılan oyların kapalı bir zarf içinde sandığa atılmasını kabul etti. Ayrıca TBMM, genel seçimlerin 1947 yılının Ekim ayı yerine, 21 Temmuz 1946'da yapılmasına karar verdi. Seçimlerin bir yıl önceye alınmasının esas nedeninin, Demokrat Parti'nin teşkilatlanmasına ve seçimlere hazırlanmasına yeterince zaman bırakmamak olduğu yönünde kamuoyunda yorumlar yapıyordu. Nitekim DP, seçimlere kadar ancak 34 il ve 160 ilçede teşkilatlanabilmişti. Cumhuriyet tarihinde ilk defa çok partili bir seçim yapılacağı için Demokrat Parti'nin CHP karşısında güçlü adaylar göstermesi gerekiyordu. Bu nedenle, İstiklal Savaşı Kahramanı Fevzi Çakmak'ı kadrosuna, bağımsız aday olarak, dahil etti. Seçimlerin sonucunda, meclisteki 465 sandalyenin 397'sini CHP, 61'ini DP, 7'sini bağımsızlar kazandı.¹²

DP'nin seçimi kaybetmesi konusunda, kuruluş tarihinden çok kısa bir süre sonra seçime gidilmiş olması, bu yüzden Türkiye'nin her ilinde örgütlenmesini tamamlayamamış olması, seçimlerin açık oy, gizli sayım yöntemiyle yapılmış olmasının sonucu olarak halkın seçim yaparken özgür hareket edememiş olması, oyların sayımı sırasında CHP lehine tavır takınılmış olması yolunda iddialar ileri sürülmüştür.¹³

Seçim Kanunu'na göre; 14 Mayıs 1950 seçimlerinde 1946 seçimlerinin aksine, seçmen oyunu gizli vermiş, oylar ise açık sayım yöntemiyle sayılarak, sonuçlar resmi sandık mazbatalarıyla siyasi partiler

---

¹¹ Cem Eroğul, **Demokrat Parti (Tarihi ve İdeolojisi)**, Sevinç Matbaası, Ankara, 1970, s. 9-12.

¹² Mustafa Çufalı, "Türkiye Cumhuriyeti'nin İlk Çok Partili Genel Seçimi: 1946 Seçimleri", **Demokrasi Platformu: Üç Aylık Fikir-Kültür-Sanat ve Araştırma Dergisi**, Demokrat Parti ve Menderes, Cilt-1, Yıl:5, Sayı:17, Kış 2009, s. 44-49.

¹³ M. Çağatay Okutan, "Demokrat Parti'nin Doğuşunda Etkili Olan Sosyo-Politik Dinamikler", **Demokrasi Platformu: Üç Aylık Fikir-Kültür-Sanat ve Araştırma Dergisi**, Demokrat Parti ve Menderes, Cilt-1, Yıl:5, Sayı:17, Kış 2009, s. 6.

temsilcilerine verilmişti. Seçim sonucunda DP, mecliste yarıdan fazla sandalye elde etmişti. Meclis 22 Mayıs 1950 günü açılmış ve Celal Bayar Türkiye'nin üçüncü cumhurbaşkanı olarak görevine başlamıştı ve aynı gün meclise sunduğu bir tezkere ile Bakanlar Kurulu'nun teşkili için Adnan Menderes'i görevlendirmişti. Böylece Adnan Menderes, on birinci Başbakan olarak Türk siyasi tarihinde yerini almıştı.¹⁴

Birinci Adnan Menderes Hükümeti, 22 Mayıs 1950- 9 Mart 1951 tarihleri arasında görev yapmıştır. Dönemin Dışişleri Bakanı Fuat Köprülü liderliğinde yürüttüğü dış politikasının temelinde; büyük-küçük bütün devletlerin özgürlük ve toprak bütünlüklerine saygı duymak ve barışçı bir politika izlemek yer alıyordu. Hükümetin bir diğer dış politika hedefi, Truman ve Marshall yardımıyla kendisini destekleyen ABD'nin yanı sıra, İngiltere ve Fransa ile de siyasi, iktisadi, kültürel ilişkileri güçlendirmektir.¹⁵

Ayrıca, Birinci Menderes Hükümet Programı'nda, vatandaş hak ve hürriyetlerini gerçekleştirmek için gereken kanunların çıkarılarak, anayasada tek parti devrinden kalan ne varsa tasfiye edileceği açıklanmıştır. Bu çerçevede 18 Temmuz 1932 yılından beri 18 yıldır uygulanmakta olan ve halkın büyük çoğunluğunun şikâyet ettiği ezanın Arapça okunması yasağı, DP'nin parti programındaki laik anlayışında benimsediği din ve vicdan hürriyeti gerekçesiyle 16 Haziran 1950 tarihinde kaldırıldı.¹⁶

Demokrat Parti yöneticileri arasında çıkan anlaşmazlıklar nedeniyle Menderes, kabinesiyle birlikte 8 Mart 1951'de istifa etti ve ara seçimlere gidildi. Ara seçimler sırasında yapılan propaganda sırasında, DP ve CHP arasında dini konuların işlenme yoğunluğu dikkat çekici oldu. Ayrıca bu dönemde DP'nin dış politikasında aşırı Amerikancılık, yabancı sermayecilik, özel teşebbüsçülük, dini temayüller daha fazla ortaya çıktı. Ara seçimleri büyük farkla DP kazandı.¹⁷

Ara seçimlerin ardından iktidara gelen İkinci Adnan Menderes Hükümeti, 9 Mart 1951- 17 Mayıs 1954 tarihleri arasında görev yapmıştır. Dışişleri

---

¹⁴ Orhan Cemal Fersey, **Bir Devre Adını Veren Başbakan: Adnan Menderes**, Garanti Matbaası, İstanbul, 1975, s. 246-253.

¹⁵ Kemal Girgin, **T.C. Hükümetleri Programlarında Dış Politikamız (70 Yıllık Panoraması 1923-1993)**, Ankara, 1993, s.26-27.

¹⁶ Adnan Küçük, "Türkiye'de 1950-1960 Arası Dönemde Hukuki Gelişmeler ve Fiili Uygulamalar: Türkiye Ne Oranda Demokratikleşebildi?", **Demokrasi Platformu: Üç Aylık Fikir-Kültür-Sanat ve Araştırma Dergisi**, Demokrat Parti ve Menderes, Cilt-1, Yıl:5, Sayı:17, Kış 2009, s. 59-62.

¹⁷ Eroğul, a.g.e., s. 74-76.

Bakanlığı görevini Fuat Köprülü'nün yürüttüğü hükümetin, açıklamış olduğu dış siyaset programına göre; ülkenin hür milletler cephesinde yapacağı savunma antlaşmaları sayesinde revizyonist devletlerin saldırılarından korunabileceğine inanıldığı ifade edilmiştir. Ayrıca, Komşu ülkelerle iyi dostluk ilişkileri kurulmak istendiği de belirtilmiştir.¹⁸

Demokrat Parti'nin, 15 Aralık 1953'te onaylayarak yürürlüğe koyduğu bir yasayla CHP'nin mal varlıklarına el koyması, 27 Ocak 1954 tarihinde Köy Enstitüleri'ni ehliyetli öğretmen yetiştirmeye elverişli olmadığı gerekçesiyle kapatması, iktidar ile muhalefet arasını açan olaylar olmuştur. Katılım oranının %88,63 oranında olduğu genel seçimler 2 Mayıs 1954 günü yapılmış ve DP, oyların %58,42'sini alarak 503 milletvekili çıkarmayı başarmıştı. Muhalefetteki CHP ise %35 oy oranıyla 31 milletvekili çıkarmıştı.¹⁹

Mecliste tek parti gibi hareket etmesini sağlayan 1954 seçimleri ile kurulan Üçüncü Adnan Menderes Hükümeti, 17 Mayıs 1954- 9 Aralık 1955 tarihleri arasında görev yapmıştır. Fuat Köprülü yine dönemin dışişleri bakanlığı görevini yürütmüştür. Hükümet, NATO teşkilatı içinde dünya barışının sağlanması için diğer ülkelerle müşterek hareket etmeyi, Yunanistan ve Yugoslavya ile yapılan Ankara Antlaşması'm daha da güçlendirmek için gayret sarf etmeyi hedeflemiştir.²⁰

Üçüncü Menderes Hükümeti, iç politikada muhalefet ile sert tartışmalara girmiş, muhalefetin radyodan yararlanma hakkına son vermiş, eleştirilerini arttıran basma karşı sert önlemler almış ve pek çok gazeteciyi ağır şekilde cezalandırmıştı. Dış Politika konusunda ise Hükümeti en çok uğraştıran konu Kıbrıs meselesi ve 6-7 Eylül olayları nedeniyle Yunanistan'la yaşadığı sorular olmuştur. İçte ve dışta yaşanan bu olaylar nedeniyle kabine 30 Kasım 1955 tarihinde istifa etti. Bunun üzerine Cumhurbaşkanı Celal Bayar, 1 Aralık 1955'te yeni kabineyi kurma görevini Başbakan Adnan Menderes'e verdi.²¹

Dördüncü Adnan Menderes Hükümeti, 9 Aralık 1955-25 Kasım 1957 tarihleri arasında görev yapmıştır. Fuat Köprülü önderliğindeki Dışişleri

¹⁸ Kemal Girgin, T.C. Hükümetleri Programlarında Dış Politikamız (70 Yıllık Panoramamız 1923-1993), Ankara, 1993, s. 27-28.

¹⁹ Mustafa Albayrak, "Demokrat Parti Döneminde İktidar Muhalefet İlişkileri" **Demokrasi Platformu: Üç Aylık Fikir-Kültür-Sanat ve Araştırma Dergisi**, Demokrat Parti ve Menderes, Cilt-1, Yıl:5, Sayı:17, Kış 2009, s. 168-170.

²⁰ Girgin, a.g.e., s. 28.

²¹ Mustafa Albayrak, **Türk Siyasi Tarihinde Demokrat Parti (1946-1960)**, Phoenix Yayınevi, Ankara, 2004, s.281-282.

Bakanlığı dış politikası, içinde bulunulan ortak savunma paklarının daha da güçlendirilmesi yönünde olmuştur. Bu kapsamda Yunanistan ve Yugoslavya ile imzalanan Balkan Paktı'nın geliştirilmesi için gayret sarf edileceği açıklanmıştır. Kıbrıs meselesi üzerinde hassasiyetle durulduğu ifade edilmiştir.²²

DP Hükümeti'nin katıldığı son seçimler olan 1957 genel seçimleri, oldukça sert geçen seçim kampanyasından sonra 27 Ekim günü yapılmıştır. Seçim sonucunda DP 424, CHP ise 178 milletvekiliği kazanmıştır.²³ Bu sonuçlar incelendiğinde iktidardaki DP'nin oy kaybettiği, muhalefetteki CHP'nin ise oylarını arttırdığı ortaya çıkmaktadır.

Beşinci Adnan Menderes Hükümeti, 25 Kasım 1957-26 Mayıs 1960 tarihleri arasında görev yapmıştır. Dönemin Dışişleri Bakanlığı görevini Fatin Rüştü Zorlu üstlenmiştir. Bu dönemde NATO'nun, Türkiye'nin milli savunmasını desteklemek yönünden önemli bir yere sahip olduğu açıklanmıştır.²⁴

Muhalefet Partisi CHP, 1957 yılı seçimlerinde milletvekili sayısını arttırınca, iktidara karşı "Ege Taarruzu" adı verilen propaganda gezilerine çıktı. İktidar da bu gezilere "Vatan Cephesi" ile cevap vermeye çalışınca meclisteki tartışmalar çatışma derecesine ulaştı. Bu dönemde ülkenin her yerinde mitingler düzenleniyordu. Mecliste bir Tahkikat Komisyonu'nun kurulması ve bu komisyonun tutuklama yetkisiyle güçlendirilmesi, gösterilerin üniversitelere sıçramasına neden oldu. Ankara ve İstanbul'da sıkıyönetim ilan edildi. Beyazıt Meydanı'nda, seken bir merminin bir gence isabet ederek öldürmesi üzerine Harbiyeliler, hükümet aleyhinde yürüyüşe geçtiler. Bu olaylar üzerine ordu, 27 Mayıs 1960 yılında iktidara el koydu.²⁵

Cuntanın gerçekleştirdiği 27 Mayıs 1960 Askeri Darbesi, Türkiye'deki askeri müdahaleler yolunu açmış olması bakımından önemlidir.²⁶

Demokrat Parti'nin fiili olarak ortadan kalkması 27 Mayıs 1960 tarihinde ordunun iktidarı ele almasıyla, hukuki olarak ortadan kalkması ise 29 Eylül

²² Girgin, a.g.e., s. 29-30.

²³ Albayrak, a.g.e., s. 298-302.

²⁴ Girgin, a.g.e., s. 30-31.

²⁵ İsmet Bozdağ, **Zaferlerle ve Şereflerle Dolu Bir Hayat Celal Bayar**, Tercüman Aile ve Kültür Kitaplığı Yayınları, İstanbul, 1986, s.111-112.

²⁶ Çetin Yetkin, **Türkiye'de Askeri Darbeler ve Amerika 27 Mayıs 1960-12 Mart 1971-12 Eylül 1980**, Yeniden Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Yayınları, 2006, s.84.

1960 tarihinde, Ankara Dördüncü Asliye Hukuk Mahkemesi'nin verdiği kapatma kararı ile gerçekleşti.²⁷

2. Yunanistan'daki İktidar Partileri (1950-60)

1924-1935 tarihleri arasında Cumhuriyet rejimi altında yaşayan Yunanistan, 1935 yılında yeniden anayasal monarşiye döndü. Bir yıl süren parlamenter hükümetin ardından 1936 yılında İoannis Metaksas, kral tarafından başbakanlığa getirildi. Bundan sonra Metaksas parlamentoyu feshetti ve kendini ömür boyu başbakan ilan etti. Koyu bir kralcı olan Metaksas, faşist özellikler gösteren bir baskı yönetimi kurmuştur. İşte Yunanistan, İkinci Dünya Savaşı başladığı zaman böyle bir siyasi ortamdı. 1940 Ekim'inde önce İtalya'nın sonra Almanya'nın işgaline uğradı.²⁸

İkinci Dünya Savaşı'nın son bulmasıyla ülke içinde çeşitli siyasi olaylar baş gösterdi. Yapılan halk oylamalarında monarşi yanlısı ve karşıtı gruplar arasında çıkan çatışmalar 1944 yılı Aralık ayında kısa süreli olarak durmuş olsa da, kral yanlısı faşist gruplar ile aşırı sol görüşlü komünist gruplar arasında çıkan çatışmalar 1946-1949 yıllarının "Kardeş Kavgası"²⁹ olarak anılacağı İç Savaş yılları olmuştur.³⁰

1949 yılında İç Savaş'ın sonlanmasıyla birlikte Yunanistan'ın yönetiminde rol oynayan siyasi partiler ve kurulan hükümetler, Türkiye'de Demokrat Parti Dönemi ile yaşanan ilişkilerin incelenmesi açısından önemlidir.

İç Savaş öncesi kurulmuş ve savaş sonrasında varlıklarını sürdürebilen siyasi partiler, savaş sonrası yapılan ilk siyasi seçimlerde sol, sağ ve merkezci partiler olmak üzere üç büyük grupta birleştiler³¹. Türkiye'de

²⁷ Eroğul, a.g.e., s. 187.

²⁸ Oral Sander, **Siyasi Tarih 1918-1994**, İmge Kitabevi, Ankara, 2007, s.253.

²⁹ Emfilios Polemos: Aynı gruba mensup kişiler veya gruplar arasında yaşanan silahlı, şiddetli çatışma, kardeşlerarası savaş. Yunanistan'da özellikle İkinci Dünya Savaşı sonrasında çıkan iç savaşı anlatmak için kullanılan terim. İnstituto Neoellinikon Spudon (İdrima M. Triandafilidis), **Leksiko Tis Kinis Neoellinikis**, Selanik, 2003,s.461. (Çağdaş Yunan Araştırmaları Enstitüsü (M. Triandafilidis Vakfı), **Genel Çağdaş Yunan Sözlüğü**, Selanik, 2003, s.461.)

³⁰ **Nea Enkiklopedia**, Tomos 33, Malliaris Paideia, Selanik, 2006, s.196-204 (**Çağdaş Yunan Ansiklopedisi**, Cilt 33, Malliaris Eğitim Yayınları, Selanik, 2006, s.196-204.)

³¹ Partiler arası gruplaşma 1950 yılının ikinci yarısına kadar süren partilerarası yeniden gruplaşma süreci sonrasında; 1951 yılında sol kanatta EDA (Birleşik Demokratik Sol Parti), aynı yıl sağ kanatta ise Ellinikos Sinagermos (Yunan Dirilişi) partileri kuruldu. Sonraları sağ kanadın ikiye bölünmesiyle 1955'te Koma Proodeftikon (Terakki Partisi) ve ERE (Radikal Ulusal Birlik) partileri siyasi sahnede boy gösterdiler. Merkezde oluşum ise daha geç yıllarda, 1961 senesinde Yeorgio Papandreu tarafından liberal partilerin

Demokrat Parti iktidarı sürecinde, Yunanistan'da Ellinikos Sinagermos (ES- Yunan Dirilişi) ve Ethniki Rizospastiki Enosis (ERE- Ulusal Radikal Birlik) partileri iktidar olmuştur.

2.1. Papagos Hükümeti: Ellinikos Sinagermos (Yunan Dirilişi) Partisi (1951-55)

1949 yılının ağustos ayında İç Savaş'ın son bulmasıyla, askeri idare altındaki siyasi yönetimin, yani savaş sonrası rejimin nasıl şekilleneceği ile ilgili önemli bir sorun ortaya çıkmıştı. Diktatörlüğün etkisi, tipik bir parlamenter rejimin örtüsü altında, yılın son aylarında dahi hala en sancılı şekilde etkisini göstermekteydi.³² Parlamentoda ve parlamento dışındaki askeri idarede yaşanan tereddüt, geçici hükümetin şekillenmesi için ortaya konulan çabaları uzattıkça uzatıyor, zaman kaybından başka bir şey yaratmıyordu. Geçici hükümet kurulmasının ortak amacı, seçim süreci öncesinde istikrarlı bir gücün sağlanması için seçim gayretlerini ertelemektir. Seçimlerin ertelenmesi için uygulanan farklı çabalar ve parlamenter geleneklerin korunması, özellikle de idam cezasının ertelenmesi konusunda bir yandan üç büyük parti liderlerinin³³ öte yandan ise ABD'nin sert baskısıyla karşılaşan Yunan Hükümeti'nde söz konusu istikrarlı gücü sağlayabilecek tek kişi ise İç Savaş'ın birleştirici simgesi ve geleceğin lideri olacak Aleksandros Papagos'du.³⁴ Bu görüşler ışığında siyasi durumu eleştiren Aleksandros Papagos 20 Aralık 1949 tarihinde "Demokratik parlamento sistemi, günümüz Yunanistan'ının sahip olduğu tek rejimdir" ve "Diktatörlük, ülkenin mezarı (...)"³⁵ birinci derecede yıkımı olacaktı." sözleriyle öne çıktı.³⁶

Geçici hükümetin kurulmasında yaşanan son siyasi başarısızlık da, 1950 yılının Ocak ayı başlarında hükümet kriziyle sonuçlandı. Laiko Koma Partisi (Halk Partisi) Lideri Konstantinos Çaldaris, yaşanan siyasi krize yol açtığı gerekçesiyle General Aleksandros Papagos'u suçlayıcı ithamlarda

---

birleştirilmesiyle Enosis Kendru (Merkez Birliği) meydana geldi. **Nea Enkiklopedia**, Tomos 34, Malliaris Paideia, Selanik, 2006, s.185-188

³² Thanos Veremis, **İstoria Ton Elinoturkikon Sheseon 1453-2005**, Ekdoseis I. SIDERIS, Atina, 2005, s. 145. (Thanos Veremis, **Yunan-Türk İlişkileri Tarihi 1453-2005**, I. SIDERIS Yayınları, Atina, 2005, s.145.)

³³ Konstantinos Çaldaris, Sofoklis Venizelos ve Yeorgio Papandreu

³⁴ Vasilis Panagiotopoulos, **İstoria Tu Neu Ellinismu 1770-2000**, Ellinika Grammata, Atina, 2003, s. 10. (Vasilis Panagiotopoulos, **Çağdaş Yunanlığin Tarihi 1770-2000**, Yunan Belgeleri, Atina, 2003, s. 10.)

³⁵ Kaynak metinde de konuşma üç nokta ile bölünmüştür.

³⁶ **Kathimerini**, 31 Temmuz 1951. (**Günlük**, 31 Temmuz 1951.)

bulundu ve kendisinin siyasete karıştığını vurguladı.³⁷ Bu açıklamanın ardından Papagos, 5 Ocak 1950 tarihinde generallikten istifa ettiğini açıkladı ancak iki gün sonra yeniden göreve döndü. Çünkü Yunan Kralı Pavlos, İç Savaş'ta kendisine ve ülkesine yönelik gösterdiği büyük başarı ve gayretler sonucunda Yunan ordusunda ilk defa General Papagos'u Mareşal rütbesine terfi ettirmişti³⁸ ve kendisine sadık bu gücü yanında tutmak isteyerek onu görevine tekrar çağırdı. Fakat Papagos, geri dönmeyen önce, yani istifasının ertesi günü Diomidis ara hükümeti de görevinden istifa ettiğini açıkladı. Geçici hükümeti kurma görevini devralan Meclis Eski Başkanı İoannis Theotokis ise derhal meclisi dağıttı ve yeni seçim tarihini 19 Şubat 1950 olarak açıkladı³⁹. Seçim sistemiyle ilgili yapılan müzakerelerin uzaması, seçim tarihini de iki hafta uzattı ve son olarak 5 Mart 1950 tarihi belirlendi.⁴⁰ Papagos'un Ocak ayı başında yaptığı açıklama, yaklaşan seçimlere istifa edip katılmayacağı yönündeydi.⁴¹

Seçim sistemiyle ilgili süren uzun tartışmalar sonunda %20'lik baraj oranı ortadan kaldırıldı ve 5 Mart 1950 tarihinde yapılan seçimlere katılan 29 siyasi oluşumdan 10 tanesi mecliste milletvekili çıkarabildi. Bununla birlikte seçimlere katılan siyasi partilerden hiçbirisi %20 oy oranını geçemedi.⁴²

Seçim sonrası sağ kanatta en önemli parti yapılanması, %18,8 oy oranı ve 62 milletvekiliyle Çaldaris'in liderliğindeki Laiki Koma (Halk Partisi) oldu.⁴³ Seçimlerde ikinci parti olarak çıkan ve merkezde bulunan Nikolaos

---

³⁷ Vasilis Panagiotopoulos, *İstoria Tu Neu Ellinismu 1770-2000*, Ellinika Grammata, Atina, 2003, s. 9-10. (Vasilis Panagiotopoulos, *Çağdaş Yunanlığın Tarihi 1770-2000*, Yunan Belgeleri, Atina, 2003, s. 9-10)

³⁸ Dimitris Kіçikis, *İstoria Tou Ellinoturkiku Horu 1928-1973*, Vivliopolion Tis Estias, Atina, 1995, s.182. (Dimitris Kіçikis, *Yunan-Türk Ülkeleri Tarihi 1928-1973*, Atina, 1995, s.182.)

³⁹ *To Vima*, 14 Ocak 1950. (*Kürsü*, 14 Ocak 1950.)

⁴⁰ Popi Paraskevopulu, *Filelefthera Anigma Stin Ellada Meta Ton Emfilio. İ Anodos Ke İ Ptosi Tu Plastiras*, ekdosis Fitrakis/Tipos A.E.-Singhroni İstoria, Atina, 1987, s.60-63. (Popi Paraskevopulu, *İç Savaş Sonrası Yunanistan'da Liberal Açılım Plastiras'ın İktidara Gelişi ve Düşüşü*, Fitrakis Çağdaş Tarih Basın Yayınları, Atina, 1987, s. 60-63.)

⁴¹ Panagiotopoulos, a.g.e., s.11

⁴² Aynı yer

⁴³ Richard Clogg, *Modern Yunanistan Tarihi*, İstanbul, 1997, s.179 – *İstoria Tou Elinikou Ethnous-Singhronos Elinismos Apo To 1941 Eos To Telos Tou Eona*, Ekdotiki Atinon A.E., Tomos IST, Athina, 2000, s.176. (*1941'den Yüzyılın Sonuna Kadar Yunan Ulusunun Tarihi*, Atina A.E. Yayınları, Cilt 16, Atina 2000, s. 176.)

Plastiras'ın partisi Ulusal İlerici Merkez Birliği (Ethnikis Proodeftikis Enosis Kendru -EPEK) %16,44 oy oranı ve 44 milletvekiline sahip oldu.⁴⁴

Seçimlerin ardından yeni kurulacak hükümet görevinin kime verileceği sorusuna merkez kanattan yanıt gecikmedi. Üç büyük merkez partisi lideri⁴⁵ kendi aralarında anlaşılabilir ve 12 Mart 1950 tarihinde Plastiras'ı başbakan adayı göstererek krallığa bir koalisyon teklifi sundular.⁴⁶ Kral ise, 22 Mart 1950'de Sofoklis Venizelos'u başbakanlık görevine getirdi⁴⁷. Ancak sonra, Yunanistan'ın Amerikan Büyükelçisi Henry Grady'nin ani müdahalesiyle Venizelos hükümeti mecliste yemin etmeden dağıldı ve 15 Nisan 1950 tarihinde Plastiras'ın başbakanlığa getirilmesi ve merkezde bulunan üç partinin ittifakıyla yeni hükümet kuruldu.⁴⁸

Fakat Plastiras hükümeti yalnızca dört ay görevde kalabildi. Aynı yılın ağustos ayında, Koma Fileleftheron'un (Liberallerin Partisi) hükümete olan desteğini çekmesinin ardından Plastiras 18 Ağustos 1950 tarihinde görevinden istifa etti⁴⁹. Saray ve Amerikan Büyükelçiliği tarafından aynı ay içerisinde, Aleksandros Papagos liderliğinde bir "geçici hükümet" oluşturulması kararlaştırıldı. Papagos ise Sofoklis Venizelos'un tarafını destekliyordu. Dolayısıyla Papagos çözümü de başarısızlıkla sonuçlandı. Üstelik bu başarısızlık general ile sarayın karşı karşıya gelmesine de neden oldu⁵⁰. Plastiras hükümetinin istifası, yaklaşık üç ay süren bir hükümet krizine yol açtı.⁵¹

Güvenilir bir çözüme ihtiyaç duyularak, yaşanan siyasi krize 13 Eylül 1950'ye kadar bir çözüm aranmaya çalışıldı. İlk başta, Koma Fileleftheron

⁴⁴ A.Dimitrios Drogidis, *Singhroni Elliniki İstoria 1453-1997*, University Studio Press, Selanik, 1997, s.558-559. (A.Dimitrios Drogidis, *Çağdaş Yunan Tarihi 1453-1997*, Üniversite Stüdyo Basımı, Selanik, 1997, s.558-559.)

⁴⁵ Nikolaos Plastiras-Ethnikis Proodeftikis Enosis Kendru (Ulusal İlerici Merkez Birliği), Sofoklis Venizelos-Koma Fileleftheron (Liberallerin Partisi) ve Yeorgio Papandreou-Dimokratiko Sosyalistiko Koma (Demokratik Sosyalist Parti).

⁴⁶ Popi Paraskevopulu, *Filelefthera Anigma Stin Ellada Meta Ton Emfilio. İ Anodos Ke İ Ptosı Tu Plastiras*, ekdosis Fittrakis/Tipos A.E.-Singhroni İstoria, Atina, 1987, s. 42-44. (Popi Paraskevopulu, *İç Savaş Sonrası Yunanistan'da Liberal Açılım Plastiras'ın İktidara Gelişi ve Düşüşü*, Fittrakis Çağdaş Tarih Basın Yayınları, Atina, 1987, s. 42-44)

⁴⁷ *To Vima*, 23 Mart 1950. (Kürsü, 23 Mart 1950.)

⁴⁸ Panagiotopoulos, a.g.e., s.12.

⁴⁹ İlias Nikolakopoulos, *Apo To Telos Tu Emfilio Polemu Eos Tin Anodo Tis Enosis Kendru, İstoria Tu Elliniku Ethnus*, Ekdotiki Athinon, Tomos 16, Atina, 2000, s.175. (İlias Nikolakopoulos, *İç Savaş'ın Bitişinden Merkez Birliği Partisi'nin İktidarına, Yunan Ulusu Tarihi*, Atina Yaynevi, Cilt 16, Atina, 2000, s.175.)

⁵⁰ Nikolakopoulos, a.g.e., s.175.

⁵¹ Panagiotopoulos, a.g.e., s.13.

(Liberallerin Partisi) lideri Venizelos'un başbakanlığında tek partilik bir iktidar yapısı oluşturuldu. Yalnızca iki gün sonra, Dimokratiko Sosialistiko Koma (Demokratik Sosyalist Parti) lideri Papandreu'nun da başbakan yardımcısı olması koşuluyla hükümet genişledi. Ancak bu oluşturulan ittifak hükümeti de 51 günden fazla dayanmadı. Venizelos'un görevini kötüye kullandığı nedeniyle patlak veren skandal neticesinde yalnızca hükümet dağılmakla kalmadı, ayrıca Laiko Koma (Halk Partisi) Partisi de bölündü. Böylece Venizelos yönetimi, 3 Kasım 1950 tarihinde Laiko Koma (Halk Partisi) Partisi'nden ayrılan bakanların ardından yeniden şekillendi ve ayrılanlar 16 Kasım 1950'de aralarında Stefanos Stefanopulos, Konstantinos Karamanlis ve Yorgos Rallis gibi milletvekillerinin de bulunduğu Laiko Koma (Halk Partisi) milletvekillerinin katılımıyla bağımsız bir meclis grubu oluşturdular⁵². Bu milletvekilleri ve Ethniko Enotiko Koma (Ulusal Birleştirici Parti) Partisi, 1951 yılının Ocak ayında, Stefanos Stefanopulos ve Panagiotis Kanelopulos'un eş liderliğinde Laiko Enotiko Koma (Halkı Birleştirici Parti-LEK)'yü kurdular⁵³. Laiko Koma (Halk Partisi) ve geriye kalan milletvekilleri, ilk başta iki partili Venizelos hükümetinden arta kalanları destekledi. Ancak 18 Şubat 1951'de LEK (Halkı Birleştirici Parti) Partisi, EPEK (Ulusal İlerici Merkez Birliği) Partisi'nin desteğini de alarak bakanlar kurulunda güvenoyu aldı.⁵⁴

Ancak siyasi havanın değişmesi pek de gecikmedi. 29 Mayıs 1951'de kralın ve başbakanın tüm vazgeçirme çabalarına rağmen Aleksandros Papagos, genelkurmay başkanlığı ve generallik görevinden istifa etti⁵⁵. Yaşanan bu kriz, ertesi gün istifanın duyulmasıyla daha da büyüdü ve İDEA⁵⁶ (Yunan Subayları Kutsal Bağı) cemiyeti üyesi üst düzey kurmaylar tarafından askeri bir hareket gerçekleştirildi⁵⁷. Kara Kuvvetleri Komutanlığı ve Genelkurmay Başkanlığı karargahları ile Atina Radyo

⁵² Panagiotopulos, a.g.e., s.11.

⁵³ Nikolakopulos, a.g.e., s.176.

⁵⁴ Drogidis, a.g.e., s.562.

⁵⁵ Dafnis Grigoriu, **Sofoklis Eleftheru Venizelos**, İkaros Yayınları, Atina, 1970, s.483-484. (Dafnis Grigoriu, **Eleftherios Venizelos'un Oğlu Sofoklis Venizelos**, İkaros Yayınları, Atina, 1970, s.483-484.)

⁵⁶ İeros Desmos Ellinon Aksiyomatikon (Yunan Subaylarının Kutsal Bağı): Yunan Ordusu'nda Genç Subaylar Derneği üst yöneticilerince oluşturulan gizli bir paramiliter örgüttü- Spiros Linardatos, **Apo Ton Emfilio Sti Hunda:1949-1952**, Tomos 1, Dimosiografikos Organismos Lambraki Yayınları, Atina, 2009, s.235. (Spiros Linardatos, **İç Savaş'tan Cunta'ya: 1949-1952**, Cilt 1, Lambraki Basın Kuruluşu Yayınları, Atina, 2009, s. 235.)

⁵⁷ **To Vima**, 2 Haziran 1951. (**Kürsü**, 2 Haziran 1951.)

İstasyonu basılarak ele geçirildi. 30 Mayıs 1951 askeri isyanı olarak tarihe geçen olaylar, ertesi sabah Papagos'un Kara Kuvvetleri karargahına giderek bizzat yaptığı "geri çekilin" çağrısı sonrası sonra erdi. Bu hareket sonunda Papagos'a inanan ve onu destekleyen askerler tarafından ne kralın ne de hükümetin baskı kurarak askeri kontrol edemeyeceği gösterildi.⁵⁸

Değişen siyasi hava ve Papagos'un istifası sonrası gelişen olaylar çerçevesinde, yaklaşan seçimlere doğru Papagos'un gücünün artmasından endişe duyan Papandreu, yeni seçim yasasının oylanmasını engellemek istedi ve 1 Temmuz 1951'de DSK (Demokratik Sosyalist Parti) Partisi hükümetten ayrıldı. Mecliste çoğunluğu elinde bulunduran Sofoklis Venizelos'un iktidar hükümeti, Ethniki Proodeftiki Enosis Kendru (Ulusal İlerici Merkez Birliği-EPEK) ve Laiko Koma (Halk Partisi) partilerini desteklemeyi kabul etti. 26 Temmuz 1951'de seçim yasası, bu üç parti tarafından Yunanistan'da ilk defa temsili karma seçim sisteminin kullanılmasıyla birlikte oy çokluğuyla kabul edildi ve yeni geçici hükümet oluşturuldu. Hemen ardından hükümet, yeni seçim manifestosunu hazırladı ve seçim tarihini 9 Eylül olarak belirledi. Anayasa tasarısı uygulama yetkisinin Dördüncü Kurucu Anayasa Meclis Komisyonu'na verilmesi henüz onaylanmamıştı ve yeni kurulan ortak meclisin dağılması için kanun hükmünde sunulan kararname, yeni parlamentonun ilk iki aylık süreç içerisinde meclis yetkili komisyonu kararıyla anayasa tasarısının oylamaya sunulması kabul edilebileceğini veya reddedilebileceğini öngörüyordu.⁵⁹

Seçimlerde karşılaşılabilecek asıl sorun, oluşturulan seçim manifestosunda belirtildiği üzere özellikle küçük partilerin zayıflatılması yoluyla önceki seçimlerde elde edilen yaklaşık %40'lık oy çokluğu oranını elinde tutan politik güçlerin yeniden tanımlanmasıydı. Fakat Aleksandros Papagos, siyasi seçimlerde kaybetme riski bulunmasına rağmen siyasete atılma kararı aldığını açıkladı ve birkaç gün sonrasında dağılan Laiko Enotiko Koma (Halkı Birleştirici Parti) ve Neo Koma (Genç Parti) partilerini de

⁵⁸ İDEA cemiyeti öncülerinin kral aleyhinde gerçekleştirdikleri bu ilk tepki ve amaçları aslında 1967 yılında yapılacak askeri darbenin de bir göstergesiydi. - Paraskevopulu, a.g.e., s.136-137.

⁵⁹ Panagiotopoulos, a.g.e., s.13.

birleştirerek 6 Ağustos 1951 tarihinde Ellinikos Sinagermos (Yunan Dirilişi)⁶⁰ Partisi'ni kurdu⁶¹ ve yeni kurulan parti, genel seçimlere katıldı⁶². Mecliste 258 milletvekilinin seçimi için 1.717.012 seçmenin katılımıyla gerçekleştirilen 9 Eylül 1951 seçimlerinde birinci sırayı %36,53 oy oranı ve 114 milletvekili ile Aleksandros Papagos'un liderliğinde Ellinikos Sinagermos (Yunan Dirilişi) Partisi kazanmıştır. Meclise giren diğer partiler ve oy oranları ise şöyledir: %23,49 oy oranı ve 74 milletvekiliyle Nikolaos Plastiras'ın partisi EPEK (Ulusal İlerici Merkez Birliği), %19,04 oy oranı ve 57 milletvekiliyle Sofoklis Venizelos'un partisi Koma Fileleftheron (Liberallerin Partisi), %10,57 oy oranı ve 10 milletvekiliyle İoannis Pashalidis'in partisi Eniea Dimokratiki Aristera (Birleşik Demokratik Sol), %6,66 oy oranı ve 2 milletvekiliyle Konstantinos Çaldaris'in partisi Laiko Koma (Halk Partisi) ve son olarak %1,23 oy oranı ve 1 milletvekiliyle Aleksandros Baltacis'in partisi Sinagermos Agroton ke Ergazomenon (İşçi ve Çiftçilerin Dirilişi).⁶³

9 Eylül seçimlerine katılan partilerden bir diğeri de İoannis Pashalidis'in liderliğinde kurulan Eniea Dimokratiki Aristera (Birleşik Demokratik Sol-EDA) Partisi olmuştur.⁶⁴ Yunan İç Savaşı'nın sonlanmasının ardından 1 Ağustos 1951'de kurulan ilk siyasi parti EDA(Birleşik Demokratik Sol)'dır. Parti yapısı komünistler tarafından oluşturulmuş gibi görünse de, diğer sol görüşlü, komünist olmayan güçler de parti tabanını şekillendirmişlerdir. EDA((Birleşik Demokratik Sol) Partisi, kurulduğundan itibaren siyasi yelpazede aynı yerde temsil edilmiştir. 9 Eylül seçimlerinde oyların %10,6'sını toplayarak mecliste 10 milletvekiliyle komünist solu temsil etmiştir⁶⁵.

---

⁶⁰ Ellinikos Sinagermos, sağ kanatta olmasına rağmen sol ve sağ kanadı birleştirmeyi amaçlamış, o dönemin birleştirici simgesi Fransız "DE GAULLE" yanlısı Gaulist partiden ödünç alınmış bir isim: Sinagermos=Rally/Rassemblement (canlandırma,toparlama), George C. Divry, **Divry's Modern English-Greek and Greek-English Desk Dictionary**, D.C.Divry Inc., New York, 1976, s.691.

⁶¹ Panagiotopoulos, **a.g.e.**, s.15.

⁶² **Kathimerini**, 8 Ağustos 1951. (**Günlük**, 8 Ağustos 1951.)

⁶³ Panagiotopoulos, **a.g.e.**, s.12-15.

⁶⁴ Nikolakopoulos, **a.g.e.**, s.177-178.

⁶⁵ EDA Partisi en büyük başarısını 1958 seçimlerinde %24,43'lük oy oranıyla seçimleri kazanarak elde etmiş, söz konusu seçimlerde muhalefet karşısında ana muhalefet rolünü üstlenmiştir. **Nea Enkiklopedia**, **Tomos 34**, a.g.e., s.185. (**Çağdaş Ansiklopedisi**, Cilt 34, Malliaris Eğitim Yayınları, Selanik, 2006, s. 185.)

Plastiras Hükümeti, Yunanistan'ın NATO'ya kabulü⁶⁶ sürecinde gerekli bürokratik işlemleri tamamladı. Yunan-Türk ilişkilerinin geliştirilmesini amaçlayarak,⁶⁷ adanın ilhaki için sürekli gösteriler düzenleyen ve Kıbrıs Sorununu Yunan siyasetinin odak noktası haline getirmeye çalışan Yunan Halkının geniş bir kitlesinin ve Başpiskopos Makarios'un tüm baskılarına rağmen Kıbrıs Sorunu'nu Birleşmiş Milletler Örgütü'nün önüne sürmeyi reddetmiştir. Ayrıca enflasyon karşıtı sıkı bir politika izleyerek 1953 yılı Ağustos ayında ekonomik alanda birtakım reformlar uygulamıştır. Hükümetin göstermiş olduğu politik istikrarın büyüklüğü EPEK (Ulusal İlerici Merkez Birliği) Partisi'ni destekleyen halk tabakasını da şaşırtmıştı. Fakat bu istikrar uzun soluklu olmayacaktı. Zira hükümet politikasında sıkıntıların ve çelişkilerin yaşanmasına sebep olan sorun, İç Savaş'ın sonlanmasının ardından ortaya çıkan "barış" ve "milliyetçilik" bağının zayıflamasıyla giderek artmaktaydı. Hükümet, sürekli yaşanan tereddütlerin ardından Nisan 1952'de idam cezasına çarptırılmış yaklaşık 2000 kişinin cezasının müebbet hapse çevrilmesiyle ilgili yasayı oyladı. (kanun no v.2058/1952⁶⁸) Birçok siyasi suçlu da kesin ve şartlı olmak üzere tahliye edildi. 1951 yılı Ekim ayındaki tutuklu sayısı 14.000 iken, 1952 yılı Aralık ayında bu sayı 5.500 olmuştur⁶⁹. Plastiras hükümetinin bu uzlaşımçı tutumu, o dönemki idam cezalarının temyiz edilmesini sağlamıştır.⁷⁰

Hükümetin bir yandan Kıbrıs Sorunu, öte yandan siyasi hükümlülerin davaları ve kendi politikasında yaşanan bu zor ve çelişkili durumların haricinde, Ellinikos Sinagermos (Yunan Dirilişi) Partisi'nin sert muhalefeti de hükümet işlevinde ciddi bir biçimde sorunlara yol açmıştı. Öyle ki; Başbakan Nikolaos Plastiras, 10 Mart 1952 günü yarı felç olmuştur. Plastiras'ın devamlı rahatsızlığı, 1952 yılı yazında, siyasi alanda yeni bir kriz meydana getirmiştir. Dört hükümet mebusunun taraf değiştirmesiyle, hükümet meclis içerisindeki oy çokluğunu kaybetmiştir.⁷¹

Hükümetin parlamentoda oy çokluğunu sağlayamaması ve üstüne Eniea Dimokratiki Aristera (Birleşik Demokratik Sol) üyesi iki milletvekilinin de

---

⁶⁶ Yunanistan, Türkiye ile birlikte 18 Şubat 1952'de Kuzey Atlantik Antlaşması'na girdi, Kuzey Atlantik Antlaşması Teşkilatı, **NATO El Kitabı**, Basın ve Enformasyon Bürosu, NATO, Brüksel, 1998, s.391.

⁶⁷ Konstantinos Svolopulos, **İ Elliniki Eksoteriki Politiki 1945-1981**, Tomos 2, Estia, Atina, 2007, s.56-59. (Konstantinos Svolopulos, **Yunan Dış Politikası 1945-1981**, Cilt 2, Estia Yayınları, Atina, 2007, s. 56-59.)

⁶⁸ Barışma Ölçütleriyle İlgili Yasa

⁶⁹ Panagiotopoulos, **a.g.e.**, s.16.

⁷⁰ Grigoriu, **a.g.e.**, s.495-496.

⁷¹ **İstoria Tou Elliniku Ethnos**, s.189.

istifa etmeleri, muhalefete oy çokluğuyla seçim sistemini yeni seçim başlığı altında gündeme getirme gücü vermiştir. Bu fikrin ABD Büyükelçisi John Emil Peurifoy tarafından da desteklenmesiyle, 1952 yılının Eylül ayı başlarında oy çokluğuyla seçim sistemi hükümetin de sessizce kabul etmesiyle yürürlüğe girdi ve seçim tarihi 16 Kasım olarak belirlendi.⁷²

16 Kasım 1952 tarihinde 1.600.172 seçmenin katılımıyla gerçekleştirilen seçimlerde, mecliste temsil edilecek 300 sandalyenin 247'sini %49,22'lik oy oranıyla Aleksandros Papagos'un başkanlığını yaptığı Ellinikos Sinagermos (Yunan Dirilişi) Partisi kazanmıştır. Böylece Ellinikos Sinagermos (Yunan Dirilişi) Partisi çalışmalarının mükafatı olarak meclisteki salt çoğunluğu eşi benzeri görülmemiş bir çoğunlukla elde etmiştir. Nikolaos Plastiras ile Sofoklis Venizelos'un koalisyon partileri Ethnikis Proodeftikis Enosis Kendru (Ulusal İlerici Merkez Birliği-EPEK) ve Koma Fileleftheron (Liberallerin Partisi-KF) ise⁷³ %38,61 oy oranı olarak 53 milletvekiliyle sınırlı kalmıştır. Bu büyük yenilgi sonrası Merkez'in toparlanması için yaklaşık bir 10 yıl gerekecektir. EPEK (Ulusal İlerici Merkez Birliği) Partisi'nin 1952 seçimlerini kaybetmesinden birkaç ay sonra da 26 Temmuz 1953'te Nikolaos Plastiras vefat etmiştir. Seçimlerde Eniea Demokratiki Aristera (Birleşik Demokratik Sol-EDA) Partisi ise %11,28'lik oy oranıyla kalmış ve hiçbir milletvekili çıkaramadan seçimlerde sonuncu olmuştur.⁷⁴

Ellinikos Sinagermos (Yunan Dirilişi)'un mutlak galibiyetinin ardından Aleksandros Papagos, İç Savaş sonrası Yunanistan'ında oluşturulan ilk uzun soluklu ve tek partili hükümeti kurdu. Sağcılar ise, yeniden yapılanmanın ardından yaklaşık 10 yıl boyunca siyasi sahnede etkisiz kaldılar.⁷⁵

⁷² Moris Zenevua, **İ Ellas Tu Karamanli İ İ Demokratia Disheris?**, Sideris Yayınevi, Atina, 1972, s.166-167. (Moris Zenevua, **Karamanlis'in Yunanistanı mı yoksa Demokrasi mi Zor?**, Sideris Yayınevi, Atina, 1972, s.166-167.)

⁷³ Nikolakopoulos, **a.g.e.**, s.182-183.

⁷⁴ Panagiotopoulos, **a.g.e.**, s.18.

⁷⁵ Nikos Psirukis, **İ Neoelliniki Eksoteriki Politiki**, Epikerotita, Atina, 1983, s. 251. (Nikos Psirukis, **Çağdaş Yunan Dış Politikası**, Güncel Olaylar Yayınları, Atina, 1983, s. 251.) - Zenevua, **a.g.e.**, s.167.

Papagos Hükümeti, Amerikan yanlısı bir siyaset gütmeye ve 1947 yılından beri yürürlükte olan Truman Doktrini doğrultusunda bir yön izlemeye devam etti.⁷⁶

İç ve dış siyasette tutarlı bir şekilde devam eden hükümet, 1954 yılı ilkbaharına kadar önemli bir olayla karşılaşmadı. O sene, birbiriyle doğrudan olmasa da dolaylı olarak bağlantılı iki olay, hükümetin mutlak gücünü sarstı. Bunlardan ilki, o dönemde güçlü bir bakan olan Spiros Markezini'nin hükümetten istifası, ikinci olay ise, iç siyaseti büyük zora sokacak olan Kıbrıs Sorunu'nun tekrar gündeme gelmesiydi. Kıbrıs Sorunu gölgesinde Papagos - Markezini çatışması devam ederken politik sahnedeki değişim 1955 yılı Şubat ayında Papagos'un sağlık durumunun kötüleşmesine kadar devam etti. Kıbrıs'ta yaşanan olaylar yalnızca iç politikayı değil, Türk-Yunan ilişkilerini de doğrudan sarsıyordu. Bu krizi atlatmanın tek çözümü ise Şubat 1956'da yapılacak seçimler olacaktı.⁷⁷

Kıbrıs'ta EOKA (Kıbrıs Savaşçıları Ulusal Örgütü), 1 Nisan 1955 tarihinde silahlı çatışmalara başlamıştı.⁷⁸ O günün şafak vakti, Lefkoşa Radyo İstasyonu'nda ve adanın çeşitli yerlerinde bulunan birçok İngiliz ordugahında patlamalar meydana geldi.⁷⁹ Konuya çözüm bulunması amacıyla İngiliz Hükümeti'nin arabuluculuğunda "Türkiye, Yunanistan ve Büyük Britanya" arasında üçlü bir görüşme planladı.⁸⁰ Bu gelişmelere paralel olarak Yunanistan'da siyasi istikrarsızlık halen sürmekteydi. Dönemin Bayındırlık Bakanı Konstantinos Karamanlis, süre giden talihsiz koşulları tersine çevirmek için Haziran ayı başında bir halef hükümet oluşturdu. Sonunda Eylül olaylarının⁸¹ da patlak vermesinin ardından, Kral Pavlos 1 Ekim 1955 tarihinde Başbakan Papagos'a bir mektup yazarak

⁷⁶ Y. Yannis Valinakis, **İsagogi Stin İstoria Tis Ellinikis Eksoterikis Politikis 1949-1974**, Paratiriti, Selanik, 1988, s.42. (Y. Yannis Valinakis, **Yunan Dış Politika Tarihine Giriş 1949-1974**, Gözlem Yayınları, Selanik, 1988, s. 42.)

⁷⁷ Panagiotopoulos, a.g.e., s.20-21.

⁷⁸ Spiros V. Markezinis, **Singhroni Politiki İstoria Tis Ellados (1936-1975)**, Tomos 3, Ekdotkos Organismos Papiros, Atina,1994, s.64. (Spiros V. Markezinis, **Çağdaş Yunan Siyasi Tarihi 1936-1975**, Cilt 3, Papiros Yayın Kurumu, Atina,1994, s.64.)

⁷⁹ Nikos Psirukis, **İstoria Tis Singhronis Elladas 1940-1967**, Epikerotita, Atina, 1976, s. 293. (Nikos Psirukis, **Modern Yunanistan Tarihi 1940-1967**, Güncel Olaylar Yayınları, Atina, 1976, s. 293.)

⁸⁰ **İstoria Tou Elliniku Ethnos**, s.189.

⁸¹ 6-7 Eylül'de İstanbul'da yaşanan olaylar Yunanistan tarihinde "Septemvriana" olarak adlandırılır. Eylül ayında meydana gelen olaylar anlamına gelir, Georgios Babiniotis, **Leksiko Tis Neas Ellinikis Glossas**, Kendro Leksikologias E.P.E., Atina, 2002, s.1581. (Georgios Babiniotis, **Çağdaş Yunan Dili Sözlüğü**, Kelime Hazineleri Merkezi, Atina, 2002, s.1581.)

derhal istifa çağrısında bulunmuş, Papagos bu çağrıyı olumsuz cevaplayarak hastalığı süresince görevde kalacağı yanıtını vermiştir, ancak bu yanıtın ardından kısa bir süre sonra vefat etmiştir.⁸²

2.2. Karamanlis Hükümeti: ERE (Radikal Ulusal Birlik Partisi (1955-61))

Aleksandros Papagos'un 4 Ekim 1955'te vefatının ertesi günü Yunan Kralı, Karamanlis'den hükümeti kurmasını istedi ve Karamanlis başbakanlık görevini meclisteki diğer milletvekillerinin de güvenoylarını alarak devraldı.⁸³

Teslim aldığı hükümet ve partisi, yaşanan siyasi olaylar nedeniyle yıpranmıştı. Yaklaşan seçimlerin kendi lehine sonuçlanması ve fazla oy kaybına uğramamak için yeni seçim yasası çalışmalarına başlayan Konstantinos Karamanlis, seçim yasasının hazırlanarak oylanmasının ardından çekirdek yapısını Ellinikos Sinagermos (Yunan Dirilişi)'un ana gövdesini oluşturan milletvekillerinin büyük çoğunluğu ve Koma Fileleftheron (Liberallerin Partisi) kanadından ayrılan çeşitli milletvekillerinin oluşturduğu Ethniki Rizospastiki Enosis (Ulusal Radikal Birlik-ERE) Partisi'ni 4 Ocak 1956'da kurarak, seçimlere bu parti adı altında katılacağını açıkladı.⁸⁴

Meclise 300 milletvekilinin seçimi için 19 Şubat 1956'da yapılan seçimlere 3.364.361 seçmen katılmıştır. Seçimlerde 165 milletvekiliyle Ethniki Rizospastiki Enosis (Radikal Ulusal Birlik-ERE) partisi oyların %47,38'ini alarak birinci parti çıkmıştır.⁸⁵

1 Mart 1956'da mecliste yemin edip görevi devraldığı ilk andan itibaren Karamanlis Hükümeti kendisini Kıbrıs'ta tırmanan olayların içinde buldu. Öyle bir fırtına ki; 9 Mayıs 1956 tarihinde, Atina'da çok büyük çaplı gösteriler düzenlendi ve halk İngiliz Büyükelçiliği'ne yürüdü.⁸⁶

Kıbrıs politikasının yeniden düzenlenmesi ve dış ülkelerden destek bulmak amacıyla Konstantinos Karamanlis yurtdışına birtakım ziyaretler gerçekleştirmiş, Birleşmiş Milletler Teşkilatı'ndan ve ABD'den yardım

⁸² Panagiotopoulos, a.g.e., s.21-22.

⁸³ Tasos Sakelaropoulos, **O Konstantinos Karamanlis Ke Tin Epohi Tu**, Musio Benaki, Atina, 2007, s.82. (Tasos Sakelaropoulos, **Konstantinos Karamanlis ve Dönemi**, Benaki Müzesi, Atina, 2007, s. 82.)

⁸⁴ Panagiotopoulos, a.g.e., s.22-23.

⁸⁵ **İstoria Tou Elliniku Ethnus**, s.191.

⁸⁶ Panagiotopoulos, a.g.e., s.26 - **İstoria Tou Elliniku Ethnus**,s.195.

taleplerinde bulunmuştur. Bu kapsamda 9 Kasım 1956'da ilk defa dönemin ABD Başkanı Dwight D. Eisenhower ile görüşmüştür.⁸⁷

Kıbrıs politikasına paralel olarak, Karamanlis Hükümeti'nde parti içerisinde de anlaşmazlıklar ortaya çıkmıştı. Geniş çapta yapılan işbirlikleri ve hükümeti şekillendirme çabaları 1957 yılı boyunca devam etti. 1958 yılı başlarında ise içten içe var olan bu kriz yeni seçim yasasında katsayılı temsil sistemi uygulamasıyla zirve yaptı. Parti içindeki anlaşmazlıklar Yorgos Rallis ve beraberindeki 13 milletvekilinin partiden istifa etmeleriyle son buldu. Böylece ERE (Radikal Ulusal Birlik) Partisi'nin meclisteki milletvekili çoğunluğu tehlikeye girdi. Parti içerisini düzenlemek ve durumu temize çıkarmak amacıyla Karamanlis, hükümetin istifasını vererek meclisi dağıttı ve yeni seçim tarihi olarak 11 Mayıs 1958 belirlendi.⁸⁸

Yapılan seçimlerin sonucu ERE (Radikal Ulusal Birlik)'ye rahat bir nefes aldırttı ve mecliste 171 milletvekiliyle yeniden çoğunluğu ele geçirdi. 3.847.785 kişinin katıldığı seçimlerde Karamanlis'in ERE (Radikal Ulusal Birlik) Partisi %41,16 oy oranıyla birinci parti olurken seçimlerde en büyük sürpriz ise İoannis Pashalidis'in partisi Eniea Dimokratiki Aristera (Birleşik Demokratik Sol)'nm %24,42 oy oranı ve 79 milletvekiliyle ikinci parti olmasıydı.⁸⁹

ERE (Radikal Ulusal Birlik)'nin seçim başarısının ardından Karamanlis Hükümeti bir yıllık süreç içerisinde Kıbrıs sorununa çözüm bulmak amacıyla Zürih'te ve Londra'da Türkiye ve İngiltere ile görüşmelerin ardından bağımsız bir Kıbrıs Devleti'nin kurulması yönünde anlaştilar. Hazırlanan anlaşma taslağı da Başpiskopos Makarios ve Fazıl Küçük tarafından imzalandı.⁹⁰

Hükümetin 1958 yılında başlayıp 9 Temmuz 1961'de sonuçlandırdığı bir diğer başarısı ise, Avrupa Ekonomik Topluluğı'na Yunanistan'ın dahil edilmesidir.⁹¹

⁸⁷ Sakelaropoulos, a.g.e., s.93-95.

⁸⁸ Panagiotopoulos, a.g.e., s.26.

⁸⁹ Sakelaropoulos, a.g.e., s.102.

⁹⁰ İsmail Bozkurt, "Kıbrıs'ın Tarihine Kısa Bir Bakış", **Avrupa Birliğı Kışkacında Kıbrıs Meselesi (Bugünü ve Yarını)**, Ankara, 2001, s.14.

⁹¹ Panagiotopoulos, a.g.e., s.27.

SONUÇ

İkinci Dünya Savaşı sonrası Amerika, komünizmi reddeden tüm ülkelerin koruyuculuğunu üstlenirken Sovyetler Birliği'nin de komünizmi tüm dünyaya yaymak için çaba harcadığı gözlemlenmektedir.

ABD'nin, Türkiye ve Yunanistan'ı komünizm tehlikesinden uzak tutmak için sağ merkezli siyasi partilerin iktidara gelmesini sağladığı ifade edilebilir.

Türkiye'de Demokrat Parti Hükümeti, Yunanistan'da ise Ellinikos Sinagermos (Yunan Dirilişi) Partisi, kamuoyunda aşırı Amerikancı politika izlemekle eleştirilmiştir. Bu iki iktidar partisi hükümetlerinin Amerikancı politika eğilimlerini, ABD'den aldıkları ekonomik yardıma ve çevrili oldukları Sovyet uydu Devletlerinin revizyonist istekleri karşısında güçlü bir devlet olan Amerika'nın himayesine sığınma ihtiyacına bağlamak mümkündür.

Soğuk Savaş sonrası 1950-1960 dönemi Türk-Yunan ilişkilerini incelediğimizde; bu dönemde iktidara gelen Demokrat Parti, Ellinikos Sinagermos (Yunan Dirilişi) Partisi ve Ethniki Rizospastiki Enosis Partisi (Radikal Ulusal Birlik)'nin Amerikan destekli siyasi partiler oldukları gözlenmektedir.

Sonuç olarak; Türkiye ve Yunanistan'ın 1950-1960 dönemi siyasi partilerinin ortak politikaları, Amerika'nın gücüne sığınarak, Amerika'nın siyasi istekleri doğrultusunda iktidarda kalmak olmuştur.

KAYNAKÇA

KİTAPLAR

ALBAYRAK, Mustafa, **Türk Siyasi Tarihinde Demokrat Parti (1946-1960)**, Phoenix Yayınevi, Ankara, 2004.

BABİNİOTİS, Georgios, **Leksiko Tis Neas Ellinikis Glossas**, Kendro Leksikologias E.P.E., Atina, 2002. (Babiniotis, Georgios, **Çağdaş Yunan Dili Sözlüğü**, Kelime Hazinesi Merkezi, Atina, 2002.)

BERKES, Niyazi, **Türkiye'de Çağdaşlaşma**, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2002.

BOZDAĞ, İsmet, **Zaferlerle ve Şereflerle Dolu Bir Hayat Celal Bayar**, Tercüman Aile ve Kültür Kitaplığı Yayınları, İstanbul, 1986.

CLOGG, Richard, [Çev: D. Şendil], **Modern Yunanistan Tarihi**, İstanbul, 1997.

ÇAKAN, Işıl, **Türk Parlamento Tarihinde II. Meclis**, Çağdaş Yayınları, 1999.

Sevinç, D. (2018). Türkiye ve Yunanistan İktidar Partilerinin Ortak Politikaları (1950-1960). ABAD, 1(1), 3-27

- DİVRÝ, George C., **Divry's Modern English-Greek and Greek-English Desk Dictionary**, D.C.Divry Inc., New York, 1976.
- DROGİDİS, A.Dimitrios, **Singhroni Elliniki İstoria 1453-1997**, University Studio Press, Selanik, 1997. (Drogidis, A. Dimitrios, **Çağdaş Yunan Tarihi 1453-1997**, Üniversite Stüdyo Basımı, Selanik, 1997.)
- EROĞUL, Cem, **Demokrat Parti (Tarihi ve İdeolojisi)**, Sevinç Matbaası, Ankara, 1970.
- FERSOY, Orhan Cemal, **Bir Devre Adını Veren Başbakan: Adnan Menderes**, Garanti Matbaası, İstanbul, 1975.
- GİRGİN, Kemal, **T.C. Hükümetleri Programlarında Dış Politikamız (70 Yıllık Panoraması 1923-1993)**, Ankara, 1993.
- GRİGORİU, Dafnis, **Sofoklis Eleftheru Venizelos**, İkaros Yayınları, Atina, 1970. (Grigoriu, Dafnis, **Elftherios Venizelos'un Oğlu Sofoklis Venizelos**, İkaros Yayınları, Atina, 1970.)
- HATİPOĞLU, Murat, **Yunanistan'da Etnik Gruplar ve Azınlıklar**, Stratejik Araştırma ve Etüdler Milli Komitesi (SAEMK) Araştırma Projeleri Dizisi 3/99, Ankara, 1999.
- İnstituto Neoellinikon Spudon (İdrima M.Triandafilidis), **Leksiko Tis Kinis Neoellinikis**, Selanik, 2003. (Çağdaş Yunan Araştırmaları Enstitüsü (M. Triandafilidis Vakfı), **Genel Çağdaş Yunan Sözlüğü**, Selanik, 2003.
- İstoria Tou Elinikou Ethnous-Singhronos Elinismos Apo To 1941 Eos To Telos Tou Eona**, Ekdotiki Atinon A.E., Tomos IST, Athina, 2000. (1941'den Yüzyılın Sonuna Kadar Yunan Ulusunun Tarihi, Atina A.E. Yayınları, Cilt 16, Atina 2000.)
- KİTSİKİS, Dimitris, **İstoria Tou Ellinoturkiku Horu 1928-1973**, Vivliopolion Tis Estias, Atina, 1995. (Kiçikis, Dimitris, **Yunan-Türk Ülkeleri Tarihi 1928-1973**, Atina, 1995.)
- KOÇAK, Cemil, **Türkiye'de Milli Şef Dönemi 1938-1945**, Cilt 2, İletişim Yayınları, İstanbul, 1996.
- LİNARDATOS, Spiros, **Apo Ton Emfilio Sti Hunda:1949-1952**, Tomos 1, Dimosiografikos Organismos Lambraki Yayınları, Atina, 2009. (Linardatos, Spiros, **İç Savaş'tan Cunta'ya: 1949-1952**, Cilt 1, Lambraki Basın Kuruluşu Yayınları, Atina, 2009.)
- MARKEZİNİS, Spiros V., **Singhroni Politiki İstoria Tis Ellados (1936-1975)**, Tomos 3, Ekdotikos Organismos Papiros, Atina, 1994.

Sevinç, D. (2018). Türkiye ve Yunanistan İktidar Partilerinin Ortak Politikaları (1950-1960). ABAD, 1(1), 3-27

(Markezinis, Spiros V., **Çağdaş Yunan Siyasi Tarihi 1936-1975**, Cilt 3, Papiros Yayın Kurumu, Atina, 1994.)

Nea Enkiklopedia, Tomos 33, Malliaris Paideia, Selanik, 2006. (**Çağdaş Ansiklopedisi**, Cilt 33, Malliaris Eğitim Yayınları, Selanik, 2006.)

Nea Enkiklopedia, Tomos 34, Malliaris Paideia, Selanik, 2006. (**Çağdaş Ansiklopedisi**, Cilt 34, Malliaris Eğitim Yayınları, Selanik, 2006.)

NIKOLAKOPULOS, İlias, **Apo To Telos Tu Emfilio Polemu Eos Tin Anodo Tis Enosis Kendru, İstoria Tu Elliniku Ethnos**, Ekdotiki Athinon, Tomos 16, Atina, 2000. (Nikolakopoulos, İlias, **İç Savaş'ın Bitişinden Merkez Birliği Partisi'nin İktidara, Yunan Ulusu Tarihi**, Atina Yayınevi, Cilt 16, Atina, 2000.)

PANAGIOTOPULOS, Vasilis, **İstoria Tu Neu Ellinismu 1770-2000**, Ellinika Grammata, Atina, 2003. (Panagiotopoulos, Vasilis, **Çağdaş Yunanlığın Tarihi 1770-2000**, Yunan Belgeleri, Atina, 2003.)

PARASKEVOPULU, Popi, **Filelefthera Anigma Stin Ellada Meta Ton Emfilio. İ Anodos Ke İ Ptosu Tu Plastiras**, ekdosis Fitrakis/Tipos A.E.-Singhroni İstoria, Atina, 1987. (Paraskevopulu, Popi, **İç Savaş Sonrası Yunanistan'da Liberal Açılım Plastiras'ın İktidara Gelişi ve Düşüşü**, Fitrakis Çağdaş Tarih Basın Yayınları, Atina, 1987.)

PSİRUKİS, Nikos, **İ Neoelliniki Eksoteriki Politiki**, Epikerotita, Atina, 1983. (Psirukis, Nikos, **Çağdaş Yunan Dış Politikası**, Güncel Olaylar Yayınları, Atina, 1983.)

_____: **İstoria Tis Singhronis Elladas 1940-1967**, Epikerotita, Atina, 1976. (**Modern Yunanistan Tarihi 1940-1967**, Güncel Olaylar Yayınları, Atina, 1976.)

SAKELAROPULOS, Tasos, **O Konstantinos Karamanlis Ke Tin Epohi Tu**, Musio Benaki, Atina, 2007. (Sakelaropoulos, Tasos, **Konstantinos Karamanlis ve Dönemi**, Benaki Müzesi, Atina, 2007.)

SANDER, Oral, **Siyasi Tarih 1918-1994**, İmge Kitabevi, Ankara, 2007.

TANÖR, Bülent, **Kurtuluş Kuruluş**, Cumhuriyet Kitapları, İstanbul, 2006.

VALINAKİS, Y. Yannis, **İsagogi Stin İstoria Tis Ellinikis Eksoterikis Politikis 1949-1974**, Paratiriti, Selanik, 1988. (Valinakis, Y. Yannis, **Yunan Dış Politika Tarihine Giriş 1949-1974**, Gözlem Yayınları, Selanik, 1988.)

Sevinç, D. (2018). Türkiye ve Yunanistan İktidar Partilerinin Ortak Politikaları (1950-1960). ABAD, 1(1), 3-27

VEREMİS, Thanos, *Istoria Ton Elinoturkikon Sheseon 1453-2005*, Ekdoseis I. SIDERIS, Atina, 2005. (Veremis, Thanos, **Yunan-Türk İlişkileri Tarihi 1453-2005**, I. SIDERIS Yayınları, Atina, 2005.)

YETKİN, Çetin, **Karşı Devrim 1945-1950**, Otopsi Yayınları, İstanbul, 2003.

_____; **Türkiye’de Askeri Darbeler ve Amerika 27 Mayıs 1960-12 Mart 1971-12 Eylül 1980**, Yeniden Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Yayınları, 2006.

ZENEVUA, Moris, **İ Ellas Tu Karamanli, İ, İ Dimokratia Disheris?**, Sideris Yayınevi, Atina, 1972. (Zenevua, Moris, **Karamanli’s’in Yunanistanı mı yoksa Demokrasi mi Zor?**, Sideris Yayınevi, Atina, 1972.)

ZÜRCHER, Erik Jan, **Modernleşen Türkiye’nin Tarihi**, İletişim Yayınları, İstanbul, 1995.

MAKALELER

ALBAYRAK, Mustafa, “*Demokrat Parti Döneminde İktidar Muhalefet İlişkileri*” **Demokrasi Platformu: Üç Aylık Fikir-Kültür-Sanat ve Araştırma Dergisi**, Demokrat Parti ve Menderes, Cilt-1, Yıl:5, Sayı:17, Kış 2009.

BOZKURT, İsmail, “*Kıbrıs’ın Tarihine Kısa Bir Bakış*”, **Avrupa Birliği Kısacında Kıbrıs Meselesi (Bugünü ve Yarını)**, Ankara, 2001.

ÇUFALI, Mustafa, “*Türkiye Cumhuriyeti’nin İlk Çok Partili Genel Seçimi: 1946 Seçimleri*”, **Demokrasi Platformu: Üç Aylık Fikir-Kültür-Sanat ve Araştırma Dergisi**, Demokrat Parti ve Menderes, Cilt-1, Yıl:5, Sayı:17, Kış 2009.

KÜÇÜK, Adnan, “*Türkiye’de 1950-1960 Arası Dönemde Hukuki Gelişmeler ve Fıili Uygulamalar: Türkiye Ne Oranda Demokratikleşebildi?*”, **Demokrasi Platformu: Üç Aylık Fikir-Kültür-Sanat ve Araştırma Dergisi**, Demokrat Parti ve Menderes, Cilt-1, Yıl:5, Sayı:17, Kış 2009.

OKUTAN, M. Çağatay, “*Demokrat Parti’nin Doğuşunda Etkili Olan Sosyo-Politik Dinamikler*”, **Demokrasi Platformu: Üç Aylık Fikir-Kültür-Sanat ve Araştırma Dergisi**, Demokrat Parti ve Menderes, Cilt-1, Yıl:5, Sayı:17, Kış 2009.

UZUN, Turgay, “*Türkiye’de Demokrasi’ye Geçişin İç ve Dış Etkenleri*”, **Demokrasi Platformu: Üç Aylık Fikir-Kültür-Sanat ve**

Sevinç, D. (2018). Türkiye ve Yunanistan İktidar Partilerinin Ortak Politikaları (1950-1960). ABAD, 1(1), 3-27

Araştırma Dergisi, Demokrat Parti ve Menderes, Cilt-1, Yıl:5, Sayı:17, Kış 2009.

SÜRELİ YAYINLAR

Yunanca Gazeteler

Kathimerini (Günlük)

To Vima (Kürsü)

XIII. YÜZYIL ERBİL KÖKENLİ BİYOGRAFİ MÜELLİFLERİNDEN İBN HALLİKÂN VE ESERİ *VEFEYÂTÜ'L-AYAN*'DA YER ALAN ZÂP HAVZASI ÂLİM, ŞAİR VE DEVLET ADAMLARI

Mahmut Recep KELEŞ*

Öz: Birçok eski medeniyete beşiklik etmiş olan Zap havzası, eğitim ve öğretim başta olmak üzere tasavvufi bir merkez olarak ta ortaya çıkmaktadır. Bölge Musul ve Erbil gibi iki büyük şehrin de etkisiyle gelişerek pek çok âlim, şair ve mutasavvıfın burada faaliyet yapmasına neden olmuştur. Burada yetişen meşhur âlimlerden olan İbn Hallikân, Erbil ve Musul'da öğrenimini tamamladıktan sonra Eyyubi ve Memlûklü döneminin önemli âlim ve bürokratlarından olmuş ve önemli işler başarmıştır. Bürokrat yönü ilmi yönünden bir adım ilerde olan İbn Hallikân İslâm dünyasının Moğol ve Haçlı istilasına uğraması, şehirlerin yakılıp yıkılması, âlim ve edebiyatçıların öldürülmesi gibi çalkantılı bir dönemde yaşaması nedeniyle merak edilen sorulara cevaplar vermek, şehirleri ve ülkeleri tanıtmak ve kültür hafızasını korumak amacıyla *Vefeyâtü'l-a'yan*'ı telif etmiştir. İbn Hallikan sözü edilen eserinde doğup büyüdüğü çevreye ve buradan yetişenlere özel önem vermiş olduğu görülmektedir. Eserde Eyyubiler dönemi emirlerinden İmadeddin b. Maştub, Adeviyye tarikatının kurucusu Adî b. Müsafir, zahid Şeyhülislam el-Hakkâri ve Fakih İsâ el-Hakkâri gibi âlimler yer almaktadır. İbn Hallikan, Hakkâri meşhurların yanı sıra Erbil ve Musullu pek çok âlime yer vermiş olup bunların ekserisi kendi döneminde yaşayanlardan oluşmaktadır. İbn Hallikan'ın bu bölgede faaliyet gösteren meşhurların çoğuyla da görüştüğünden *Vefeyâtü'l-a'yan*'m bölgenin siyasi ve kültür tarihi için önemli bir kaynak olduğu ortaya çıkmaktadır.

Anahtar kelimeler: Erbil, Hakkâri, Bermeki, Kültür tarihi, Vefeyâtü'l-A'yan

**THIRTEENTH CENTURY BIOGRAPHY AAUTHOR
IBN KHALLİKÂN WHOSE ORIGIN FROM ARBIL**

---

* Dr. Öğr. Üyesi, Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü, mrkeles@nku.edu.tr.

AND HIS WORK; THE POETS, STATESMEN AND SCHOLARS FROM ZAP REIGN IN WAFAYAT AL-AYAN

Abstract: Lots of ancient civilizations reigned in Zap Basin, mainly influential in education and training; it also emerges as a mystical center. The Basin was developed under the influence of two great cities such as Musul and Erbil, causing a lot of poets, scholars and religious men to operate there. Institutes were built under the protection and with the encouragement of important people such as the khalifa, politicians and rich people. Lots of famous people in science, culture and art were educated in here. Ibn Halikân was the famous scholar who was educated in here. Ibn Halikân's bureaucratic accumulation was more than knowledge accumulation. He wrote a book called "Vefeyâtü'l-a'yân". The reason why this book is important is because it answers the curious questions about cities and countries and protects the cultural accumulation in hard times such as the works of a lot of scholars and men of letters who were killed in Islamic geographical areas and a lot of cities which were destroyed and invaded by Mongols and Crusaders. In his book, he focuses on the neighborhood where he grew up. Famous scholars such as Emir of İmadeddin B. Maştub from Eyyubi time, founder of Adeviyye's cult Adî B. Müsafir, Şeyhülislam el Hakkârî and fiqh İşâ el-Hakkârî are in his book. Besides Hakkârî's famous scholars, he touched upon a lot of scholars of Musul's and Erbil's.

Key Words: Erbil, Hakkari, Barmakid, History of culture, Wafayat al-Ayân.

Giriş:

İbn Hallikan'ın ataları ve soyu hakkında çeşitli görüşler ileri sürülmüştür. Kaynaklarda İbn Hallikan'm neseb zinciri "Ahmed b. Muhammed b. İbrahim b. Ebubekir b. Hallikân" şeklinde geçmektedir.¹ Ancak nesebini

---

¹ Murteza Zebidî, *Tacü'l-arûs min Cevâhiri'l-Kâmûs*, Beyrut 1994 c. XXVII, s. 87; İbn Tulun, *Kudatül-Dımaşk*, Dımaşk 1956, s. 76; İbn Tolun, *İnbâü'l-ümera bi-enbai'l-vüzera*, thk. Mühenna Hamd Mühenna, Beyrut 1998; İbn Tolun, *Kudatül-Dımaşk*, thk. Selahaddin el-Müneccid, Dımaşk 1956, s. 76; Suyuti, *Hüsnü'l-muhadara fi tarihi Mısır ve'l-Kahire*, thk. Muhammed Ebü'l-Fazl İbrâhim, Kahire 1967, c. I, s. 555; İbn Tagriberdi, *en-Nücümü'z-zâhire fi mülûki Mısır ve'l-Kahire*, Kahire 1929, c. VII, s. 353; İbn Tagriberdi, *el-Menhelü's-safi ve'l-mustevfi ba'de'l-vafi*, thk. Muhammed Muhammed Emin, Kahire 1984; Bedreddin Aynî, *İkdü'l-cüman fi tarihi ehli'z-zaman*, Ebü Muhammed Mahmûd b. Ahmed b.Musa el-Hanefî, thk. Abdürrazık Tantavi Karmut, Kahire 1989; İbn Kadi Şühbe, *Tabakatü'ş-Şafiyye*, tsh. Hafız Abdülhalim Han, Beyrut 1987; İbnü'l-İmad, *Şezeratü'z-zeheb fi ahbari men zeheb*, thk. Abdülkadir Arnaut, Mahmûd Arnaut. - Beyrut 1991, c. V, s. 371; İbn Kesir, *el-Bidâye ve'n-nihaye*, Beyrut 1981, c. XIII, s. 301; Sübki, *Tabakatü'ş-Şafiyyeti'l-kübra*, thk. Mahmûd Muhammed Tanahi, Abdülfettah Muhammed el-Hulv, Kahire 1964, c. V, s. 14; Yafîi, *Mir'atü'l-cenan ve ibretü'l-yakzan fi ma'rifeti havadisi'z-zaman*, Abdullah

ısrarla Bemekîlere dayandırmak isteyen İbn Hallikân'ın bu düşüncesi bazı tabakât müellifleri tarafından desteklenmiştir. Bu yüzden Zebidî ve İbn Tulun gibi bazı müellifler İbn Hallikân'ın nesebini Ahmed b. Muhammed b. İbrahim b. Ebubekir b. Hallikân b. Bâvek b. Abdullah b. Şakel b. Hüseyin b. Malik b. Cafer b. Yahya b. Halid b. Bermek olarak sıralamışlardır.²

Hallikan isminin okunuşunda da ihtilaflar bulunmaktadır. Zebidî, Hallikan ismini "Hillikan" olarak okumuş; Naimî ise "Hallikân" demeyi tercih etmiştir.³ Havansarî ise "Hullekan" demektedir.⁴ İbnü'l-Müstevfî, Hallikân isminin Erbil'in bir köyü olduğunu göz önünde bulundurarak İbn Hallikân'ın dedesinin bu köye mensubiyeti nedeniyle verildiğini iddia etmektedir.⁵ Bir diğer görüşe göre İbn Hallikân'ın dedesi, bazı arkadaşlarıyla birlikte mecliste oturmakta ve meşhur vezirlerin bulunduğu Bermekî ailesine mensup olduğu için övünmektedir. "Benim dedem devlet görevinde bulundu, babam önemli konumlara geldi, devlet kademesinde en üst seviyelere yükseldi" diyerek övünürken ona arkadaşları (خل كان) geçmişi bırak! (Şu anda sen ne yapıyorsun ondan bize bahset) dedikleri için İbn Hallikân'ın dedesinin ismi Halli-kân olarak kalmıştır.⁶

Havansarî, İbn Hallikân'ın Musul'un kuzeyinde ve Cezire-i İbn Ömer'e bağlı bulunan bir bölge olan Hakkari'de İbn Hallikan'ın akrabaları olan Kürt kabilelerin yaşadığını ve bu yüzden el-Hakkâri olarak ta bazı kaynaklarda geçtiğini söylemektedir.⁷ İhsan Abbas ise Havansarî dışında

---

Muhammed el-Cüburi, Beyrut 1984, c. IV, s. 193; Kütübî, *Fevatü'l-vefeyat*. thk. Muhammed Muhyiddin Abdülhamid, Kahire 1951, c. I, s. 100; Safedî, *el-Vaşi bi'l-vefeyat*, thk. Hellmut Ritter, Franz Steiner, Wiesbaden 1962, c. VII, s. 338; Zehebi, *Zeylu el-iber fi haberi men gaber*, thk. Ebû Hacer Muhammed Zaglul, Beyrut 1985, c. V, s. 334; Devadari, *Kenzü'd-dürer ve câmiü'l-gurer*, thk. Dorothea Krawulsky, Stuttgart 1992, c. VIII.; Ebü'l-Fida, *el-Muhtasar fi ahbari'l-beşer*, thk. Muhammed Zeynühtüm Muhammed Azeb, Yahyâ Seyyid Hüseyin, Muhammed Fahri el-Vasıf, Kahire 1320, c. IV, s. 17; Yunini, *Zeylu Mir'ati'z-zaman*, Haydarabad 1954, c. II, s. 265; Ebü Şame, *Kitâbü'r-Ravzateyn fi ahbari'd-devleteyn*, thk. Muhammed Hilmi Muhammed Ahmed. Kahire 1956; İbnü'ş-Şaar, *Kalâidü'l-cümân fi ferâidi şuarâi hâze'z-zamân*, thk. Kamil Selman el-Cüburi, Beyrut 2005.

² Murteza Zebidî, *Tacü'l-arûs min Cevâhiri'l-Kâmûs*, Beyrut 1994 c. XXVII, s. 87; İbn Tulun, *Kudatül-Dimaşk*, Dimaşk 1956, s. 76.

³ Ebü'l-Mefahir Muhyiddin Abdülkadir b. Muhammed b. Ömer Nuaymi, *ed-Dâris fi tarihi'l-medaris*. Kahire 1988. C.I. s. 191.

⁴ Muhammed Bakır b. Zeynelabidin b. Cafer el-Musevi Hansari, *Ravzatü'l-cemmat fi ahvâli'l-ulema ve's-sadat*, Tahran 1390. C.I. s. 87.

⁵ İbnü'l-Müstevfî, *Târîhu Erbil*. Bağdad 1980 s. 273.

⁶ Hansârî a.g.e., s. 87.

⁷ Hansari, a.g.e., s. 88.

herhangi bir müellifin bu ismi zikretmediğini söyleyerek bu görüşe ihtiyatlı yaklaşmaktadır.⁸ Ayrıca İbn Hallikan'ın doğduğu yer olan Erbil'in Hakkari ile bağlantısının bulunmaması ve İbn Hallikân'ın Hakkari âlim ve ümeradan bir kısmına eserinde yer verdiği halde kendi ailesinin bu bölgeyle bağlantısını kuracak en ufak bir işaret dahi zikretmemiş olması Havansari'nin itirazları arasında yer almaktadır.⁹

İbn Hallikân'ın Belh asıllı olduğunu zikreden tarihçiler onun Bermekilere müntesip olduğunu belirtmişlerdir.¹⁰ Ancak tarihçiler İbn Hallikan'ın Bermekilere mensubiyetini tartışmışlardır. İbn Hallikân, kadılıkudatlık yaptığı Dımaşk'ta bir mecliste çevresindekiler tarafından kendisine Dımaşk halkının “kadılıkudat nesebi ile ilgili yalan söylüyor” söylentisinin yayıldığını aktarılınca “ben nesebimi Hz. Abbas, Hz. Ali veya Ashab-ı kirândan birisine dayandırmıyorum. Nesebimi günümüzde herhangi bir kalıntısı kalmamış, aslen Farişi ve Mecusi bir kavim olan Bermekilere dayandırmamın bana ne gibi bir faydası olabilir” diyerek bu yöndeki iddiaları reddetmiştir.¹¹

XIII. yüzyıl tarihçilerinden Yunûnî, Safedî, İbn Şakir ve Zerkeşî gibi âlimler İbn Hallikân'ın nesebi konusunda ihtilafa düşmüşlerdir. İbn Hallikân'ın Bermekî olduğu iddiasını destekleyen en önemli müellif Ebu Şame'dir. Ancak Ebu Şame'nin İbn Hallikân ile karşılaşması onun Dımaşk kadılığına atandığı 659 (1260) senesinden önce ve onun yakın çevresinden olması dolayısıyla objektifliği tartışmalıdır.¹² İbnü'l-Müstevfi ise İbn Hallikan'ın nesebini dedesi Hallikân'a kadar getirmiştir. İbnü'ş-Şaar da İbn Hallikan'ın dedesi Malik'e kadar neseb zincirini nakletmiş ancak daha üste çıkmamıştır.¹³ İbnü'ş-Şaar, İbn Hallikân'ın bir akrabasından bahsederken “Kürtlerin oğullarından” olduğunu belirtmiştir. Onun bu iddiası İbn Hallikan'ın neseb zincirini Malik'e kadar getirmesiyle alakalıdır. İbnü'ş-Şaar'ın İbn Hallikân'ın yakın çevresinden olması onu Bermekîler ile ilgili iddiada sessiz kalmaya itmiştir.¹⁴

⁸ İbn Hallikan, *Vefeyâtü'l-Ayan*, Beyrut 2002 c.VII s. 17.

⁹ İbn Hallikân, *a.g.e.*, c. VII, s. 18.

¹⁰ Belh, Bermek ailesinin neşet ettiği şehirdir. Ataları ise burada bulunan Nevbahar tapınağının hizmetçilerindendi. Bkz. İbn Hallikân, *a.g.e.*, c. VI, s. 259.

¹¹ İbn Hallikân, *a.g.e.*, c. VII, s. 18.

¹² Ebû Şame, *Kitâbü'r-Ravzateyn fi ahbari'd-devleteyn*, Beyrut 1997, s. 219.

¹³ Aynî, *İkdü'l-cüman fi tarihi ehli'z-zaman*, Kahire 1982 c. I, s. 454.

¹⁴ İbnü'ş-Şaar, *Kalaidü'l-cüman fi faraidi şuarai haze'z-zaman*, thk. Kamil Selman el-Cuburi. Beyrut 2005. c.I, s. 454.

İbn Hallikan'ın Bermekî sülalesine dayandırılan nesebi daha çok XIV. yüzyıl tarihçileri tarafından kaleme alınmış olup kendi döneminde yazılan eserlerde rastlanmamaktadır. İbn Hallikân'ın nesebi her ne kadar tartışmalı da olsa ve tarihte bıraktığı iz dolayısıyla üzerinde çok durulmamıştır.¹⁵

İbn Hallikân'ın aksine oğlu Musa b. Hallikan kendilerinin Hakkârîli olduklarını ve neseplerinin Kürt olduğunu ikrar ederek babasından farklı bir tutum sergilemektedir. Oğlu Musa kendilerinin Kürt oğullarından¹⁶ olduğunu gizlememiş ve aynı zamanda nesep zincirini de Bermekiler'e dayandırmakta tereddüt etmemiştir.¹⁶ Ortaçağ tabakat ve teracim eserlerinde Kürt âlim ve meşhurların biyografileri incelendiğinde onlarla ilgili ayrıntılı bilgilere ulaşılsa da nesep bilgilerine ulaşmak o derece zor olmuştur. Bunun sebebi ise birçok Kürt beylerinin birbiriyle irtibatı olmayan uzak köklere dayandırılmasıdır. İbn Hallikan'ın nesep zincirindeki karışıklığın nedeni de bu saydığımız nedenlerdir. Memlükler dönemi tarih ve coğrafya âlimi el-Ömerî, İbn Hallikan'ın nesebi ile ilgili karışıklığı açıklamaya çalışmış ve “Her ne kadar Kürtlerin arasına farklı soylar dâhil olmuşsa da onlar genel bir ırktan oluşan hususi bir millettir. Bundan dolayıdır ki İbn Hallikan'ın da bağlı bulunduğu Zerzâriilerden bahsedildiğinde Fârisîlerle onlar aralarındaki mevcut olan bağ hatıra gelmektedir” demiştir.¹⁷

1. İbn Hallikân'ın Eseri: *Vefeyâtü'l-A'yân fî Ebnâi Enbâi'z-Zamân*

İbn Hallikân küçük yaşta babasını kaybettikten sonra başta Erbil atabeği Muzafferüddin Kökböri olmak üzere babasının çevresinin onu himaye etmesi ve pek çok şöhret sahibi kişilerle hemhal olması “meşhur ansiklopedisi” adını verdiği eserini hazırlamaya iten sâikler olmuştur. İbn Hallikân hayatının ilk yıllarından itibaren bir yandan gördüklerini kayıt altına alırken, diğer yandan da ileride kullanacağı malzemeyi toplamıştır. Nitekim kayıtları incelendiğinde dikkatli bir gözlemci olduğu anlaşılmaktadır. Bilgi ve görgüsü arttıkça malzemesi de artmış ve eğitim-öğretim hayatından itibaren bunları tasnif etmeye başlamıştır. İlmî seyahatleri, bürokratik görevi ve özellikle de müderrisliği zamanında zirveye ulaşan bu çabası vefatına kadar devam etmiştir.

¹⁵ İbnü'l-Adim, *Bugyetü't-taleb fî Tarihi Haleb*, thk. Süheyl Zekkar, Beyrut 1989 c. II, s.

¹⁶ İbn Hallikan, *a.g.e.*, c. VII, s. 20.

¹⁷ Makrizi, *el-Mevaiz ve'l-itibar fî zikri'l-hitat ve'l-asar li'l-Makrizi*, Kahire 1970. C.II, s. 8. Zerzâriyye Kelimesi Arapça olmayıp “kurdun oğlu” anlamına gelmektedir. İran asıllı Kürtler için kullanılmaktadır. Bkz: İbn Hurdazbih, *el-Mesalik ve'l-memalik*, Leiden 1967, c. II, s. 305; Kalkaşendi, *Subhü'l-a'ş'a fî smaati'l-inşa*, Beyrut 1987. C. IV, s. 376.

İbn Hallikân'ın gençliği Eyyûbîler'in, (1171-1250) olgunluk dönemi ise Memlûklüleri'nin (1250-1517) idaresi altında geçmiştir. İbn Hallikân'ın yaşadığı bu dönemde İslâm tarihi ve medeniyeti alanında önemli tasnif ve telif çalışmaları yapılmıştır. Bu dönemde İslâm dünyasının Haçlı ve Moğol etkisinde önemli kayıplar yaşadığı göz önüne alınırsa bu durum onun çalışmasının önemini daha da arttırmaktadır. Aralarında İbn Hallikân'ın da bulunduğu XIII. yüzyıl âlimleri siyasî belirsizlik ve ekonomik istikrarsızlıklara rağmen yaşadıkları dönemdeki olayları kaydetmeye ve hiçbir ayrıntıyı kaçırmamaya önem vermişlerdir.¹⁸

Haçlılar, Anadolu'da Selçuklu Türklerini bertaraf ettikten sonra Suriye'yi işgal etmiş ve Mısır'ı tehdit altına almışlardı. İbn Hallikân bu bakımdan Haçlılara en büyük darbeyi vuran ve mukaddes mekânlardan Kudüs'ü geri alan Selâhaddin-i Eyyûbî'den çok etkilenmiş ve onu bir kahraman olarak nitelendirmiştir. Haçlılar'ın İslâm dünyası için büyük tehdit olduğunu düşünen İbn Hallikân sadece Selâhaddin'i değil, Memlûk sultanı Kalavun'u da aynı şekilde övmüş ve onun özellikle Suriye bölgesindeki Haçlı etkinliğini azaltmasından ve Moğolları bertaraf etmesinden büyük bir övgüyle bahsetmiştir. Burada altı çizilmesi gereken bir diğer önemli husus ise Haçlı mücadelesini inceleyecek olanlar için önemli ve orijinal bilgilerin bir araya toplandığı geniş bir malzemenin eserdeki mevcudiyetidir.¹⁹

İbn Hallikân eğitim hayatının başından itibaren iyi bir kütüphane kurmak için çaba göstermiş ve çalışmalarında istifade ettiği malzemeyi de erken dönemden itibaren oluşturmaya başlamıştır. Özellikle Kahire ve Dimaşk gibi şehirlerde araştırma yaparken kendisi için gerekli kitapları edinmek için büyük çaba göstermiştir. Başta kitapçılar olmak üzere tâcir, seyyâh, devlet adamı vb. kişilerle iyi ilişkiler tesis etmiş, onlardan hem kütüphane oluşturmak hem de kullanacağı malzemeyi edinmek için yardım ve destek almıştır. Çalışmasında kullandığı malzeme onun bu çabasının başarıya ulaştığını göstermektedir.²⁰

İbn Hallikân çağdaşı olan kimseleri anlatırken yakın çevrelerinden bilgi toplamış ve bunları kendi bilgileriyle birleştirmiştir. Mesela çağdaşlarından Mısırlı şair İbnü'l-Fârız'a ait olan bir şiiri onun divanında bulamayınca, yakın arkadaşlarından birisinin bu şiiri inşâd ettiğini duymuş ve kaydetmiştir.²¹ İbn Hallikân'ın çağdaşı olan meşhur Endülüslü

¹⁸ Fahreddîn Muhammed, *a.g.e.*, s. 20.

¹⁹ İbn Hallikan, *a.g.e.*, c. I, s. 195.

²⁰ İbn Hallikan, *a.g.e.*, c. VII, s. 343.

²¹ İbn Hallikan, *a.g.e.*, c. III, s. 455.

muhaddis, tarihçi ve edip İbn Dihye'nin biyografisini yazarken çoğunlukla kendi hatıralarından nakletmiştir. Ancak doğum tarihi ve nesebi ile ilgili bilgileri güvendiği arkadaşlarından soruşturarak edinmiştir.²² Nahiv âlimi Ebû Ali eş-Şelevbî'nin öğrencilerinden bir kısmı ile tanışmış ve onun hakkında bilgi almıştır.²³ Mâlikî fıkıh âlimi Sahnûn'dan bahsederken de Mısır'da tanıştığı Mâlikî fakihlerden aldığı bilgileri kullanmıştır.²⁴

2. İbn Hallikan'ın Kullandığı Kaynaklar

İbn Hallikân'ın kaynak olarak en fazla istifade ettiği eser tarihçi ve hadis hâfızı Sem'ânî'nin *Kitabü'l-Ensâb* 'dır. Sem'ânî'nin eserlerini faydalı bulan İbn Hallikân, bunlardan *Kitabü'l-Ensâb* 'ın tamamının çok az kişide bulunduğunu, asıl nüshasından daha çok muhtasarının yaygın olduğunu belirtmiştir.²⁵ İbn Hallikân'ın sık kullandığı kaynaklardan birisi de nesep âlimi ve tarihçi İbnü'l-Kelbî'nin *Cemheretü'l-Ensâb* isimli eseridir. Ayrıca onun başta Eyyâmü'l-Arab ve ahbâr olmak üzere "150'nin üzerinde" üzerinde eserinin olduğunu belirtmiş ve bunların birçoğunu da tespit ederek kayıt altına almıştır.²⁶

İbn Hallikân'ın sık kullandığı kaynaklar arasında İbn Asâkir'in *Târihi Medînet-i Dımaşk* adlı eserinin ayrı bir yeri vardır. O, İbn Sa'd'ın ensâb, tabakât ve tarih kitaplarındaki bilgileri bir araya getirerek Dımaşk şehri ile bağlantısı bulunan dokuz bin civarında kişinin biyografisine yer verdiği bu eserini kısa bir zamanda telif etmesini hayretle karşılamıştır. Nitekim hayatını araştırdığında onun maddî durumunun iyi olduğunu ve ilimden başka bir şeyle meşgul olmadığını tespit etmiş ve bu hacimde bir eseri yazmasının mümkün olduğuna kanaat getirmiştir.²⁷

İbn Hallikân istifade ettiği müelliflerin hal tercümelerini verirken alıntı yaptığı eser başta olmak üzere diğer eserleriyle ilgili de ayrıntılı bilgiler vermiştir. Bunlardan birisi de müelliflerinin reisi olarak nitelendirdiği Ebû Mansûr es-Seâlibî'dir. (ö. 429/1038) Arap edebiyatı âlimi ve şair olmasının yanı sıra pek çok eseri bulunan Seâlibî'nin *Yetîmetü'd-Dehr* ve *Dümyetü'l-*

²² İbn Hallikan, *a.g.e.*, c. III, s. 450.

²³ İbn Hallikan, *a.g.e.*, c. III, s. 451.

²⁴ İbn Hallikan, *a.g.e.*, c. III, s. 181.

²⁵ İbn Hallikân Sem'ânî'nin üç eserinden bahsetmektedir. Bunlar *Tezyilü târih-i Bağdât*, *Târihi Merv* ve *Kitâbü'l-ensâb* 'tır. Bkz. İbn Hallikan, *a.g.e.*, c. III, s. 211.

²⁶ İbn Hallikân, İbnü'l-Kelbî'nin ataları olan Yahya el-Bermekî'ye *el-Mülûk* isimli ensab eserini ithaf etmesinden dolayı sempati beslediğini ve eserlerine büyük bir ilgi duyduğunu ifade etmiştir. Bkz. İbn Hallikan, *a.g.e.*, c. VI s. 83.

²⁷ İbn Asâkir ve eseri hakkında geniş bilgi için bkz. Mustafa Sabri Küçükaşçı - Cengiz Tomar, "İbn Asâkir", *DİA*, c. XIX, s. 322; İbn Hallikan, *a.g.e.*, c. III, s. 308.

Kasr'ından birçok yerde alıntı yapmış ve özellikle biyografilerine yer verdiği şair ve ediplere dair bilgileri kayıt altına alırken Seâlibî'nin bu eserinden faydalanmıştır. Benzer bir durum hocasının eserine zeyil yazan Bâherzî'nin *Yefîmetü'd-Dehr ve Dümyetü'l-Kasr* isimli eseri için de söz konusudur.²⁸

İbn Hallikân kronolojik sıraya göre olayları ele alan ilk tarihçi Halife b. Hayyât'ın geniş tarih görüşüne sahip olduğunu ve bu yüzden onun eserlerini iyi incelediğini ve gerektiğinde malzemesinden faydalandığını belirtmektedir.²⁹ İbn Hallikân ayrıca kronolojik olarak eser yazan âlimlerden Taberî'nin kayıtlarını güvenilir bulmuştur. Nitekim peygamberler tarihi ve eski İran'la ilgili bilgilerde kaynak olarak Taberî'yi kullanmıştır.³⁰

İbn Hallikân'ın eserinde şehir tarihiyle ilgili önemli kayıtların olması V/XII. yüzyıl tarihçilerinin eserlerinden istifade etmesine borçludur. Çünkü bu dönemdeki tarihçiler tarih yazımına yerel özellikleri ağır basan bölge ve şehir tarihleri eklediler.³¹ İbn Hallikân'ın özel önem verdiği tarihçilerden Ebü'l-Hasen eş-Şâbüştî, Ebü'l-Ferec el-İsfahânî'nin *Târîhu İsbahân* isimli eserini örnek alarak telif ettiği *ed-Diyârât* isimli eserinde Irak, Musul, Suriye, el-Cezîre ve Mısır bölgelerindeki ibadethaneleri ele almış ve bunlarla ilgili şiirleri bir araya getirmiştir.³² İbn Hallikân bu metot üzerine eser yazan âlimler arasında bulunan hadis hâfızı ve tarihçi Hatîb el-Bağdâdî'nin *Târîhu Bağdad* adlı eserin diğer âlimlerin kitaplarından daha değerli olduğunu iddia etmiştir. Bu bakımdan şehirle ilgili her hususta öncelikle bu âlimin eserlerine müracaat etmektedir.³³

İbn Hallikân, Zengî ve Eyyûbî hanedan üyelerinin birçoğuna eserinde yer vererek siyasî ve kültür tarihi açısından değerlendirmiştir. Bu yüzden hanedanlık tarihi yazıcılığının önemli temsilcilerinden olan İmâdeddîn Kâtîb el-İsfahânî'nin *el-Berku's-Şâmî*'si, Ebû Şâme'nin *Kitâbü'r-Ravzateyn fî Ahbâri'd-Devleteyn* ile *ez-Zeyl ale'r-Ravzateyn*'i ve İbn Vâsıl'ın *Müferricü'l-Kürûb fî Ahbâri Mülûk*'ü tanıtmış ve yeri geldiğinde istifade etmiştir.³⁴

²⁸ İbn Hallikan, *a.g.e.*, c. III, s. 140; Tevfik Rüştü Topuzoğlu, "Sealibi", *DİA*, c. XXXVI, s. 236-239.

²⁹ İbn Hallikan, *a.g.e.*, c. II, s. 243.

³⁰ İbn Hallikan, *a.g.e.*, c. IV, s. 191.

³¹ Küçükkaşçı, "Tarih", *DİA*, c. XIX, s. 36.

³² İbn Hallikan, *a.g.e.*, c. III, 319-320.

³³ İbn Hallikan, *a.g.e.*, c. I, s. 92.

³⁴ İbn Hallikan, *a.g.e.*, c. III, s. 307; c. I, s. 183.

3. Yazım Üslubu ve Metodu

İbn Hallikân V/XI. yüzyıldan itibaren diğer terâcim yazarları gibi hal tercümelerini alfabetik sıraya göre vermiştir. Sıralamada yalnızca ilk harfe dikkat etmiş ve birbirine yakın isimlerde harf sırasını gözetmemiştir. İbn Hallikân hal tercümelerinde Araplar'ın ensâb ilmine verdikleri önemden dolayı ilk olarak kişinin neseb bilgisini ve memleketini tespit etmiştir.³⁵ Mesela şâir ve edip İbn Düreyd'in (ö. 321/933) nesebini Kahtânîler'in reisi Ya'rub b. Kahtân'a kadar götürebilmiştir. Süfyân es-Sevrî'nin (ö. 393/1002) şeceresini ise Adnânîler'den Meâd b. Adnân'a kadar eksiksiz saymıştır.³⁶ Bu nakillerinden ensâb konusunda bilgi sahibi olduğu ve bu alanda yazılmış kitaplardan istifade ettiği anlaşılmaktadır.³⁷

İbn Hallikân dikkatli bir araştırmacıdır. Araştırmaları esnasında eserlerin nüsha farklılıklarını özellikle dikkate alır ve mümkün olursa müellif nüshasına, mümkün olmazsa bu nüshaya en yakın olana ulaşmaya çalışır. Bu arada ele aldığı eserler hakkında teknik bilgiler de verir. Bu bilgi bazen 1000 cilt ve 10000 varak gibi genelleme şeklinde bazen de 400 sahife gibi kitabın bilinen haliyle birebir uyuşan örneklerdir. Abdülhamîd b. Yahyâ'nın toplam 100 varak, Abbâsî devri şairlerinden Ebü'l-Atâhiye'nin edebiyat ve şiir alanlarında 1000 cilt, İbnü'l-Enbârî'nin toplamda 700 varak, İbn Hazm'ın 400 cilt 80000 varak eserinin olduğunu belirtmesi bu hususa dair örneklerdendir.³⁸

İbn Hallikân eserinde 855 biyografiye yer vermiştir. Bunlardan 854 kişinin vefat tarihini, 345 kişinin de doğum tarihini tespit etmiştir. Eserinin önsözünde söylediği “vefat tarihlerini tespit etme” amacına %99 oranında ulaşmış, ancak doğum tarihlerinde ise bu oran % 29 olarak kalmıştır.³⁹ *Vefeyâtü'l-A'yân*'ın önemli bir kısmını oluşturan âlim, şair ve edebiyatçılar eser telif ettikten veya devlet görevine atandıktan sonra tanınmış olduklarından, önceki hayatları hakkında kaynaklarda pek fazla bilgi bulunmamaktadır. Bu durum İbn Hallikân'ın eserine de sirayet etmiş ve doğum tarihleri genellikle tespit edilememiştir.⁴⁰

³⁵ İbn Hallikan, *a.g.e.*, c. IV, s. 404.

³⁶ İbn Hallikan, *a.g.e.*, c. II, s. 386.

³⁷ Ensab sahasında istifade ettiği eserler arasında *Cemheretü'n-neseb*, *Kitâbü'l-ensâb*, *el-Umde*, *el-'İkdü'l-ferîd* ve *Muhtasarü'l-ensâb* yer almaktadır. Ensab eserlerinin dışında da nesep tespiti için istifade ettiği eserler arasında *el-Eğâni* ile *Harîdetü'l-kasr* bulunmaktadır. Bkz. Fahreddîn Muhammed, *a.g.e.* s. 27.

³⁸ İbn Hallikan, *a.g.e.*, c. III, s. 228; c. VI, s. 184, 342, 378.

³⁹ İbn Hallikân, *a.g.e.*, c. I, s. 20.

⁴⁰ Fahreddîn Muhammed, *a.g.e.*, s. 292.

İbn Hallikân kişilerin biyografilerini anlatırken sosyal hayatın her yönünü kapsayan şehirler hakkında coğrafi bilgiler vermeyi de ihmal etmemiştir. Bu bakımdan çalışması aslen coğrafi bir eser olmadığı halde bu alanda çok önemli malumatın kayıt altına alınmasına vesile olmuştur. Nitekim İbn Hallikân'ın eserinde İslâm kültür ve medeniyet tarihi bakımından önem arz eden yerleşim birimleri hakkında hatırı sayılır kayıtlar vardır. Bu kayıtlardan özellikle şahsî müşahedelerine dayalı olanların önemli olduğu burada belirtilmesi gereken bir husustur. İbn Hallikân coğrafi bilgiler konusunda İbn Havkal'ın *el-Mesâlik ve'l-Memâlik* isimli eserinden çok istifade etmiştir. Coğrafya kitabı olan bu eserde iktisadî ve idarî haritalar bulunduğundan İbn Hallikân'ın âlimlerin seyahat güzergâhlarının tespiti, seyahat edilen şehirlerin iklim şartları ve ekip biçmeye uygunluğu vb. bilgilere olan ihtiyaç sık sık bu esere başvurmasını gerektirmiştir.⁴¹

4. Vefeyâtü'l-A'yân'da Yer verilen Zap Havzası Meşhurları Tabloları

Tablo 1:Hakkâri

Adı veya unvanı	Ölüm tarihi	Yaşadığı şehir	Mesleği
Şeyhülislam el-Hakkârî ⁴²	486/1093	Hakkâri	Muhaddis, zahit, seyyah
İsâ el-Hakkârî ⁴³	(585/1189)	Halep, Mısır, Kudüs	Şafi Fakihi, müderris, kadı, vezir
İmadeddin b. Maştub ⁴⁴	619/1222		Eyyubi Devleti Nablus emiri, Kürt büyüklerinden

⁴¹ İbn Hallikân, *a.g.e.*, c. VI, s. 402.

⁴² İbnü'l-Cevzi, *El-Muntazam*, c. IX, s. 79, İbnü'l-Esir, *el-Kâmil fi't-târih* c. X, s. 226; İbnü'l-İmad, *Şezerât*, c. III, s. 378; İbn Hallikân, *a.g.e.*, c. III, s. 345.

⁴³ İbn Hallikan, *a.g.e.*, c. III, s. 497.

⁴⁴ İbn Hallikan, *a.g.e.*, c. I, s. 180.

Adı b. Müsafir ⁴⁵	645 (1247)	Hakkâri, Musul	Adeviyye tarikatının kurucusu mutasavvıf, âlim ve fakih
-------------------------------------	------------	----------------	---

Tablo 2: Erbil

Adı veya unvanı	Ölüm tarihi	Yaşadığı şehir	Mesleği ve faaliyetleri
Kutbüddîn Mevdûd ⁴⁶	565/1169	Musul	1144-1232 yılları arasında merkezi Erbil olmak üzere Şehrîzor, Hakkâri, Tikrît, Sincar, Harran, Urfa ve civarında hüküm süren bir Türk beyliği olan Begteginlilerin, Beyi.
Radiyyüddîn el-Erbîlî ⁴⁷	(576/1180)	Musul	Fakih, müderris
el-Bahrâni ⁴⁸	(585/1189)	Erbil	Arap dili ve edebiyat alimi, şair
Muzafferüddîn Kökböri ⁴⁹	(595/1198)	Musul	Begteginliler Beyliği hükümdarı
Mücâhidüddîn Kâymâz ⁵⁰	(595) 1199	Musul	Begteginliler'in Erbil ve Musul nâibi

⁴⁵ İbnü'l-Verdî, *Tarih*, c. II, s. 63; İberü'z-Zehebî, c. IV, s. 163; İbnü'l-İmad, *a.g.e.*, c. IV, s. 179; İbn Hallikan, *a.g.e.*, c. III, s. 254.

⁴⁶ İbn Hallikan, *a.g.e.*, c. IV, s. 242.

⁴⁷ İbn Hallikan, *a.g.e.*, c. VII, s. 254.

⁴⁸ İbn Hallikan, *a.g.e.*, c. II, s. 31.

⁴⁹ İbn Hallikan, *a.g.e.*, c. IV, s. 120.

⁵⁰ İbn Hallikan, *a.g.e.*, c. VII, s. 338.

İbn Men'a ⁵¹	631 (1233)	Bağdat	Erbilli Şâfiî fakii
Hacer el-Erbîlî ⁵²	(632/1234)	Erbil	Asker, şair, İbn Hallikan'ın yakın arkadaşı

Tablo 3: Musul

Adı veya unvanı	Ölüm tarihi	Yaşadığı şehir	Mesleği ve faaliyetleri
Süfyân es-Sevrî ⁵³	777/161	Musul	Kendi adıyla anılan fıkıh mezhebinin imamı, müfessir, muhaddis ve zâhid
Ebû Temmâm ⁵⁴	231 (845)	Musul	Meşhur Arap şairi ve hamâse müellifi
İshak el-Mavsîlî ⁵⁵	235 (849)	Musul	Mûsikişinas, mugannî ve şair
İbn Cinnî ⁵⁶	390 (999)	Musul	Bizanslı Arap dili âlimi
Ak Sungur ⁵⁷	487 (1094)	Halep	Musul Atabegliği'nin kurucusu İmâdeddîn Zengî'nin babası ve Halep valisi
Murtezâ b. Şehrizôrî ⁵⁸	511/1117	Musul	Musul kadısı, vâiz
Aksungur el-Porsukî ⁵⁹	521 (1127)	Musul	Kabrinin insanlarla dolup taşıdığı ve

⁵¹ İbn Hallikan, *a.g.e.*, c. I, s. 209.

⁵² İbn Hallikan, *a.g.e.*, c. III, s. 501.

⁵³ İbn Hallikan, *a.g.e.*, c. II, s. 386.

⁵⁴ İbn Hallikan, *a.g.e.*, c. III, s. 85.

⁵⁵ İbn Hallikan, *a.g.e.*, c. I, s. 202.

⁵⁶ İbn Hallikan, *a.g.e.*, c. III, 247.

⁵⁷ İbn Hallikan, *a.g.e.*, c. I, s. 242.

⁵⁸ İbn Hallikan, *a.g.e.*, c. III, s. 49.

⁵⁹ İbn Hallikan, *a.g.e.*, c. I, s. 241.

			insanların mübarek bir zat olarak gördüğü Irak Selçuklu Hükümdarı Sultan Mahmud'un meşhur emîri
Nasireddîn Cakar ⁶⁰	539 (1144)	Suriye	Musul nâibi, zâlimliği ile meşhur
İbn Müşir el-Mavsîlî ⁶¹	543 (1148)	Musul	Beğendiği şiirleri yeniden yazarak kendisine ait olduğunu iddia eden ve hükümdarlara methiye yazarak geçimini sağlayan şair
I Seyfüddîn el-Gâzî ⁶²	(544) 1149	Musul	Musul atabegi
İbn Hamîs el-Ka'bi ⁶³	(1157)	Musul	Şâfiî fakihi, Rahbe kadısı
Âlûsî ⁶⁴	557/1161	Musul	Âlûsî ailesinden, tarihçi, edebiyatçı ve Selefîyye'ye bağlı ıslahatçı din âlimi.
Kutbüddîn Mevdûd ⁶⁵	565/1169	Musul	1144-1232 yılları arasında merkezi Erbil olmak üzere Şehrizor, Hakkâri, Tikrît, Sincar, Harran, Urfa ve civarında hüküm süren bir Türk beyliği

⁶⁰ İbn Hallikan, *a.g.e.*, c. I, s. 364.

⁶¹ İbn Hallikan, *a.g.e.*, c. III, s. 394.

⁶² İbn Hallikan, *a.g.e.*, c. IV, s. 242.

⁶³ İbn Hallikan, *a.g.e.*, c. II, s. 139.

⁶⁴ İbn Hallikan, *a.g.e.*, c. V, s. 346.

⁶⁵ İbn Hallikan, *a.g.e.*, c. IV, s. 242.

			olan Begteginlilerin Beyi
İbnü'd-Dehhân En-Nahvi ⁶⁶	569/1173	Musul	Arap dili ve edebiyatı âlimi
Mücâhidüddîn Kâymâz ⁶⁷	(595) 1199	Musul	Begteginliler'in Erbil ve Musul nâibi
Muhyiddîn eş-Şehrezûrî ⁶⁸	596-1190	Musul	Kemâleddîn eş-Şehrezûrî'nin oğlu, Musul Nizâmiye Medresesi müderrisi
Mekkî el-Mâkisî ⁶⁹	603/1206	Musul	Kıraat ve edebiyat alimi.
Mecdeddîn İbnü'l-Esîr ⁷⁰	606/1210	Musul	Hadis ve tefsir âlimi, edebiyatçı ve biyografi yazarı.
Melikü'l-Âdil Atabeg ⁷¹	607 (1210)	Musul	Eyyübî hükümdarı
İbn Asker el-Mavsîlî ⁷²	610 (1213)	Musul	Şâfiî fakihi, Musul kadısı
İmâdeddîn b. Yûnus ⁷³	608-1211	Musul	Şâfiî fakihi, müctehid ve müderris

⁶⁶ İbn Hallikan, *a.g.e.*, c. II, s. 382.

⁶⁷ İbn Hallikan, *a.g.e.*, c. VII, s. 338.

⁶⁸ İbn Hallikan, *a.g.e.*, c. IV, s. 248.

⁶⁹ İbn Hallikan, *a.g.e.*, c. II, s. 278.

⁷⁰ İbn Hallikan, *a.g.e.*, c. IV, s. 142.

⁷¹ İbn Hallikan, *a.g.e.*, c. III, s. 135.

⁷² İbn Hallikan, *a.g.e.*, c. III, s. 384.

⁷³ İbn Hallikan, *a.g.e.*, c. III, 430.

İzzeddîn İbnü'l-Esîr ⁷⁴	630 (1232)	Musul	<i>el-Kâmil</i> ve <i>Üsdü'l-Gâbe</i> adlı eserleriyle tanınan tarihçi, edip ve muhaddis
El-Melikü'l-Eşref Mûsâ ⁷⁵	635/1237	Musul	Eyyûbîler'in el-Cezîre ve Dimaşk kolu hükümdarı
İbnü'l-Müstevfî ⁷⁶	637/1239	Musul	Muhaddis, tarihçi, edip ve şair.
Adî b. Mûsâfir ⁷⁷	645 (1247)	Musul	Adeviyye tarikatının kurucusu sayılan ve sonradan Yezîdîler tarafından da sahip çıkılan mutasavvıf, âlim ve fakih

SONUÇ

Zap Bölgesinde yetişen önemli âlimlerin başında gelen İbn Hallikan ilk eğitimini Erbil, Musul gibi önemli ilim merkezlerinde tamamlamıştı. Mısır'da uzun yıllar kalan İbn Hallikan Suriye'ye gelerek kâdılkudât olarak atanmış ve önemli görevler üstlenmiştir. Suriye'de görev yaptığı dönemde çalkantılı zamanlar geçiren İbn Hallikan'ın ataları ve soyu hakkında çeşitli görüşler ileri sürülmüştür. İbn Hallikân, kâdılkudâtlık yaptığı Dimaşk'ta bir mecliste çevresindekiler tarafından kendisine Dimaşk halkının "Kâdılkudat nesebi ile ilgili yalan söylüyor" söylentisi aktarılınca buna itiraz etmiş ve soyunu Fârisî ve Mecûsî bir kavim olan Bermekîler'e dayandırmasının kendisine bir çıkarı olmayacağını söylemiş ve Bermeki olduğunu vurgulamıştır. İbn Hallikân'ın çağdaşı olan İbnü's-Şa'âr (ö. 654/1256) onun Bermekî olduğunu kabul etmekle birlikte dedesi Mâlik'e kadar olan nesep zincirini nakletmiştir. Bununla birlikte daha sonra eser telif eden pek çok âlimin İbn Hallikân'ın nesebinin Bermekîler'e dayandığı hususunda görüş birliği içerisinde oldukları görülmektedir.

İbn Hallikân, Erbil Muzafferîye Medresesi'nde başlayan ilk eğitiminin ardından ilim öğrenmek, bilgi ve birikimini geliştirmek ve Musul, Dimaşk

⁷⁴ İbn Hallikan, *a.g.e.*, c. III, s. 348.

⁷⁵ İbn Hallikan, *a.g.e.*, c. V, S. 333.

⁷⁶ İbn Hallikan, *a.g.e.*, c. I, s. 109.

⁷⁷ İbn Hallikan, *a.g.e.*, c. III, s. 254.

ve Halep'teki zamanının meşhur âlimlerinden ders almak için birçok seyahat gerçekleştirmiştir. Arap dili ve edebiyatının tüm alanlarına hâkim olan İbn Hallikân, eğitim hayatının başından vefat edinceye kadar katıldığı edebiyat sohbetlerinde şiir başta olmak üzere gündeme gelen her türlü bilgiyi not almış ve bu yüzden geniş bir ilmî ve edebî kültüre sahip olmuştur.

İbn Hallikân, uzun bir araştırma ve çalışma neticesinde ortaya koymuş olduğu eseri *Vefeyâtü'l-A'yan*, birçok ilki barındırması nedeniyle yazılışından itibaren ilim dünyasında büyük ilgi görmüştür. İbn Hallikân eserindeki birçok biyografiyi kendinden önceki müelliflerin usullerinden istifade etmiş olsa da yeni bir tarz geliştirdiği görülmüştür. Çalışmasında biyografi geleneğinin genel özelliklerini sürdürmeye devam etse de edebiyat tarafının ağır bastığı konusunda bir kanaat oluşmuştur.

İbn Hallikan doğup büyüdüğü toprakları tanıtmaya ve burada yetişip meşhur olanları aktarmaya da önem vermiş, pek çok âlim, edip, şair ve devlet adamının biyografilerini ayrıntılı olarak anlatmıştır. Onun bu bölgedeki âlimleri anlatmaya özen göstermesinden dolayı eserinde yer alan pek çok önemli kişileri araştıranlar için temel kaynak olmuştur. Onun eserinin Zap havzası kültür tarihi için en önemli tabakat ve teracim eseri olarak tanımlanması yanlış olmaz. Hakkari, Erbil ve Musul'da yaşayan veya buraya göç edip vefat eden meşhurlar ile ilgili eserinde ayrıntılı biyografiler, edebi yazılar, şiir ve hatırat bolca yer almaktadır. Bu bölgeyi kültürel olarak okumak isteyen herkes için başvurulması gereken temel eserler arasında yer aldığını söylemek abartı sayılmaz.

KAYNAKÇA

- AYNÎ, Bedreddin, *İkdü'l-Cümân fi Târihi Ehli'z-Zaman* tahk., Mahmud Rezzak Mahmud, Kahire 2010.
- AZZÂVÎ, Abbas, *et-Tarîf bi'l-Müerrihîn fi Ahdi'l-Moğol ve't-Türkman*, Bağdat 1971.
- EBÛ ŞAME, *Kitâbü'r-Ravzateyn fi Ahbari'd-Devleteyn*, Beyrut 1997
- EL-BAĞDÂDÎ, Ebû Bekr, *Târihu Bağdad*, Kahire 1931.
- EL-ENDELÜSÎ, Ebü'l-Kâsım Saîd, *Tabakatü'l-Ümem*, nşr., Luvis Rızkullah Şeyho, Beyrut 1912.
- EL-HAMEVÎ, Yakut, *Mu'cemü'l-Üdeba*, Beyrut 1993.
- EL-İSFAHANÎ, Ebü'l-Ferec, *Târîhu Muhtasari'd-Düvel*, Beyrut 1992.
- EL-MAKDİSÎ, Ebû Şame, *ez-Zeyl ale'r-Ravzateyn*, thk. Muhammed Zahid el-Kevseri, Beyrut 1974.

- EL-MÜNZİRİ, Zekiyyüddin, *et-Tekmile li-Vefeyati'n-Nekale* thk. Beşşar Avvad Ma'ruf, Beyrut 1981;
- EL-ÜDFÜVİ, *El- Bedrü 's-Safir an Enesil Müsafir*, thk. Kasım Samerrai, Beyrut 2015.
- ES-SEALİBİ, Ebû Mansur, *Yetimetü'd-Dehr fî Mehasini Ehli'l-Asr*, thk. Muhammed Muhyiddin Abdülhamid, Kahire 1956.
- Garsünni`me, *el-Hefevatü 'n-Nadire*, Beyrut1987.
- HANSARİ, Muhammed Bakır b. Zeynelabidin b. Cafer el-Musevi, *Ravzatü'l-Cennat fî Ahvâli'l-Ulema ve's-sadât, Tahran 1390*.
- HUMPHREYS, R. Stephen, *İslam Tarih Metodolojisi*, İstanbul 2004.
- İBN CÜLCÜL, *Tabakatü'l-Etîbba ve'l-Hükema*, thk. Fuad Seyyid, Beyrut 1985.
- İBN DOKMAK, *el-Cevherü's-Semin fî Siyeri'l-Hulefa ve'l-Müluk ve's-Selatin*, thk. Muhammed Kemâleddin İzzedd Ali, Beyrut 1985.
- İBN EBÛ USAYBİA, *Uyunü'l-Enba' fî Tabakati'l-Etîbba*, thk. Amir en-Neccar, Kahire 2001.
- İBN EBÛ YALA`, *Tabakatü'l-Hanabile*, thk. Abdurrahman b. Süleyman el-Useymin, Riyad 1999.
- İBN HALLİKAN, *Vefeyâtü'l-A'yân*, thk. İhsan Abbas, Beyrut, 2009.
- İBN KESİR, *el-Bidâye ve'n-Nihaye* Beyrut 1998.
- İBN TAGRİBERDİ, *en-Nücumü'z-Zâhire fî Mülûki Mısır ve'l-Kahire*, Kahire 1929.
- İBN TULUN, *Kudatül-Dimaşk*, Dimaşk 1956
- İBNÜ'L-FUVATİ, *el-Havadisü'l-Câmia ve't-Tecaribü'n-Nafia fî'l-Mieti's-Sabia*, thk. Mehdi en-Necm, Beyrut 2003.
- İBNÜ'L-MÜSTEVFÎ, *Târîhu Erbil*. Bağdad 1980
- İBNÜ'L-ADİM, *Bugyetü't-Taleb fî Tarihi Haleb*, thk. Süheyl Zekkar , Beyrut 1989
- İBNÜ'L-CEVZİ, *el-Muntazam fî Tarihi'l-Müluk ve'l-Ümem*, Beyrut 1985.
- Mir'atü'z-zaman fî Tarihi'l-A'yan*, thk. Canan Celil Muhammed Hemundi, Kahire 1990.
- İBNÜ'L-ESİR, İzzeddin, *el-Lübab fî Tehzibi'l-Ensâb*, Kahire 1940-1953.
- İBNÜ'L-İMAD, *Şezerâtü'z-Zeheb fî Ahbari men Zeheb*, thk. Abdülkadir Arnaut, Mahmûd Arnaut, Beyrut 1986.
- İBNÜ'L-KİFTİ, *İhbarü'l-Ulema bi-Ahbari'l-Hükema*, Kahire 1908.

- İBNÜ'L-MÜSTEVFİ, *Târîhu Erbil*, thk. Sami b. Seyyid Hammas es-Sakkar, Bağdad 1980.
- İBNÜ'N-NEDİM, *el-Fihrist*, Kahire 1348.
- İBNÜ'Ş-ŞAAR, *Kalaidü'l-Cüman fi Faraidi Şuarai Haze'z-Zaman*, thk. Kamil Selman el-Cuburi. Beyrut 2005
- , *Ukudü'l-Cümân fi Şuarâi Hâze 'z-Zamân*, thk. Kamil Selman el-Cüburi, Beyrut 2005.
- KALKAŞENDİ, *Subhü'l-A'ş'a fi Sinaati'l-İnşa*. Beyrut 1987.
- KELEŞ, Mahmut Recep, Ortaçağ Kültür Kaynağı Olarak İbn Hallikan'ın *Vefeyâtü'l-ayân* adlı eseri, İstanbul 2016.
- KUTLUER, İlhan, "İlim" *DİA*, XXXII, s. 37.
- KÜÇÜKAŞCI, M. Sabri, "Tarih", *DİA*, C. XL, s. 36.
- KÜÇÜKAŞCI, Mustafa Sabri - Cengiz Tomar, "İbn Asâkir", *DİA*, c. XIX, s. 322;
- MAKRİZİ, *el-Mevaiz ve'l-İtibar fi Zikri'l-Hitat ve'l-Asar li'l-Makrizi*, Kahire 1970.
- NUAYMÎ, Ebü'l-Mefahir Muhyiddin Abdülkadir b. Muhammed b. Ömer, *ed-Dâris fi Tarihi'l-Medaris*. Kahire 1988
- ÖZDEMİR, Hacı Ahmet, *Cengiz ve Hülagü dönemleri*. İstanbul 2011.
- SAFEDİ, *el-Vaşi bi'l-Vefeyat* thk., Hellmut Ritter, Franz Steiner Verlag, 1962;
- SARTON "İbn KHallikan" *IA*, c. V, s. 745.
- SUYUTİ, *Hüsnü'l-Muhadara fi Tarihi Mısr ve'l-Kahire*, thk. Muhammed Ebü'l-Fazl İbrâhim, Kahire 1967.
- ŞEBİBÎ, M. R., "İbn Hallikan el-Müerrih", *ME*, XXXIV (1962), s. 161.
- TOPUZOĞLU, Tevfik Rüştü, "Sealibi", *DİA*, c. XXXVI, s. 236-239.
- TUNCEL, Metin, "Hakkari" *DİA*, c. XV, s. 205-207.
- ZEBİDÎ, Murteza, *Tacü'l-Arûs min Cevâhiri'l-Kâmûs*, Beyrut 1994
- , *Tâcü'l-Arûs min Cevâhiri'l-Kâmûs*, thk. Ali eş-Şiri, Beyrut 1994.
- ZEHEBÎ, *el-İber fi Haberi men Gaber*, thk. Ebû Hacer Muhammed Zaglul, Beyrut 1985.

DRAMA CEMAAT-İ İSLAMİYE KURUMU VE MÜBADELEYE HAZIRLIK FAALİYETLERİ*

Nuri ADIYEKE**

Öz: Osmanlı İmparatorluğu'nun Balkan topraklarından çekilişinden sonra azınlık toplumu haline gelen Müslüman-Türk cemaatleri birçok yerde 'Cemaat-i İslamiye' kurumlarını oluşturmuşlardır. Bir konfederasyon şeklinde olmayıp yerel olarak çalışan bu kuruluşlar bulundukları yerlerde Müslüman cemaatin yönetiminde çok önemli görevler üstlenmişlerdir. Cemaat-i İslamiye kurumları Balkanlar'da birçok kentte mübadele sürecinde de önemli roller üstlenmişlerdir. Bu çalışmada Drama Cemaat-i İslamiye kurumunun yapısı, görevleri ve sosyal faaliyetleri incelenmiştir. Kurum son olarak Müslüman cemaati mübadeleye hazırlanmış ve göçün en az hasarla gerçekleşmesine katkı sunmuştur. Drama Cemaat-i İslamiye Kurumu, kentte ve köylerde Müslüman cemaatle ilgili hayır işleri ve sosyal yardım faaliyetlerini yürütmüştür. Bunun yansıra kişilerin ve kurumların resmi işlemlerini takip etmek ve sonuçlandırmak da bu kurumun resmi görev tanımlanmasının içindedir. Bu çerçevede okulların ve vakıfların idaresi, çalışanlarının maaşlarının ödenmesi ve eğitim ve vakıf binalarının bakım ve tamir masrafları kurum bütçesi ile ve kurumun kontrolünde yapılmıştır. Kurum, son olarak mübadele sürecinde çok önemli bir görev üstlenmiştir. Birçok yerde olduğu gibi mübadele amacına yönelik kurulan komisyonlar Drama'da Cemaat-i İslamiye Kurumu ile iç içe geçmiştir. Cemaatin mübadeleye hazırlanması ve bunun bir düzen içinde gerçekleşmesi için faaliyetlerde bulunmuştur. Bu çerçevede Müslüman cemaate ait okul, ibadethane ve benzeri binaların tasfiye edilmesi sağlanmıştır. Kurum, mübadele sürecinin Drama Müslüman cemaati için en az zararlı tamamlanmasını sağlamıştır.

---

* Bu yazı, 8-9 Mayıs 2014 tarihinde, Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'nde düzenlenen, "Uluslararası Mübadele Sempozyumu"nda sunulmuş ve tartışılmıştır. Muhtelif katkılarından dolayı sayın Baha Taneli'ye, Marinos Sariyannis'e ve Evangelia Balta'ya teşekkür ederim.

** Dr. Öğr. Üyesi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Tarih Bölümü

Anahtar Kelimeler: Balkanlar, Cemaat-i İslami Kurumu, Drama, Mübadele, Türkiye.

**DRAMA ISLAMIC COMMUNITY INSTITUTION
/CEMAAT-I ISLAMIYE AND ITS POPULATION
EXCHANGE PREPAREDNESS ACTIVITIES**

Abstract: After the withdrawal of the Ottoman Empire from the Balkan lands, the Muslim-Turkish communities, having turned into minorities then, formed the Islamic Community/ “Cemaat-i İslamiye” organizations in many regions. Not formed as a confederation but rather serving locally, these organizations undertook vital responsibilities in the management of the Muslim communities in the respected places. They also played important roles during the process of population exchange in many of the cities of Balkans. This study explores the structure, responsibilities and social activities of the Islamic Community of Drama, which contributed to the Drama Muslim community's preparation for the population exchange, and which served as an intermediary to immigration for survival with minimal damage. The Drama Islamic Community/Cemaat-i İslamiye institution has carried out charity and social assistance activities in the city and villages for the Muslim community. Following and concluding of formal proceedings of people and institutions were one of the official tasks of this institution. In this framework, the administration of schools and waqfs, the salaries of their employees and the maintenance and repair costs of the school and waqf buildings were carried out by the institutional budget under institutional control. The institution has recently undertaken a very important task in the process of population exchange. As it is in many places, commissions that were established for the purpose of population exchange have been intertwined with The Islamic Community/Cemaat-ı İslamiye institution in Drama. The institution has been involved in the preparation of the population exchange and in order for it to be realized in an orderly manner. In this context, schools, temples and similar buildings belonging to the Muslim community were liquidated. The institution has ensured that the process of population exchange is completed with minimum harm to the Drama Muslim community.

Keywords: Balkans, Drama, Islamic Community, Population Exchange, Turkey.

Giriş

Türklerin “Bağımsızlık Savaşı”, Yunanlıların “Büyük Felaket” adını verdikleri 1919-1922 yılları arasındaki savaş sonrası iki toplum/yönetim arasında, etnik homojeniteyi bozan öteki unsurların değişimi gündeme

gelmiş ve her iki unsurdan iki milyondan çok insan topraklarından alınarak, *diğer tarafa* gönderilmişlerdir.¹ Aslında, nüfus hareketlilikleri 1924 yılından önce yaşanmaya başlanmıştı. 1922 yılı Ekim ayında Mudanya Mütarekesi sonrasında Doğu Trakya Müslümanlarının büyük bir kısmı birkaç ay içinde yerlerinden edilerek Müslüman nüfusun hala yaşamakta olduğu Kozani, Kastoria, Grevena, Florina, Kavala ve Drama gibi Makedonya kasabalarına nakledildiler. Mültecilerin bazıları bu şehirlerdeki Müslüman ev ve okullarına yerleştirildiler.² 1924 yılındaki büyük mübadeleye kadar da bu durumun devam ettiği anlaşılmaktadır.

1924 yılında Lozan anlaşması çerçevesinde İstanbul hariç Türkiye'deki Rumların Yunanistan'a, Batı Trakya hariç Yunanistan'daki Türklerin de Türkiye'ye göç ettirilmesine resmi olarak karar verildi. Bunun ardından da her iki tarafta göç için hummalı çalışmalar başladı. Mevcut azınlık kuruluşlarının yanı sıra yeni kurumlar oluşturuldu ve büyük göçürme işinin mümkün olduğunca az hasarla atlatılmasının yolları arandı. Bu çerçevede ilk oluşturulan kurum, 11 üyeden oluşan ve uluslararası bir kimliği olan "Muhtelit Mübadele Komisyonu" idi. Akabinde de yerel ölçekli tali komisyonlar kuruldu. Yunanistan'da; Selanik, Kandiye, Hanya, Kavala ve Drama'da tali komisyonlar oluşturuldu.

Mübadele öyküsünü izleyeceğimiz kasaba, Drama'dır. Drama, Doğu Makedonya'da Selanik vilayetinin 3 sancağından birisidir. XIX. yüzyılın sonlarında sancağın merkez kazasından başka; Kavala ve Sarışaban kazaları vardı.³ Kısa bir süre sonra Pravişte kazasının katılmasıyla kaza sayısı dörde çıktı.⁴ Sancağı idari bölümlenmesi 1913 düzenlemeleri ile son şeklini almış, Rapçoz ve Taşoz kazaları da sancağa eklenerek Drama altı kazaya ulaşmıştır.⁵ Balkan savaşları sonrasında Yunanistan toprağı haline

¹ Nüfus mübadelesi olarak isimlendirilen bu olay çok geniş bir literatüre sahiptir ve bu konuda birçok tematik kongreler de yapılmıştır. Bu çerçevede özellikle Lozan Mübadilleri Vakfı'nın çalışmalarının ve yayınlarının anılması gereklidir. Ayrıca güncellenmesi gereken bir bibliyografya denemesi olarak; Müfide Pekin-Çimen Turan, *Mübadele Bibliyografyası: Lozan Nüfus Mübadelesi İle İlgili Yayınlar ve Yayınlanmamış Çalışmalar*, Lozan Mübadilleri Vakfı Yayını, İstanbul, 2002.

² Onur Yıldırım, *Diplomasi ve Göç (Türk-Yunan Mübadelesinin Öteki Yüzü)*, Bilgi Üniversitesi Yayını, İstanbul, 2006, s.208.

³ H. 1312 Selanik Vilayeti Salnamesi, s. 468-499. Zikreden, Levent Kayapmar, "Selanik Vilayeti ve Evlad-ı Fatihan", *Mübadil Kentler-Yunanistan*, (Edit: Müfide Pekin), Lozan Mübadilleri Vakfı Yayını, İstanbul, 2012, s.103-106.

⁴ Ali Tevfik, *Memalik-i Osmaniyye Coğrafyası*, c.III, İstanbul, 1315, s. 73,74.

⁵ İsmail Arslan, "Selanik'in Gölgesinde Bir Sancak Merkezi: Drama (1864-1913)", *Mübadil Kentler-Yunanistan*, (Edit: Müfide Pekin), Lozan Mübadilleri Vakfı Yayını, İstanbul, 2012. s.13.

gelen bölgenin, 1921 yılına gelindiğinde idari durumu şöyle idi. Selanik ve Vodina asıl Makedonya, Drama ve Siroz Şarki Makedonya, Filorina ve Kozana sancakları da garbi Makedoya vilayetini oluşturuyordu. ⁶ Kaynaklardan anlaşıldığına göre mübadelenin yaşandığı 1923 ve 1924 yıllarında bölgede askeri yönetim vardı.

Sancak merkezi olan Drama şehri, Selanik kentinin doğusunda ve yaklaşık olarak 30 saatlik uzaklıktadır. Denizden oldukça içeride olan kentin deniz bağlantısı Kavala'dan yapılıyordu ve kent demiryolu ile Kavala Liman'na bağlıydı. Şehrin etrafı ormanlık olup her cins ağaç vardı. Kasabada üretilen kaliteli tekstil ürünlerinin⁷ yanı sıra tarım özellikle tütün önemli bir ticari metaydı. Drama'da geçimini tütün yetiştiriciliği ve ticaretinden sağlamayan aile neredeyse yok gibiydi.⁸ Drama'nın nüfusunun çoğunluğu Müslüman idi.⁹

Drama mübadele öyküsünü izleyeceğimiz en önemli kaynak, mübadele sırasında Türkiye'ye gelen mübadele evrakı¹⁰ arasındaki 726 numaralı "Drama Cemaat-i İslamiyesi Karar Defteri"dir. Bu defter, Temmuz 1923 tarihinden Mayıs 1924 tarihi arası kayıtları ihtiva etmektedir. Dolayısı ile defterde, mübadele hazırlıkları ile ilgili çok önemli veriler bulmak mümkündür. Mübadele sonrasına ait gelen evrak katalog defterleri ile vakıf defterlerinde de önemli bilgiler bulunmaktadır.

Oluşturulan kurumların başında belirtildiği üzere, Muhtelit Mübadele Komisyonu'na paralel kurulan "Tali komisyonlar" gelmekteydi. "Dördüncü" komisyon olarak da adlandırılan Drama tali komisyonu, tam ismi ile "Muhtelit Mübadele-i Ahali Tali Komisyonu Heyet-i Muavenesi"nin başkanı, eski Cemamat-i İslamiye kurumu reisi Musa Kazım Efendi idi. Diğer üyeler ise; Mahmud Bey, Cevdet Bey, Kemaleddin Bey, Hacı

⁶ *Mecmua-yı Kavanin-i Yunaniye*, (Yayımlayan: Hristaki Karagöz), Yeni Asır Matbaası, Selanik, 1921, s.20. Bu kaynağın tanıtımı için bkz: Nuri Adıyeke, "Mübadele Öncesi Yunanistan'daki Müslüman-Türk Azınlığa İlişkin Çok Önemli Bir Kaynak: <Mecmû'â-yı Kavânîn-i Yunâniye>", *Çağdaş Türkiye Araştırmaları Dergisi*, c.VII, sayı 16-17 (2008-Bahar Güz), 2010, ss.227-236.

⁷ Ali Tefrik, age., s.76.

⁸ Arslan, agm., s.13.

⁹ Nüfus verileri için bkz: Arslan, agm., s.16-19.

¹⁰ Mübadele ile Türkiye'ye gelen arşiv için: Ayşe Nükhet Adıyeke, "Mübadeleye Dair Gizli Kalmış Bir Arşiv", *Toplumsal Tarih*, sayı 76, Yıl: 2000, ss.17-20; A. Nükhet Adıyeke - Nuri Adıyeke, "Taşınabilir Kültür Varlıklarından Mübadele Sırasında Göç Eden Makedonya ve Selanik Arşivleri", 2. *Balkanlarda Sosyal Bilimler Kongresi*, 30 Mayıs-6 Haziran 2010 Prizren, (*Balkanlardan 21. Yüzyılı Okumak: Geçmişin İzinden Geleceğe*), *Bildiriler Kitabı*, c.1, (Edit: A. Vecihi Can, vd.), ss. 95-108.

Salih Ağa Bey, Ahmed Efendizade, Fazıl Efendi Hisar İmamı Hafız Hüseyin Efendi, Haydar Efendi, Nuh Beyzade, Hasan Bey, Hüseyin Çavuşzade Rasim Efendi, Mehmed Ali Efendi, Ahmed Aziz Efendi'dir. 14 kişiden oluşan bu komisyona ek bir komisyon daha kurularak, "Kura Umurunu İdare Edecek Heyet-i Muâvene" için; Hacı Selim Efendizâde Rasim Efendi, Ferhad Ağa Bilacanlı Mehmed Ağa, Serfetişneli Refet Efendi, Seyyid Bey, İstarhiyeli İsmail Efendi, Davud Efendi görevlendirilmişlerdir. (2) ¹¹ Bu iki komisyon üyelerinin mübadele sürecinde değişmediği anlaşılmaktadır.

1924 yılının başlarından itibaren, mübadele işlemlerinin yoğunlaşması nedeniyle komisyon, Drama Cemaat-i İslamiye kurumundan, maaşını da ödemesi kaydı ile bir katip görevlendirmesini istemiştir. İlk etapta Cami-i Atik birinci imamı Hafız Ahmed Efendi 600 drahmi maaş ile görevlendirilmişse de (23/47-24/49) Ahmed Efendi'nin istifasının ardından 4 Şubat 1924 tarihinden itibaren bu göreve Dramalı Rıza Beyzade Tahir Bey getirilmiş (27/54) komisyonun gün be gün artan yazım işlemleri bu katipçe yapılmıştır.

Bazı yerlerde kurulan İmdad-ı Sıhhiye Heyeti'nin mübadele çerçevesinde, Drama'da da kurulduğu anlaşılmaktadır.¹² Oluşturulan bu ara komisyonlar 1924 yılı Sonbaharına kadar görev yapmışlardır. 1924 yılının Ekim ayma gelindiğinde bu ara komisyonlar lağvedilmişti.¹³

Yukarıda da açıklandığı üzere mübadele hazırlıklarım, yeni oluşturulan kurumların yanı sıra eski kurumlar da üstlenmişlerdi. Bu kurumların başında, "Cemaat-i İslamiye" kurumları gelmektedir.¹⁴ Bölgenin Yunanistan'a bırakılmasının, Osmanlılarca da kabulü olan Atina Antlaşması'nın 13. maddesi, Yunanistan yönetimince "Cemaat-i İslamiye'nin şahsiyet-i maneviyesinin tanındığını" açıkça yazmaktadır.¹⁵

---

¹¹ Vakıflar İstanbul Bölge Müdürlüğü Arşivi, Defter no:726, *Drama Cemaat-i İslamiyesi Karar Defteri*. Veriler bu defterden alındığı için bundan sonra kaynak parantez içinde gösterilecektir. İlk numara sayfa numarasını, ikinci numara ise karar numarasını göstermektedir. Ne var ki bazı kayıtlarda karar numarası yoktur, bu takdirde sadece sayfa numarası belirtilmiştir.

¹² Kemal Arı, *Büyük Mübadele Türkiye'ye Zorunlu Göç (1923-1925)*, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul, 1995, s. 46,47.

¹³ Arı, age., s.92.

¹⁴ "Cemaat-i İslamiye" kurumları için Bkz: Ayşe Nühket Adıyeke, *Yunanistan Sınırları İçinde Cemaat Örgütlenmeleri: Cemaat-i İslamiyeler (1913-1998)*, SAEMK Yayını, Ankara, 2001; Ayşe Nühket Adıyeke, *Islamic Community Brotherhood Administrations in Greece: "Cemaat-i İslamiye 1913-1998"*, SAEMK Yayını, Ankara, 2002.

¹⁵ *Mecmua-yı Kavanin-i Yunaniye*, s.43.

Cemaat-i İslamiyelerin aşağıda açıklanacak olan görevlerinden başka, özellikle Yunanistan'a terk edilen yerlerdeki vakıfların yönetimi en önemli görevleri arasındaydı.¹⁶

Cemaat-i İslamiye örgütlerinden başka çok önemli iki kurum da kadılık ve müftülük idi. Her iki kurumun da cemaat idareleri ile doğrudan veya dolaylı ilişkileri vardı. Ne var ki özellikle müftülük cemaat idaresi ile Yunanistan yönetimi arasında resmi bir köprüydü ve müftü atanması cemaat ile Yunanistan yönetimi arasında bir sürtüşme konusu da oluşturuyordu.¹⁷ Buna rağmen gerek kadılık gerekse müftülük konusunda özellikle akçal uygulamalar ve halkla ilişkiler konusundan bu üç kurumun koordineli bir biçimde çalıştıkları görülmektedir. Müftülük ile ilgili şunu da belirtmek gerekmektedir ki, Yunanistan yönetimi cemaat idarelerini tanımakla birlikte birçok kez cemaat idareleri ile ilişkilerini müftüler kanalı ile gerçekleştiriyordu.

İncelediğimiz fihris defterlerine göre Yunanistan'ın mübadeleye dahil olan Makedonya bölgesinde şu cemaat idareleri tespit edilmiştir: Selanik Cemaat-ı İslamiye İdaresi, Kesriye Cemaat-ı İslamiye İdaresi, Florina Cemaat-ı İslamiye İdaresi, *Drama Cemaat-ı İslamiye İdaresi*, Siroz/Serez Cemaat-ı İslamiye İdaresi, Vodina Cemaat-ı İslamiye İdaresi, Kavala Cemaat-ı İslamiye İdaresi.

Temmuz 1923 tarihinde, Drama Cemaat-i İslamiye kurumu için toplantılar yapılmış ve cemaat yöneticileri ve üyeleri seçilmişlerdir. Anlaşıldığına göre her hangi bir sorunla karşılaşıldığı zaman iş uzamasın diye her üyeye bir de yedek üye belirlenmiştir. Bu çerçevede kurumun başkanlığına Haydar Efendi (yedeği Salih Efendi), başkan yardımcılığına da Doktor Ziya Bey (yedeği Nazır Efendi) getirilmiştir. Diğer üyeler ise; Hacı Selim Efendizade (Rüstem Efendi), Şakir Efendi (Hüseyin Ağa), Hasan Bey (Nuh Bey), Mehmed Ali Efendi (Yusuf Ağa), Rasim Efendi (Hacı Hüseyin Ağa), Fazıl Efendi (Ahmed Efendi), Ahmed Efendi (Aziz Efendi), Ahmed Bey (Celal Bey), Mustafa Efendi (Hacı Ramazan), Ali Efendi (Rahvıkalı? Hasan Ağa) idi. (3-4/1) Bu üyelerin tayin keyfiyetini müftünün onayladığı görülmektedir. Baha Taneli, bu mecliste babası Ahmet Bey ve bir başka akrabası Ahmet Bey'in üyeliğinden söz eder¹⁸ ki gerçekten de meclis üyelerinin içinde iki asil üye ve bir yedek üyenin ismi Ahmet'dir.

¹⁶ *Mecmua-yı Kavanin-i Yunaniye*, s.40.

¹⁷ Müftülerin seçimi görevleri gibi konularda gerek Atina Anlaşması, gerekse "İslam Cemaatleri Kanunu" çerçevesinde yapılan resmi düzenlemeler için; *Mecmua-yı Kavanin-i Yunaniye*, s.43 vd.

¹⁸ Baha Taneli, *Dedelerimin Yaşadığı Şehir Drama*, İzmir, 2011, s.10.

Drama Cemaat-i İslamiyesi'nin yukarıdaki üyelerinden başka ücretli bazı görevlileri de vardı. Bunların ilki cemaat avukatı idi. Nitekim 7 Ağustos 1923 tarihinde, cemaat idaresinin öteden beri dava vekili olan Koknasi Efendi'nin vekaletnamesi yenilenmiş (9/14) ise de,¹⁹ 16 Şubat 1924 tarihinden itibaren kendisinin istihdamına gerek kalmadığı için görevine son verilmiştir. (28/55) Cemaat idaresinin diğer görevlisi ise tercümanlardı. İdarenin önceden iki tercümanı mevcuttu fakat 1923 yılı Eylülünden itibaren bir tercümanın yeterli olduğuna karar verilerek tercüman Ekrem Efendi'nin görevine son verilmiştir. Bu çerçevede görevde kalan tercüman Fazıl Efendi'nin maaşına bir miktar zam yapılmıştır. (15/33, 34)

Mübadele öncesinde cemaat idaresinin özellikle akçasal işlerle ilgili yoğun bir uğraşı içinde olduğu görülmektedir. Cemaat idaresine bağlı bir "masraf sandığı" bulunmaktadır. Bu sandığın İdare reisine bağlı bir sandık emini bulunmaktadır. İdare bütçesinden reis sorumludur. Nitekim Temmuz 1923 tarihinde yeni cemaat yönetimi seçilince eski reis Musa Kazım Efendi yeni idare yönetim kurulundan oluşan bir heyet önünde, Cemaat-i İslamiye sandığının gelir ve giderlerini belirten hesapları ibraz etmiştir. (7/9, 11/23) Kurumun muhasebe görevini yukarıda da belirttiğimiz gibi sandık emini üstlenmiştir. Sandık emini başlarda Emin Şevket Efendi idi, (26/53) ne var ki Ağustos 1923 de istifa etti (13/27) ve yerine cemaat yönetim kurulu üyelerinden Hacı Selim Efendizade Rasim Efendi atandı. (16/35) Bu görev değişimi çerçevesinde sandık bütçesinde bulunan 63784 drahmi 75 lepta (bu da 318983 kuruş 30 para etmektedir) önce cemaat idaresine sonra da yeni sandık eminine teslim edilmiştir. Cemaat bütçe parasının kimi zaman nakit para olarak tutulduğu kimi zaman da bankada tutulduğu anlaşılmaktadır. (11/22) Kasalarında nakit para olarak Osmanlı altını, Fransız altını, sim Mecidiye, Osmanlı menkuşası ?, yarımlik Osmanlı banknotu, drahmi ve Bulgar levası bulunduğu anlaşılmaktadır. (13, 16)

Cemaat idaresine bağlı bir de Eytam Dairesi olduğu anlaşılmaktadır. Ne var ki Drama'da bu kurum hakkında elimizde hiçbir bilgi yoktur.

Cemaat idaresinin gelirleri genel olarak, kendisine bağlı vakıf gelirleri,²⁰ kurban derileri, (6/6) gibi kalemlerden oluşuyordu. Masrafları ise cemaat idaresi kurumunun kendi iç harcamalarından maaşlara ve çeşitli yardımlara kadar çok geniş bir yelpaze oluştuyordu. Özellikle çaresiz kalan

¹⁹ Bu kararda vekaletnamenin müftü efendi tarafından verilmesinin uygun olduğu özellikle belirtilmiştir.

²⁰ Vakıfların bir kısmı Cemaat-i İslamiye idarelerince bir kısmı ise eimme (imamlar) ve mütevellileri tarafından idare ediliyordu. (29/61)

fakirlerin masrafları idarece karşılanıyordu. 1923 Temmuzunda işbaşına gelen Cemaat idaresinin aldığı ilk kararlardan birisinde idarenin henüz bütçesini düzenlemediği fakat memleketin “fukara ve gurebasının” ortaya çıkan masraflarının karşılanması konusunun çok önemli ve ertelenemez bir durumda olduğu için gerektiğince onların masraflarını karşılamak için senet veya makbuz karşılığı bu masrafların giderilmesi kararı alınmıştır. (6/5)

Belirtildiği üzere cemaatin masraflarından ilki farklı zamanlarda cemaat idaresi için alınan kahve, çay, limonata, lokum, şeker su testisi ve tenekesi, sigara kağıdı ve gazete masrafıdır ki bu toplam 775 drahmi 80 lepta tutmaktadır. İdarenin ikinci masrafı ise kurumda kullanılan kırtasiye, defter, kağıt, mürekkep, dosya gibi kırtasiye masraflarıdır. 1085 drahmi 50 lepta tutan bu kalemin 540 drahmisi Hilal-i Ahmer için alman kağıtların bedeli tutmaktadır. (s.27) Cemaat idaresine alman mefruşat, odun sabun ve benzeri masraflar da 1490 drahmi 10 lepta tutmaktadır. İdarenin önemli bir masrafı da çok farklı sebeplerle Atina'ya resmi kurumlara çekilen telgrafların ücretidir ki bu da toplam 821 drahmi 50 lepta tutmaktadır. İdarenin bir başka masrafı da çeşitli mukavele ve beyannameler için yapılan masraflar olmuştur. Bu çerçevede Kavala'dan gelen Hilal-i Ahmer heyetinin ²¹ yemek ve otel masrafı, Drama'da hastanede mahpus Müslümanların, Kavala divan-ı harbden evrakının Drama müdde-i umumiliğine getirilmesi için bir otomobilin Kavala'ya gidiş geliş masrafı, mezâd edilip satılan eşya ve hırdavatın dellaliyye ve hammaliyye ve müzayede masrafı ve en önemlisi 3000 drahmilik İstanbul evkaf müdüriyetine gönderilen 19 sandık eşya ve kitap ve şamdanların Drama'dan İstanbul'a sevki masrafının toplamaları 7275 drahmi 50 leptayı bulmuştur.

Cemaat yönetiminin bu tür, kurumun işleyişi ile ilgili masraflarının yanı sıra daha farklı harcamaları da bulunuyordu. Bunların başında da muhtelif vakıf emlakının tamiri gelmektedir. Nitekim su kuyusu tamiri, Pınarbaşı değirmeninin keşfi için yapılan masraf, Softalar değirmeninin tamirat masrafı, Pınarbaşı'ndaki ekmek fırını değirmeninin tamirat masrafı, Tekye-i Bâlâ'ya meşrûat bakırcı dükkanının aktarması masrafı, Pirkari karyesinde imâret değirmeninin tamir masrafı, Tekye-i Zîr vakfından Kavala caddesinde şekerci dükkânının tamirâtı gibi masraflar 4467 drahmi 50 leptayı bulmuştu.

Cemaat idaresinin en kayda değer masraflarından birisini de vefat eden fakir halkın cenaze ve defin masraflarını karşılamasıdır. Yenimahalle'de vefat eden fukaradan Rasdalı Ahmed Efendi'nin, Hasan bin Mehmed'in,

²¹ Kızılay'ın Drama'da bir sağlık merkezi kurduğuna dair. Yıldırım, s.234.

Çay Mahallesi'nden Osmanoğlu Ali'nin teçhiz ve tekfin masrafları, Belediye Hastanesi'nde vefat eden fukaradan Bayram nam hastanın, Mustafa'nın, İngiliz hastanesinde vefat eden Muharrem'in, Fahriye Hatun'un, askeri hastanede vefat eden Çakır İsmail'in, hapishanede vefat eden Demirhisarlı Abdi Hüseyin'in ayrıca Boşnak Fatma'nın, Arab Receb zevcesi Rukiyye'nin, İskeçeli Mehmed'in, Salihoğlu Mehmed'in, Hatice Hatun'un ve daha birçok fakir kişinin defin masrafları cemaat idaresince karşılanmıştır. Bunların yaklaşık bir yıllık toplamı bedeli de 3786 drahmi tutmaktadır.

Cemaat idaresinin önemli harcamalarından birisi de bir şekilde bölgede kalmış olan ve memleketine gidecek olan fakirlerin yol parasını karşılamak olmuştur. Asker olan Ahmed Asım Efendi'nin Girit'de bulunan ailesini Drama'ya getirebilmesi için mektep eski müdürü Nuri Bey'in Selanik'e gideceğinden şimendifer ücretiyle zorunlu masraflarının temini için senet karşılığı para almışlardır. Yunanistan hükümetince tutuklu olarak Edirne'den Drama'ya getirilip sonradan tahliye olan Çorlulu Mustafa Hüseyin ve Fehim Hüseyin'in fakir olduğu için Edirne'ye kadar şimendifer ücretiyle yemek bedeli, gureba ve fukaradan olub memleketine gidecek olan Ömer bin Hüseyin'in beş nefer ailesi ile beraber Gümülcine'ye kadar şimendifer ücreti, Siroz'a gidecek olan fukaradan Selanikli Cafer Tayyar'ın, İskeçeli Hafız Mehmed'in, Vodinalı Yusuf İbrahim'in, Vizeli Süleyman ailesinin tren ücretleri ödenmiştir. Keşanlı Ahmed bin Sefa'nın ve Koca oğlu Hasan bin Mehmed'in İskeçe'ye kadar şimendifer ücreti, Gürcistan yetimi Hüseyin bin Ali'nin Drama'dan İstanbul'a şimendifer ücreti, Karaca Ovalı hasta Süleyman Hasan'ın Selanik'le şimendifer varide masrafı, epey zamandan beri tutuklu iken tahliye edilmiş olan Demirhisarlı Hasan oğlu Ali'nin Drama'dan Demirhisar kazasına kadar şimendifer ücretinin ödenmesine ayrıca gurebâdan Gümilcineli Ahmed oğlu Mustafa'nın Kavala'ya kadar otomobil ücretinin ödenmesine cemaat yönetimince karar verilmiştir. Bütün bu yol yardımı masrafı cemaat yönetimine 6315 drahmiye mal olmuştur.

Cemaat idaresinin bir başka masrafı da fakir halka yapılan çok farklı yardımlardı. Örneğin; fukaradan Pomak Yusuf'un elbise ve ayakkabı bedeli, Edirneli Fehim ve Vizeli Ömer bin Hüseyin'in pasaportlarına tahakkuk ettirilen pul bedeli, fukaradan Mustafa Yahya'nın hanesinde muayene eden doktorun araba ücretinin yanısıra üç seneden beri mahbus olup cezası dolan ve tahliyesi lazım gelen fakat mahkeme masrafı için hala Siroz'da mevkuf bulunan fukaradan Radelinkos'lu Alioğlu Mehmet'in cezasını doldurduğu halde 400 drahmi mahkeme masrafını ödeyemediği için tahliye olamadığı için masrafının ödenmesinin (12/26) keza

hapisteneden tahliye edilmiş olan Trakyalı Fehim Hüseyin ve Mustafa Hüseyin ve ailesiyle altı neferden ibaret Ömer bin Hüseyin'in çeşitli ihtiyaçları için ve bunun gibi daha farklı kişilere ödenen paralar da toplam 5324 drahmi 26 leptalık bir meblağ oluşturuyordu. Bütün bu masraf ise Tablo I'de görüldüğü gibi bir manzara oluşturuyordu.

Tablo I: Drama Cemaat-i İslamiye Kurumu'nun 1923 Temmuz, 1924 Haziran Tarihleri Masrafları

		Drahmi	Lepta
Kurumun İç Masrafları	İkram masrafı	775	80
Kurumun İç Masrafları	Kırtasiye masrafı	1085	50
Kurumun İç Masrafları	Telgraf ücreti	821	50
Kurumun İç Masrafları	İdari masraflar	7325	50
Kurumun İç Masrafları	Diğer masraflar	2490	22
Kurumun İç Masrafları	Toplam	12448	40
Kurumun Dış Masrafları	Vakıf Binaları Tamir Masrafı	4467	50
Kurumun Dış Masrafları	Fakir Halkın Defin Masrafı	3786	-
Kurumun Dış Masrafları	Fakir Halkın Yol Masrafı	6315	-
Kurumun Dış Masrafları	Fakir Halkın Muhtelif Masrafları	5324	26
Kurumun Dış Masrafları	Toplam	19892	76
Kurumun Toplam Masrafı		32341	16

Kurumun son olarak tek tek kayıtlara girmeyen bir masrafı da bazı görevlilere kurumun bütçesinden verilen maaşlardır. Kurumun kendi istihdam ettiği katip, tercüman gibi görevlilerin yanı sıra mahkeme-i şeriye katip ve mübaşirine, Dördüncü Tali Komisyon'a atanan katibe verilen maaştan başka Tekye-i Zîr müezzinine ve kürsü şeyhine verilen maaşlar da cemaat bütçesinden ödeniyordu. Cemaat bütçesinden ödenen maaş açısından en dikkate değer uygulama müftüye ödenen maaştır. Resmi bir

hüviyete sahip olan müftüye Yunan hükümetince bir maaş ödeniyordu.²² Ağustos 1923 tarihinde Drama müftüsü Ahmed Asım Efendi cemaat yönetimine bir dilekçe yazmış ve kendisine verilen maaşın yetmediği bunun için “şeref ve haysiyetiyle münasib” bir maaşın da cemaat idaresinden kendisine verilmesini istemiş, idare de müftüye cemaat sandığından 1500 drahmi maaş verilmesine karar vermiştir. (11/21)

Mübadele öncesinde birçok yerde olduğu gibi Drama’da da halkın yaşamsal problemlerle karşı karşıya kaldığı görülmektedir. Bu noktada Cemaat-i İslamiye idaresi bir yandan bu sorunları elinden geldiğince halletmeye uğraşmakta, bir yandan mübadele çerçevesinde yaşanan farklı sorunları çözmeye çalışmakta, bir yandan da halk ile resmi kurumlar arasında iletişim kurmaya çalışmaktadır. Bu denli farklı konularda faaliyet gösteren cemaat idaresinin başlıca görevlerini şu şekilde özetlemek mümkündür.

1- Hayır ve Sosyal Yardım Faaliyetleri: Mübadele öncesinde Cemaat idaresinin en önemli görevlerinden birisi yukarıda da görüldüğü gibi, kentteki fakir ve muhtaç Müslümanlara maddi yardımlarda bulunmaktı. Memleketine gidecek olup da parası olmayanların yol masrafı karşılanıyor, vefat edenlerin cenaze defin masrafları karşılanıyor veya hasta olanlar tedavi ettiriliyordu. Sosyal yardım projelerinden biri olarak, 1924 yılı başlarında, geliri Drama hapisanesinde mahkum olan 23 Müslüman’a sarf edilmek üzere bir sergi düzenlenmiştir. (31/63)

Cemaat-i İslamiye kurumunun bir başka görevi mübadeleyi kolaylaştırmak için diğer kurumlara yardımcı olmak idi. Örneğin tali komisyona bir katip görevlendirmenin yanı sıra Kavala’dan gelen Kızılay’ın (Hilal-i Ahmer) kırtasiye masrafları (27) görevlilerin otel ve yemek masrafları, (25) odun ihtiyacı (31/62) cemaat yönetiminin karşılanmıştır.

Sosyal yardım faaliyetlerinin en önemlisi de cemaat üyelerinin karşılaştığı mübadele ile ilgili her türlü sorunun çözümüne yardım etmek idi. Cemaatin aydınlatılması, gerektiği zaman gereken yerlere dilekçeler yazılması, ortaya çıkan sorunların çözümü için resmi kurumların bilgilendirilmesi gibi faaliyetler idarenin en önemli faaliyetleri arasındaydı.

2- Resmi Faaliyetler: Cemaat idareleri yukarıda da belirtildiği gibi kurulduğu tarihten itibaren resmi hüviyete sahip kurumlardı. Cemaatin eğitim, vakıflar ve resmi kurumlarla cemaat arasındaki ilişkileri düzenlemek gibi görevleri vardı. Ne var ki özellikle 1922 yılından itibaren eğitim ve vakıflar bambaşka bir hal almıştı.

---

²² *Mecmua-yı Kavanin-i Yunaniye*, s.60.

1922 yılı Ağustosundan itibaren okullara vakfedilen malların gelirlerine Yunanistan hükümetince el konulmuştur. (10/17, 21/44) Bir süre sonra da Anadolu'dan gelen muhacirlerin okullara yerleştirilmeleri ile okullar kapatılmıştır. Okulların kapatılması ile hem kasabadaki Müslüman çocuklarının eğitimi nihayetlenmiş hem de bu okullarda çalışan öğretmenlere maaş verilemez olmuştur. Öğretmenler öncelikle hükümete başvurmuşlarsa da bir sonuç alamamışlar ardından Cemaat idaresine hayatlarını idame ettirecek kadar da olsa küçük bir maaş vermesi konusunda başvurularında bulunmuşlardır. Fakat bu talepleri cemaat yönetimince hep geri çevrilmiştir. (10/18) Okulların kapatılmasının ardından, mektepler de hükümetce epitaksi²³/müsadere edilmiştir. (21/44) Mekteplerin yanı sıra sağlam kalan sıralar da Rum mektepleri için müsadere edilmiş, kullanılmayacak kadar eskienleri de yakacak haline getirilmiştir.(31/62) Cemaat idaresinin okullarla ilgili yapabildiği tek şey tasfiyenin izlenmesi olmuştur. Bu işi de *mektepe nazırı* sıfatı ve az bir maaş ile Emin Efendi yapıyordu. Bu kişi maaşını cemaat idaresinden almakla beraber Yunanistan Eğitim Bakanlığı'na bağlıydı. (21/43)

İdarenin bir başka resmi işi vakıflar çerçevesindeki faaliyetleri idi. Vakıflarla ilgili ilk akla gelene faaliyet vakıf binalarının tamiriydi. Tekye-i Zir vakfından Kavalı caddesinde şekerçi dükkânının tamiri, Softalar Değirmeni'nin tamiri, Pirkari köyündeki imaret değirmeninin tamiri gibi işler cemaat yönetimince yapılmıştır. Vakıflarla ilgili bir başka problem de vakıf binalarını tasarruf eden kullanıcılar ile yaşanan hukuksal sorunlardır. Şerbetçi ve dondurmacı Gorki Seniko Zaharo'nun icarladığı dükkânın binasını kendisinin yaptırdığı ve bunu icar masrafı ile karşılamaya çalışması çerçevesinde yaşanan sorunlar (33/69), vakıf fırınına kendi mülküne geçirmeye çalışan Armo Efendi ile olan davanın takibi (33/68), Mahmut Sabit Efendi vakfından işçi dükkânının icarını ödemeyen İsa Ağa'dan kira bedelinin tahsil edilmesi (20/40) işleri cemaat yönetimini vakıflarla ilgili uğraşlarından bazılarıydı. Keza şehrin su ihtiyacını karşılayan su vakfının Rum mahallelerine de su sağlaması konusu (9/15) cemaat yönetimince halledilmiştir.

Mübadele sürecinde cemaat idaresinin vakıflarla ilgili olarak en zor meselesi, vakıfların Yunan yönetimince müsadere edilmesi ve evkafın tasfiye edilmesi çalışmaları olmuştur. Okullara ait vakıf gelirlerine el konulmasının kentteki eğitimi tamamen durdurduğunu söylemişdik. Evkafın tasfiyesi sürecinin ilk işlem Ağustos 1923'de başlamıştır. Yunan

²³ Epitaksi "επίταξη", ordu tarafından el konulma, müsadere edilme. Epitaksi, aynı zamanda "zoralm" anlamı da taşımaktadır. Bu metinde terimin her iki anlamda da kullanıldığını düşünüyoruz.

yönetimince bir cetvel hazırlanmış ve bu cetvelde vakıfların yerleri, ölçüleri ve diğer bilgiler belirtilmiştir. Bu işlemleri yapmak için ödeneği cemaat idaresince sağlanmak üzere muallim Selim Efendi görevlendirilmiştir. (8/12) Birkaç ay sonra Ekim ayında da köylerdeki evkafın tespiti için imamların ve muhtarların yardımına ihtiyaç duyulmuş ve gereken duyurular ve işlemler icra edilmiştir. (20/39)

Evkafın tasfiyesi işlemleri sırasında, gerek Cemâat-i İslâmiyye'nin idaresinde bulunan ve gerek doğrudan doğruya imamlar ve mütevellileri tarafından idare edilen vakıfların resmi evrakının incelenmesi ve idarece teyid ettirmesi için bir komisyon oluşturulmuştur. Ahmed Efendizade Fazıl, Rasim Efendi, Hafız Hüseyin Efendi, Hafız Ahmed Efendi, Mehmed Ali Efendi ve Katib Mümin Efendi'den teşkil olunan bu heyetin (29/61) Drama'daki vakıfların tasfiye işlemlerini yapmaları için Cemaat idaresince yetkilendirildikleri anlaşılmaktadır. Bu komisyonun Mayıs 1924 tarihinden önce kaldırıldığı anlaşılmaktadır. (33/69)

Mübadele evrakı içindeki numarasız bir evkaf tasfiye defterinden Drama'nın evkaf gelir ve gayri menkullerinin gerçekten oldukça önemli miktarda olduğu anlaşılmaktadır. Tablo II'de Drama ve köylerindeki evkaf rakamları bunu teyit etmektedir.

Tablo II: Drama ve Köyleri Evkaf Gayrı Menkulesi

Yunanistan'ın Mübadeleye Tabi Mahalleri Cemaat-i İslamiye Heyetleri Tarafından Yapılan Evkaf-ı İslamiye Tasfiye Talepnameleri Bataklık, Orman, Yaylak, Kışlak Gibi Emval-i Gayri Menkuleyi Gösterir Defter. VİBMA NUMARASIZ 1928-1929 MAKEDONYA [Drama Kazası Kısmı]					
Karye /Mahalle	Taşınmazlar	Bedeli (lira)	Karye /Mahalle	Taşınmazlar	Bedeli (lira)
Ada / Yukarı Mahalle	Orman, Otlak, Yaylak	60.000	Aşağı ve Yukarı Mahalleler	Mera	75.000
Artariçte	Mera (2/7'si İslamlara aittir)	1.000	Ahrat (Rıhta)	Mera	560.000
Aşağı Kırlar	Otlak	5.000	Aşağı Lakaviçe	Baltalık	10.000

Adıyeke, N. (2018). Drama Cemaat-i İslamiye Kurumu ve Mübadeleye Hazırlık Faaliyetleri. ABAD, 1(1), 47-73.

Arpacık	Otlak	40.000	Balaban	Otlak	390.000
Berilyanya	Mera	7.500	Beruh	Mera	40.000
Bicuh	Mera	12.000	Boliç	Mera ve Orman	100.000
Bucan	Orman	200.000	Çakırlı	Mera	200.000
Çatak	Meşe ormanı	11.000	Çekuh (Rıhta)	Otlak	40.000
Çeraşuh	Mera	6.000	Çerikan	Mera	5.000
Çernak	Otlak	786.000	Demirtaş	Mera	3.000
Direjenışte	Çam ormanı	3.000	Halvan	Yaylak	80.000
Hamidiye evvel	Mera	250	Hocalar	Mera	5.000
Hocalar	Mera	17.955	Ilıca	Çam ormanı	478.200
İncirlik	Otlak	3.000	İsa yollar ve ...?	Orman baltalık	150.000
Kalveh	Meşe ormanı	160.800	Kalyoçar	Orman	3.000
Karabucak	Mera, Orman	2.500.000	Karacaköy	Meşe ormanı	975.000
Karagişte	Mera	6.000.000	Karakavaok	Orman	4.000
Karamanlı	Mera, otlak	250.000	Katon	Orman	560.000
Kırlar Arpalı	Mera	500.000	Küçükköy	Orman, Baltalık	600.000
Konşatan	Otlak	900.240	Kozlu	Yaylak, Orman	65.000.000
Kozluca	Orman ve Mera	650.000	Kurdalan	Baltalık, Mera	200.000

Adıyeke, N. (2018). Drama Cemaat-i İslamiye Kurumu ve Mübadeleye Hazırlık Faaliyetleri. ABAD, 1(1), 47-73.

Kurular (Riht)	Orman, Yaylak, Kışlak	502.500	Komaliste	Otlak, Baltalık, Kerestelik	400.000
Küçükköy	Orman, Baltalık	4.500	Ladikoz	Baltalık	1.250
Leyliler	Mera, Orman	100.000	Lisa	Mera	9.000
Lişan	Otlak	150.000	Lufeşte	Mera	9.000
Mahalleci k	Harabelik	4.000	Mefruş	Mera, Orman	100.000
Meşeli	Mera	50.000	Molveh	Mera	22.500
Papas	Orman	25.000	Pasteruvah	Mera ve Baltalık	185.000
Pazarlar	Orman ve Baltalık	50.000	Perişte	Baltalık ve Orman	9.000.000
Raçenik	Mera	9.600	Rakeştan	Meşe ormanı	2.000
Raşveh	Orman	3.000	Rondi	Orman	12.000
Saltıklı	Mera ve Harabe	400.000	Sarih	Orman	155.000
Seyid Dede	Mera	12.000	Sultaniye	Mera	7.000
Şetan	Otlak	216.000	Tarlis	Mera	45.000
Usanice	Mera	6.250	Varahişte	Otlak, Orman	1.720
Vezme	Orman	4.200	Yukarı Aliköy	Otlak	658.400
Zagariç	Orman	150.000	Zebotin	Mera	125.000
Drama'ya ait toplam					200.350.907

Bucan köyündeki orman, İncirlik köyündeki otlak köy camilerine, Küçükköy'deki orman ve baltalık da köy okulunun vakıflarıdır. Karamanlı Mahallesi'ndeki mera ve otlak ise Bektaşlı Mahallesi vakfına aittir. Kozlu'da bulunan toplam değeri 65.000.000 lirayı bulan yaylak ve ormanların da Yunan hükümeti tarafından ahaliye dağıtıldığı defter açıklamasında kayıtlıdır. İlgili deftere kaydolun vakıfların bölgelere göre toplamı ise Tablo III'de görüldüğü gibidir. Tablodan anlaşıldığına göre Drama vakıf açısından oldukça önemli ve zengin bir bölgedir. 16 yerleşim yerine ait yaklaşık 350 milyon liralık servetin %57'si Drama'ya aittir. Tablo IV'te de Drama evkaf gayri menkullerinin cinsi ve sayıları mevcuttur. Bu tabloya bakarak, mera ve ormanların oldukça çok sayılara ulaştığını söylemek mümkün görülmektedir.

Tablo III: Makedonya ve Havalisi Evkaf Bedelleri

Yeri	Değeri/Lira	Yeri	Değeri/Lira
Orta Makedonya	23.581.360	Drama	200.350.907
Kavala	39.713.745	Sarışaban	6.332.200
Previşte	43.232.440	Midilli	516.200
Florina	7.491.100	Kesriye	2.395.720
Kayalar	6.531.250	Kozana	15.803.700
Nasiliç	1.091.117	Granya	1.318.150
Serfiçe	164.500	Alasonyit	310.000
Yenişehir	612.050	Yanya	2.500
Toplam			349.446.939

Tablo IV: Drama Evkaf Gayr-ı Menkullerinin Cinsleri

Cinsi	Ade d	Cinsi	Ade d	Cinsi	Ade d	Cinsi	Ade d	Cinsi	Ade d
Mera	42	Orman	24	Otlak	14	Baltalık	10	Yaylak	4

Meşe orman 1	4	Çam orman 1	2	Harabeli k	2	Keresteli k	1	Kışlak	1
-----------------	---	----------------	---	---------------	---	----------------	---	--------	---

Cemaat idaresinin resmi faaliyetlerinden bir diğeri de kadı mahkemeleri ile ilgili düzenlemeleridir. Mahkeme katibinin maaşını cemaat bütçesinden aldığı biliniyordu. Paralel bir şekilde mahkeme harçlarının da cemaat idaresinin belirlediği anlaşılmaktadır. 1923 yılı Kasım'ında mahkeme ve şeri işlemlerin harçlarının çok yüksek olduğuna dair Cemaat-i İslamiye İdaresi başkanlığına 71 imzalı bir dilekçe sunulmuş, (23/46) 1924 yılı Şubat'ında da bu sızlanmanın haklı olduğu düşünülmüş ve mahkeme harçları düşürülmüştür. (28/58)

Cemaat idaresinin resmi faaliyetlerinden bir başkası da resmi kurumlar ile cemaat arasındaki ilişkinin sağlanması ve resmi organizasyonun hayata geçirilmesi süreci olmuştur. Örneğin, Camii Atik Mahallesi muhtarı Enver Rafet Efendi'nin görevini layık bir şekilde yapamadığı için bazı ahali tarafından şikayet edilmiş ve bu kişinin yerine Ahmet Efendi'nin tayin edilmesi için Müftülük makamından şarkî Makedonya askeri kumandanlığına bir yazı gönderilmiştir. Bu öneri yönetimce kabul edilmiş ise de bu sefer de Ahmet Efendi'nin göreve başlamadığı anlaşılmaktadır. Cemaat idaresince 23 Temmuz 1923 tarihinde muhtarlık mührünün Refet Efendi'den alınarak Ahmet Efendi'ye verilmesi ve kendisinin derhal göreve başlamasına karar verilmiştir. (2/4)

Resmi kurumlarla cemaat arasındaki ilişkinin tesis edilmesinde cemaat idaresi kimi zaman Müslüman cemaatını çıkarlarını da bir şekilde temin ediyordu. İdarenin Ağustos 1923 tarihinde aldığı bir kararda; askeri eşyaların nakli için askeri yönetimce Ocak 1923'te memleket ahalisinden "cebren" tahsili istenilen paraya karşın, cemaat idaresi adına sandık Emni Ahmet Efendi, hamallar kiralayıp taşıma işlemini gerçekleştirilmesini sağlamıştır. Bu çerçevede yapılan 1950 drahmi harcamanın da "ahaliden tahsil edilmesi gayr-ı kabil" olduğundan bu harcamanın cemaat idaresince masraf kaydı olarak yazılması kararlaştırılmıştır. (8/11)

3- Mübadele Faaliyetleri: Mübadele sürecinde cemaat idaresinin birkaç açıdan çok önemli misyon üstlendiği görülmektedir. Bunlardan birincisi halkın yaşadığı sorunları tespit ederek gerekli mercilere iletmesi olmuştur. 28 Temmuz 1923 tarihli kararda özetle şu konu esasa bağlanmıştır. Şimdiye kadar Anadolu'dan gelen muhacirlere memleketin Müslüman ahali tarafından gösterilen alaka ve olağanüstü yardım dikkate alınmamıştır. Muhacirlerin iskani hakkındaki hükümet emrinde meskenlerin yarısının müsadere edilmesi kararlaştırılmış olduğu halde bu

kural bir çok yerde aşılmıştır. Müslüman ahali evlerinde bir odaya sıkışmaya bile razı olmuşlarken bu defa bu tek odadan da atılmaya başlanmışlardır. Müslüman halkın şikayetleri üzerine idare, bu durumun önlenmesi için gerekli yerlere emirnamelerin yazılması için “İskan-ı Muhacirin Nezareti”ne telgraf çekilmesine karar vermiştir. (7/8) Bu olay 1923 yazından itibaren Drama’daki Müslüman cemaatin mübadele konusundaki zorluklarla ölümcül bir şekilde karşılaşmasının da en somut örneğidir.

1923 yılı Temmuz’unda Müslüman cemaatin karşılaştığı bir sorun da mallarının müsaderesi olmuştur. Müslümanlara ait menkul servetin gerek satışı gerek Türkiye’ye nakli konusunda hukuklarının korunduğuna dair çeşitli gazetelerde yayınlanan, hükümetin resmi tebliği Müslümanlar arasında memnuniyet yaratmıştı. Fakat bu kez Ziraat Nezareti’nce verilen emir üzerine koyun, kuzu, inek, öküz, at gibi hayvanların müsaderesine (epitaksi) başlanılmıştır. Daha önceden de evlerin yarısının ve bu seneki hububat tahsilatının yarısının müsadere edilmesinin üstüne bir de bu hayvanların müsadere edilmesi ile memleketin en önemli mahsulü olan tütünlerin tarlada bırakılması artık kaçınılmaz bir hale gelmiştir.²⁴ Şarkî Makedonya Müslümanları’nın bütün ziraat faaliyetlerini bırakacaklarını bildirmeleri üzerine Ziraat Nezareti tütünlerin müsadere edilmeyeceğine dair bir bildiri yayınladı. Fakat tütün hasılatının nakl ve diğer işlemlerini yapacak olan hayvanların müsadere edilmesinden dolayı, tütün tahsilatının tamamen tehlikede olduğu bu yüzden ziraatin maruz kalacağı felaketin devlet hazinesine de ciddi zarar vereceği anlaşılmıştır. Bütün bu olumsuzlukların önlenmesi için epitaksinın kaldırılması için Ziraat Nezareti’ne telgraf çekilmesi durumun açıklanmasına karar verilmiş, (4/5) ve ardından epitaksinın kaldırılması için başvekâlete ve ziraat nezaretine telgraf çekilmiştir. (22)

Mübadele öncesinde müsadereler devam etmiştir. Mübadele evrakı içinde bulunan, numarasız bir “Matlubat Defteri”nin kapağında şu kayıt bulunmaktadır. “*Yunanistan’da mübadeleye tabi mahaller Cemaat-i İslamiye idareleriyle müessesat-ı hayriyye ve vakfiyelerine aid olub Yunan hükümet-i mülkiye ve askeriyesi, belediyesi dairesi, müessesat-ı gayr-ı Müslim ahali zimmetlerinde kalmış Muhtelit Mübadele Komisyonu’nun mübadil Türk veya Rum müessesat-ı hayriyesine ve evkafına aid*

²⁴ Bu süreçte Drama’da, tütünlerin yerli Yunanlı ahalice ucuza kapatılması ve Türkiye yönetiminin almaya çalıştığı önlemler için bkz. Yıldırım, s.202; Arı, s.77.

alacakların tahsiline dair 26 Temmuz sene 1929 tarih ve 45 numaralı kararı üzerine tanzim kılınmış olan matlubatı müşir defterdir."²⁵

Bu defterde Drama kasabası, Halil Bey Mahallesi, Hisar, Camii Atik, Derviş Bali ve Muhacir mahalleleri ile Drama'ya bağlı; Ahika, Bük, Çatalca, Darnova, Debresasalı, Dere, Dufad, Himmetli, İzişte, Kaliçve, Karacaköy, Kasablı, Kavaklı, Kırlar, Kurular, Lakaviçe, Mihmadlı, Nusretli, Ovağuşt, Papas (Papasköy) karyesi, Pirişte, Rondi, Sultaniye, Ula, Urgancı, Volkova, Yassıoran, Yobran köyleri, ayrıca Drama'ya bağlı Pürsıçan kazasına ve bu kazaya bağlı Çalıbaşı ve Kozlu köylerine ait müsadere edilen mülklerin kayıtları vardır.

Bu mahalle ve köylerde bulunan İslam evkaf mallarına Yunan hükümeti, askeriye, belediye ve en çok sayıda da Rum muhacirleri "bila-tahsil" el koymuşlardır. El konulan mallar şu şekilde gruplandırılabilir. Yerleşim yerlerinde bulunan emlak olarak, çok sayıda cami, mektep binası, ev, dükkan, kahvehane, han, ahır, değirmen, muhtelif resmi binalar. Farklı defterlerde de kayıtlı olan arazi, kabristan, baltalık, koru, orman, meşelik, çayır, koru yaylak gibi kamu kullanımında olan arazinin yanı sıra, vakıf arsaları, bahçe, genel tarla ve tütün ve hububat tarlalarına el konulmuştur. Bunların yanı sıra muhtelif ağaçlar, kereste, hububat, mısır, pirinç, sadeyağı ve tarlalarda hasat edilmemiş buğday ve çavdar da müsadere edilen mallar arasında idi. Her mahalle ve köyde vakıflara ait birkaç emlak müsadere edildiyse de İsterçesti köyünde, Hristiyan mübadillerin el koydukları mülk 97 parça idi ve bunların toplam bedeli 735 (altın) lira 63 kuruş 12 parayı buluyordu.

Mübadele sürecindeki cemaatin en önemli problemlerinden birisi de insanların ne yapacaklarını bilememeleri idi. Sıradan insanlar bir tarafa cemaat idare heyeti dahi zaman zaman ne yapacaklarını bilemez duruma düşüyorlardı. Bu durumu aşmanın pratikte iki yolu vardı. Birincisi ilgili yerlere telgraflar çekip bilgi isteniliyordu. Nitekim cemaat idaresinin harcamaları içinde önemli kalemlerden birisinin bu amaca yönelik telgraf ücretlendirmeleri olduğu görülmektedir. İkinci tür bilgilendirme ve iletişim kurma biçimi ise cemaat önderlerinin yola çıkarak, Atina ve Selanik'te olan karma komisyon üyeleri ile doğrudan ilişki kurmak biçimi olmuştur.

²⁵ Numarasız bu defterde, Selanik, Girit, Midilli, Karaferye, Mayadağ, Demirhisar, Yanya, Kesriye, Preveze ve Drama ve daha birçok yerin kayıtları bulunmaktadır. Defterde iki kere 1'den başlayan sayfa numarası vardır. İlk olarak 1-96, ikinci olarak tekrar 1-30 sayfa numaraları vardır. Drama kayıtları ikinci kısımda, 10-18 arasındadır.

1923 yılı Ekim ayının başlarında cemaat idaresi, Mübadele anlaşmasının memleketteki uygulanması hakkında Atina'daki Mübâdele-i Ahâli Muhtelit Komisyonu Türk üyeleriyle görüşmek üzere Cemâat-i İslâmiyye ikinci başkanı Doktor Ziya ve azadan Ahmed Efendizade Fazıl ve eşrafdan Ali Beyzade Kemal beyler görevlendirilerek Selanik ve Atina'ya gitmeleri kararlaştırılmıştır. Bu iş için kendilerine 6000 drahmi harcırah verilmiştir. (20/41) Bir hafta sonra bu heyete müftü efendi ve cemaat idare üyelerinden Hafız Fazıl Efendi'nin de katılması kararlaştırılmışsa da askeri kumandanlıkça görülen lüzum üzerine bundan vazgeçilmiştir. (20/42) Ekim ayı ortalarında Drama'dan ayrılan Doktor Ziya Bey ve Kemaleddin Bey, Atina'da uzun bir süre kalmışlar ve memlekete üç ay sonra 1924 yılı Ocak ayı ortalarında dönmüşlerdir. Tabi bu süre içinde kendilerine verilen 6000 drahmi yetmemiş ve üç aylık bu yolculuk 13.380 drahmiye mal olmuştur. (24/48) Bu görüşmeler çerçevesinde cemaat idaresi, Muhtelit Komisyon üyeleri ile fiili bir ilişki kurmuş ve mübadele süreci fiili olarak başlatılmıştır.

Mübadelenin hemen öncesinde Müslüman cemaat arasında yaşanan paniğin ötesinde cemaat idaresinin de son faaliyetlerini yürüttüğünü görüyoruz. Bu çerçevede çözülmesi gereken sorunlardan birisi cemaat idaresinin bankalardaki paraları meselesi idi. Nitekim Mart ayı ortalarında idarenin Bank-ı Osmani ve Hükümet Sandığı'ndaki, 37282 drahmi 45 lepta paranın "ahz ve kabzı" için Cemâat-i İslâmiyye sandık emini Ahmed Rasim Efendi yetkili kılınmıştır. (31/65) Ne var ki bu paranın bir şekilde tahsil edilemediği anlaşılmaktadır. Yukarıda adı geçen Matlubat defterindeki kayıta; "*Drama Cemaat-i İslamiyesi Eytam dairesine aid olub Osmanlı Bankası şubesine yatırılan ve bi'l-ahere mezkur şubenin lağvı üzerine muamelatı devr edilmiş olan Kavala Osmanlı Bankası şubesinden Yunan hükümeti kararıyla Emanet Sandığı'na devir ve teslim olunan (2044) Türk altın lirası. Bu husus Türk Heyet-i Murahhaslığı tarafından Muhtelit Mübadele Komisyonu Riyaseti'ne 26 Mayıs 1927 tarihli bir not ile yazılmıştır.*" (s.18)

Mübadele sürecinin başlaması ile birlikte resmi görevlilerin idarenin resmi işleri ile kişisel işleri arasında sıkışıp kaldığı anlaşılmaktadır. 24 Nisan 1924 tarihinde, Drama Cemaat-i İslâmiyesi Evkâf tahsildarı Hüseyin Hasan Efendi müftülük makamına verdiği istifa dilekçesinde şöyle yakınmıştır.²⁶ "*Bu kere maa-mahallât Nusrâtlı karyesinin mübâdelesiyile*

²⁶ 1924 yılı Şubat-Mart aylarında Drama'dan Trakya'ya, bir grup mübadil gitmişti. Yıldırım, s.220, 221; Arı, s.89. Ayrıca, *Drama'nın arazi yapısının dağlık ve yollarının pek engebeli olması nedeniyle* hayvanlarıyla yollara düşen mübadillerin çok büyük zorluklar içinde olduğu da bir gerçek idi. Arı, s.78. Ayrıca Drama Sancağı Sarışaban kazası

maan mübadeleye girib karye-i mezkûre âhâlisiyle harekete kendimi hazırlamak için uhdemde bulunan tahsilat vazifesinden bi'z-zarûri istifa eylemek mecburiyetinde bulunduğumu arz ve istirhâm eylerim.” Cemaat idaresi başkanının; böyle bir ortamda ve çok kısa bir süreliğine bu görevi kimsenin kabul etmeyeceği için istifanın kabul edilmeyip Hasan Efendi'nin bir süre daha bu görevi devam ettirmesi istenilmiştir.²⁷

1924 yılı Martında cami ve diğer binalardaki menkul ve eşya toplanmaya başlanmıştır. Bu çerçevede Camii Atık'de bulunan dört adet büyük Uşak halısı, ve diğer camilerden toplanan kilim ve seccadeler balyalanmış, pirinçten yapılmış büyük ve küçük çok sayıda şamdan ve çok sayıda kitap sandıklara konulup Türkiye'ye gitmeye hazırlanmıştır. Fakat sandalye, masa, kürsü, avize ve nakli mümkün olmayan konsol, dolap, lamba, büyük saat ve muhtelif kurşun malzemenin gönderilmesinin mümkün olmadığına karar verilmiştir. Ayrıca evvelce muhacirin tarafından mezarlık ve camilerden sökülüp getirilmiş olan demir parmaklıkların da naklinin mümkün olmadığı görülmüştür. Bu gibi eşya ve hırdavatın müzayede edilip satılmasıyla elde edilen gelirin, Cemâat-i İslâmiyye sandığına gelir kaydedilmesine karar verildi. (32/66) Gerçekten de Mayıs ayı içinde 19 sandık içinde cemaat idaresine ait çeşitli eşya, kitap ve değerli bazı şamdanlar Drama'dan İstanbul'daki Evkaf müdürlüğüne gönderilmiştir. Cemaat idaresine ait diğer eşyalar açık arttırma ile satılmış, elde edilen gelir dellaliye ve hamaliye ücretleri düştükten sonra cemaat idaresine gelir kaydedilmiştir. (34/70)

Mübadelenin hemen öncesinde cemaat idaresinin parasının tahsil edilebilmesi için ilgili memur iki kez Kavala'ya gidip gelmiştir. (34/70) En son olarak da Mayıs ortalarında, Atina'da bulunan Mübâdele-i Âhâli Heyet-i Murahhasından Senaheddin Bey'e çekilen telgraf ile, Cemâat heyeti hareket etmek üzere bulunduğu cemaate ait mevcut nakid, evrak ve eski defterler ve kayıtlar hakkında ne muamele yapılmak lazım geldiği soruldu. (32/67) Cemaat evrakları içinde bu andan itibaren yapılan işlemlerin kaydı bulunmamaktadır. Fakat bu işlemler çerçevesinde Drama'dan Tablo V'te belirtilen defterler Türkiye'ye getirildi.²⁸

---

mübadillerinin göç öyküsü için; Mehmet Köseoğlu, *Mübadelenin İki Ucu (Drama Sancağı Sarışaban Mübadilleri Mencenos'tan Karadağ ve Uçanlar'a)*, Samsun, 2013.

²⁷ *Drama Cemaat-i İslamiyesi Karar Defteri*, Defter no:726, Ek 3. Keza, Baha Taneli, de Cemaat idaresinde görevli olan babasının Türkiye'ye ailesinden sonra geldiğini anlatmıştır.

²⁸ Bu kayıtlar için; *Mübadiil Cemaat-i İslamiyye Aid Vakıf Defterleri ve Evrakı Kataloğu*, Defter no:41.

Drama'dan gelen defterlerin bir kısmı Selanik evrakı arasında bir kısmı doğrudan Drama evrakı olarak tasnif edilmiştir.

Tablo V: Drama Cemaat-i İslamiye Defterleri

Sıra	No		Rumi tarih	Miladi tarih
SELANİK DEFTERLERİ				
1	170	Drama evkafları kaydından varid olan muharreratın kaydına mahsus hulasa defteri	1323-1324	1907-1909
2	174	Drama ve Siroz sancaklarına yazılan sadıra muharrerat defteri	1319	1903-1904
3	253	Siroz ve Drama evkaf müdüriyetinden varid olan muharrerat kayıd defteri	1322-1323	1906-1908
4	297	Karaferye, Yenice-i Vardar ve Drama sancağı evkaf muhasebe defteri (nü kud-u mevkufe hesabatını havi)	1287-1295	1871-1880
DRAMA DEFTERLERİ (40-41-42 numaralı sayfa)				
5	452	Cemaat-i İslamiye evkaf icare defteri	1331-1334	1915-1918
6	453	Cemaat-i İslamiye veraset izin ve vesait-i cemiyetlerine mahsus defter (35 karar)	-	1924
7	454	Cemaat-i İslamiye meclis karar defteri	-	1923
8	455	Cemaat-i İslamiye kasa defteri (Sandık Emmini Rasim Efendi zamanına ait)	1339-1340	1923-1924
9	456	Cemiyet-i umumiye karar defteri	1336-1338	1920-1922
10	457	Cemaat-i İslamiye ianat ve sarfiyat defteri	1331-1333	1915-1917
11	458	Varidat ve sarfiyat defteri	1335-1338	1919-1923

12	459	Evkaf icare defteri	1329	1913-1914
13	460	Evkaf icare defteri	1329	1913-1914
14	461	Cemaat-i İslamiye vesayet ve izin kayıtları defteri		1915-1923
15	462	Mekteplere aid bir defter (Mekteplere meşruta akarat- vakfiye kuyudatını dahi havidir)	1329-1333	1913-1917
16	463	Müsekkafat ve müstekilat vakfiyesi takdir kıymet defteri	1340	1924
17	464	Müsekkafat ve müstekilat vakfiyesi takdir kıymet defteri	1339	1923-1924
18	465	Cemaat makbuzat ve sarfiyat defteri	1335	1919-1920
19	466	Çeşmeler vakfı mütevellisi Mustafa Cevdet Efendi zamanına aid kasa defteri	1339	1923-1924
20	467	Cemaat-i İslamiye icarat ve bakaya defteri	-	1924
21	468	Müsvedde defteri	1336-1340	1920-1924
22	469	Varide defteri	1336-1340	1920-1924
23	470	Mahkeme-i şer'iyeye zabıt defteri	-	1924
24	471	Cemaat-ı İslamiye varidat ve sarfiyat defteri	1334	1918-1919
25	472	Mekatib-i İslamiye akarat icare defteri	1336	1920-1921
26	473	Mektepler akarat vakfiyesine mahsus kayıd defter-i kebir	1339	1923-1924
27	474	Muhtelif evkaf icarat defteri	1337-1338	1921-1923

28	475	Muhtelif evkaf icarat defteri	1337	1921-1922
29	476	Çeşmeler vakfı mütevellisi Mustafa Efendi'nin zaman-ı idaresine ait muhasebe cedveli	1338-1340	1922-1924
30	477	Müstacirlere ait küçük bir el defteri	1317-1326	1901-1911
31	478	Drama Arap Mahallesi kabristan haritası (1/500 makyasında)	-	-
32	479	Cemaat-i İslamiye şehriye cetvelleri	1330-1334	1914-1919
33	480	Cemaat-i İslamiye vesayet ilamları dosyası	-	1915-1916
34	481	Cemaat-i İslamiye veraset ilamları (116 kıta)	-	1915-1916
35	482	Akarat-ı vakfiye müzayede kaimeleri	1334-1337	1918-1921
36	483	Cemaat-i İslamiye şehri hesabat cetvelleri (Beş parça)	1329-1340	1913-1924
37	484	Vakıf çeşmeler mütevellisi Mustafa Efendi zamanına ait muhasebe cedveli	1339-1340	1923-1924
38	485	Vakıf çeşmeler mütevellisi İmam Ali Efendi'nin muhasebe cedveli	1335-1339	1919-1923
39	486	Evkaf tasfiye talepnameleri (Dördüncü tali komisyonun mühür ve numarasını havidir, 13 kıta)	-	-
40	487	Evkafa ait icare kontratları (19 adet)	-	-
41	488	Evkafa ait akaratın icare cedveli (10 adet)	1339	1923
42	489	Cemaat-i İslamiye idaresi evkaf, mekatib muamelatına ait muhtelif evrak	-	-

43	742	Drama emval-i eytam defteri	-	Nisan 1924
44	536/2	Cemaat-i islamiye icaret ve bakaya defteri	-	1924
45	726/2	Cemaat-i islamiye meclisinin karar defteri	1339	1923- 1924

Sonuç

Bu defterlerin bütün sayfaları muameleli değildir. 5 ila 287 arası sayfaya sahip bu defterlerin bazen birkaç sayfası bazen daha çok kısmı muamelelidir. Kayıtlarda, “nısfı muameleli, kısmen muameleli, ekseriyeti muameleli” gibi ibareler vardır. Görüleceği üzere bu defterleri, 20 tanesi evkaf defteri, 15 tanesi Cemaat-i İslamiye defteri kalanları muhtelif defter ve evraktır. Tarihler; tek defter XIX. yüzyıla ait, diğer defterlerin hepsi XX. yüzyıla aittir. 19 tanesi de 1923-1924 tarihli kayıtları içermektedir.

Sonuç olarak, mübadeleye tabi bölgelerde olduğu gibi Drama’da da Cemaat-i İslamiye kurumu Müslüman halkın göçürülmesinde önemli bir görev üstlenmiştir. Ankara’da Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi’ne aktarılan, mübadele arşivi belgelerinin incelenmesi ile mübadelenin bir başka boyutu gün yüzüne çıkacaktır. Genel anlamda mübadelenin hukuksal ve toplumsal açıdan incelenmesinin ötesinde kent kent bu mübadele öyküsünün kentin içinden görüldüğü halinin saptanması bu defterlerin incelenmesine bağlıdır. Bu yazıda yaptığımız bir kaç deftere bağlı olarak, bir kasabada yaşanan şaşkınlığın telaşın izlerini aramak oldu. Kentin içinden karmaşık mübadele öyküleri, mübadele literatürüne de bir başka boyut katacaktır.

Kaynaklar

Vakıflar İstanbul Bölge Müdürlüğü Arşivi:

Drama Cemaat-i İslamiyesi Karar Defteri, Defter no:726.

Mübadil Cemaat-i İslamiyeye Aid Vakıf Defterleri ve Evrakı Kataloğu, Defter no: 41.

Yunanistan’da mübadeleye tabi mahalle Cemaat-i İslamiye idareleriyle müessesat-ı hayriyye ve vakfiyelerine aid olub Yunan hükümet-i mülkiye ve askeriyesi, belediyesi dairesi, müessesat-ı gayr-ı Müslim ahali zimmelerinde kalmış Muhtelit Mübadele Komisyonu’nun mübadil Türk veya Rum müessesat-ı hayriyesine ve evkafına aid alacakların tahsiline dair 26 Temmuz sene 1929

tarih ve 45 numaralı kararı üzerine tanzim kılınmış olan matlubatı müşir defterdir. Matlubat Defteri, Defter no: Numarasız.

Yunanistan'ın Mübadeleye Tabi Mahalleri Cemaat-i İslamiye Heyetleri Tarafından Yapılan Evkaf-ı İslamiye Tasfiye Talepnameleri Bataklık, Orman, Yaylak, Kışlak Gibi Emval-i Gayri Menkuleyi Gösterir Defter, (1928-1929), Defter no: Numarasız.

Araştırma ve İnceleme Eserler:

ADIYEKE Ayşe Nühket, “Mübadeleye Dair Gizli Kalmış Bir Arşiv”, *Toplumsal Tarih*, sayı 76, Yıl: 2000, ss.17-20.

-----, *Yunanistan Sınırları İçinde Cemaat Örgütlenmeleri: Cemaat-i İslamiyeler (1913-1998)*, SAEMK Yayını, Ankara, 2001; Adıyeke Ayşe Nühket, *Islamic Community Brotherhood Administrations in Greece: “Cemaat-i İslamiye 1913-1998”*, SAEMK Yayını, Ankara, 2002.

ADIYEKE A. Nühket - Adıyeke Nuri, “Taşınabilir Kültür Varlıklarından Mübadele Sırasında Göç Eden Makedonya ve Selanik Arşivleri”, *2. Balkanlarda Sosyal Bilimler Kongresi*, 30 Mayıs-6 Haziran 2010 Prizren, (*Balkanlardan 21. Yüzyılı Okumak: Geçmişin İzinden Geleceğe*), *Bildiriler Kitabı*, c.1, (Edit: A. Vecihi Can, vd.), ss. 95-108.

ADIYEKE Nuri, “Mübadele Öncesi Yunanistan’daki Müslüman-Türk Azınlığa İlişkin Çok Önemli Bir Kaynak: <Mecmû’â-yı Kavânîn-i Yunâniye>”, *Çağdaş Türkiye Araştırmaları Dergisi*, c.VII, sayı 16-17 (2008-Bahar Güz), 2010, ss.227-236.

ALİ Tevfik, *Memalik-i Osmaniyye Coğrafyası*, c.III, İstanbul, 1315.

ARI Kemal, *Büyük Mübadele Türkiye’ye Zorunlu Göç (1923-1925)*, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul, 1995.

ARSLAN İsmail, “Selanik’in Gölgesinde Bir Sancak Merkezi: Drama (1864-1913)”, *Mübadil Kentler-Yunanistan*, (Edit: Müfide Pekin), Lozan Mübadilleri Vakfı Yayını, İstanbul, 2012, ss.10-30.

KAYAPINAR Levent, “Selanik Vilayeti ve Evlad-ı Fatihan”, *Mübadil Kentler-Yunanistan*, (Edit: Müfide Pekin), Lozan Mübadilleri Vakfı Yayını, İstanbul, 2012, ss.47-106.

KÖSEOĞLU Mehmet, *Mübadelenin İki Ucu (Drama Sancağı Sarışaban Mübadilleri Mencenos’tan Karadağ ve Üçhanlar’a)*, Samsun, 2013.

Mecmua-yı Kavanin-i Yunaniye, (Yayınlayan: Hristaki Karagöz), Yeni Asır MATBAASI, SELANİK, 1921.

Adıyeke, N. (2018). Drama Cemaat-i İslamiye Kurumu ve Mübadeleye Hazırlık Faaliyetleri. *ABAD*, 1(1), 47-73.

PEKİN Müfide - Turan Çimen, *Mübadele Bibliyografyası: Lozan Nüfus Mübadelesi İle İlgili Yayınlar ve Yayınlanmamış Çalışmalar*, Lozan Mübadilleri Vakfı Yayını, İstanbul, 2002.

TANELİ Baha, *Dedelerimin Yaşadığı Şehir Drama*, İzmir, 2011.

YILDIRIM Onur, *Diplomasi ve Göç (Türk-Yunan Mübadelesinin Öteki Yüzü)*, Bilgi Üniversitesi Yayını, İstanbul, 2006.

TÜRK DEVLET YÖNETİMİNDE FARKLI BAŞKADILIK UYGULAMALARI: HAZARLAR, ALTIN ORDA VE MEMLÛKLER ÖRNEĞİ

Mehmet ŞEKER*

Öz: Türk devlet geleneği içerisinde devlet yönetiminde adli teşkilatın çok önemli bir yeri ve fonksiyonu bulunmaktaydı. Önceleri adli teşkilatın başında Töre'ye göre hüküm veren Yargucu ve yardımcıları varken İslâmiyet'in yayılmaya başlamasından itibaren bu görevlilerin yanında kadılar da bulunmaya başlamıştır. İslâmiyet'in Türk ülkelerinde hâkim olmasından sonraki dönemde ise durum değişmiş, adli teşkilatın başında hukukî görevli olarak sadece kadılar kalmıştır. Artık, İslâmî dönem Türk devlet yönetiminde adli teşkilatın başında hükümdar adına kanunlar tatbik eden en yüksek görevli olan "başkadı" bulunmaktadır. Biz bu çalışmamızda üç büyük Türk devletinden hareketle, Türk devletleri içerisinde farklı şekillerde ortaya çıkmış olduğu görülen başkadılık uygulamalarını ele aldık. Başkadılık uygulamasının kendine has şekliyle ilk görüldüğü Türk devletlerinden birisi hiç kuşkusuz Hazarlardır. Hazarlarda iki Müslüman, iki Yahudi, iki Hıristiyan ve bu üç semavî dine mensup olmayan gruplar ile Slavlar, Rusların davalarına bakan bir başkadı olmak üzere toplam yedi başkadı bulunmaktaydı. İslâmiyet'in hızla yayılmaya başladığı dönemde büyük bir siyasi hâkimiyete sahip olan Altın Orda Hanlığı'nda başkadılık kurumu kendine özgü bir şekle bürünerek varlık göstermiştir. Altın Orda'da Kurultay'ın asli üyesi olan Yasa Emîri, adli teşkilâtın başında bulunmakta olup hukukî işlere Töre'ye göre hüküm veren Baş Yargucu ve yardımcılarının yanı sıra İslâm hukukuna göre hüküm veren Başkadı ve yardımcıları bakmaktaydı. Memlûklerde ise Türk-İslâm devletlerinin hiçbirisinde olmayan Sünni dört mezhepten birer başkadı uygulaması bulunmaktaydı. Bu başkadılardan her birisi kendi mezheplerinden olan kimselerin davalarına bakmaktaydı. İşte bu üç büyük Türk devletindeki farklı

---

* Dr., Düzce Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü, Düzce/Türkiye, mehmetseker@duzce.edu.tr

başkadılık uygulamalarını inceleyerek Türk devlet sistemindeki adli teşkilatın dönemin şartlarına ve ihtiyaçlarına göre nasıl sistemli bir şekil alarak tezahür ettiklerini ortaya koymaya çalıştık. **Anahtar Kelimeler:** Başkadılar, Hazarlar, Altın Orda, Memlükler

DIVERSIFIED CHIEF MUSLIM JUDGE IMPLEMENTATIONS IN TURKISH STATE GOVERNMENT: KHAZARS, GOLDEN HORDE, MAMLUKS EXAMPLES

Abstract: Under the Turkish State tradition, the justice organization had a very important place and function. In the beginning, the justice administration was managed by Yargucu and his assistants who adjudicated according to customs, beginning with the propagation of Islam, a muslim judge proceeded to take part beside these officials. After the next period of Islam's domination of Turkish countries, the situation changed, Muslim Judges ranked among the head of justice administration only as legal officers. Muslim Judge was no longer the chief enforcer of law on behalf of the ruler taking part of the head of justice organization in the Islamic period in Turkish state administration. In this work we have discussed via three big Turkish states the diversified chief muslim judge implementations which have emerged differently in Turkish states. One of the first Turkish states is undoubtedly Khazars where the chief Muslim judge implementations have been observed in their own way. In Khazars there were seven chief Muslim judges consisting of two Muslims, two Jews, two Christians and non-members of the three monotheistic religious groups such as a Slavic judge who oversaw the cases of the Russians. In the Golden Horde which had a great political dominance at the time when Islam began to spread rapidly, the institution of chief Muslim Judges continued to exist in a distinctive way. In the Golden Horde, Emir was the principal member of congress and at the head of the justice organization, besides the chief Yargucu and his assistants who adjudicated according to custom, there were the chief Muslim Judge and his assistants who adjudicated according to Islamic law who were also responsible for legal affairs. In Mameluke State, there were chief Muslim Judge implementations, one from each four sunni sectarians which was not applied in any of Turkish-Islamic States. Each of these chief Muslim Judges ruled the cases of people who belonged to their own sectarians. Analyzing the three big Turkish States's diversified chief Muslim judge implementations, we tried to reveal how the justice organization in the Turkish

Government Sytem according to conditions and needs of the period systematically take form.

Keywords : Chief Cadis, Khazars, Golden Horde, Mamluks

Giriş

Kadı, “hâkim” yani insanlar arasında meydana gelen anlaşmazlıkları şer’î hükümlere uygun olarak çözüme kavuşturup neticelendirmek için emretme yetkisine sahip kişi tarafından tayin olunan görevli kimse demektir (Bilmen, 1985: C. 8, 204). Kadılık, genellikle “hâkim” unvanına denk bir anlamda kullanılmaktadır (Tyan, 1960: 110). Bunun yanında *Başkadı* (Kâdî'l-Kudât) ise “Kadıların Kadısı” anlamına gelmekte olup hukukun bütün dallarında söz sahibi olan geniş yetkiye sahip kadı demektir (Üner, 1978: 74, 76-77; Özen, 2001: C. 14, 77). Aynı zamanda Başkadı, halife (hükümdar) adına onun yetkisini kullanarak genel olan bütün işlerde özel yetkisi bulunan görevli kimse olarak da tanımlanmaktadır (el-Maverdî, 1989: 29).

Tanımlardan da anlaşılacağı üzere başkadı, devlet yönetiminde en üst makamdaki görevlilerden birisidir. Çünkü başkadı’yı hükümdarın bizzat kendisi atar, onu atadıktan sonra da başkadıya kendi yetkisinden vererek başkadı’nın görevlerini yerine getirmesine imkân tanır. Başkadı da hükümdarın yetkisini kullanarak insanlar arasında ortaya çıkan problemleri kanunlara göre çözüme kavuştururdu. Dolayısıyla başkadı, devlet yönetiminde özel yetkisi bulunan üst rütbeli bir devlet görevlisidir.

Başkadılık, dini vazifelerin en büyüğü olup derece ve konum olarak en yücesidir (el-Kalkaşandî, 1914: C.4, 35). Halife (hükümdar) adına ülkedeki kanun tatbik etme görevinin en yetkili sorumlusu olan başkadı, aynı zamanda adlî teşkilâtın temsilcisi konumundaydı (el-Maverdî, 1989: 29; Üner, 1978: 76). Başkadıların başlıca görevleri; şer’î hükümlerin uygulanması, kazâî işlerin icra edilmesi, şer’î emirlerin yerine getirilmesi ve hasımlar arasında hüküm verilerek aralarının bulunmasıdır (el-Kalkaşandî, 1914, C. IV, 34). Ayrıca başkadılık kurumu görev ve fonksiyonları açısından günümüzdeki Adalet Bakanlığına benzemektedir (Yüzbekî,1988: 182).

Başkadılar adlî ve İslâm hukukuyla ilgili işlere bakardı (Tekindağ,1961: 147). Başkadıların görevleri arasında davalara bakarken adaleti gözetme, problemleri çözüme, İslâm hukukuna uygun kararlar verme, kamu yararına uygun hareket etme gibi görevler bulunmaktaydı. Bunlara ilaveten

başkadılarda dindarlık ve ahlaklılık gibi özellikler de aranırdı (Üner, 1978: 86).

Halifeler hükmettikleri memleketlere daimi kadı atarlar ve bu kadı da emrindeki kimselerden her memleket ve bölge için nâib (vekil/yardımcı) atardı. Atamaları yapan kadı; başkadı diye adlandırılır, bu sıfat sadece onun için kullanılır ve onun dışındakiler ise kadı ya da şu memleketin kadısı diye adlandırılırdı (Üner, 1978: 77-78).

Başkadı, tek başına kendisinin bakamayacağı davalara nâibler tayin ederdi (el-Kalkaşandî, 1914: C.4, 34-35). Dolayısıyla başkadı, her memleket için nâib yani yardımcı görevli tayin ederdi (Üner, 1978: 78). Çünkü başkadı devlet merkezinde bulunmakta olup diğer şehirlerdeki adli işleri yardımcıları vasıtasıyla kontrol ederdi.

Türk devlet geleneği içerisinde yerini bulan başkadılık görevi; tarih sahnesine adlarını yazdıran Hazarlar, Altın Orda ve Memlûk devletlerinde farklı uygulamalarıyla dikkat çekmekte olup çalışmamızda bu üç büyük Türk devletinin devleti yönetirken adaletin temini için yaptıkları sistematik uygulamaları ele aldık. Bu üç devletin her birisinin başkadılık uygulaması, özgün bir uygulama sistemi olup gerek kendi dönemlerindeki gerekse kendilerinden sonraki devletlerin hukuki düzenlemelerine tesir etmiş bir düzenlemedir. Bu sebeple bu üç devletin başkadılık uygulamaları incelenecektir.

1. Hazarlarda Başkadılık Uygulaması

Hazarlar 7.-10. yüzyıllarda Karadeniz'in kuzeyinde ve Kafkaslarda hüküm süren büyük bir Türk devletidir. Hazarlar, çok geçmeden büyük bir devlet ve önemli bazı şehirler kurmuştur. Kurulmuş olan bu şehirler, aynı zamanda dönemin en zengin şehirleri arasındaydı (Runciman, 1943: 52). Hazarlar, dinî ve ticarî uygulamaları ile dikkat çektikleri gibi hukukî uygulamaları ile de oldukça dikkat çeken bir devlettir (Ahmetbeyoğlu, 2005: 5).

Kendilerine has idarî bir şekilleri olan Hazarlar, özellikle 7.- 9. yüzyıllar boyunca Doğu Avrupa'da *Hazar Barışı* (Pax Khazarica) çağı tesis etmiş olup çeşitli dinlere mensup olan tebaasına geniş bir dinî hoşgörü ortamı sunmuştur (Kafesoğlu, 2004: 167, 172).

Hazarlar eski Türk dinî olan Gök Tanrı inancına sahipken sonraları İslâmiyet, Hıristiyanlık ve Yahudilik dinleriyle tanışmışlardır. Bu dinler zamanla Hazar ülkesinde yayılmıştır. Hazar halkı bu dinlerden hangisine

mensupsa inandığı dinin inanç ve ibadetlerini ülkelerinde rahat bir ortamda özgürce yerine getirebilmekteydi (Kafesoğlu, 2004: 172).

Hazarlarda bulunan adlî teşkilat içerisinde iki Müslüman, iki Yahudi, iki Hıristiyan ve bu üç semavî dine mensup olmayan gruplar ile Slav, Rusların davalarına bakan bir başkadı olmak üzere toplam yedi başkadı bulunmaktaydı. Bu başkadılardan ikisi Hazarların hakan ailesinin ve devlet erkânının, ikisi Müslümanların, ikisi Hıristiyanların, birisi bu üç semavî dine mensup olmayan milletler ile Slavların, Rusların adlî işlerine bakmaktaydı. Dolayısıyla Hazarların hakan ailesinin ve devlet erkânının davalarına bakan başkadılar Yahudi dininden olup Tevrat'a göre hüküm vermekte, Müslüman başkadılar Kur'an'a göre, Hıristiyan başkadılar İncil'e göre ve bu üç semavî dine mensup olmayanlarla Slavların, Rusların davalarına bakan kadı da kendi âdet ve törelerine göre hüküm vermekteydi. Ayrıca bu üç semavî dine mensup olmayan kimseler bilmedikleri önemli meseleler ve çözüme kavuşturamadıkları davalar hakkındaysa Müslümanların başkadılarına müracaat ederlerdi. Bu durumun tabii bir neticesi olarak Hazar ülkesinde adalet ve emniyet hâkim olmuştur (el-Mes'udî, 1973: C. 1, 179-180; Togan, 1987: C.5/1, 400; Kuzgun, 1985: 94-95). Üç semavî dine mensup olmayan kimselerin meselelerini çözüme kavuşturamadıkları zamanlarda Yahudi ve Hıristiyan başkadılara değil de Müslüman başkadılara müracaat etmeleri, devlet kademesinde Müslüman başkadıların öncelikli konumda olduğunu akla getirmektedir.

Hazar Devleti'nde bulunan Müslümanların ekseriyeti Hanefî mezhebinden olup Şâfi mezhebinden olanlar da bulunmaktaydı. Dolayısıyla ülkedeki Müslümanlar Sünnî düşünceye hâkimlerdi (Taşağıl, 1998: C. 17, 119). Hazarlarda dinî açıdan çok renkli bir halk tabakası vardı. Diğer Türk devletlerinde olmayan farklı bir dinî ve adlî yapının Hazarlarda mevcut olduğu görülmektedir. Toplum bünyesinde bulunan her dinî grubun kendilerine ait başkadılarının olması o dönemde ileri seviyede bir adlî yapının ve muhakeme usulünün varlığını göstermesi açısından oldukça önemlidir.

Hazar hakanı, komutanlar ve devlet ileri gelenleri Yahudi dinine mensuptu (Şeşen, 2001: 36). Bunun yanı sıra farklı inançların olduğu Hazarlarda, İslâmiyet'in yayılmasıyla birlikte toplumun çoğunluğu İslâmiyet'i kabul etmiştir. Hazar halkı arasında Müslümanlığın yayılmasıyla birlikte, devletin adlî sisteminde de bazı değişimler meydana gelmiştir.

Bu büyük Türk devletinin teşkilat yapısı çok kuvvetli olmakla beraber farklı dinlerin bulunduğu ülkede adliye sistemi de zamanına göre oldukça gelişmiştir. Adli sistemin çok önemli bir cüzü olan başkadılık müessesesi de Hazarlarda diğer Türk-İslâm ülkelerinde rastlanmayacak şekilde kendine has bir özellikle gelişme göstermiştir. Dolayısıyla Türk devlet yönetimi içerisinde adli sistem içerisinde Hazarlarda bulunan başkadılık sistemi, benzersiz bir uygulamadır diyebiliriz.

Hazarlarda bulunan adli sistem ve bunun önemli bir cüzü olan başkadılık kurumu daha sonra diğer Türk devletlerindeki kurumlara tesir etmiştir. Bunun en çarpıcı örnekleri Altın Orda ve Çağatay Hanlığı'nda bulunan adli sistem ve başkadılık kurumudur.

Netice olarak Hazarların, daha sonraki Müslüman Türk devletlerinde ortaya çıkacak olan hukukî ve örfî meselelere göre hüküm veren mahkemelerin ve kadılık kurumunun ilk uygulayıcılarından olduğunu söyleyebiliriz. Bu yönüyle Hazarlar kendilerinden sonraki Türk-İslâm devletlerine model olmuşlardır.

2. Altın Orda'da Başkadılık Uygulaması

Altın Orda Hanlığı (1227-1502) Deşt-i Kıpçak'ta kurulmuş olan büyük bir Türk devletidir (Kafalı, 2005: Mak. 2, 81; Saray, 1989: C. 2, 538). Altın Orda devlet teşkilatı temelde Türk-Moğol devlet geleneğine dayanmaktadır. Bunun yanında devlet teşkilatında, hâkim olunan bölgelerdeki mahallî uygulamalarda göz önünde bulundurulmuştur (Saray, 1989: C. 2, s. 539). Altın Orda devlet teşkilatında bulunan bu durumun adli teşkilatta da aynı şekilde olduğu anlaşılmaktadır.

Altın Orda Hanlığı'nda adli işlerin başında aynı zamanda Kurultay'ın da aslı üyesi de olan Yasa Emîri bulunmaktaydı. Hukukî meselelerde ilk sırada Saray Kadısı da denen Başkadı ve Baş Yargucu¹⁹⁷ bulunmakta olup bunlar Saray şehrinde oturmaktaydılar. İkinci sırada Sağ-Kol ve Sol-Kol Orda kadıları ve yargucuları bulunmakta, üçüncü sıradaysa şehir kadıları ve yargucuları bulunmaktaydı. Bu iki tür adli görevli kadrosundan kadılar, İslâm hukukuyla ilgili alanlarda hükmederken yargucular, örf ve âdete ait

---

¹⁹⁷ “Yargucu”, “yargıç” ya da “savcı yardımcısı” demektir. Bilindiği üzere Göktürk hükümdarları bazı zamanlar devlet yüksek mahkemesi tertip ederler ve bu mahkemelerde “yargu”, “yargan” diye adlandırılan görevli yani yargıç bulunurdu. Bkz. Koca, 2010: 98.

Töre¹⁹⁸ ve Yasa hukuku alanında hükmederlerdi (Kafalı, 2002: C. 8, 693; Kafalı, 2005: Mak.1, 140).

Başkadı ve Baş Yargucu, Saray şehrinde oturmakta, Orda kadıları ve yargucularından Sağ-Kol Orda kadıları ve yargucuları Kırım'da otururken Sol-Kol Orda kadıları ve yargucuları ise Harezmi'de oturmaktaydılar (Kafalı, 2005: Mak.1, 140).

Altın Orda Hanlığı'nın ilk hükümdarı olan Batu (Sayın) Han'ın (1227-1256) ölümünden sonra daha önceden Müslüman olmuş Berke Han tahta çıktı (1257/58-1266). Berke Han, Altın Orda Hanlığı'nın ilk Müslüman han'ı olup onun döneminden itibaren devlet giderek İslâmlaşmıştır (Ortaylı, 2017: 95). Berke Han döneminde Altın Orda halkının Müslümanlığı kabul etmesinde Şeyh Necmeddin Kübrâ'nın halifesi Şeyh Seyfeddin Baherzi'nin rolü büyüktür. Ayrıca Berke Han İslâmiyeti kabul etmesinin ardından Şeyh Seyfeddin Baherzi'nin müridi olmuştur (Kafalı, 2009: 86). Daha sonraları Altın Orda Hanlığı'nın başına geçen Özbek Han'ın (1313-1339) İslâmiyeti kabul etmesinde etkili olan şahısların en başta gelenlerinden birisi Baba Tükles'tir. Aynı zamanda Baba Tükles, Altın Orda halkının Müslümanlığı kabul etmesinde oldukça etkili olmuştur (De Weese, 1994: 67-71). Özbek Han döneminde İslâmiyet adeta devletin resmî dini haline gelmiştir. Bu dönemde animistlere ve Budistlere karşı bir mücadele içerisinde olunmasına karşın ehl-i kitap yani Hıristiyanlık ve Yahudiliğe mensup kimselere karşı mücadele edilmemiştir (Schamiloglu, 2002: C. 8, 719). Bu durum Altın Orda'da semavî dinlere duyulan toleransı göstermesi açısından önemlidir. Ayrıca Altın Orda Hanlığı'nda İslâmlaşma sürecinin başlamasının ardından, adli sistemde birtakım değişim ve dönüşüm de başlamıştır.

Aslında daha önceleri Altın Orda Hanlığı'nda adli işlere Yargucu ve yardımcıları bakarken İslâmiyet'in bölgeye hâkim olmasından itibaren şer'î davalara kadı'nın, Yasa ve Töre'ye ait olan davalara da Yargucu ve yardımcılarının baktığı görülmektedir. Bu duruma dikkat çeken İbn Battûta, Özbek Han (1313-1339/1340) zamanında Altın Orda Hanlığı'na bağlı olan Harezmi ülkesinde görmüş olduğu bir mahkeme meclisinden şöyle söz etmektedir, "Harezmi'de Büyük Emir Kutlu Demir'in âdeti olduğu üzere her gün meclisine adli işleri yerine getirmek üzere kadıyla

---

¹⁹⁸ Türk topluluklarının hem kamu hukukunun hem de özel hukukunun bütün dallarına ait kanunlarına "Töre" yani "Törü" denir. Bkz. Koca, 2010: 96.

birlikte fakihler ve kâtipler gelirdi. Ayrıca büyük emîrlerden birisi olan Yargucu ile beraber Türklerin emîrlerinden ve ulularından olan sekiz kişilik yardımcıları da bu mecliste hazır bulunurdu. Yargucu, kadı'nın tam karşısında otururdu. Yargılama sırasında her iki heyet de mecliste hazır bulunurdu. Ele alınan dava şer'î meselelerle ilgiliyse hükmü kadı verirdi. Şayet dava Yasa ve Töre'yle ilgiliyse o takdirde hükmü Yargucu ve yardımcılarını verirdi. Onların vermiş oldukları hükümler tutarlı ve adil. Çünkü onlar ne meylettikleri bir şeyden dolayı suçlanmışlardır ne de rüşvet almışlardır (İbn Battûta, 1992: 362; Kafalı, 2005: 56; Schamiloglu, 2002: C. 8, 721). Görüldüğü üzere Harezmi ülkesinde ve bağlı olduğu Altın Orda Hanlığı'nda adlî sistemde yargılamalar bu şekilde olmaktadır.

İbn Battûta 1333 yılının Ocak ayı civarında Altın Orda topraklarına yapmış olduğu seyahatte, birçok yerde kadıları gördüğünü zikretmektedir. Bu durumun devlet hayatında, İslâm hukukunun ve kadılık müessesesinin oldukça sistemleşmiş olduğunu akla getirmektedir (Schamiloglu, 2002: C. 8, 719). Ayrıca İbn Battûta Kırım'a bağlı bir şehir olan Kefe'de bir imârethâne de kaldığını ve burada şehrin büyük kadısı olan Hanefî mezhebine göre hüküm veren bir kadı'nın yanı sıra Şâfi mezhebine göre hüküm veren bir Şâfi kadısının da bulunduğunu söylemektedir (İbn Battûta, 1992: 323; Schamiloglu, 2002: C. 8, 719). Sünnî mezheplerden Hanefî ve Şâfi mezhebine mensup kimseler, kendi mensup oldukları mezhep kadıları tarafından yargılanmaktaydı. Bu durum Altın Orda Hanlığı'nın, sosyal hayatta hukukun tatbikinde oldukça ileri bir seviyede olduğunu göstermektedir.

Altın Orda Hanlığı'nda Hanefî mezhebinin daha yaygın olduğu, önemli yargı makamlarına özellikle Hanefî hukukçuların atandığı anlaşılmaktadır. Çünkü Hanefî mezhebi, "örf"ü bir hukuk kaynağı olarak tanımaktaydı. Günlük yaşam içerisinde ortaya çıkan problemlere daha pratik ve esnek çözüm yolları üreten Hanefî hukuku, daha ziyade tercih edilmiştir. Aynı zamanda Hanefî hukuk sistemi, bazı konularda Yasa ve Töre hukukunu da şekillendirmek için de bir fırsattı (Krolikowska, 2010: 190).

Altın Orda Hanlığı'nda İslâmiyet'in hızla yayılıp ardından devletin resmi dini haline gelmesinden sonra, gerek Hıristiyan gerekse kamu hayatında varlığını devam ettiren diğer dinlere izin verilmiş ve bu dinlerin müntesiplerine dinî hoşgörü ortamı temin edilerek bu kimseler toplumun bir parçası olarak görülmüştür (Barker, 2014: 156-157).

Altın Orda Hanlığı'nda bulunan adlî sistem ve bu sistem içerisindeki başkadılık kurumunun, Türkistan şartlarında da aynı olacağı göz önünde bulundurulduğunda Çağatay Hanlığı'nda da durumun aynı şekilde olduğu varsayılabilir (Kafalı, 2005: 56).

Netice olarak diyebiliriz ki Altın Orda Hanlığı'nda bulunan mahkeme ve kadılık sistemi uygulaması, İslâmiyet'in bölgeye hâkim olamaya başladığı bir dönemde şer'î hükümlerin yanında töreyi de göz ardı etmeyen bir yargı uygulaması olarak tezahür etmiştir. Altın Orda Hanlığı kendisinden önceki Hazarlarda bulunan adlî teşkilattan yararlanarak dönemin şartlarına göre bunlara yeni şekiller vermiş olup kendinden sonraki Türk-İslâm devletlerine de tesir etmiştir.

3. Memlûklerde Başkadılık Uygulaması

Memlûkler (1250-1517), Orta Çağ da Mısır'da kurulan devletlerarasında en parlak dönemi temsil etmektedir (Durant, t.y: 225). İki buçuk asrı aşkın Mısır ve Suriye'de hüküm sürmüş olan Memlûkler, çok zengin bir tarihi mirasa sahip bulunmaktaydılar. Çünkü Memlûkler, bir taraftan Büyük Selçuklular, Zengîler ve Eyyubîler vasıtasıyla Türk Devlet geleneğini, diğer taraftan Abbâsîler vasıtasıyla da İslâmî Devlet geleneğini bünyesinde mezc ederek Mısır ve Suriye'de siyasi ve kültürel hâkimiyet tesis etmiş büyük bir devletti.

Kendilerine tevarüs eden bu zengin devlet geleneğinin tabii bir neticesi olan başkadılık uygulamasının, Türk-İslâm devletleri içerisinde en dikkat çekici olduğu devletlerden birisi de hiç kuşkusuz Memlûk Devleti'dir.

Memlûklerde dinî kurumların en büyüğü başkadılıktı. Dolayısıyla en yüksek dini görevli de başkadı idi (Tekindağ, 1961:148; Üner, 1978: 86). Hukukî davalara bu başkadılar bakmaktaydı. Bunun yanı sıra Memlûklerde bazı zamanlar ticaret hukuku ile ilgili davalara hâcibler bakmaktaydı. Örneğin Mısır'a gelen Acem tüccarları; davalarının “şeriat kadıları” tarafından değil, “siyasî müesseseler” tarafından yapılmasını istemişlerdir. Bunun üzerine Memlûkler, bu tüccarların ve memleketler arasında ticaret yapanların (et-tüccâr el-medeniyyûn) hukuki davalarını kadılardan alarak Moğol yargıçları gibi iş gören “siyasî hâcibler”e vermişlerdir (Togan, 1981: 311). Bu durum Memlûklerin, ticaret hukukuna dair meseleler hakkında İslam hukukunun yanı sıra Yasa ve Töre'ye ait hukuku da kadılık sisteminde kullanmış olduklarını göstermektedir.

Memlûkler dönemindeki tarihçiler, İslâm devletlerinde Sünni dört mezhepten başkadıların ilk defa el-Melik ez-Zâhir Baybars tarafından

tain edildiğini işaret ederek Baybars'tan önce böyle bir uygulamanın olmadığını kaydederler (el-Kalkaşandî, 1917: C. 11, 174; el-Makrîzî, 1998: C. 3, 390; es-Suyûtî, 2007: C. 2, 84). Dolayısıyla tarihi kaynaklardan anlaşıldığı üzere İslâm tarihinde ilk defa Sünni dört mezhepten başkadılar tayin etme uygulamasını hayata geçiren Memlûk-Devleti'nde Sultan Baybars'tır (Şeker, 2017: S. 82, 168).

Bunun yanında Nüveyrî, İbn el-Kesîr, Kalkaşandî, Makrîzî ve Suyûtî gibi müellifler dört mezhep başkadılarının tayin edildiği tarih olarak 663 (1264-1265) yılında ittifak etmektedirler (en-Nuveyrî, 2004: C. 30, 75; İbn el-Kesîr, 1998: C. 17, 460; İbn el-Kesîr, 1995: C. 13, 425; el-Kalkaşandî, 1914: C.4, 35; el-Kalkaşandî, 1917: C. 11, 174; el-Makrîzî, 1997: C.2, 27-28).

el-Melik ez-Zâhir Baybars, ilk defa başkadı atanması esnasında her kadı için ayrı ayrı görevlendirme fermânı yazmıştı. Şâfi başkadısı kırsal bölgelerde tek sorumluydu. Bunun yanı sıra şehirlerdeyse dört mezhep başkadılarının görev ve sorumlulukları eşitti. Bu uygulama Baybars'tan sonra da bu şekilde devam etti (el-Kalkaşandî, 1917: C. 11, 174).

Dönemin kaynakları, Mısır'da Sünni dört mezhepten birer başkadı tayin edilmesinin nedenini ayrıntılı biçimde ele alır. Bu başkadılar tayin edilmeden önce Mısır'da o dönemde başkadılık makamında sadece Şâfi mezhebinden Kadı Tâceddin Abdulvehhâb İbn-i Binti'l-E'azz yetkiliydi. Ancak gerek sultan gerekse devlet erkânı Şâfi başkadısının hem verdiği hükümlerin sertliğinden hem de Şâfi mezhebine muvafık olmayan meselelerde çekimsiz kalıp meseleleri çözüme kavuşturamamasından dolayı ondan rahatsızlardı. Bu yüzden büyük emirlerden birisi olan Emîr Cemâleddin Aydoğdu, el-Melik ez-Zâhir Baybars'ı uyararak diğer mezheplerden başkadılar tayin edilmesinin gerekli olduğunu söyledi (en-Nuveyrî, 2004: C. XXX, s. 75; el-Kalkaşandî, 1914: C.4, 35; el-Makrîzî, 1997: C.2, 27). Ayrıca Mısır'da Sünni dört mezhep bulunmakta olup adli iş yükü de oldukça fazlaydı (el-Kalkaşandî, 1922: C. 1, 419; İbn el-Kesîr, 1998: C. XVII, s. 461). Bu durum da dört mezhepten başkadı tayin edilmesinin nedenleri arasındaydı. Çünkü Mısır gibi çok büyük bir ülkede tek başına bir kadı'nın işlerin üstesinden gelmesi mümkün değildi. Aynı zamanda bu durumda çok zaman kaybı da meydana gelmekteydi.

Neticede Baybars, Emîr Aydoğdu'nun teklif ve görüşünü beğenerek Sünni dört mezhep başkadılığı uygulamasını hayata geçirdi (İbn el-Kesîr, 1995: C. XIII, s. 425). Baybars'ın yapmış olduğu dört mezhepten başkadı atama

uygulaması, Türk-İslâm devletlerinde sistemli manada bir ilk olma özelliği taşımaktaydı.

Tayin edilen dört mezhep başkadılarının her birisi kendi mezhepleriyle alakalı davalarda hüküm verirdi. Ayrıca bu başkadılar saltanata dair hizmetlerin görüldüğü günlerde kendilerine has turuhât (elbiseler) giyerlerdi (el-Makrîzî, 1997: C. 2, 28). el-Melik ez-Zâhir Baybars'ın her mezhepten birer kâdılkudât ataması İslâm Tarihi'nde orijinal bir durum olarak karşımıza çıkmaktadır (Üner, 1978: 113). Her başkadının kendi mezhebinde olan kimselerin davalarına bakmaları durumu hem hukukî anlamda adalet mekanizmasının daha adil ve daha hızlı bir şekilde çalışmasını sağlamış hem de hukukun tesisinde pozitif katkılar ortaya koymuştur.

Mısır'da dört mezhepten birer başkadı tayin edilmesi uygulamasında olduğu gibi Mısır'dan sonra Şam'da da dört mezhepten birer başkadı tayin edildi (İbn el-Kesîr, 1998: C. 17, 464; İbn el-Kesîr, 1995, C. 13, 427; el-Kalkaşandî, 1914: C.4, 192; İbn Tağribirdî, 1992: C. 7, 123).

Halep'te de Şam'da olduğu gibi dört mezhepten birer başkadı bulunurdu. Halep'te dört başkadı tayin edilme hadisesi, Şam'da dört başkadı tayin edilmesinden sonra olmuştur (el-Kalkaşandî, 1914: C.4, 221). Bu başkadı tayinlerinde, halkın dini-hukuki inanç ve uygulamaları göz önünde bulundurularak halkın intisap ettiği mezheplere göre kadı tayinleri yapılmıştır. Netice olarak Memlûkler, kendilerinden önce ve kendilerinden sonra hiçbir Türk-İslâm devletinin adlî teşkilatında bulunmayan bir başkadılık uygulaması olan Sünni dört mezhep başkadılık uygulamasını hayata geçirerek orijinal bir başkadılık sistemi vücuda getirmişlerdir diyebiliriz.

Sonuç

Türk-İslâm devletlerinde bulunan adalet anlayışını, İslamî dönem öncesindeki Türk devletlerindeki töre anlayışı ile İslâmî dönemdeki İslâm hukukunun birlikteliği oluşturmuştur. Adaletle hükmetme meselesi her zaman Türk devlet geleneğinin vazgeçilmez bir vasfı olmuştur. Bunun için gerek Hazarlarda ve Altın Orda devletlerinde gerekse Memlûklerde adalet ve dolayısıyla adalet tesis eden başkadılık kurumu oldukça gelişmiş bir seviyededir.

Hazarlarda ortaya çıkan adliye teşkilatı ve bunun önemli bir cüzü olan başkadılık uygulaması, kendi dönemi için orijinal bir uygulama olup daha sonraki diğer Türk devletlerine de tesir etmiştir. Hazarlarda adalet tesis

edilirken sadece belirli bir zümreye ya da ayrıcalıklı bir sınıfa göre hareket edilmemiş, devletin içerisinde bulunan her kesime hitap edecek şekilde bir anlayış gözetilmiştir. Hazarlarda, iki Müslüman, iki Yahudi, iki Hıristiyan başkadı ve bir de bu üç semavî dinin dışındaki grupların davalarına bakan bir başkadı olmak üzere toplam yedi başkadının bulunduğu uygulama örneği, hiçbir devlette bulunmayan çok farklı bir uygulama olup adaletin tesisi adına çok eşsiz bir örnektir. Ayrıca Hazarlarda bulunan adlî sistemin izleri, Altın Orda, Çağatay Hanlığı vb. Türk-İslâm devletlerinin adlî teşkilatında açıkça görülmektedir.

Hazarlardan etkilenmiş olduğu anlaşılan Altın Orda adlî teşkilatı ve bu meyanda başkadılık uygulaması, kendi dönemi için oldukça ileri seviyede olan bir uygulamaydı. Türk-Moğol devlet geleneğini devrin şartlarına göre mükemmel bir şekilde devlet teşkilatına uyarlayan Altın Orda Hanlığı'nın uygulamış olduğu adlî teşkilat, hem dönemdeki hem de daha sonraki Türk-İslâm devletlerine örnek teşkil etmiştir.

Memlûk Devleti, asırlardan beri süre gelen Türk devlet geleneğini ve aynı zamanda İslâm devlet geleneğini bünyesinde mezc ederek mükemmel bir devlet teşkilatı meydana getirmişti. Memlûkler, kendilerine tevarüs eden bu zengin birikimin doğal bir neticesi olarak hem dönemine hem de kendinden sonrasına tesir eden adlî teşkilat ve bunun en önemli unsurlarından birisi olan başkadılık kurumunu vücuda getirmişlerdir. Sünni dört mezhepten başkadılık uygulaması, sistemli olarak Türk-İslâm devletleri içerisinde sadece Memlûklerde bulunan bir uygulamadır. Bu yönüyle Memlûkler, kendilerine ait çok orijinal bir başkadılık uygulaması örneği ihdas etmişlerdir.

Netice itibarıyla Hazarlar, Altın Orda ve Memlûklerde zamana ve zemine göre hukukun değişkenlik göstermesi prensibi her zaman göz önünde bulundurularak adlî ve hukukî problemler çağın şartlarına göre çözüme kavuşturulmuş ve bunun sonucunda da sosyal alanda büyük oranda adalet temin edilmiştir.

Kaynakça

AHMETBEYOĞLU Ali, Avrupa Hun ve Hazar Devletlerinin iktisadî Gelir Kaynakları, Belleten (2005), C. LXIX, S. 254, s. 5.

İBN Battûta, Rihle İbn Battûta, Beyrut 1992.

BARKER Hannah, Egyptian and Italian Merchants in the Black Sea Slave Trade;1250-1500, Columbia 2014.

BİLMEN Ömer Nasuhi, “Hukukî İslâmiyye ve İstilahatı Fıkhiyye” Kamusu, c. VIII, İstanbul 1985.

DEVİN De Weese, Islamization and Native Religion in the Golden Horde: Baba Tükles and Conversion to Islam Historical and Epic Tradition, The Pennsylvania State University Press University Park, Pennsylvania 1994.

DURANT Will, İslâm Medeniyeti, Çev. Orhan Bahaeddin, t.y.

KAFALI Mustafa, “Altın-Orda Hanlığı”, *Türkler*, c. VIII, Ankara 2002.

_____, “Altın-Orda Hanlığı”, *Makaleler-1* (Haz. Semih Yalçın, Süleyman Özbek), Ankara 2005.

_____, “Altın-Orda Hanlığı”, *Makaleler-2* (Haz. Semih Yalçın, Süleyman Özbek), Ankara 2005.

_____, *Çağatay Hanlığı (1227-1345)*, Ankara 2005.

_____, *Ötemiş Hacı'ya Göre Cuci Ulusu'nun Tarihi*, Ankara 2009.

KAFESOĞLU İbrahim, *Türk Millî Kültürü*, İstanbul 2004.

EL-KALKAŞANDÎ Ebû el-Abbâs, *Subh el-‘Aşâ fi Sınâ`at el-İnşâ*, c. I, Kahire 1992.

_____, a.g.e., c. IV, Kahire 1914.

_____, a.g.e., c. XI, Kahire 1917.

İBN EL-KESÎR, *el-Bidâye ve en-Nihâye*, (Tah. Abdullah b. Abdulmuhsin et-Turkî), c. XVII, Mısır 1998.

_____, *Büyük İslâm Tarihi* (Çev. Mehmet Keskin), c. XIII, İstanbul 1995.

KOCA Salim, *Türk kültürünün Temelleri-2*, Ankara 2010.

KROLİKOWSKA Natalia, *Law and Division of Power in the Crimean Khanate. A Study on the Reign of Murad Giray (1678-1683)*, Warsaw 2010.

KUZGUN Şaban, *Hazar ve Karay Türkleri*, Ankara 1985.

EL-MAKRÎZÎ Takiyy ed-Dîn, *el-Mevâ‘iz ve el-İ‘tibâr bi Zikr el-Hıtat ve el-Âsâr* (Tah. Muhammed Zeynuhum-Medîha eş-Şerkâvî), c. III, Kâhire 1998.

_____, *Kitâb es-Sulûk li Ma’rifet Duvel el-Mulûk* (Tah. Muhammed ‘Abd el-Kâdir Atâ), c. II, Beyrut 1997.

EL-MAVERDÎ Ebî el-Hasan, *Kitâb el-Ahkâmü’s-Sultâniyye ve el-Vilâyet ed-Dîniyye* (Tah. Ahmed Mübârek el-Bağdâdî), Kuveyt 1989.

Şeker, M. (2018). Türk Devlet Yönetiminde Farklı Başkadılık Uygulamaları: Hazarlar, Altın Orda ve Memlükler Örneği. ABAD, 1(1), 75-88.

EL-MES'UDÎ Ebî el-Hasan, Murûcu'z-Zeheb ve Meâdinu'l-Cevher (Tah. Muhammed Muhyiddîn Abdulhamid), c. I, Beyrut 1973.

EN-NUVEYRÎ Şehâbüddîn, Nihâyet el-Ereb fi Funûn el-Edeb, (Tah. Necîb Mustafa Fevvâz ve Hikmet Keşlî Fevvâz), c. XXX, Beyrut 2004.

ORTAYLI İlber, Türklerin Altın Çağı, İstanbul 2017.

ÖZEN Şükrü, "Kâdılkudât", İslâm Ansiklopedisi (DİA), c. XXIV, İstanbul 2001.

RUNCİMAN S., Orta Çağların Başlarında Avrupa ve Türkler, Belleten (1943), C. VII, S. 25, s. 52.

ES-SUYÛTÎ Celâleddîn, Hüsn el-Muhâdara fi Ahbâr Mısır ve el-Kâhire, Kahire 2007.

SARAY Mehmet, "Altın Orda Hanlığı" İslâm Ansiklopedisi (TDV), c. II, İstanbul 1989.

SCHAMİLOGLU Uli, "Altın Ordu", Türkler, c. VIII, Ankara 2002.

ŞEKER Mehmet, "Fâtımîlerde ve Memlüklerde Dört Mezhep Başkadılarının Tayini" ,Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Velî Araştırma Dergisi, Ankara2017, sy. 82, s.163-170.

ŞEŞEN Ramazan, İslâm Coğrafyacılarına Göre Türkler ve Türk Ülkeleri, Ankara 2001.

İBN TAĞRİBİRDÎ, Cemâleddîn en-Nücûmu'z-Zâhire fi Mülûki Mısır ve'l-Kâhire, (Tah. Muhammed Hüseyin Şemseddin), c. VII, Beyrut 1992.

TAŞAĞIL Ahmet, "Hazarlar" İslâm Ansiklopedisi (TDV), c. XVII, İstanbul 1998.

TEKİNDAĞ M.C. Şehabeddin, Şehabeddin, Berkuk Devrinde Memlûk Sultanlığı, İstanbul 1961.

TYAN Emile, Histoire de l'Organisation Judiciaire En Pays d'Islam, Leiden 1960.

TOGAN Zeki Velidi, "Hazarlar" İslâm Ansiklopedisi (MEB), c. V/I, İstanbul 1987.

_____, Umumî Türk Tarihi'ne Giriş, İstanbul 1981.

ÜNER M. Orhan, Memlûklular'da Dinî ve Adlî Kurumlar, (Basılmamış Doçentlik Tezi), Erzurum 1978.

YÜZBEKÎ, Tefvîk Sultân, Dirâse fi en-Nuzum el-Arabiyye ve el-İslâmiyye, Bağdat 1988.

1530-1611 YILLARI ARASI KESRİYE ŞEHİRİNDE NÜFUS VE EKONOMİ*

Onur KABAK **

Öz: Bugün Yunanistan'ın kuzeyinde bulunan Kesriye(Kastoria). XIV. yüzyılda Balkanlarda gerçekleşen hızlı Osmanlı fütühatının sonucunda, 1385 yılında fethedilerek Osmanlı idari yapılanması içerisine dahil olmuştur. Rumeli Eyaletinin sol kol kazaları içerisinde olan Kesriye ile ilgili olarak bu çalışmada daha ziyade 1530-1611 yılları arasında şehrin nüfus ve ekonomisi ele alınmaya çalışılacaktır. Bu doğrultuda ilk olarak tahrir defterlerinden faydalanılarak şehirdeki toplam nüfus, bu nüfusun yıllar içerisindeki değişimi, toplam nüfus içerisinde Müslüman ve Hristiyan kesimin dağılımının ne olduğu gibi konular ele alınacaktır. İkinci olarak ise vergi kalemlerinden yola çıkarak şehir halkının ana ekonomik faaliyetinin tespitine çalışılacaktır. Son olarak şehirdeki mesleki iş kollarının ne olduğu ortaya konularak Osmanlı klasik döneminde Kesriye şehrinin bir görüntüsü ortaya konulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Kesriye, Nüfus, Ekonomi, Meslek, Tahrir.

DEMOGRAPHIC AND ECONOMIC STRUCTURE OF KESRIYE BETWEEN 1530 AND 1611

Abstract: Kesriye (present day Kastoria in Northern Greece) was incorporated into the Ottoman administrative system after 1385 as part of the rapid Ottoman conquest in the Balkans during the XIV. century. This study will cover the population and economy of the city which was among the Via Egnatia districts of the Rumeli Province, focusing on the period between 1530 and 1611. In this respect, total population of the city, temporal change of the demographic structure, ratio of Muslims to non-Muslims and similar issues will be highlighted in line with Ottoman land surveys

* Bu çalışma Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde tamamlanan Kuzey Yunanistan'da Osmanlı Klasik Döneminde Üç Şehir (Yanya, Kesriye, Serfice) adlı yüksek lisans tezinden faydalanılarak hazırlanmıştır.

** Arş. Gör., Selçuk Üniversitesi Tarih Bölümü, email: onurkabak@selcuk.edu.tr

(tahrir defterleri). A second concern is to detect the main economic activities of the urban population by analysing different tax genres. Lastly, occupational branches of the city will be portrayed to present a general overview of Kesriye during Ottoman classical age.

Key words: Kesriye, Population, Economy, Occupation, Tahrir.

GİRİŞ

Kesriye, Yunanistan'ın kuzeyinde, denizden 623 metre yükseklikte bulunan Kesriye Gölü'nün üzerindeki bir yarımada bulunmaktadır. Şehrin kuzey tarafı Verno (Vitsi) Dağları ile kaplıyken doğusunda Karlı Dağ olarak bilinen Askio Dağı ve batısında ise Pindus Dağlarının bir parçası olan ormanlık ve zengin bir bitki varlığına sahip Voio dağlarıyla çevrilmiştir¹⁹⁹.

Şehir etrafındaki ilk yerleşmelerin neolitik döneme kadar indiği bilinmektedir. Bu bağlamda, özellikle Kesriye gölü ve ona hayat veren Aliakmon nehrinin, gerek vahşi hayvanlara ve düşmanlara karşı doğal bir koruma sağlaması gerekse besin kaynağı yaratması sebebiyle ilk yerleşmelere olanak sağladığı görülmektedir²⁰⁰.

İlk zamanlarda “Celetrum” olarak bilinen Kesriye, M.Ö. IV. yüzyılda Makedonya krallığının hâkimiyetini tanımıştır. Fakat Makedonya ile Roma imparatorluğu arasından vuku bulan hadiseler sonrası şehrin yönetimi Roma'nın eline geçmiştir. Romalı konsül Sulpicius ile Makedonya kralı V. Filip arasında M. Ö. 200 yılında cereyan eden savaşta ise bölge dağlık anlamına gelen Oresteia şeklinde ifade edilmiştir²⁰¹. Daha sonraları Roma imparatoru Diocletianus döneminin reformlarının bir parçası olarak Kesriye, basit bir yerleşim olmaktan çıkarak şehir hüviyetini kazanmayı başarmıştır. Ancak ileriki dönemlerde gerçekleşen barbar istilaları ile burası harap ve metruk bir hale gelince, Bizans imparatoru I.

¹⁹⁹ Eugenia Drakopoulou, *İ Poli tiz Kastorias Vizantini ke Metavizantini Epohi (12os-16os ai)-İstoria-Tehni-Epigrafas*, Athina 1997, s.13-14.

²⁰⁰ Kosmas Touloumis, Anastasia Hourmouziadi, “The Man and The Lake: Living in Neolotic Lakeside Settlement of Displio, Kastoria, Greece”, *Mediterranean Archaeology and Archaeometry*, Vol 3., No.2., s.73-79

²⁰¹ William Smith, LL. D (ed)., *Dictionary of Roman and Greek Geography*, Vol.I, s.580.; William Martin Leake, *Travels in Northern Greece*, Volume 3, London 1835, s.307-309.

İustinianus müstahkem bir kale inşâ ettirerek şehri tekrar kurmuştur²⁰². Şehir şimdiki adını (Kastoria) da bu dönemde almıştır²⁰³.

Uzun yıllar müstahkem konumunu koruyan Kesriye, X. yüzyılın sonlarında, Bizans Devleti ile Bulgarlar arasında gerçekleşen savaşlarda iki taraf arasındaki çekişmeye sahne olmuştur. I. Bulgar İmparatorluğu'nun çarı olan I. Simeon (893-927), Bizans tahtına yeni geçmiş bulunan Alexandros'un Bulgarlara göndermesi gereken yıllık haracı göndermemesi üzerine Bizans Devleti'ne savaş açmış, 918 yılında Kuzey Yunanistan dahil olmak üzere Epir, Teselya ve Arnavutluk'u kendi sınırları içerisine dâhil etmiştir²⁰⁴. Her ne kadar Bizans Devleti bir süre sonra bölge üzerinde tekrar hâkimiyet kurabilmişse de, Osmanlı fethine kadar hem şehir hem de etrafındaki bölge siyasi istikrarsızlığını sürdürmeye devam etmiştir. Nitekim 1204 yılında İstanbul'un Latinler tarafından işgâl edilmesi istikrarsız geçecek başka bir dönemin kapısını aralamıştır. Daha önce, Milas valiliği görevinde bulunan ve Angelos ailesinden gelen Epir Despotluğu hâkimi I. Mihail Komnenos Dukas ile İznik İmparatorluğunun başında bulunan III. İoannis Vatacis arasında süregelen mücadele yıllarında Kesriye sürekli olarak el değiştirmiştir. Ancak 1259 yılında her iki güç arasında gerçekleşen Pelagonia Savaşında şehir İznik İmparatorluğunun elinde kalmıştır. Daha sonra, şehir, 14. yüzyılın başında, Neopatras'lı II. İoannis'in eline geçmiştir. Ayrıca kendisini, Vlahların ve Kesriye'nin dükü olarak ilan etmiştir. Kesriye, 1350 yılında ise Stefan Duşan'ın önderliğindeki Sırların hâkimiyeti altına girmiştir. Özellikle, Simeon Uroş döneminde şehir, kendi prensliğinin merkezi haline gelmiştir. Yine aynı dönemde Yanya şehrinin hâkimi Tomas Preljubovic ve Arnavut kabileler de Kesriye üzerinde hak iddia etmişlerdir²⁰⁵. İstikrarsız geçen bu dönemlerinin ardında, Kesriye, 1385

²⁰² Georg Ostrogorsky, *Bizans Devleti Tarihi*, Çev. Fikret İşıltan, TTK, Ankara 2011, s. 66.; Bir çöküş içerisinde ve savunmaya açık bir yer olarak tarif edilen Kesriye'nin imparator tarafından göl ile çevrili ada üzerinde çok güçlü bir şehir inşa ettiği Prokopios tarafından belirtilir. Prokopios, *Buildings*, eng trs. H. B. Dewing, Vol. VII, Book 4.3.1. -4.

²⁰³ Kastoria adı ilk kez Prokopios'ta geçer. Prokopios, *Buildings*, Vol. VII, Book 4.3.1. -4. Kastoria adının nereden geldiği ile ilgili iki farklı görüş bulunmaktadır. Bunlardan ilki şehrin yanı başındaki gölün barındırdığı kunduzlardan (Yunancası Kastoras), diğeri ise yine gölün sağlamış olduğu doğal ve güçlü savunma pozisyonundan dolayı Romalılar tarafından kullanılan Castrum adından gelmiş olabileceği şeklindedir. *The Oxford Dictionary of Byzantium*, s.1110; Mahiel Kiel, "Kesriye", *DIA*, C. 25, 2002, s.312.

²⁰⁴ Ostrogorsky, *Bizans Devleti*, s.243-246; Konstantin İreçek, *İstoria na Bulgarite*, Sofya 1978, s.195-235.

²⁰⁵ *The Oxford Dictionary of Byzantium*, "Kastoria", s.1110-1111.

yılında Osmanlılar tarafından fethedilerek, XX. yüzyılın başlarına kadar Osmanlı hâkimiyetini tanımıştır.

1. Kesriye Şehrinin Nüfusu

Kesriye, daha önce de belirttiğimiz gibi, XIV. yüzyılın sonuna doğru Osmanlıların hâkimiyetine girmiştir. Şehri fetheden kişinin, şehrin mahallelerinden birine ismini vermiş olması ve oğlu Yakub Bey'in sahip olduğu dirlikten dolayı Gazi Evrenos olduğu düşünülebilir²⁰⁶.

Kesriye'ye ait en erken tarihli defter olan MAD 250 no'lu defter²⁰⁷ bir timar tevcih defteri olması dolayısıyla şehre ait detaylı bir bilgiye ulaşamıyoruz. Burada sadece şehrin kendisine bağlı 15 köy ile birlikte toplam hane sayısının 1131, mücerred sayısının 48 ve bive (dul) sayısının ise 126 olduğu görülmektedir²⁰⁸. 1530 yılında Kesriye'ye ait TT 433 no'lu deftere göre, şehirde, 81 hane ve 4 mücerred Müslüman yaşamaktayken, Hıristiyanlar, 664 hane²⁰⁹ ve 128 mücerred vergi nüfusuyla şehirdeki büyük çoğunluğa sahip bulunmaktadırlar. Bunun yanında 10 hane ve 12 mücerred ile şehirde Yahudi nüfus da bulunmaktadır. Bu tarihte şehirdeki tahmini Müslüman nüfusun 409, Hıristiyan nüfusun 3448, Yahudi nüfusun ise 62 kişi olduğunu görmekteyiz. Toplam tahmini nüfus ise 3919 kişi olarak karşımıza çıkmaktadır. 1570 yılında ise şehirde 132 hane ve 41 mücerred Müslüman nüfus bulunmaktadır. Buna karşılık, Hıristiyanlar, 647 hane ve 333 mücerredlik bir nüfusa sahiptir. Şehirdeki Yahudi nüfus ise 9 hane ve 6 mücerred olarak kayıt edilmiştir. Bu durumda 1570 yılında 701 Müslüman, 3568 Hıristiyan ve 51 Yahudi'nin bulunduğu Kesriye'de vergi veren toplam tahmini nüfus ise 4320 kişi olarak görülmektedir. 1611 yılında şehirdeki Müslüman nüfus sadece 42 hane olarak verilmiştir. Buna karşı, Hıristiyan nüfus, 624 hane ve 40 mücerred ile şehirdeki büyük çoğunluğa oluşturmaktadır. Yahudi nüfus ise 20 hane ve 7 mücerred olarak

²⁰⁶ TT 720 no'lu tahrir defterinde Mescid-i Evrenos Bey mahallesi bulunmaktadır. TT 720, s.411.; Bunun yanında Evrenos Bey'in oğlu Yakub Bey'in timarı için bkz. MAD 250, s.6.; Ayrıca Evliya Çelebi şehirdeki Rum ahalinin nefret ettikleri Frenglere karşı Evrenos Gazi'ye yardım ederek şehri ona fethettirdiğinden bahsetmektedir. Evliya Çelebi, *Evliya Çelebi Seyahatnâmesi*, 5. Kitap 2. Cilt, haz. Seyit Ali Kahraman, Yapı-Kredi Yay., İstanbul 2010, s.800.

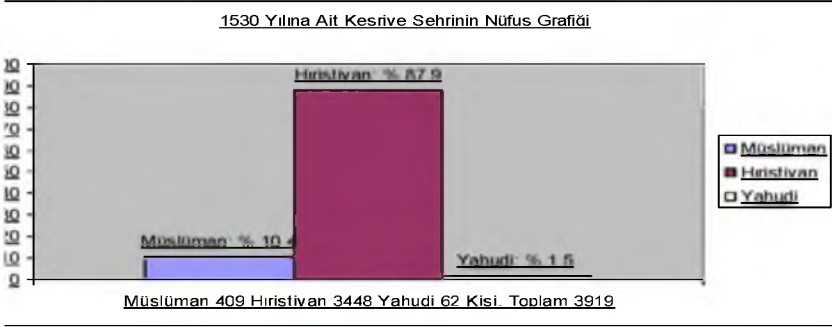
²⁰⁷ Bu defterin kimin tarafından ve ne zaman yazıldığına dair bir not yoksa da üzerine düşülen derkenarlardan en eskisi Hicri 841 (1437) yılını taşımaktadır. MAD 250, s.11.

²⁰⁸ MAD 250, s.3.

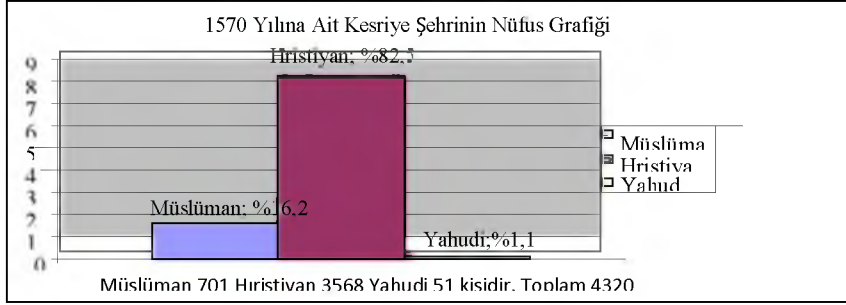
²⁰⁹ Hane hesaplaması için bkz. Ömer L. Barkan, "Tarihi Demografî Araştırmaları ve Osmanlı Tarihi, *Türkiyat Mecmuası*, X, 1951, s.1-26; Nejat Göyünç, "Hane Deyimi Hakkında", *İstanbul Üniv. Edebiyat Fak. Tarih Dergisi*, S. 39, s.331-348

verilmiştir. Buna göre Müslüman nüfus 210, Hıristiyan nüfus 3420, Yahudi nüfus ise 107 kişi olarak görülmektedir. 1611 yılında şehirdeki vergi veren tahmini nüfusun 3727 kişi olduğu anlaşılmaktadır.

Grafik I. 1530 Yılı Kesriye Şehri Nüfus²¹⁰

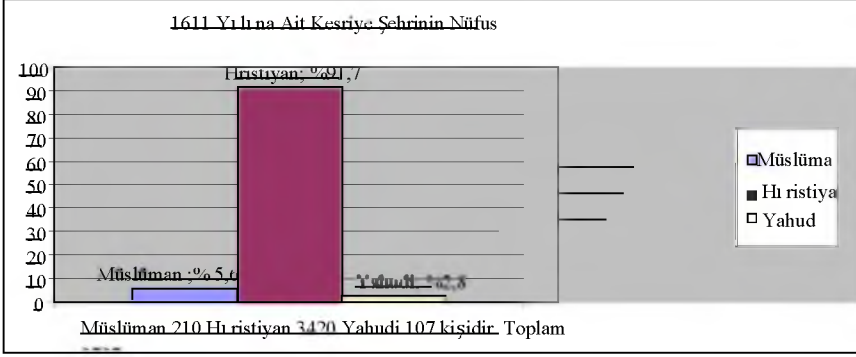
Grafik II. 1570 Yılı Kesriye Şehri Nüfus²¹¹

²¹⁰ TT 433, s.470-480.

²¹¹ TT 479, s.12-25

Grafik III. 1611 Yılı Kesriye Şehri Nüfus²¹²

Yukarıdaki verilere dayanarak, Müslüman nüfus, 1530 ile 1611 yılları arasında, dalgalı bir seyir izlemiştir. 1530 yılında 409 olan Müslüman nüfus, 1570 yılında % 71,3'lük bir artışla 701'e yükselmiştir. Bu, Fernand Braudel'in işaret ettiği XVI. yüzyıl boyunca Akdeniz havzasında görülen büyük nüfus artışı tezine uygun düşmektedir²¹³. Yıllık ortalama bazında bakıldığında ise şehirdeki Müslüman nüfusun %1,78 oranında büyüdüğü görülmektedir. Buna karşılık aynı dönemde şehrin Hıristiyan nüfusunda böylesine bir artışın olmaması (artış yalnızca % 3,4), dikkat çekmektedir. 1611 yılında ise Müslüman nüfustaki düşüş yüksek seviyededir. Bu dönemde şehirdeki Müslüman nüfus yaklaşık %70'lik bir azalmayla 210'a kadar gerilemiştir ki bu 1530 yılındaki seviyenin de altında bir rakamdır. 1570 yılında bazı Müslüman hanelere "der kira²¹⁴" şeklinde düşülen kayıtlar bu hanelerin geçici olarak şehirde meskun olabileceklerini akıllara getirmektedir. Benzer kayıt Hıristiyan hanelere düşülmemiştir. Yine 1611 yılında da böyle bir kayda defterde rastlanılmamaktadır. Ayrıca XVI. yüzyılın son çeyreğinde ve XVII. Yüzyılın başlarında yaşanan ve tüm Akdeniz havzasında hissedilen iklimsel değişimler sebebiyle ortaya çıkan buhran²¹⁵ ve Osmanlı-Avusturya savaşlarının nüfustaki bu düşüşe etki

²¹² TT 720, s.411-419

²¹³ Fernand Braudel, *Akdeniz ve Akdeniz Dünyası*, C.1, çev. Mehmet Ali Kılıçbay, Eren Yay.,İstanbul 1989, s. 269-270.

²¹⁴ Camii Şerif mahallesinde 15, Camii Kale mahallesinde 8 ve Debbağan mahallesinde de 17 hane de der kira tabiri kullanılmıştır. TT 479, s.12-13.

²¹⁵ Sam White, *Osmanlılarda İsyen İklimi-Erken Modern Dönemde Celali İsyenleri*, Çev. Nurettin El Hüseyini, Alfa Yay, İstanbul 2013, s.177-313.

etmiş olabileceği düşünülebilir. Aynı dönemde Hıristiyan mücerred sayısında da büyük düşüş yaşandığı görülmektedir²¹⁶.

Kesriye şehrinin mahallelerine baktığımız zaman ise 1530 yılında 34 mahallesinin kayıtlı olduğunu görmekteyiz. Buna karşılık 1570 yılında bu rakam 30'a, 1611 yılında ise 29'a düşmektedir.

Müslüman kesim, 1530 yılında, Cami-i Şerif ve Debbâğan olmak üzere sadece iki mahallede mütemekkin bulunmaktadırlar. Bu iki mahalleden Camii Şerif Mahallesi 60 hane ve 4 mücerred, Debbâğan mahallesi ise 21 haneden oluşmaktadır. Bu durumda Müslümanları çoğunluğunun Sultan Mehmed Camii olarak tahmin ettiğimiz kale kapısı yakınındaki cami-i şerif mahallesinde yaşadıkları anlaşılmaktadır²¹⁷. Mahalleye adını veren bu camii, günümüzde Kesriye'deki Kurşunlu Camii olarak bilinen ve Heath W. Lowry'nin Fatih Sultan Mehmed döneminde yapıldığını iddia ettiği camii olması muhtemeldir²¹⁸. Debbâğlar mahallesi ise sur dışında²¹⁹ daha çok dericilikle uğraşan Müslümanların oluşturduğu bir mahalle olma özelliğindedir. 1570 yılında şehirdeki Müslüman mahallesinin sayısı 3'e çıkmaktadır. Bu yeni mahallenin adı, Camii Kaledir. Adından da anlaşılacağı üzere, sur içerisinde oluşturulmuş, 55 hane ve 16 mücerredlik bir nüfusu içinde barındıran bu mahalle, Kanuni Sultan Süleyman döneminde yapılmış olup ayrıca kendi adını taşıyan küçük bir camii²²⁰ etrafında gelişim göstermiştir. Bu tarihte debbâğan mahallesinin nüfusunda bir artış yaşanırken, camii şerif mahallesinin ise nüfusunda yarı oranında bir düşüş yaşanmıştır. 1611 yılındaki tahrir kayıtlarında ise, Müslüman mahalle sayısının 4 olduğunu görmekteyiz. Diğer mahallelere ek olarak Mescid-i Evrenos Bey Mahallesi karşımıza çıkmaktadır. Mescid-i Evrenos Bey Mahallesi ile birlikte, Müslüman mahallesi dörde çıkmış olsa da, yukarıda da değindiğimiz gibi, şehirdeki mahallelerin Müslüman nüfus sayısında azalma yaşanmıştır. Bu dönemde Camii Şerif Mahallesi 13, Camii Kale-i Cedid mahallesi 11, Mescid-i Evrenos mahallesi 6 ve

²¹⁶ Şehirde 1570 yılı ile 1611 yılları arasında Hıristiyan mücerredlerin sayısı 333'ten 40'a düşmüştür. TT 479, s.12-25; TT 720, s.411-419

²¹⁷ Evliyâ Çelebi, *Seyahatnâme*, s.801.

²¹⁸ Heath W. Lowry, *Osmanlıların Ayak İzlerinde-Kuzey Yunanistan'da Mukaddes Mekânlar ve Mimari Eserleri Arayış Yolculukları*, Türkçesi Hakan&Şebnem Girginer, Bahçeşehir Üniversitesi Yayınları, 2011, s.207-208.

²¹⁹ Deri tabaklama işi kötü koku yaymasından ötürü genellikle şehir dışında yapılmaktaydı. Suraiya Faroqhi, *Osmanlı'da Kent ve Kentliler*, Çev. Neyyir Berktaş, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 2011, s.198-199.; Machiel Kiel, "Kesriye", s.312.

²²⁰ Evliyâ Çelebi, *Seyahatnâme*, s.801.

Debbağan mahallesi 12 haneden oluşmaktadır. Her üç tahrirde, Müslüman halkın, dinî yapılar etrafındaki mahallelerde meskûn oldukları gözükmektedir.

Şehirdeki Hıristiyan mahallelere baktığımızda, bunların da birçoğunun dinî yapılar etrafında şekillendiğini görebiliriz. Hıristiyan mahalle isimlerinin çoğunun, Yunanca kutsal anlamına gelen Ayo (*Άγιος*) ve aziz anlamına gelen Aya (*Άγια*) kelimeleriyle başlaması burada dinî yapılar etrafında bir şehirselleşmenin oluştuğu izlenimini vermektedir. Nitekim Kesriye, X. yüzyıldan itibaren Ohri'ye bağlı bir piskoposluk kenti haline gelmişti. Bunun bir sonucu olarak da X. ile XII. yüzyıllar arasında mimari ve süsleme açısından önemli kiliseler meydana getirilmiştir. Osmanlılar, 1385 yılında şehri ele geçirdiklerinde, sadece kale içerisinde yüksek bir mevkiye bulunan St. John Prodromos kilisesini camiye çevirmişlerdir. Ancak, bu camii, daha sonra ortadan kalkmıştır. Bunun yanında diğer kiliselere dokunulmamıştır²²¹.

1530 yılından 1611 yılına kadar geçen süreçte Hıristiyan mahallelerden Ayo Dimitri, Aya Paraskevi, Ayo Tirez, Ayorgi(Ayo Yorgi) Salika/Halika, Aya Kendin ve İsimsiz bir mahalle olmak üzere toplam yedi mahalle ortadan kalmış gözükmektedir. Bunlar az nüfuslu olduklarından büyük bir ihtimalle başka bir mahalleye tâbi oldular. Bununla birlikte, Megali Kotomi ve Ayo Nikola Dragona gibi nüfus yoğunlukları fazla olan mahallelerin, 1611 yılında ortadan kalkması, bu mahallelerin isim değiştirmiş olabileceğini²²² veya 1570 ile 1611 arası nüfus sayısında yüksek artış olan Ayo Nikola Todaka ve Ayo Luka gibi mahallelere geçtiğini gösterebilir.

Hıristiyan mahalle isimleri incelenen dönemde şehirdeki etnik aidiyet hakkında da bir takım fikirler sunabilmektedir. Yunanca mahalle isimlerinin yanında örneğin Radovişte gibi bir mahallenin bulunması Slavic unsurları ifade ederken, Prodroma Muzaki²²³ adlı mahalle daha çok Amavut varlığına işaret etmektedir. Ayrıca şehirde bu dönemde bir de Bogomil²²⁴ mahallesi bulunmaktadır. Bu durumda, incelenen dönemde,

---

²²¹ Machiel Kiel, *Art and Society of Bulgaria in Turkish Period*, Netherland, 1985, s.168.; *The Oxford Dictionary of Byzantium*, s.1111.

²²² Varoş ve Ayo Nikola Marinç... adlı yeni mahalleler gözükmektedir.

²²³ Muzakiler ünlü Amavut kabilesidir.

²²⁴ Bogomilizm, X. yüzyılda, rahip Bogomil'in öğretilerinden yola çıkarak, Bulgaristan'da, ortaya çıkmış ve daha sonra Balkanlarda yayılma alanı bulmuştur. Bizans kilisesinin birçok doktrinleri ve Hz. İsa'nın Tanrının oğlu olduğu varsayımının kabul etmemişlerdir.

şehirden Müslüman, Slav, Yunan, Arnavut ve Yahudi halkın mevcut olduğu görülmektedir.

Tablo I. Kesriye Şehri Mahalleleri ve Nüfusu²²⁵

Mahalleler	TT 433 (1529-30)		TT479 (1569-70)		TT 720 (1611-12)	
	Hane	Müc.	Hane	Müc.	Hane	Müc.
Cami-i Şerif	60	4	38	13	13	
Cami-i Kale	—		55	16	11 kale-i cedid	
Mescid-i Evrenos Bey	—		—		6	
Debbağan	21		39	12	12	
Ayo Nikola Todaka?	35	5	25	25	69	4
Megali Kotomi	35	5	28	9	—	
Radovişte/Rokosta	3		3		3	
Ayo Nikola Varlami	24	3	31	35	32	3
Ayo Dimitri	9	4	—		—	
Papaya Rovaka	30	6	16	15	28	
Panaya Papa Kosta	22	7	12	8	15	
Ayo Nikola Papa Nikefor	14		7	2	9	
Alagoş	24	6	26	7	12	5
Bogomil	11		29	12	20	
Ayo Nikola Papa Pazvin	14	3	25	9	19	
Ayo Nargir Kalarino/Vladino	20	9	59	14	16	
Kilisar	35	6	35	11	21	

Balkanlarda Türk hâkimiyetinin ardından ortadan kaybolmuşlardır. Bkz. *The Oxford Dictionary of Byzantium*, s. 301.

²²⁵ TT 433, s.470-480; TT 479, s.12-25; TT 720, s. 411-419.

Ayo Nargir Andon/Andrev	26	7	21	17	29	
Ayo Kostadin	12	1	11	1	12	
Prodroma Muzaki?	20	5	12	13	18	
Aya Paraskevi	12	6	4		—	
Ayo Nikola Diragona	28	2	30	10	—	
Ayo Nikola Ostrino	29	5	26	14	21	
Ayo Luka	25	1	22	35	42	7
Evrina	38	12	27	18	27	18
Ayo Nikola Marinç	16	3	11	12	21	
Aya Nikola Marinç Papa....	—		—		24	
Ayo Apostol Serito/Serbio	47	10	75	9	48	
Ayo Tirez	4		—		—	
Panaya Moravik	19	3	30	9	27	
Ayorgi Salika/Halika	5	1	—		—	
Aya Kendin	3		—		—	
Ayo Nikola Slanko	14	3	18	10	—	
Ayo Yorgi Gnazo	22	4	17	13	26	
Ayo Andrej Dmastiko	23	5	19	13	18	3
Varoş			—		25	
Ayo Paraskevi Lazor	32	3	28	9	42	
İsimsiz	13	3	—		—	
Yahudiyan	10	12	9	6	20	7
TOPLAM						
Müslüman	81	4	132	41	42	
Hıristiyan	664	128	647	333	624	40
Yahudi	10	12	9	6	20	7

2. Kesriye Şehrinin Ekonomik Yapısı

Şehrin iktisadi durumunun, incelediğimiz dönem içerisinde, iyi olduğunu söylemek mümkündür. Kanuni Sultan Süleyman devri başlarında, şehrin ekonomisi, Rumeli eyaletinin sol kol kazalarından daha iyi durumdadır²²⁶. Kesriye şehrinden elde edilen vergi gelirlerine baktığımız zaman, 1530 yılında 174.352 akçe, 1570 ve 1611 yıllarında 204.205 akçelik bir rakam karşımıza çıkmaktadır. Şehrin vergi gelirlerinin tümü ise padişah hâssı olarak kaydedilmiştir.

Şehirden elde edilen vergi kalemlerini incelediğimiz zaman, en yüksek gelirden başlamak üzere, dalyan vergisi, şıra vergisi, pazar vergisi, ihtisab vergisi ve ispençe vergisi oluşturmaktadır. Bunun yanında, şehirde diğer vergi kalemleri de bulunmasına rağmen, yukarıda saydığımız yüksek vergi kalemleri, şehrin ekonomik görüntüsü hakkında bir takım ipuçları vermesi açısından önemlidir.

1530 yılında, Kesriye'nin 174.352 akçelik olan toplam vergi miktarının 56.666 akçelik kısmını veya başka bir deyişle %32,5'ini dalyan²²⁷ resminin oluşturması, şehir halkının ekonomik hayatında gölden çıkan ürünlerin ne kadar önemli olduğunu göstermektedir. Dalyan gelirleri, 1570 yılında, 64.800 akçeye çıkmıştır. Dalyan vergisi, şehrin toplam gelirinin 204.205 akçe olduğu bu dönemde, toplam gelirin %31,7'sini oluşturmaktadır. Bir sonraki tahrir olan 1611 yılında ise, dalyan resmi, %30,3'lük oranıyla yine şehrin en fazla gelir getiren vergi kalemidir. Gölden çıkan su ürünleri, muhtemelen, şehrin ekonomik hayatının ilk sırasında yer almaktaydı. Şehrin önemli vergi kalemlerinden bir diğeri olan pazar vergisinin içerisinde keyl vergisinin²²⁸ olması gölden çıkan ürünlerin, sadece şehir halkının gereksinimleri için değil, aynı zamanda, ticaretinin yapıldığını göstermektedir. Nitekim Kesriye kanunnâmesinde “ve şehirden daşra(taşraya) balık yüklü gitse sazan yükünden iki akçe mürde balık

²²⁶ Şehrin vergi geliri 125.604 akçe olarak verilmiştir. Kesriye ve diğer Rumeli eyaleti şehirlerinin gelirleri için bkz. Gökbilgin, “Kanunî Sultan Süleyman Devri Başlarında Rumeli Eyaleti, Livaları, Şehir ve Kasabaları”, *Belleten*, C.XX/78, 1956, s.254.

²²⁷ Deniz, göl ve nehirlerde kıyıya yakın yerlerde ağ ve kazıklarla oluşturulan sabit balık avlama düzeneği. Bkz. Ünal, *Osmanlı Tarihi Sözlüğü*, Paradigma, İstanbul, s.178.

²²⁸ Pazarda satılan mallar üzerinden alınan vergi. Verginin çok olması o pazarın ticari alışverişinin yüksekliğini göstermesi bakımından önemlidir. Ünal, *Osmanlı Tarihi Sözlüğü*, s.563.

yükünden bir akçe alınır²²⁹” şeklinde bir ibarenin bulunması, şehir dışına, su ürünlerinin ticaretinin yapıldığına kanıt olarak söyleyebiliriz. Yine aynı kanunnâmede geçen “...kuru balık ve havyar ve yaş balık her yüküne iki akçe bac verir.” ifadesi de gölden çıkan ürünler ve bunların ticaretine dair bir bilgi vermektedir. Kesriye'deki gölden çıkan mahsulün önemi ve ticaretine dair bir başka bilgiyi ise farklı dönemlerde şehri ziyaret etmiş olan iki seyyahtan öğrenmekteyiz. 1660 yılında şehirde bulunan Evliya Çelebi, gölden çıkan balıkların bir hayli semiz ve lezzetli olduğundan bahseder ki Sultan IV. Murad'a dahi bu balıklardan gönderildiğini belirtir. Evliya Çelebi, aynı zamanda şehir halkının hangi zamanlarda ne şekilde avlandıklarına ve balıkların ticaretine dair de önemli bilgiler vermektedir²³⁰. XIX. yüzyılın başlarında bölgeye seyahat etmiş olan bir diğer tanık W. Leake ise, Kesriye gölünden çıkan balıkların 25-30 paraya Livadi²³¹ köyünde alıcı bulduğunu söylemektedir. O, okka başı 45 para olan ve Selanik'ten gelen tuzlu su balıkları yerine daha ucuz olan Kesriye gölünün balıklarının tercih edildiğini belirtmektedir²³².

Şehrin vergi gelirlerindeki önemli bir diğer kalemini ise, pazar resmi oluşturmaktadır. 1530 yılında, pazar vergisi, %24,08 olan oranıyla, dalyan resminden sonra ikinci sırada gelmektedir. Bu dönemde, pazar vergisi, 174.352 akçelik toplam gelirin 42.000 akçelik kısmını oluşturmaktadır. 1570 yılında ise, 204.205 toplam gelirin %16,81'lik oranıyla dalyan ve sıra gelirlerinden sonra üçüncü sırada gelmektedir. 1611 yılında ise, pazar

²²⁹ TT 479, s.11; TT 433, s.469. Kesriye'ye ait aynı kanunname için ayrıca bkz. Ahmet Akgündüz, *Osmanlı Kanunnameleri ve Hukuki Tahlilleri: Kanuni Sultan Süleyman Devri Kanunnameleri*, 6. kitap/2. kısım, İstanbul 1993, s. 613.

²³⁰ “Kasım günleri olduğunda bütün balık avcularının her biri bu göle yüzer araba çalıları döküp bellek koyup herkes sahiplenir. Bütün balıklar anılan çalılar içinde mesken edinir. Daha sonra bahar günlerinde pelayeş derler bir gün vardır. Bu gölün emininden tüm balıkçılar izin alıp herkes gemiler ve kayıklar ile göle dökükleri çalılara hisselerine varıp ağlar ile ve çatal mızraklar ile yüz binlerce balıkları avlayıp emine öşrünü verirler. Bütün kafir memleketlerinden bezirganlar o günde hazır bulunup yüz binlerce gurusluk balıklar alıp tuz ile salamura edip vilayet vilayet götürürler ki bu perast gunleri başka bir garip seyirlik gündür”. Evliyâ Çelebi, *Seyahatnâme*, s. 802-803. Evliya Çelebinin göle kurulan yüzer çalılardan kastettiği şey balık dalyanları olmalı. Nitekim bu yolla avlanan çokça balığın öşrünün verildiğinde de bahsetmektedir. Kesriye kanunnâmesinde, göldeki balık dalyanı ağlardan ve gayri ağlardan üçte bir resim alındığı belirtilmektedir. TT 479, s.11.; TT 433, s.469.

²³¹ Yunanistan'da Larissa yakınlarında bir yerleşim birimi.

²³² William Martin Leake, *Travels in Northern Greece.*, Volume 3, s.336.

vergisinde, bir önceki döneme göre fazla bir değişiklik olmamıştır. 34.000 akçelik geliriyle şehirdeki tüm gelirin %16,64'ünü meydana getirmektedir. Pazar gelirleri, bir şehrin kendi art bölgesiyle olan ilişkisini ve bu art bölgeyi oluşturan kırsal alan ile olan hareketliliği ortaya koyması bakımından önemlidir²³³. Kesriye'nin pazar gelirleri, şehrin 1530 yılından 1570 yılına kadar artan nüfusuna ters orantılı bir şekilde düşüş yaşamıştır. 1611 yılında ise bir önceki döneme yani 1570 yılındaki miktara çok yakındır. Bu bir anlamda ticari ilişki içerisinde olduğu bölgede ve kendi pazarında bir istikrarın yaşandığını gösterebilir. Bunun yanında, şehrin göl mahsulleriyle olan yoğun ekonomik faaliyetine rağmen, tarımsal üretim, bağcılık dışında düşük kalmıştır. Buğday, arpa, çavdar gibi hububat ürünlerinden alınan vergi gelirinin çok düşük olduğu gözükmektedir. Bu ürünler, muhtemelen, şehirle bağlantılı yakın köylerden sağlanmaktaydı. Kanunnâmedeki veriler ışığında, şehir pazarına un, buğday, pirinç, kuru yemiş, pamuk, ketan, soğan, sarımsak, kelem, balık, şarap, sirke, büyük ve küçükbaş hayvanlar ile domuz eti ve derisi, kürk, balmumu, süt, zeytin, ipek, halı gibi ürünlerin ticaretinin yapıldığı anlaşılmaktadır²³⁴.

İncelediğimiz dönem içerisinde, şehir halkının bir başka önemli uğraşı ise, bağcılık ve bağcılıktan elde ettikleri ürünlerdir. Bağat(bağlar) öşrü altında şire gelirlerinin, şehrin ekonomisi açısından, önemli bir yekûn tuttuğu görülmektedir. Baktığımız zaman, 1530, 1570 ve 1611 yıllarında şehir halkının bağlardan elde ettiği mahsul karşılığında önemli bir miktar vergi verdiği anlaşılmaktadır. Bağat öşrü, 1530 yılında, 35.022 akçelik miktarıyla, şehrin toplam vergisinin % 20,08'ini oluşturmaktadır. Bu durumda, dalyan resminden sonra ikinci sırada gelmektedir. 1570 yılında ise bağların öşründen alınan miktarda bir değişiklik olmamıştır. Buna rağmen, şehrin toplam geliri, bir önceki döneme nazaran arttığı için, toplam gelirdeki oranı, %17,15'e gerilemiştir. 1611 yılında ise bu gelir kaleminin önceki dönemlerden daha fazla bir gelir sağladığı anlaşılmaktadır. Nitekim 39.000 akçelik vergi miktarı ile toplam gelirin %19,09'unu oluşturmuştur. 1570 ile 1611 yılları arası nüfus yoğunluğunda bir düşüş yaşanmasına rağmen, halkın bağcılığa olan ilgisinde bir düşüş yaşanmamış aksine artmış gözükmektedir.

Şehirdeki Müslüman halkın ise bağcılıkla fazla bir meşguliyet içerisine girmediği, Müslüman kesime ait bağlardan alınan vergi miktarının az olmasına bağlanabilir. Müslüman halk, 1530 yılında 150 akçe, 1570 ve

²³³ Suraiya Faroqhi, *Osmanlı Şehirleri ve Kırsal Hayatı*, çev. Emine Sonnur Özcan, Doğu-Batı, 2. baskı, 2010, s.17-18.

²³⁴ TT 479, s.11. ; TT 433, s.469

1611 yıllarında ise 1000 akçelik vergi vermişlerdir. Müslümanlar, muhtemelen, bağdan elde ettikleri mahsulü, günlük tüketim için ya da pekmez, sirke yapımı için kullanmış olmalılar. Buna karşın, Hıristiyan kesimin bağcılıktan elde edilen ürünü, özellikle, şarap, sirke, şıra²³⁵ üretiminde ve ticaretinde kullandığı görülmektedir. Kesriye kanunnâmesinde, şehirden taşraya hamr (şarap) yüküne bir akçe, sirke yüküne iki akçe resim alındığını görmekteyiz. Bağlardan elde edilen ürünlerden ise, her yüz medrede 27 akçe resim alınmıştır²³⁶.

Yukarıda saydığımız, XVI. yüzyılda, şehre ait önemli vergi kalemlerinden bir diğeri ise, ihtisap vergisidir. Bilindiği üzere ihtisap, şehirdeki esnaf örgütlerini, çarşı ve pazarları denetleyen, bunlar arasında düzeni sağlama ve merkezi otoritenin belirlediği ölçülerde üretim ile ticaret yapılması hususuna dikkat etme işidir. Bu görevleri yerine getirme işi ise, muhtesip denilen görevliye aitti. Muhtesibin bu denetimler karşılığı, esnaf ve zanaatkârlardan, maddi durumları göz önünde bulundurulmak suretiyle aldığı vergiye, ihtisap vergisi denilmekteydi²³⁷. Bu bağlamda, Kesriye şehrinde, ihtisap vergisinden alınan miktarlara baktığımızda, 1530 yılında 12.000, 1570 yılında 26.000 ve 1611 yılında yine 26.000 akçelik bir rakam söz konusudur. Bu durumda, 1530 yılında sonra ihtisap vergisindeki artışın, aynı zamanda, şehrin ticari faaliyetlerindeki artışla paralel olabileceğini söyleyebiliriz. Bunların dışında, bir diğer vergi ise ispençe vergisidir²³⁸. İспенçeden elde edilen gelir 1530 yılında 19181, 1570 yılında 24360 ve 1611 yılında ise 17600 akçe olarak kayıt edilmiştir. Bu vergi, nüfusla alakalı bir vergi olduğu için, nüfusla doğru orantılı olarak eksilip artabilmektedir.

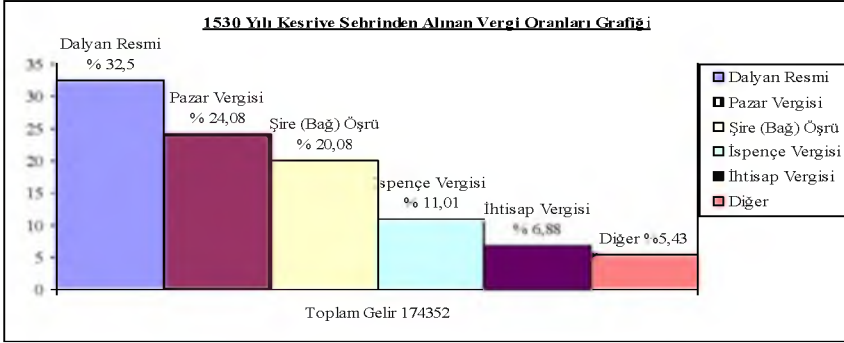
Grafik IV. 1530 Yılı Kesriye Şehri Vergi Oranları

²³⁵ “Bütün dağlarında 3000 adet bağlardır. Şırası ve beyaz Francıla ekmeği meşhurdur”. Evliyâ Çelebi, *Seyahatnâme*, s.802.

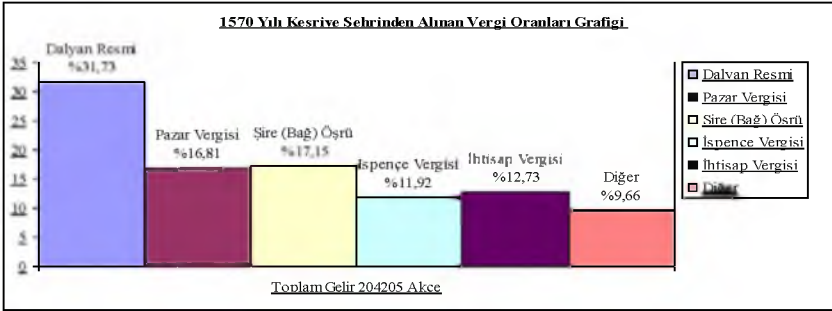
²³⁶ TT 479, s.11. TT 433, s.469

²³⁷ İbrahim Erdoğan, “Osmanlı İktisadî Düzeninde İhtisâb Müessesesi ve Muhtesiplik Üzerine Bir Deneme”, *OTAM*, S. 11, 2001, s.132.

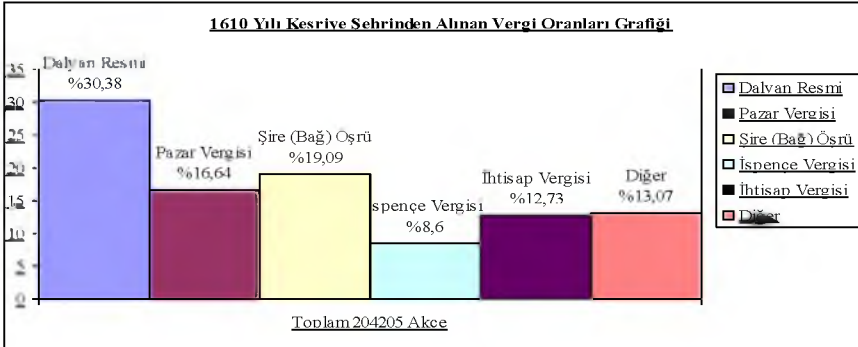
²³⁸ Genel olarak buluş çağına ermiş şehirli, köylü ve göçebe, evli veya bekar, topraklı topraksız her gayri Müslim erkekten alınan örfi baş vergisi. Ünal, *Osmanlı Tarihi Sözlüğü*, s.352-353.

Grafik V. 1570 Yılı Kesriye Şehri Vergi Oranları

Grafik VI. 1610 Yılı Kesriye Şehri Vergi Oranları

Şehirde, yukarıda saydığımız önemli gelirlerin yanında, bazı işletmelerin de var olduğunu ve bunlardan vergi alındığını görmekteyiz. Bu işletmeler, mum ihtiyacının karşılandığı şemhane, kimi zaman meyhanelerle aynı tutulan, bazılarının içinde alkol de bulunan bozanın üretilip içildiği yer olan bozahane ve kesilen hayvanların sakatatlarının satıldığı başhanedir. Bunlardan bozahane ve başhaneye göre şemhanenin daha fazla gelir

getirdiği görülmektedir. Bu mumlar, şehir aydınlatması ve dinî yapıların aydınlatması için kullanılmış olmalıdır.

Bunlara ek olarak, ayrıca, 1570 yılından sonra karşımıza mizan-ı harir adı altında ipekçilikten vergi alındığını görmekteyiz.

Tablo II. Kesriye Şehrine Ait Vergi Gelirleri²³⁹

1530	Gelir	1570	Gelir	1611	Gelir
İспенçe	19181	İспенçe ma' küreci ve celep	24360	İспенçe	17600
Kendüm	440	Çavdar	80	Kendüm	1600
Cev	270	Kendüm	480	Çavdar	1000
Çavdar	112	Cev	200	Şair	1000
Şire	35022	Resm-i dönüm-i müslimanan	1000	Resm-i dönüm-i bağat-ı müslimanan	1000
Öşr-i piyaz...	639	Öşr-i bağat Kesriye ve an hariç der sınır-ı n. Kesriye. Şire	35022	Öşr-i bağat Kesriye ve an hariç der sınır-ı nefsi kesriye. Şire	39000
Öşrü Bostan	295	Resm-i piyaz...	500	Resm-i Hergele	100
Resm-i dönüm-i bağat-ı müslimanan	150	Resm-i bostan	589	Mahsul-i dalyan	62053
Resm-i	40	Asiyab	210	Mahsul-i ihtisab ve ihzar	26000
Asiyab	150	Resm-i duhan	720	Mahsul-i şemhane	4400
Resm-i hergele	220	Resm-i hergele	....	Mahsul-i başhane ve bozahane	500

²³⁹ TT 433, s.480; TT 479, s.24; TT 720, s.418-419.

Resm-i Duhan	24	Mahsul-i dalyan	64800	Mahsul-i bac-ı bazar ve resm-i keyl	34000
Zemin-i Hasan Çelebi	100	Mahsul-i ihtisab ve ihzar	26000	Resm-i mizan-ı harir	4500
Çayır-ı Hasan Çelebi	10	Mahsul-i şemhane	4333	Resm-i tarlaha-i Hüseyin Çelebi	100
Çiftlik-i Evrenos Hoca	...	Mahsul-i başhane ve bozahane	300	Çayır-ı Hüseyin Çelebi	
Mahsul-i dalyan-ı Kesriye	56666	Mahsul-i bac-ı bazar ve resm-i keyl	34333	Öşr-i piyaz...	1000
Mahsul-i ihtisab ve ihzar-ı nefsi Kesriye	12000	Resm-i mizan-ı harir hariç ez-defter	4333	Resm-i bostan	800
Mahsul-i şemhane	2333	Resm-i tarlaha-i Hüseyin Çelebi	100	Asiyab	210
Niyabet ma'a resm-i arus ve deştbanı ve nefsi kesriye	4000	Çayır-ı Hüseyin Çelebi	...	Resm-i duhan	1000
Mahsul-i başhane ve bozahane	300	Çiftlik-i Evrenos hoca	...	Çiftlik-i Evrenos hoca	
Mahsul-i bac-ı Pazar ve resm-i keyl	42000	Niyabet ve resm-i arus ma'a deştbanı ve tapu-i zemin	6900	Niyabet ve resm-i arus ma'a deştbanı ve tapu-i zemin	9500

3. Kesriye Şehrinde Mesleki Yapı

İncelediğimiz dönem içerisinde, mufassal tahrir defterleri, bir veri daha sağlamaktadır ki, o da, şehirde yaşayan insanların varsa hangi meslekle iştigal olduğudur. Bu meslekler, mufassal tahrir defterlerinde, hane reisinin adının genelde altına bazen de üstüne yazılarak kaydedilirdi. Bu doğrultuda, Kesriye şehrinde de, insanların çeşitli mesleklerle meşgul olduğu anlaşılmaktadır. Şehirde, meslekle uğraşan insanların sayısı veya bu mesleklerin birbirleriyle oranı, şüphesiz, o dönemde şehrin iktisadi vaziyeti hakkında bir fikir sunabilir.

Kesriye'de, 1530 yılında, kayıtlardan çıkarabildiğimiz yaklaşık 30 farklı meslek grubu görülmektedir²⁴⁰. Bu meslekler içerisinde, özellikle, pabuççı ve debbağ mesleklerinin ön planda olduğunu görmekteyiz. Nitekim, bu dönemde şehirde, kayıtlardan anlayabildiğimiz kadarıyla, 92 kişi herhangi bir meslekle uğraşmaktayken, bunun 25'ini pabuççı, 19'unu ise debbağ oluşturmaktaydı. Bu tarihte, şehrin, deri ve deriden ma'mûl ettiği ayakkabıcılık üzerine bir üretim faaliyetine girdiğini görmekteyiz. Bunların dışında, hayyat ve semercilik de meslek olarak ilk iki uğraştan sonra gelmektedir. Diğer meslekleri ifâ edenlerin sayısı, ayakkabı veya deri ile uğraşanlar kadar, fazla değildir. Bunların, genelde, her bir mesleği ifa edenlerin bir veya iki kişiyle sınırlı kaldığını görmekteyiz.

1530 yılında, Müslümanlar, daha çok dinî hizmet, eğitim, sabunculuk ve hamamcılık işleriyle meşgul gözükmektedirler. Bu durumda, şehirde, ez azından bir hamam olduğu ve bu hamam için gerekli sabunların Müslümanlar tarafından sağlandığı anlaşılmaktadır. Evliya Çelebi, XVII. Yüzyılın ortalarında şehirde iki adet hamam olduğundan bahseder²⁴¹. Müslümanların, bu dönemde, önemli bir diğer uğraşı ise terzilik olmuştur. Mahalleler açısından bakacak olursak, en çok meslek sahibi insan, Cami-i Şerif mahallesinde bulunmaktadır. Başka bir ifadeyle, şehirdeki toplam meslekle uğraşanların %21,7'si, Cami-i Şerif mahallesindedir. Öte yandan, onu, Hıristiyan mahallesi olan Papaya Rovaka takip etmektedir. Önemli

²⁴⁰ Bu meslek grupları arasında hatip, imam, müezzin, müteveli, kayyum, muallim, korucu?, lenger?, sabuncu, halıcı, debbağ, sürücü, hayyat, pabuççı, hamamcı, kasap, başmakçı, mirahor, hallaç, semerci, etmekçi, yağcı, turşucu, yamakçı, kaşıkçı, berber, kazancı bulunmaktadır. Bunun için bkz. TT 433, s.470-480. Meslekler için ayrıca bkz ekler kısmında tablo V. Bu tabloda mesleklerin önemli bir kısmı yazılmış olmakla beraber tabloya sığdıramayan birkaç meslek de bulunmaktadır.

²⁴¹“Bu şehirde iki basık hamamdır. Biri göl kenarında göl suyundandır. Biri kapalıdır, kış günlerinde işler, ancak yaz günlerinde bu şehir içinde göl var iken halkı hamama muhtac değillerdir”. Evliyâ Çelebi, *Seyahatnâme*, s.801.

bir nüfus yoğunluğuna sahip Ayo Nikola Papa Novaka? Mahallesinde ise, sadece, bir kişinin meslekle uğraştığı görülmektedir.

1570 yılına geldiğimizde ise, Kesriye'de, meslekle uğraşan insan sayısında, bir artış olduğunu görmekteyiz. Bir önceki dönemin iki misli, yaklaşık, 150 kişinin meslekle uğraştığı görülmektedir. Toplamda ise 30'a yakın farklı meslek kolu gözükmektedir²⁴². Bu dönemde, bir önceki tahrirle benzer şekilde, pabuççılar ve dericiler önemli bir yekûnu oluşturmaktadırlar. Bir önceki dönemde 25 olan pabuççu sayısı, 1570 yılında 45'e çıkarken, 19 olan debbağ sayısı ise 21'e yükselmiştir. Bu meslekleri ise yine hayyatlar takip etmektedir.

Bu tarihte, yeni kurulmuş olan Cami-i Kale mahallesinde, merd-i kale olarak kaydedilmiş askerî vazifeli görevliler bulunmaktadır. Bu mahallede görevli imam, müezzin, muhassıl ve muallimlerin sayısının, şehirdeki diğer Müslüman mahallelerine göre fazla gözükmesi, dinî eğitimin burada verildiğini gösterebilir. Müslüman debbağan mahallesinde, dericilikle uğraşanların sayısı, bir önceki döneme göre daha fazladır. Şehrin Hıristiyan mahallelerinde ise, en fazla meslek yoğunluğunun Megali Kotomi, Ayo Nikola Papa Pazvin/Çor? ve Ayo Nikola Klarino/Vladino'da olduğunu görmekteyiz. Hıristiyan mahalleler içerisinde doğancı, kayacı²⁴³ gibi kayıtlı kişiler ile küreciler²⁴⁴ ise berat sahibi hizmet erleri olarak gözükmektedir.

1611 yılında, şehirde, meslek sahibi kişiler, nüfusla doğru orantılı olarak düşmüştür. Bu dönemde, görebildiğimiz kadar, 132 kişi çeşitli meslekler ifâ etmektedir²⁴⁵. Kesriye'de, bu tarihte, Müslüman nüfusta bir düşüş yaşandığından, meslekle uğraşanların sayısında da bir düşüş yaşanmıştır. Müslüman mahallelerindeki meslek sahipleri ise hatip, imam, müezzin ve muallim gibi dinî hizmet grubundandır. Bunların dışında, yeni bir mahalle olan Mescid-i Evrenos Bey'de, bir sarraç bulunmaktadır. Debbağan

---

²⁴² 1570 yılında Kesriye şehrine ait meslekler için bkz. Ekler kısmı tablo VI. Bu tabloda mesleklerin önemli bir kısmı yazılmış olmakla beraber tabloya sığdırılmayan birkaç meslek vardır. Bunlar Katip 1, hallac 1, kürkçü 1, sarraç 2, demürçü 2, mutafçı 2, bakırcı 1, çilingir 2, kantarcı 1, kayukçu 1, yakıcı 2, bıçakçı 1, etmekçi 1 kişi şeklindedir. Ayrıca bkz. TT 479, s.12-25.

²⁴³ Devlet için doğan, şahin gibi yırtıcı kuşları avlayanlar.

²⁴⁴ Madenci.

²⁴⁵ 1611 yılında Kesriye şehrine ait meslekler için bkz. Ekler kısmı tablo VII. Bu tabloda mesleklerin önemli bir kısmı yazılmış olmakla beraber tabloya sığdırılmayan birkaç meslek vardır. Bunlar Camcı 1, kelekçi/Külünkçü? 6, abacı 1, defterci 1, torbacı 1, demirci 1, boyacı 1 kişi şeklindedir. Ayrıca bkz. TT 720, s.411-418.

mahallesinde, bir önceki döneme nazaran, hiçbir dericiye rastlanmamaktadır. Şehirdeki Müslümanlar içinde, toplamda ise, 15 kişi meslek erbabı olarak gözükmektedir. Hıristiyan mahalleleri içerisinde ise, Ayo Paraskevi Laro ve Varoş en fazla meslek sahibi kişi barındıran mahallelerdir. Ayrıca, önceki tahrirlerde, herhangi bir meslek sahibine rastlamadığımız Yahudi mahallesinde, 1611 yılı kayıtlarında 1 kişinin kuyumculukla uğraştığını görmekteyiz. Benzer bir şekilde, Ayo Nikola Papa Pazvin/Çun?, Evrina ve Ayo Nikola Marinç gibi Hıristiyan mahallelerinde de, bu dönemde, kuyumculuk işiyle iştigal olan meslek sahipleri karşımıza çıkmaktadır. Kuyumculuk mesleğinin, 1611 yılı kayıtlarında, ortaya çıkması şehirdeki halk kesiminin refah seviyesinin ve alım gücünün artmış olabileceğini akıllara getirmektedir. Nitekim, Evliya Çelebi şehirde İstanbul'daki vezirlere hizmet eden ve gösterişli evlerde oturan zengin Rumlardan bahsetmektedir²⁴⁶.

1611 yılına ait tahrir defterinden elde ettiğimiz bilgiler dâhilinde, şehirde, önceki dönemlerde olduğu gibi pabuççı mesleğiyle uğraşanların diğer meslek sahiplerine oranla daha fazla sayıda olduğunu görmekteyiz. Toplamda 132 kişiden 32'si pabuççuluk işiyle meşgul olmaktadır ki bu %24,2'lik bir orana gelmektedir. Onu %13,6 ile 18 kişinin ifa ettiği hayat mesleği izlemektedir. Bunun yanında 1530 ve 1570 yıllarında yüksek sayıda olan debbağ mesleğiyle uğraşanların 1611 yılında herhangi bir kaydına rastlanmamaktadır.

Tablo III. Kesriye'de Müslüman ve Gayrimüslimlerin Meslek Oranları

	1530	1570	1611
Müslüman	%23,91	%30,66	%11,36
Hıristiyan	%76,08	%69,33	%87,88
Yahudi			%0,75
Toplam (kişi)	92	150	132

Şunu da belirtmek gerekir ki, incelediğimiz dönemler içerisinde, şehirdeki Müslümanlar, daha çok dinî ve askerî vazifelilerdir.

Tablo IV. Kesriye Şehri'nde Meslek Sahiplerinin Şehir Nüfusuna Oranı

	1530	1570	1611
--	------	------	------

²⁴⁶ Evliya Çelebi, *Seyahatnâme*, s.801.

Meslek Sahibi	92	150	132
Şehir Nüfusu (hane)	755	788	686
Oran	%12,19	%19,05	%19,24

Yukarıdaki tablodan da anlaşılacağı üzere özellikle XVI. yüzyılın son çeyreği ve XVII. yüzyılın başlarında şehir halkının yaklaşık %20'sinin meslek sahibi olduğu anlaşılmaktadır.

SONUÇ

1385 yılında fethedilerek Osmanlı idari yapılanmasına entegre edilen Kesriye'de 1530 ve 1611 yılları arasında nüfusun ağırlıklı olarak Hıristiyanlardan oluştuğu görülmektedir. Her ne kadar şehre Müslüman bir nüfus yerleştirilmiş olmakla birlikte muhtemelen şehrin kolay fethi buraya zorunlu bir iskânı gündeme getirmemiştir. 1530 ve 1611 yılları arasında şehirdeki Müslüman nüfus toplam nüfusun %10,4 (1530), %16,2 (1570) ve %5,6 (1611)'sını teşkil edebilmiştir. Yine bu yıllar içerisinde Müslüman nüfusta bir takım artış ve azalışlar meydana geldiğini söylemek mümkündür. Buna karşılık şehirde Hıristiyan nüfusun daha istikrarlı bir görüntü sergilediğini belirtebiliriz. Şehrin ekonomik anlamda göl mahsullerine dayanan bir yapı kurduğu açıktır. Dalyan vergisi, XVI. yüzyılda, toplam gelirin %30'unun altına düşmemektedir. Bunun yanında, Kesriyede, üzüm bağları ve ondan elde edilen veya işlenen mahsül, ekonomik olarak önemli bir katkı sağlamıştır. Şehrin pazar gelirleri ise, toplam gelirin 1530 yılında %24'ünü, 1570 yılında %26'sını, 1611 yılında ise %16'sını oluşturmaktadır. Şehirdeki meslek kollarına baktığımızda 1530 yılında 90 kişinin yaklaşık 30 farklı meslekle uğraştığı görülmektedir. Meslekle uğraşanları sayısı 1570 yılında 150'ye kadar yükselmiştir. Bu rakam 1611 yılında ise 132'ye inmiştir. Kesriye'de incelenen dönemde en önemli meslek kollarının ise Debbaglık, pabuççuluk ve terziilik olduğunu söylemek mümkündür.

KAYNAKÇA

- Başbakanlık Osmanlı Arşivi: MAD 250, TT 433, TT 479, TT 720
- BARKAN, Ö. Lütfi., "Tarihi Demografi Araştırmaları ve Osmanlı Tarihi", *Türkiyat Mecmuası*, C.10 (1953), s.1-26.
- BRAUDEL, Fernand, *Akdeniz ve Akdeniz Dünyası*, C.1, çev. Mehmet Ali Kılıçbay, Eren Yay., İstanbul 1989
- DRAKOPOULOU, Eugenia, *İ Poli tis Kastorias Vizantini ke Metavizantini Epohi (12os-16os ai)-İstoria-Tehni-Epigrafes*, Athina 1997.

- ERDOĞDU, İbrahim, “Osmanlı İktisadî Düzeninde İhtisâb Müessesesi ve Muhtesiplik Üzerine Bir Deneme”, *OTAM*, S. 11, 2001, s.123-145.
- EVLİYÂ ÇELEBİ, *Evliyâ Çelebi Seyahatnâmesi*, 5. Kitap 2. Cilt, haz. Seyit Ali Kahraman, Yapı-Kredi Yay., İstanbul 2010.
- FAROQHÎ, Suraiya, *Osmanlı Şehirleri ve Kırsal Hayatı*, çev. Emine Sonnur Özcan, Doğu-Batı, 2. baskı, 2010.
- FAROQHÎ, Suraiya, *Osmanlı'da Kent ve Kentliler*, Çev. Neyyir Berktaş, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 2011.
- GÖKBİLGİN, M. Tayyib, “Kanunî Sultan Süleyman Devri Başlarında Rumeli Eyaleti, Livaları, Şehir ve Kasabaları, *Belleten*, C.XX/78(1956), s.247-285.
- GÖYÜNÇ, Nejat.,” Hane Deyimi Hakkında”, *İstanbul Üniv. Edebiyat Fak. Tarih Dergisi*, S. 39, s.331-348.
- IREÇEK, Konstantin, *İstoria na Bilgarite*, Sofya 1978.
- KIEL, Machiel, “Kesriye”, *İslam Ansiklopedisi*, C. 25. s.311-312.
- , *Art and Society of Bulgaria in Turkish Period*, Netherland 1985.
- LEAKE, William Martin, *Travels in Northern Greece*, Volume 3, London 1835.
- LOWRY, Heath W., *Osmanlıların Ayak İzlerinde-Kuzey Yunanistan'da Mukaddes Mekânlar ve Mimarî Eserleri Arayış Yolculukları*, Türkçesi Hakan&Şebnem Girginer, Bahçeşehir Üniversitesi Yayınları, İstanbul 2011.
- OSRTOGORSKY Georg, *Bizans Devleti Tarihi*, Türkçeye çev. Fikret Işıltan, Türk Tarih Kurumu, Ankara 2011.
- PROKOPIOS, *Buildings*, eng trs. H. B. Dewing, Vol. VII, Book 4.1.
- SMITH, William LL. D (ed)., *Dictionary Roman and Greek Geography*, Vol.I.
- The Oxford Dictionary of Byzantium*, ed. Alexander P. Kazhdan, vol. I-II-III, 1991.
- ÜNAL, Mehmet Ali, *Osmanlı Tarihi Sözlüğü*, Paradigma, İstanbul 2012.
- TOULOUMIS, Kosmas, Anastasia Hourmouziadi, “*The Man and The Lake: Living in Neolithic Lakeside Settlement of Displio, Kastoria, Greece*”, *Mediterranean Archaeology and Archaeometry*, Vol 3., No.2., s.73-79.
- WHITE Sam, *Osmanlılarda İsyân İklimi-Erken Modern Dönemde Celali İsyanları*, Çev. Nurettin El Hüseyini, Alfa Yay, İstanbul 2013.

EKLER

Resim: Kesriye Kurşunlu Camii

Kaynak:<http://www.lozanmubadilleri.org.tr/mubadelebolgeleri/kesriye>
Kesriye Kanunnamesi

469

(Faded handwritten Ottoman Turkish text, likely a list or account of goods and prices.)

(Faded handwritten Ottoman Turkish text, likely a list or account of goods and prices.)

(Faded handwritten Ottoman Turkish text, likely a list or account of goods and prices.)

Kanunnâme-i bazar-ı nefsi Kesriye

Bir at yükiyle çuka ve bez ve tuz ve yağ ve bal ve zeyt ve zeytûn ve peynir ve pirinç ve kuru yemiş ve kuru balık ve havyar ve yaş balık ki haricden gele ve ipek ve kürk derisi ve sığır gönü ve kebe ve penbe ve ketan ve aba ve kepenek ve demür ve bal mumı gelse her yüke ikişer akça bac alınur. Ve un ve buğday ve arpa vesair hububat ve kestante ve yaş yemiş gelse yüküne ikişer akçe alınur. Ve karpuz ve hıyar ve kelem ve çıra ve çömlük

gelse, yükünden birer sorti alınır. Ve araba ile soğan gelse bir arabaya bir akçe alınır. Ve kepenek ve kaliçe gelse ve bunların emsali gelse elde satılsa her birinden birer akçe alınır. Şaçaklu kepe dahi anların gibidir. Ve soğan ve sarımsak yükünden dahi birer akçe alınır. Ver yerlü kasap koyun boğazlasa üç koyuna birer akçe alınır. Ve hınzır satılsa her birine birer akçe alınır. Sığır boğazlasa dahi birer akçe alınır. Ve deriyle sığır satılsa bir akçe alandan ve iki akçe satandan alınır. Esir ve at satılsa satanadn iki akçe ve alandan bir akçe alınır. Taşradan koyun gelüb satılsa iki koyuna bir akçe ve kuzu satılsa bir kuzuya bir sorti alınır. Ve sirke yüküne iki akçe alınır. Ve hamr yüküne bir akçe alınır. Ve şehirden taşraya balık yükü gitse çıkar bacı sazan yükünden iki akçe alınır. Hurda balık yükünden bir akçe alınır. Ve kürk ve kalkan ve sarac altı gitse yükünden ikişer akçe alınır. Ve harac gūzar olmayub kafirler Frengistandan çuka ve kumaş ve çelik ve kalay ve bunların emsali her ne ki getürseler her yüz akçede dörder akçe gümrük alınır. Ve sağıcı süd getirüb satsa haftada bir akçe alınır.

Kanun-ı Ta'sir ve bağat ve gallat ve resm-i mahi ve tütünlük-i nefsi Kesriye

Bağlardan her yüz metrede yirmi yedi akçe alınır. Nahiyesinde olan kura bağlarından yüz medrede on medre öşür ve üç medrede salariye alınır. Ve öşür alman yerlerde yılda iki ay monopolye dudulub narh-ı ruziden her medre iki akçe ziyade satılır ki bir medre iki merdedir. Ve buğdaydan ve arpadan ve çavdardan ve darudan filcümle orağ ile biçilüb hasıl olan hububatdan öşür ve salariye alınır. Amma burcaktan ve mercimekten ve bunların emsalinden ki el ile yolunur öşür alınır salariye alınmaz. Ve sair yemiş ve soğan ve sarımsak ve bostan ve bunların emsalinden öşür alınır salariye alınmaz. Ve gölden olan balık dalyanından ağlardan olsun ve gayri ağlardan olsun her ne kadar balık avlanursa üçde biri resm alınır. Ve nefsi Kesriyeye haricden gelen müzevvec kafirlerden tütünlük her haneden haneye on ikişer akçe alınır. Devlet eşiğine tazallum edüb şikayet eylediler. Sair yerlü adeti üzere haneden haneye altışar akçe emr olundu. Bağlarından öşür alınan yerlerde yılda iki ay monopolye alınır.

Kanunnâme-i rusüm-i bab-ı kal'a-i Kesriye

Her yükden bac ikişer veya birer akçe alınır kapuda birer sorti alınır. Ve satılan hınzırdan birer sorti alınır. Ve odun yükünden iki ağaç odun alınır. Ve çıra yükünden birer pare çıra alınır. Ve yükle tahta gelse bir yükünden bir sortilik tahta alınır. Ve kavun ve karbuз yükünden birer kelek alınır ve hıyar yükünden üçer akçe hıyar alınır. Ve sağıcı süd getürüb sattuğı eyyamda her hafta bir sorti alınır. **Tablo V. 1530 Yılında Kesriye Şehrinde Meslek Dağılımı**

**Kabak, O. (2018).1530-1611 Yılları Arası Kesriye Şehri'nde Nüfus ve Ekonomi.
ABAD, 1(1), 89-119.**

Meslekler	Hatip	İmam	Müezzin	Mütevelli	Kayyum	Mualim	Sabuncu	Hamamcı	Debbağ	Semerci	Hayyat	Kassab	Kazançı	Berber	Pabuçcu Basmakçı	Toplam
Mahalleler																
Cami-i Şerif	1	2	2	2	1	1	1	1	1		4	1			2	20
Debbağan									1			1				2
Ayo Nikola Papa Novaka?															1	1
Megali Kotomi										3	1				1	5
Radovişte/ Rokosta																
Ayo Nikola Varlami																
Ayo Dimitri															2	2
Papaya Rovaka									7						3	10
Panaya Papa Kosta											1					1
Ayo Nikola Papa Nikefor																
Alagoş																
Bogomil										2					1	3
Ayo Nikola Papa Pazvin?											3				1	4
Ayo Nargin Kalarino																
Kilisar																
Ayo Nargin Andon/An drev															1	1
Ayo Kostadin															2	2
Prodroma Muzaki?									4						2	6
Aya Paraskevi							1									1
Ayo Nikola Dragona																
Ayo Nikola Ostrino									1				2	1	4	8
Ayo Luka																
Evrina																
Ayo Nikola Marinç															1	1

**Kabak, O. (2018).1530-1611 Yılları Arası Kesriye Şehri'nde Nüfus ve Ekonomi.
ABAD, 1(1), 89-119.**

Ayo Apostol Serito/Serbio														1			1
Ayo Tirez																	
Panaya Moravik																	
Ayorgi Salika/Halika																	
Aya Kendin																	
Ayo Nikola Slanko																2	2
Ayo Yorgi Gnazo									4								4
Ayo Andrev Dmastiko									1							1	2
Ayo Paraskevi Lazor																3	3
İsimsiz																	
Yahudiyan																	
Toplam	1	2	2	2	1	1	2	1	19	5	9	2	2	2	25	78	

Tablo VI. 1570 Yılında Kesriye Şehrinde Meslek Dağılımı

Meslekler	Haıtp	İmam	Miezzin	Merd-i kale	Mubassıl	Mnallım	Dilger	Doğancı	Kayacı	Debbağ	Semerci	Hayyat (terzi)	Kassab	Takeyici	Kıreici	Pabuıcı	Toplam	
Mahalleler																		
Cami-i Şerif	1	1	1			1												4
Cami-i Kale	1	3	4	9	3	2				6			1					29
Debbağan		1	1							7								9
Ayo Nikola Papa Novaka?							1	1		3		1				2		8
Megali Kotomi							1				3	1		3	1	4		12
Radovişte/Rokosta																		
Ayo Nikola Varlami																		
Papaya Rovaka												1					1	2
Panaya Papa Kosta								1			1			1				3

**Kabak, O. (2018).1530-1611 Yılları Arası Kesriye Şehri'nde Nüfus ve Ekonomi.
ABAD, 1(1), 89-119.**

Ayo Nikola Papa Nikefor																			
Alagoş									2										2
Bogomil							1												1
Ayo Nikola Papa Pazvin?									1		3		2			4			10
Ayo Nargin Kalarino										3	3				1	3			10
Kilisar											1						1		2
Ayo Nargir Andon/And rev													1				1		2
Ayo Kostadin																2			2
Prodroma Muzaki?										2						1			3
Ayo Paraskevi Laro							1		1										2
Ayo Nikola Dragona											1					2			3
Ayo Nikola Ostrino																8			8
Ayo Luka												1							1
Evrina											1						2		3
Ayo Nikola Marinç																2			2
Ayo Apostol Serito/Serb io								1			1				2	1			5
Panaya Moravik																			
Ayo Nikola Slanko										1						2			3
Ayo Yorgi Gnazo																5			5
Ayo Andrej Dmastiko																1			1
Ayo Paraskevi																1			1
Yahudiyan																			
Toplam	2	5	6	9	3	3	4	5	21	8	13	1	7	6	41	133			

Tablo VII. 1611 Yılında Kesriye Şehrinde Meslek Dağılımı

Meslekler	Hatip	İmam	Müezzin	Sıraç	Hallaç	Mualim	Doğancı	Kayacı	Mutafçı	Semerci	Hayyat	Eskici	Takevci	Kuyumcu	Dalyancı	Kürekçi	Etmekçi	Pabuççu	Toplam	
Mahalleler																				
Cami-i Şerif	1	1	2			1														5

**Kabak, O. (2018).1530-1611 Yılları Arası Kesriye Şehri'nde Nüfus ve Ekonomi.
ABAD, 1(1), 89-119.**

Cami-i Kale	1	1	2			1														5
Mescid-i Evrenos Bey		1		1		1														3
Debbağ an		1	1																	2
Ayo Nikola Papa Novaka ?					2				2		3					1			2	11
Radovişte/Rokosta																				
Ayo Nikola Varlami																				
Papaya Rovaka									1										4	5
Panaya Papa Kosta																				
Ayo Nikola Papa Nikefor																				
Alagoş																1				1
Bogomil																				
Ayo Nikola Papa Pazvin?										1		1							2	4
Ayo Nargin Kalarino						1					1									2
Kilisar									5		1								1	7
Ayo Nargir Andon/Andrev									1										2	3
Ayo Kostadin																			2	2
Prodroma Muzaki ?						1					1	1							4	7

**Kabak, O. (2018).1530-1611 Yılları Arası Kesriye Şehri'nde Nüfus ve Ekonomi.
ABAD, 1(1), 89-119.**

Ayo Paraskevi Laro				2					1	2		1		2			5	13
Ayo Nikola Ostrino								2	1	1							4	4
Ayo Luka				2								1						3
Evrina								1	1				1				2	5
Ayo Nikola Marinç										4			1				1	6
Ayo Nikola Marinç Papa Karindir ?				2					1	1								4
Ayo Apostol Serito/Serbio								1							1		1	3
Panaya Moravik								1			1							2
Ayo Yorgi İgnadilo								1			1		1				2	5
Ayo Andrev Dmastiko															5			5
Varoş											1						9	10
Yahudiy an													1					1
Toplam	2	4	5	3	6	3	5	3	6	18	5	6	4	2	8	9	32	118

AYDINOĞULLARI BEYLİĞİ DARPANELERİNDE BASILAN SİKKELER

Betül Teoman*

Öz: XIV. yüzyılın başlarında Kütahya, Afyon ve Denizli bölgesinde hâkim olan Germiyanogullarının batıya yaptıkları akınlar sırasında Aydınoğlu Mehmed Bey ve kardeşleri önemli rol oynamışlar, daha sonrasında Ege bölgesinde yaklaşık yüz yirmi yıl hüküm sürerek bölgeye hâkim olmuşlardır (M.1308-1390 / M.1403-1426). Çalışmamız bu dönemde Aydınoğulları tarafından basılan sikkeler üzerindeki darp yerlerini tanıtmayı amaçlamaktadır. Aydınoğlu beylerinden; Mübarizeddin Mehmed Bey, I. Umur Bey, Hızır Bey, İbrahim Bahadır Bey, Süleymanşah, Yakup Bey, İsa Bey, Musa bey, II. Umur Bey, Cüneyd Bey ve Mustafa Bey'e ait sikkelerden örnekler günümüze ulaşabilmiştir²⁴⁷. Sikkeler üzerinde görülen darp yerleri; Ayasuluk, Birgi, Sultanhisar, İzmir, Lâdik, Tire ve Yenişehir'dir. Çalışmamızda Aydınoğulları tarafından bastırılan sikkeler darphane bazında değerlendirilmeye çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Sikke, Aydınoğulları, Darphane, Ayasuluk, İzmir.

THE COINS PRESSED IN MINTS OF AYDINOĞULLARI BEYLİK

Abstract: Germiyanogullari dominated in Kütahya, Afyon and Denizli regions in the early part of the XIV. century and Aydinoglu Mehmed Bey and his brothers played an important role during the influxes they made to the west. Afterwards, they dominated in the Aegean region by ruling for about a hundred and twenty years (1308-1390/1403-1426). Our aim is to introduce the mints written on the coins which was minted by Aydinogullari during this period. Coins, which belonged to Mübarizeddin Mehmed Bey, I. Umur Bey, Hızır Bey, İbrahim Bahadır Bey, Süleymanşah, Yakup Bey, İsa Bey, Musa bey, II. Umur Bey, Cüneyd Bey and Mustafa Bey from Aydinogullari have reached the present day. The mints seen

* Dokuz Eylül Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Müzecilik Bölümü, C Blok K.2 Tmaztepe Yerleşkesi Buca/ İzmir, e-posta: betul.teoman@deu.edu.tr

on the coins are Ayasuluk, Birgi, Sultanhisar, İzmir, Lâdik, Tire and Yenişehir. In our work, the coins minted by Aydınogullari are evaluated based on their mints.

Key words: Coins, Aydinogullari, Mint, Ayasuluk, Izmir.

GİRİŞ

Aydınoğulları Beyliği Germiyan ordusunda subaşı olarak görev yapmış Mübarizeddin Mehmed Bey, tarafından kurulmuştur²⁴⁸. Mübarizeddin Mehmed Bey, M. 1310'da İzmir'i daha sonra da Ayasuluk, Tire, Sultan Hisarı ve Bodemya (Ödemiş)'yi beylik topraklarına katmıştır. Türk devlet geleneğine uygun olarak, topraklarının yönetimini oğullarına bırakmıştır. Ayasuluk ile Sultan Hisarı'nı büyük oğlu Hızır Bey'e, İzmir'i Umur Bey'e, Tire'yi Süleyman Bey'e vermiştir. Küçük oğlu İsa Bey'i ise görevlendirmemiş, yanında tutmuştur.

Beylik, Osmanlı hâkimiyetine girene kadar yaklaşık yüz yıl hüküm sürmüştür. Bu süreç içerisinde beyliğin başına geçen Aydınoğlu beylerinden; Mübarizeddin Mehmed Bey, I. Umur Bey, Hızır Bey, İbrahim Bahadır Bey, Süleymanşah, Yakup Bey, İsa Bey, Musa bey, II. Umur Bey, Cüneyd Bey ve Mustafa Bey'e ait sikkelerden örnekler günümüze ulaşabilmiştir²⁴⁹.

Çalışmamızda Aydınoğlu sikkelerinden günümüze ulaşabilen örnekler üzerinde görülen; Ayasuluk, Birgi, Sultanhisar, İzmir, Lâdik, Tire ve Yenişehir darplı sikkeler tanıtılacaktır.

Ayasuluk Darplı Sikkeleri

Aydınoğulları döneminde en yoğun sikkenin basıldığı darphane Ayasuluk'tur. Mübarizeddin Mehmed Bey, Hızır Bey ve İsa Bey'e ait sikkelerde Ayasuluk'da darp edildiği bilgisine ulaşılırken, üzerinde darp yeri yazmayan ancak Ayasuluk'ta darp edilmiş olma ihtimali yüksek sikkeler de bilinmektedir.

Aydınoğlu Beyliği tarafından bastırılan Ayasuluğ darplı sikkelerin tümünde “*Ayasuluğ*” kelimesi “*gayın*” (غ) harfi ile yazılmaktadır. Osmanlı dönemi sikkelerinde ise “*Ayasuluk*” kelimesinin “*kaf*” (ك) harfi ile yazıldığını görmekteyiz.

²⁴⁸ Beyliğin tarihçesine ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz. İsmail Hakkı Uzunçarşılı, **Anadolu Beylikleri ve Akkoyunlu, Karakoyunlu Devletleri**, Ankara 1988, s. 104-121.

²⁴⁹ Aydınoğulları Beyliği Sikkeleri hakkında detaylı bilgi edinmek için bkz. Celil Ender, **Karesi, Saruhan, Aydın ve Mentеше Beylikleri Paraları**, İstanbul 2000. Cüneyt Ölçer, **Aydın Oğulları Beyliği Paraları**, İstanbul 1985, Yılmaz İzmirlier, **Aydınoğulları Beyliği Paraları**, İstanbul, 2005., Betül Sağıt, Gültekin Teoman, “*Aydınoğlu Beyliği Sikkeleri ve Beyliğin tarihine Yeni Bir Bakış*”, **Uluslararası Batı Anadolu Tarih Kültür ve Medeniyeti Sempozyumu I (4-6 Kasım 2010)**, TTK, Ankara 2013, s.309-339.

Teoman, B. (2018). Aydınöğulları Beyliği Darphanelerinde Basılan Sikkeler. ABAD, 1(1), 119-136.

AR, Dirhem, Mübarizeddin Mehmed Bey, Ayasuluğ, H. 707 (KE-3512)
Çap: 24 mm. Ağr: 1,38gr.

Ön Yüzü: Es-sultanü'l- a`zam Gıyasü`d-dünya ve`d-din Hüdabende Muhammed, etrafında sene seb`a (seb`a mie).

Arka Yüzü: Kelime-i Tevhid Duribe Ayasuluğ, etrafında 4 halife adı.

AE, Mangır, Mübarizeddin Mehmed Bey, Ayasuluğ, TY, (KE-2321)²⁵⁰

Çap: 22 mm. Ağr: 2,74 gr.

Ön Yüzü: Sekiz kollu yıldız çerçeve içinde Mehmed

Arka Yüzü: Duribe Ayasuluğ

²⁵⁰ Necdet Kabaklarlı, “Çelebi Mehmed’in Bakır Paraları”, **Anadolu Nümismatik Bülteni**, İstanbul 2007, sayı: 2, s.6-9’da söz konusu sikkenin Çelebi Mehmed’e ait olduğu belirtilmiş ve bu sikkelerle ilgili herhangi bir açıklama yapılmamıştır. Sikkelerde yer alan sekiz kollu yıldız motifi Mübarizeddin Mehmed Bey’in oğullarından İbrahim Bahadır Bey ve Hızır Bey’in sikkelerinde de görölmektedir. Sikkelerin çapı ve gramajı Mübarizeddin Mehmed Bey’in bakır sikkeleriyle uyumludur. “Ayasuluğ” kelimesinin “gaym” harfi ile yazılması sadece Aydınöğlü sikkelerinde görölmektedir. Osmanlı sikkelerinin tümünde “Ayasuluk” kelimesi “kaf” harfi ile yazılmaktadır.

Ayasuluk ve Sultanhisar emiri olan Hızır bey'in tarih ve darp yeri ile birlikte adının yazılı olduğu bilinen tek sikkesi Ayasuluk darplı bu dirhemdir. Hızır Bey'in kaynaklarda H.767 senesinden önce öldüğü belirtilmekte ise de H.768 tarihli Ayasuluk dirhemi bu görüşü çürütmektedir.²⁵¹

AR, Dirhem, Hızır Bey, Ayasuluğ, H.768, (KE-1861)

Çap: 20 mm. Ağırlık:0,88 gr.

Ön Yüzü: Hızır bin Mehmed duribe Ayasuluğ seman sittin seb'a mie.

Arka Yüzü: Kelime-i Tevhid

İsa Bey'in Ayasuluk darplı bu sikkesinde "bin Mehmed" kelimesi basit bir tuğra formuna sokularak yazılmıştır. Sikke üzerinde Venedik sikkelerinde sıklıkla kullanılan Fleur de Lis (palmet)²⁵² motifi dikkat çekicidir.

AR, Akçe, İsa Bey, Ayasuluğ, TY, (MAK- 8561)²⁵³

Çap: 17 mm. Ağırlık:0,80 gr.

²⁵¹ Tuncer Şengün, "Aydınoğlu Hızır Bey'in Tarihi Bir Dirhemi", **Türk Nüsmatik Derneği Bülteni**, Sevgi Gönül Hatıra Sayısı, İstanbul 2005, s. 121-122

²⁵² Beylikler dönemi mimari süslemesinde de sıklıkla kullanılmış olan ortada tomurcuğu, iki yanda uçları hafifçe aşağı kıvrık yan yaprakları ile şematik olarak çizilmiş bir laleyi anımsatan palmetler Batı Anadolu Beyliklerinde Aydınoğulları ve Menteseoğullarının sikkelerinde kullanılmıştır. Palmet Motifi hakkında ayrıntılı bilgi edinmek için bkz. Selçuk Mülayim, "Selçuklu Palmet Motifinin Tipolojisi", **Anadolu (Anatolia)**, S.20, Ankara 1984, s.141-153. Mehmet Karaosmanoğlu, **Lotus-Palmet, Çiçek ve Yumurta-Boncuk Dizisi: Kökeni ve Klasik Çağ Sonuna Kadar Biçem Gelişimi**, Erzurum,1997. Palmetin menşei hakkındaki görüşler ile ilgili ayrıntılı bilgi için bkz., Hamza Gündoğdu, "İkonografik Açından Türk Sanatında Rumi ve Palmetler", **Güner İnal'a Armağan Sanat Tarihinde İkonografik Araştırmalar**, Ankara, 1993, s. 197-209. Selçuk Mülayim, "Selçuklu Palmet Motifinin Tipolojisi", **Anadolu (Anatolia)**,S. 20, Ankara 1984, s. 141-153.

²⁵³ Metropolis Antik Kenti kazı çalışmaları sırasında ele geçen bu sikkeyi yayınlamama izin veren Metropolis Kazı Başkanı Doç. Dr. Serdar Aybek'e teşekkür ederim.

Ön Yüzü: Duribe bi-medine Ayasul(uğ) İsa bin Mehmed

Arka Yüzü: Kelime-i Tevhid, etrafında Ebubekir, (Ömer), (Osman), Ali
Üzerinde bastırılan hükümdarın ismi ve tarih bulunmayan sikkeler “anonim” olarak adlandırılmaktadır. Ancak sikkenin ağırlığı, kaligrafisi, motifleri ve darp yeri ile ait olduğu dönem tespit edilebilmektedir. Aydınöğlü beyliğine ait anonim sikke grubunun içinde yer alan Ayasuluk darphanesine ait sikkelerde bir yüzde; “Kelime-i Tevhid” diğer yüzde “darp yeri” yazılmıştır. Bu Sikkelerin, kaligrafik özellikleri ve ağırlıkları Ayasuluk emiri olan İsa Bey döneminde basılmış olduğunu düşündürmektedir.

123

AR, Akçe, Anonim, Ayasuluğ, TY, (HB-376)²⁵⁴

Çap: 14 mm. Ağır: 0,86gr.

Ön Yüzü: Duribe bi-medine Ayasuluğ harreseha²⁵⁵, etrafında Allah

²⁵⁴ Benzer örnek için bkz. Ahmet Tevhid, **Müze-i Hümayun Meskûkât-i Kadime-i İslâmiye Kataloğu**, Kostantiniyye 1321, s.376.

²⁵⁵ “Harreseha Allah”, “Allah O’nu korusun” anlamındaki bu dua Beylikler döneminde Aydınöğulları sikkelerine özgüdür. Bkz. Bettül Sağıt, Anadolu Darplı İslami Sikkelerde

Arka Yüzü: Kelime-i Tevhid

AR, Akçe, Anonim, Ayasuluğ, TY, (ÖK)

Çap: 17 mm. Ağr: 0,79gr.

Ön Yüzü: Duribe bi-medine Ayasuluğ

Arka Yüzü: Kelime-i Tevhid

AR, Akçe, Anonim, Ayasuluğ, TY, (KE-3893)

Çap: 21 mm. Ağr: 0,94 gr.

Ön Yüzü: Duribe bi-medine Ayasuluğ

Arka Yüzü: Kelime-i Tevhid, etrafında Ebubekir, (Ömer), Osman, Ali Theololos (Ayasuluğ) darplı bu sikkeler, ilk kez Schlumberger tarafından beyliklerin basmış oldukları sikkeler olarak tanıtılmıştır.²⁵⁶ Sonrasında

Yazı (1071-1400) yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, DEÜ. Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir 2012, s.136.

²⁵⁶ Bazı nümismatlar bu sikkeleri, beyliklerin kendilerinin bastırıldığını kabul ederler, Bazılarıysa Latinler tarafından Beylik topraklarında basılıp kullanıldığını görüşünü

Teoman, B. (2018). *Aydınöğulları Beyliği Darphanelerinde Basılan Sikkeler*. *ABAD*, 1(1), 119-136.

konu ile ilgilenen nümismatlar tarafından farklı görüşlere sebep olmuşlardır. Venedikli tüccarların kendi aralarındaki alışverişlerde Bey'in onayı ile bastırılmış oldukları sikkelerdir. Bu paraların gramajı Venedik gigliatolarından düşük, çapları ise daha geniştir.

AR, Gigliato, Anonim, Theologos²⁵⁷ (Ayasuluğ), TY, (CNG 99-959)

Çap: 28 mm. Ağr: 3,78 gr.

Ön Yüzü: Sağ elinde asa, sol elinde globus tutan hükümdar tasviri aslanlı tahtta oturur halde cepheden, etrafında + NOnETA : QuC : FIT : In : ThEOLOGOS (*Theologos* 'da yapılan para)

Arka Yüzü: Ortada bitkisel bezemeli haç motifi, etrafında + : DC : NAnDATO : DnI : CIUSDEn : LOCI : (*Buranın efendisinin emri ile*)

Birgi Darplı Sikkeleri

Beyliğin erken dönemlerinde merkezi olarak da hizmet vermiş olan Birgi'de darp edilmiş olan sikkeler, Mübarizeddin Mehmed Bey döneminde basılmışlardır.

AR, Dirhem, Mübarizeddin Mehmed Bey, Birgi²⁵⁸, H. 710 (KE-3630)

Çap: 24 mm. Ağr: 1,34 gr.

---

benimseler. Schlumberger Gustave, *Numismatique de L'Orient Latin*, Paris 1878, s.482-487.

²⁵⁷ Sikke üzerinde kim tarafından bastırıldığına ilişkin bilgi yoktur. Sadece Theologos'da darp edildiği kaydedilmiştir. Menteşe beyliğinde "*Palatie*" yani Balat darplıları, Saruhanoğullarında ise; "*Manglesie*" darplı benzerleri bilinmektedir.

²⁵⁸ Hasan Kireç "*Aydınöğulları Beyliğine Ait Yeni Bir Darp Yeri: Birgi*", *Türk Nümismatik Derneği Bülteni* No.43, İstanbul 2014, s.2-5.

Ön Yüzü: Es-sultanü'l- a`zam Gıyasü`d-dünya ve`d-din Hüdabende Muhammed, etrafında sene aşer seb`a mie.

Arka Yüzü: Duribe bi-medine Darü`l feth<sup>259</sup> Birgi harreseha Allah, etrafında fi sene aşer seb`a mie

Sultanhisar Darplı Sikkeleri

Mübarizeddin Mehmed Bey`in H.710 tarihli sikkesi ile Sultanhisar`da sikke darbı yapıldığını öğreniyoruz.

AR, Dirhem, Mübarizeddin Mehmed Bey, Sultanhisar, H. 710 (KE-3715)

Çap: 25 mm. Ağr: 1,36gr.

Ön Yüzü: Es-sultanü'l- a`zam Gıyasü`d-dünya ve`d-din Hüdabende Muhammed, etrafında (fi sene) aşer seb`a mie.

Arka Yüzü: Kelime-i Tevhid Duribe Sultan(hisar)

AR, Dirhem, Mübarizeddin Mehmed Bey, Sultanhisar, H. 710 (SB-1348)

Çap: 24 mm. Ağr: 1,08 gr.

²⁵⁹ “Fetih Kapısı, ilk fethedilen, fetihlere çıkılan yer” anlamındadır.

Ön Yüzü: Es-sultanü'l- a`zam Gıyasü`d-dünya ve`d-din Hüdabende Muhammed, etrafında (fi sene) aşer seb`a mie.

Arka Yüzü: Kelime-i Tevhid duribe Sultan(hisar)

İzmir Darph Sikkeleri

Mübarizeddin Mehmed Bey`in İzmir`i (yukarı İzmir- Kadifekale) fethi M.1310-1317 arasında tarihlendirilmektedir. M.1317-18`de yukarı İzmir`i (Kadifekale), M.1328`de aşağı İzmir`i ele geçirmiştir. Mübarizedin Mehmed Bey`in yakın zamanda keşfedilen H.717 / M.1317-18 tarihli ünik sikke, İzmir`in ele geçirilişinin kanıtı oluşu ve o günkü İzmir telaffuzunu göstermesi bakımından büyük önem taşımaktadır²⁶⁰.

127

AR, Dirhem, Mübarizeddin Mehmed Bey, İzmir, H. 717 (KE-1351)

Çap: 23 mm. Ağr:1,20 gr.

Ön Yüzü: Es-sultanü'l- a`zam Gıyasü`d-dünya ve`d-din Hüdabende Muhammed halled, etrafında (A)llahü mülkehu fi sene

²⁶⁰ Gültekin Teoman – Kamil Eron, “İzmir`de Basılan İlk Aydınoğlu Dirhemi”, **Arkeoloji ve Sanat Dergisi**, İstanbul 2007, S. 124, s.113-114.

Teoman, B. (2018). Aydınöğulları Beyliği Darphanelerinde Basılan Sikkeler. ABAD, 1(1), 119-136.

Arka Yüzü: Kelime-i Tevhid, duribe İzmir, etrafında fi sene seb`a aşer seb`a mie.

AR, Dirhem, Mübarizeddin Mehmed Bey, İzmir, H. 717 (MAM-14792)²⁶¹

Çap: 23 mm. Ağr:1,36 gr.

Ön Yüzü: Es-sultanü'l- a`zam Gıyasü`d-dünya ve`d-din Hüdebende Muhammed halled, etrafında (A)llahü mülkehu fi sene

Arka Yüzü: Kelime-i Tevhid, duribe İzmir, etrafında fi sene seb`a aşer seb`a mie.

Lâdik Darplı Sikkeleri

Aydınöğlü İsa Bey`in İnançöğullarının merkezi olan Lâdik kentini kısa bir süre elinde bulundurması bastırđıđı sikke ile kanıtlanmaktadır. Sikke üzerinde İsa Bey`in babasının adı da belirtilmiştir, ancak darp tarihi yazılmamıştır²⁶².

AR, Akçe, İsa Bey, Lâdik, TY, (KE-2402)

²⁶¹ İzmirli koleksiyoner Kamil Eron`un koleksiyonunda kayıtlı olan İzmir darplı ünük sikkenin bir benzerini, nümismat Gültekin Teoman ile Batı Anadolu Beylik Sikkeleri üzerinde yaptığımız araştırma esnasında Manisa Arkeoloji müzesi sikke deposunda Aydınöğlü Beyliği`ne ait küçük bir toplu buluntu içerisinde bulma şansını yakaladık. Manisa Arkeoloji Müzesi koleksiyonundaki İzmir darplı bu sikke ilk kez burada yayımlanmaktadır.

²⁶² Aydınöğullarının Lâdik şehrine/ beyliğine ne zaman hâkim oldukları kesin olarak bilinmemektedir. Denizli Arkeoloji müzesinde yer alan Prof. Dr. Tuncer Baykara tarafından tanıtılan Farsça kitabe, Lâdik`in Gazi Umur Bey döneminde Aydınöğlü hâkimiyetini kabul etmiş olduğunu düşündürmektedir. Bkz. Prof. Dr. Tuncer Baykara, **Aydınöğlü Gazi Umur Bey**, Ankara 1990, s.19-20. Eflaki`ye göre Lâdik(Denizli) M.1365 yılında Mentеше Beyliği`nin ilhakı sırasında Aydınöğulları tarafından kısa bir süre işgal edilmiştir. Bkz. Celil Ender, **Lâdik (Denizli) Sikkeleri**, İstanbul 1994, s.54. Oldukça nadir olarak bulunan bu sikkeden İsa Bey hamamında bulunan 960 sikkeden oluşan define içinde yalnızca iki adet çıkmış olması da bu görüşü destekler niteliktedir.

Çap: 17 mm. Ağr:0,68 gr.

Ön Yüzü: İsa bin Mehmed hullide mülkühu duribe Lâdik

Arka Yüzü: Kelime-i Tevhid, etrafında Ebubekir, Ömer, Osman, Ali

Tire Darplı Sikkeleri

Bazı belgelerde "Tire" adının "Sire" olarak geçtiği bilinmektedir. Evliya Çelebi "Sire" yi İrani bir melike olarak ele almakta ve Tire'nin kurucusu olduğunu öne sürmektedir. Tire tarihinde ise "Sire Hatun" Buğday Dede'nin eği olarak görölmektedir. Buğday Dede mescidinin bahçesinde mezarı bulunan Sire Hatun'un kimliği, kitabede "Sire'nin اساسını koyan" tanımlamasıyla verilmektedir. Ünlü fıkıh bilgini İbn-i Melek ise "Menar Şerhi" nde kendini "İbni Melek el Sirevi" olarak tanıtmaktadır.

Aydınöğlü anonim darphanelerinden biri olan Tire 'de basılan gümüş sikkeler üzerinde de Tire'nin yazılıminın "Sire" olarak geçtiği görölmektedir.

AR, Akçe, Anonim, Tire (Sire), TY, (KE-1902)

Çap: 20 mm. Ağr: 0,96gr.

Ön Yüzü: Hullide fi el-medine Sire

Arka Yüzü: Kelime-i Tevhid

AE, Mangır, Anonim, Tire, H. 822, (KE-2152)

Çap: 15 mm. Ağır: 1,06 gr.

Ön Yüzü: Çift başlı kartal tasviri²⁶³ cepheden

Arka Yüzü: Hullide mülkühu²⁶⁴ duribe Tire (822)

AE, Mangır, Anonim, Tire, H. 822, (KE-1528)

Çap: 13 mm. Ağır: 1,44 gr.

Ön Yüzü: Çift başlı kartal tasviri cepheden

---

²⁶³ Çift başlı kartal motifi Antik dönemden beri tüm toplulukların severek kullandığı bir figür olmuştur. Göklerin hâkimi olan kartal güç ve kudretin sembolü olarak hükümdarlarla özdeşleşmiştir. Aynı zamanda kartalın koruyucu ve tılsım anlamı da vardır. İnsanı kötülüklerden koruduğuna inanılmıştır Başta kötü ruh olmak üzere düşmanlara karşı koruyucu olarak algılanmıştır. Kartal figürlerini tüm Anadolu Türk Beylikleri kullanmışlardır. Selçuklu ile olan etkileşimin bir yansıması olarak sikkelerde çift başlı kuş figürü karşımıza çıkmaktadır. Bkz. Şenmur Şentürk, “Çift Başlı Kartal ve Avcı Kuşlar” **Sikkeler Ne Anlatır**, İstanbul 2009, s.61-62.

²⁶⁴ “Mülkü (devleti) daim olsun”

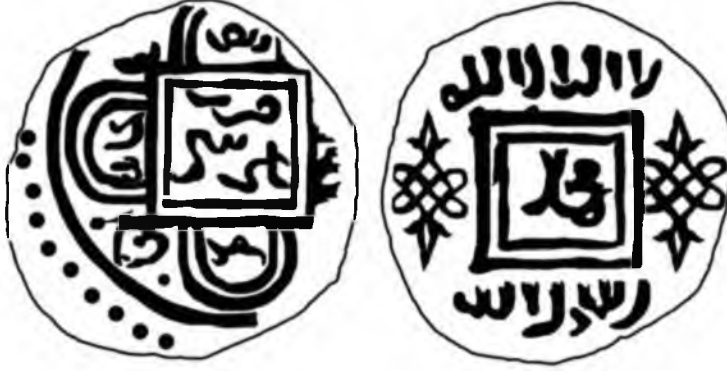
Arka Yüzü: Hullide mülkuhu (duri)be Tire (8)2(2)

Yenişehir Darph Sikkeleri

Günümüzde “*Karacasu*” adı ile anılan “*Yenişehir*”; Aydın ili Afrodiasias Antik kentinin de sınırları içerisinde bulunmaktadır. Aydınoğlu anonim sikkeleri içerisinde yer alan bu darph yeri bazı yayınlarda sehven “*Beşşehir*” okunarak, Eşrefoğlu Beyliği’ne atfedilmiştir²⁶⁵.

AR, Akçe, Anonim, Yenişehir, TY, (SB-435)

Çap: 24 mm. Ağr: 1,86 gr.

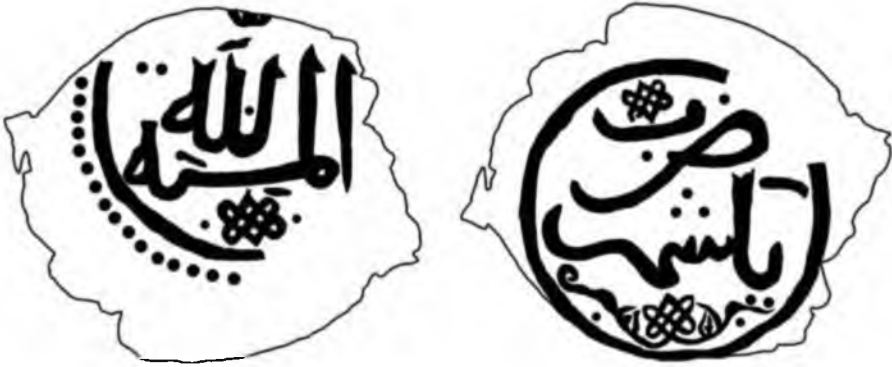

Ön Yüzü: Duribe Yenişehir

Arka Yüzü: Kelime-i Tevhid

AE, Mangır, Anonim, Yenişehir, TY, (KE-1150)

Çap: 23 mm. Ağr: 1,72gr.

²⁶⁵ Şennur Şentürk, *Asya’dan Anadolu’ya İnen Rüzgar, Beylikler Dönemi Sikkeleri*, İstanbul 1994, s.69, no: 62. Ayrıca bkz. Hasan Kireç “*Aydınoğulları Beyliğinin Yenişehir Darph Sikkeleri*”, Türk Nüsmatik Demeği Bülteni No.45, İstanbul 2016, s.1-4.

Ön Yüzü: El-minnetü lillah²⁶⁶

Arka Yüzü: Duribe Yenişehir

AE, Mangır, Anonim, Yenişehir, TY, (HB-263)

Çap: 22 mm. Ağr: 1,32gr.

Ön Yüzü: Duribe Yenişehir

Arka Yüzü: Kelime-i Tevhid

AE, Mangır, Anonim, Yenişehir, TY, (KE-3018)

Çap: 19 mm. Ağr: 1,50gr.

Ön Yüzü: Duribe Yenişehir

Arka Yüzü: Kelime-i Tevhid

SONUÇ

Aydınogulları beyliğinden; Mübarizeddin Mehmed Bey, I. Umur Bey, Hızır Bey, İbrahim Bahadır Bey, Süleymanşah, Yakup Bey, İsa Bey, Musa

²⁶⁶ “*Minnet Allah'a dir*” anlamındaki bu dua Beylikler döneminde A. Selçuklu, Aydınoglu, Karamanoglu ve Hamidoğlu sikkelerinde kullanılmıştır. Bkz B. Sağıt, agt, s.132.

bey, II. Umur Bey, Cüneyd Bey ve Mustafa Bey'e ait gümüş ve bakır sikkelerden örnekler günümüze ulaşabilmiştir. Bu örnekler içerisinde üzerinde görülen darp yerleri; Ayasuluk, Birgi, Sultanhisar, İzmir, Lâdik, Tire ve Yenişehir'dir.

Mübarizeddin Mehmed Bey döneminde; İzmir, Ayasuluk ve Sultanhisar'da sikke darp edildiği bilgisine ulaşıyoruz. Üzerinde tarih yazılı en erken sikke H.707 tarihli Ayasuluk darplı dirhemdir. Ayasuluk darplı sikkeler; Hızır Bey ve İsa Bey dönemlerinde de basılmıştır. Ayrıca, üzerinde bastırılan Bey'in adı yazmayan anonim olarak isimlendirilen sikkelerde de; Ayasuluk darphanesine ait örnekler bulunmaktadır. Beyliğin erken dönemlerinde en yoğun sikke darbının Ayasuluk'ta olduğunu söylememiz mevcut örnekler dolayısıyla mümkündür.

Sultanhisar ve Birgi'de sikke darbının yapılmış olduğunu Mübarizeddin Mehmed Bey döneminde H.710'da basılmış dirhemler sayesinde öğrenmekteyiz.

Mübarizeddin Mehmed Bey döneminde H. 717'de darp edilmiş olan İzmir darplı bilinen iki sikke, o dönemdeki "İzmir" imlasını ve beyliğin İzmir'i ele geçişi için en önemli kanıtları olmaları bakımından önemlidirler. Aynı şekilde İsa Bey döneminde basılan "Lâdik" darplı sikkeler de Lâdik'te hâkimiyet kurulduğunun göstergesi olması bakımından önemlidirler.

Beyliğin önemli merkezlerinden biri olan Tire'de darp edildiğini bildiğimiz tarihli ve tarihsiz iki tip sikke mevcuttur. H.822 tarihli örneklerde sikkenin bir yüzüne çift başlı kartal tasviri yer alırken, diğer yüzde "Allah mülkünü (devletini) daim kılsın" temennisi ile Tire 'de basıldığı kaydedilmiştir. Tire darplı tarihsiz örneklerde ise; arka yüzde "Kelime-i Tevhid" yer almaktadır.

Aydınoğlu anonim darphanelerinde Ayasuluk dışında Tire ve Yenişehir darphaneleri yer almaktadır. Yenişehir darphanesinde Bakır (mangır) sikkeler basılmışken, Ayasuluk ve Tire darplı sikkeler gümüştendir. Yenişehir darplı sikkelerin tamamı tarihsizdir.

Aydınoğlu Beyliği sikkeleri üzerinde gördüğümüz diğer darp yerlerine ilişkin bulgular net olsa da darphane binalarının yerleri net değildir. Bölgede yapılacak olan bilimsel kazı çalışmaları ile darphane binalarının bulunma ihtimali söz konusudur.

Bu çalışma içerisinde kullanmış olduğum sikkeleri, fotoğraflama ve yayınlamama imkân sağlayan müze ve koleksiyonerlere teşekkürü borç bilirim.

Kısaltmalar:

AE: Aes - Bronz

Teoman, B. (2018). *Aydınoğulları Beyliği Darphanelerinde Basılan Sikkeler*. ABAD, 1(1), 119-136.

AR: Argentum – Gümüş

DY: Darp Yeri yok

H: Hicri

HB: Hasan Beden Koleksiyonu, İzmir

KE: Kamil Eron Koleksiyonu, İzmir

M: Miladi

MAK: Metropolis Antik Kenti Kazısı

MAM: Manisa Arkeoloji Müzesi Koleksiyonu, Manisa

ÖK: Özel Koleksiyon

ŞB: Şevkullah Bal Koleksiyonu, İzmir

TY: Tarih Yok

UE: Üstün Erek Koleksiyonu, İzmir

KAYNAKÇA

AKIN Himmet, *Aydınoğulları Tarihi Hakkında Bir Araştırma*, Ankara 1968

ARTUK İbrahim ve Artuk Cevriye, *İstanbul Arkeoloji Müzeleri Teşhirdeki İslâmî Sikkeler Kataloğu*, İstanbul 1970

ENDER Celil, *Karesi, Saruhan, Aydın ve Menteşe Beylikleri Paraları*, İstanbul 2000.

CÜNEYT Ölçer, *Aydın Oğulları Beyliği Paraları*, İstanbul 1985.

ENDER Celil, *Lâdik (Denizli) Sikkeleri*, İstanbul 1994.

GUSTAVE Schlumberger, *Numismatique de L'Orient Latin*, Paris 1878.

İZMIRLIER Yılmaz, *Aydınoğulları Beyliği Paraları*, İstanbul, 2005.

KABAKLARLI Necdet, “*Çelebi Mehmed'in Bakır Paraları*”, *Anadolu Nümismatik Bülteni*, İstanbul 2007, sayı: 2, s.6-9.

KIREÇ Hasan “*Aydınoğulları Beyliğine Ait Yeni Bir Darp Yeri: Birgi*”, *Türk Nümismatik Derneği Bülteni* No.43, İstanbul 2014, s.2-5.

----- “*Aydınoğulları Beyliğinin Yenişehir Darplı Sikkeleri*”, *Türk Nümismatik Derneği Bülteni* No.45, İstanbul 2016, s.1-4.

SAĞIT Betül ve Teoman Gültekin, “*Aydınoğlu Beyliği Sikkeleri ve Beyliğin tarihine Yeni Bir Bakış*”, *Uluslararası Batı Anadolu Tarih Kültür ve Medeniyeti Sempozyumu I (4-6 Kasım 2010)*, TTK, Ankara 2013, s.309-339.

Teoman, B. (2018). *Aydınöğulları Beyliği Darphanelerinde Basılan Sikkeler*. ABAD, 1(1), 119-136.

SAĞIT Betül, *Anadolu Darplı İslami Sikkelerde Yazı (1071-1400)*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, DEÜ. Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir 2012.

ŞENGÜN Tuncer, “*Aydınöğlü Hızır Bey’in Tarihli Bir Dirhemi*”, **Türk Nümismatik Derneği Bülteni**, Sevgi Gönül Hatıra Sayısı, İstanbul 2005, s. 121-122.

ŞENTÜRK Şennur, “*Çift Başlı Kartal ve Avcı Kuşlar*” **Sikkeler Ne Anlatır**, İstanbul 2009.

-----, *Asya’dan Anadolu’ya İnen Rüzgar, Beylikler Dönemi Sikkeleri*, İstanbul 1994.

TEOMAN Gültekin ve Eron Kamil, “*İzmir’de Basılan İlk Aydınöğlü Dirhemi*”, *Arkeoloji ve Sanat Dergisi*, İstanbul 2007, S. 124, s.113-114.

TEVHİD Ahmet, *Müze-i Hümayun Meskûkât-i Kadime-i İslâmiye Kataloğu*, Kostantiniyye 1321.

UZUNÇARŞILI, İsmail Hakkı, *Anadolu Beylikleri ve Akkoyunlu, Karakoyunlu Devletleri*, Ankara 1988, s. 104-121.

SELANİK ŞERİYYE SİCİLLERİ KATALOĞU

Levent KAYAPINAR*-Arslan KILIÇ**

Öz: Türkiye dışında Osmanlı dönemine ait malzemenin bulunduğu ülkelerden birisi de Yunanistan'dır. Yunanistan'ın Selanik şehrinde bulunan Makedonya Tarih Arşivinde Osmanlı döneminden kalan çok değişik türde arşiv koleksiyonu ve katalogları bulunmaktadır. Bu kataloglardan birisi "Selanik Şeriyeye Sicili Kataloğu" başlığı altında oluşturulmuştur. Bu Arşivin bir dönem müdürlüğünü de yapmış olan Vasilis DİMİTRİADİS tarafından hazırlanan bu Selanik Şeriyeye Sicili Kataloğu 116 sayfadan oluşmaktadır. Katalogda ilki 1694 tarihli ve sonuncusu ise 1912 yılına tarihlendirilen 337 defter yer almaktadır. Bu katalogda yer alan defterlerin neredeyse tamamı Selanik ve civarındaki illerle ilgili tutulmuş Osmanlı Şeriyeye Sicillerine aittir. Bu katalogda bulunan 337 defterin her biri fiziki olarak tanımlanmış, boyut ve sayfa adetleri belirtilmiştir. Bunun haricinde defterlerin sağlamlığı, kapaklarının durumu, sayfalarında varsa nasıl yıpranmalar olduğu, defterlerin kapağında hangi malzemenin kullanıldığı ve varsa ne tür süslemelere sahip olduğu açıklanmıştır. Defterlerdeki sayfaların ebatlarına ve muhtevasına bakılarak defterlerin başka defterlerle birleştirilip birleştirilmediği de incelenmiştir. İçerik olarak ise genelde defterdeki ilk kayıt ile sonuncu kayıt arasındaki tarih dilimi gösterilmiştir. Bunun haricinde defterdeki belgelerin hangi tür olduğu ve neler içerdiğine de değinilmiştir. Buna göre hüccet, ferman, vakıfname gibi içerik bilgilendirmesi de yapılarak çalışma yapacak kişilerin işlerini hızlandırmaya yönelik de katkı sağlanmıştır. Bu çalışmada orijinali Yunanca olan Selanik Şeriyeye Sicili Kataloğu Türkçeye kazandırılarak Türk okuyucusunun hizmetine sunulması amaçlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Osmanlı Devleti, Balkanlar, Selanik, Şeriyeye Sicili, Katalog.

THE CATALOG OF THE OTTOMAN COURT REGISTERS OF THESSALONIKI

* Prof. Dr., Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi tarih Bölümü, lkayapinar@nku.edu.tr.

** Arş. Gör., İzmir Katip Çelebi Üniversitesi, tarih Bölümü, arslan.kilic@ikc.edu.tr.

Abstract: Greece is one of the countries that has Ottoman archival documents except Turkey. There are various collections and archival catalogues in the Historical Archives of Macedonia in Thessaloniki of Greece. One of these catalogues was formed under the title “Catalogue of Thessaloniki Court Records”. The Catalogue of Thessaloniki Court Records had been prepared by the former director of the archive (Vasilis DIMITRIADIS) and has 116 pages. It has 337 registers from 1694 to 1912. Almost all registers in the catalogue belong to Ottoman court records of Thessaloniki and nearby cities. All of the registers were physically identified and their dimensions and numbers of pages were stated. In the catalogue, the durability of the registers, condition of covers, wearing of the pages if there are any, which materials were used on the covers and what kind of ornaments were imprinted were explained in details. Moreover, considering the dimensions and the context of the registers, it was determined if different registers were united or not. In the context of registers, the historical interval between date of the first entry and the last entry was showed. In addition, it was also clarified what kind of documents the registers contain. Therefore, providing contextual information, such as hucce, ferman and vakifname, will contribute to the researchers in accelerating their study process. The aim of the paper is to translate the Catalogue of Thessaloniki Court Records from Greek into Turkish for the benefit of Turkish researchers.

Key Words: Ottoman State, Balkans, Thessaloniki, Court Registers, Catalogue.

Giriş

Türkiye'nin dışında Osmanlı arşivlerini ihtiva eden başka ülkeler de mevcuttur. Bunların başında Bulgaristan ve Yunanistan gelmektedir. Bulgaristan'daki Kiril-Methodius Kütüphanesi'ndeki Osmanlı arşiv malzemesi Türk araştırmacılar tarafından bilinip daha yoğun şekilde kullanılmasına rağmen, Selanik'te bulunan Makedonya Tarih Arşivi ise bu derecede Türk araştırmacılar tarafından tanınmamaktadır.

1912 yılında Selanik'in teslim edilmesinden sonra burada kalan Osmanlı yerel arşivi, Yunan makamları tarafından muhafaza edilmiştir. Burada yer alan Osmanlı belgeleri, Yunan yetkililerce önce adliyenin tercüme dairesinde muhafaza edilmiş, sonra da 1954 yılına kadar savcılık makamında tutulmuş ve 1955 yılında kurulan Makedonya Tarih Arşivi'ne devredilmiştir. Bu arşivin müdürlüğünü 1955 yılından 1984 yılına kadar yapan Vasilis Dimitriadis, arşivde yer alan Osmanlıca belgelerin tasnif ve

kataloglama işine büyük bir emek ayırmıştır. “Türk Hakimiyeti Süresince Selanik Topografyası” ve “Bir Evin Hikayesi: Selanik`teki Mustafa Kemal Atatürk`ün Evi ve Ailesi Hakkında Türkçe ve Yunanca Belgeler” başlıklı kitapları bulunan Vasilis Dimitriadis, çevirisini ve yayımını yaptığımız Selanik`teki Makedonya Tarih Arşivi`nde bulunan kadı sicilleri kataloğunu da hazırlamıştır. Çalışmanın Dimitriadis tarafından yapıldığına kanıt, arşivcinin kataloğun son sayfası olan 116. sayfasında da büyük harflerle Yunanca ve İngilizce olarak belirtilen ismidir.

Bu çalışmada, Makedonya Tarih Arşiv`inde yer alan 337 kadı sicili kataloglanmıştır. Katalog, A4 boyutunda beyaz kağıda daktilo harfleriyle (kimi sayfalar bilgisayarla) Yunanca olarak hazırlanmıştır. Kataloğa alınan her bir kadı sicilinin mümkün olduğu ölçüde sayfa boyutları, içerdikleri sayfa ya da varak sayıları ile fiziksel olarak durumları (iyi ya da kötü şeklinde) hakkında bilgi verildikten sonra, içeriğine yönelik “hüccet, tereke kayıtları vs.” kısa bir cümleden sonra, şeriyeye sicilinin başlangıç ve bitiş yılı, yaklaşık bir paragraf içinde anlatılmaya çalışılmıştır.

Katalog, mümkün olduğu ölçüde kronolojik sıraya göre hazırlanmaya çalışılmıştır. Ancak, katalogda bu kronolojik sıra sık sık bozulmaktadır. Bu durum bazı araştırmacıların dikkatini çekmiş olmalı ki Yunanca “yanlış” kelimesi (*lathos*) kurşun kalemle sayfa 62`de olduğu gibi sayfa marjine not edilmiştir. Birinci sırada yer alan Şeriyeye sicili şevval 1106 (Mayıs 1694) tarihini taşımaktadır. XVII. yüzyılın son on yılına ait 7 şeriyeye sicili bulunmaktadır. XVIII. yüzyılın ilk yarısı için 77, geri kalan yarısı için de 90 olmak üzere toplam 167 defter XVIII. yüzyıla aittir. 19. yüzyıla ait 150 defter ise katalogda 175 ile 323 sıra numaraları arasında kaydedilmiştir. 337 numaraya kadar uzanan defter arasında 19. yüzyıla tarihli olanlara rastlanmakla birlikte, 326 sıra numaralı şeriyeye sicilinde olduğu gibi, 16 Ocak 1912 tarihine kadar ulaşan şeriyeye sicillerine de katalogda yer verilmiştir. Dolayısıyla Selanik`te muhafaza edilen şeriyeye sicillerinin en erken tarihlisinin 1694, en geç olanın ise 1912 tarihli olduğunu söyleyebiliriz.

Bu kaynak grubu şüphesiz Selanik tarihinin XVII. yüzyılın sonundan XX. yüzyıla kadar yazılmasında ve Türk döneminin aydınlatılmasında çok önemli bir yere sahiptir. Ancak 1984 yılından bu yana kataloğu geliştirmeye dair çaba sarf edilmemiştir. Bazı tashihlerle birlikte kataloğun genişletilmeye ihtiyacı bulunmaktadır. Fakat arşivdeki Osmanlı belgelerinin bazılarının hiç kataloğunun olmadığı düşünöldüğünde, kataloğun bu halinin bulunmasının bile büyük bir şans olduğuna dikkat çekilmelidir.

Araştırmacıların Selanik`teki Makedonya Tarih Arşivi`ndeki Türkçe belgeler ve özellikle şeriyeye sicilleri konusunda daha ayrıntılı bilgilere

sahip olabilmesi amacıyla Türkçe'ye çevrilerek tıpkıbasımıyla birlikte yayınlanmasının yararlı olacağı düşünölmüştür. Yayınını Anadolu ve Balkan Araştırmaları Dergisi'nin bir ve ikinci sayılarında olmak üzere iki parça hâlinde yapmaya giriştiğimiz bu katalog, 2014 yılında Selanik'teki Makedonya Tarih Arşivi'nden tedarik edilmiştir.

KATALOG

SİCİL.1 Sicil 42 x 15 cm ebatlarındaki kâğıttan oluşmaktadır. Kapaksız 96 sayfadır. Dizgi, defterin üst üste iki sayfasının bir araya getirilmesiyle yapılmıştır. Yapraklar deftere sırttan gevşekçe zımbalanmıştır. Defterin son sayfası hafif yıpranmıştır.

İÇERİK

Hüccet / Kararlar ve hususi mahiyetteki sözleşmeler/

ŞEVVAL 1106 (Mayıs 1694)'dan ŞABAN 1106 (Mart 1695)'ya kadar

SİCİL.2 Sicil 41 x 15 cm ebatlarındaki kâğıttan oluşmaktadır. 350 sayfadır. Karton kapaklar kötü durumdadır. Sırtın koruyucusu deridendir ve yalnızca üst kısımları korunmuştur. Dizgi, defterin iki sayfasının bir araya getirilmesiyle yapılmıştır. Yapraklar deftere sırttan gevşekçe zımbalanmıştır. Kapakların iç yüzeyleri de yazılı olmalıdır. 314-333 sayfa aralığı nem tesirinden lekelenmiştir ve pek çok yerde metin okunaksızdır. 211-287 ve 268-269 sayfa aralıklarında aynı bozulmalar daha düşük seviyededir. Kapaktakine benzer bozulma 1-128 sayfalar arasında sayfaların üstlerinde ve 1-16 sayfalar arasında sayfaların altında görölmektedir.

İÇERİK

Fermanların, beratların ve de bölgedeki vergi tahsisatlarının kayıtları,

MUHARREM 1106 (Ağustos 1694)'dan MUHARREM 1109 (Temmuz 1697)'a kadar

SİCİL.3 Sicil 42x15 cm ebatlarındaki kâğıttan oluşmaktadır. 94 sayfadır. Kapaksız ve yırtıktır. Cildi kartondandır. Defterin sırtındaki koruyucu deridendir ve yeterince iyi durumdadır. Çift sayfadan oluşan dizgi defterin gövdesinden kopmuş olan son üç yaprak hariç deftere sırttan zımbalanmıştır. Nemden bozulmalar çoğunlukla 1-23 ve 74-94 sayfaları arasındaki sırt tarafındaki yapraklarda görölmektedir.

İÇERİK

Selanik vakıflarının bilançosu

MUHARREM 1108 (Temmuz 1696)'den MUHARREM 1110 (Temmuz 1698)'e kadar

SİCİL.4 41x14 cm ebatlarındaki kâğıttan oluşmaktadır. Başsız ve tepesi kesiktir. Kapak ve sırt deridendir. 172 sayfadır. Çift sayfadan oluşan dizgi sırttan zımbalanmıştır. Defterin pek çok sayfasında nemden ötürü bozulma var. Aynı durum metnin okunamaz hale geldiği 45-142 sayfa aralığında da var. 45-46. sayfalar ortadan deliktir.

İÇERİK

Hususi sözleşme ve şeri kararların kayıtları

MUHARREM 1108 (Temmuz 1696) – CEMAZİYELAHİR 1109 (Aralık 1697)

SİCİL.5 41,5x14 cm ebatlarındaki kâğıttan oluşmaktadır. 150 sayfadır. Muhafaza edilen karton cilt, özellikle alt dış köşesinden aşınmış olan arka kapak, kötü durumdadır ki siyah deriden kılıfı yalnızca kapak kenarlarında muhafaza edilmiştir. Son 6 sayfada da arka kapakla benzer yerlerde bozulmalar vardır.

İÇERİK

Müteveffaların mülklerinin kayıtları ve değer tespitleri ve şer'i hükümlerle mirasçılara pay edilmesi

MUHARREM 1108'den (Temmuz 1696) ŞEVVAL 1113'e (Mart 1702) kadar

SİCİL.6 41x14 cm ebatlarındaki kâğıttan oluşmaktadır. 158 sayfadır. Harap durumdadır. Cilt, ön kapağı muhafaza edilmiş ve koruyucu deriye sahip olan sırttan ilk yaprakla birlikte kopmuş olan kartondandır. Çift yapraklı dizgi deftere sırttan gevşekçe zımbalanmıştır. Sırttan kopmuş olan ilk defter ve 135-158 arası ve 115-116 arası sayfalar hafifçe yırtıktır.

İÇERİK

Hüccet

ZİLKADE 1110'dan (Mayıs 1699) ZİLHİCCE 1111'e (Mayıs 1700) kadar

SİCİL.7 41x14 cm ebatlarından oluşmaktadır. 228 sayfadır. Cilt, bitki motifli beyaz kağıtla süslenmiş kartondandır. Defterin sırtı dağılmış, koruyucu derisi dikine kesilmiş ve aşağı taraftan tamamen eksilmiştir. Dizgi çift sayfaların üst üste gelmesiyle oluşmuştur. 1-62, 63-76, 77-98 arası sayfalar defterin gövdesine bağlanmış değildir.

İÇERİK

Fermanlar, beratlar ve vergi tahsisatları

REBİYÜLEVVEL 1110'dan (Eylül 1698) ŞEVVAL 1112'ye (Mart 1701) kadar

SİCİL.8 41x14 cm ebatlarından oluşmaktadır. 184 sayfadır. Deriden cilt iyi durumdadır. Çift sayfadan oluşan dizgi deftere sırttan zımbalanmıştır. Kapakların iç kısımları yazılıdır.

İÇERİK

Bölgeyle ilgili fermanlar, beratlar ve vergi tahsisatları

ZİLHİCCE 1112'den (Mayıs 1701) REBİYÜLAHİR 1114'e (Ağustos 1702) kadar

SİCİL.9 41x14 cm ebatlarından oluşmaktadır. 160 sayfadır, 149-153 ve 157-160 arası sayfalar boştur. Cilt deridendir. Kapak aşağı taraftan biraz aşınmıştır. Sırtın koruyucusunun ortadaki az bir kısmı kurtarılmıştır. Çift sayfadan oluşan dizgi deftere sırttan gevşekçe zımbalanmıştır. Nemin etkilemiş olduğu defterin sayfalarının üst kısımları okunamaz durumdadır. 75-76 sayfalar arasında üç yerde yırtık bulunmaktadır.

İÇERİK

Tereke kayıtları

ŞEVVAL 1113'ten (Mart 1702) ŞEVVAL 1115'e (Eylül 1704) kadar

SİCİL.10 41x14 cm ebatlarından oluşmaktadır. 150 sayfadır. Deriden cilt defterden biraz daha küçük ebatlardadır. Bu nedenle sayfaların açık kenarları kayda değer bozulmalara maruz kalmıştır ama yazılı kısımda bozulma yoktur. Çift sayfadan oluşan dizgi deftere sırttan zımbalanmıştır. Defterlerin dikişi yeterince sağlamdır, yalnızca ilk sayfa defterin gövdesine gevşekçe bağlanmıştır. Ancak sayfaların iç taraflarında nemden ötürü oluşan gölgeler metni okunamaz hale getirmiştir.

İÇERİK

Fermanların ve diğer emirlerin kopyaları – vergi tahsisatları

ŞEVVAL 1115'ten (Şubat 1704) MUHARREM 1117'ye (Nisan 1705) kadar

SİCİL.11 41x14 cm ebatlarından oluşmaktadır. 188 sayfadır, son iki sayfa boştur. Cilt kartondandır, sırtın koruyucusu sağlam ve deridendir. Üst üste iki sayfadan meydana gelen dizgi deftere sırttan zımbalanmıştır. Defter genel olarak iyi durumda muhafaza edilmektedir.

İÇERİK

Vergi yükümlülüklerinin tahsisatı

MUHARREM 1115'ten (Mayıs 1703) MUHARREM 1123'e (Şubat 1711) kadar

SİCİL.12 41x14 cm ebatlarından oluşmaktadır. Cilt deridendir, kapakların ortasında mücevher işlemeli kabartmalar bulunmaktadır. Çift sayfadan oluşan dizgi deftere sırttan gevşekçe zımbalanmıştır ve pek çok yerde teller yerinden çıkmıştır. Sırtın koruyucusu yalnızca küçük bölgelerde muhafaza edilmiştir. 118-133 arası sayfalar nemden dolayı aşınmış ve lekelenmiştir. 2-3 ve 179-206 arası sayfalar boştur.

İÇERİK

Hüccet

RECEP 1114'ten (Ekim 1704) RAMAZAN 1117'ye (Aralık 1705) kadar

SİCİL.13 41x14 cm ebatlarından oluşmaktadır. Cilt ve sırtın koruyucusu deridendir. Çift sayfadan oluşan dizgi deftere sırttan zımbalanmıştır. Defter iyi durumda korunmuştur.

Sayfa 115'ten itibaren sayfaların üst kısımları nemden etkilenmiştir. 95-99 ve 148-154 arası sayfalar boştur.

İÇERİK

Vakıf bilançoları

MUHARREM 1114'ten (Mayıs 1705) ZİLHİCCE 1118'e (Ağustos 1706) kadar

SİCİL.14 43x15 cm ebatlarından oluşmaktadır. Deri cilt kenarlardan aşınmıştır, sırtın koruyucusu da deridendir. Ön kapakta yazı (arma) vardır. Çift sayfadan oluşan dizgi sırta zımbalanmıştır. 154 sayfadır. 93., 98-99 ve 104-154 sayfa ve sayfa aralıkları boştur. Defterin ilk yarısı nemden etkilenmiştir.

İÇERİK

Fermanların ve diğer vergi tahsisat emirlerinin kopyaları

MUHARREM 1117'den (Nisan 1705) CEMAZİYELEVVEL 1118'e (Ağustos 1706) kadar

SİCİL.15 41x14 cm ebatlarından oluşmaktadır. Cilt deridendir. Üst üste iki sayfadan oluşan dizgi sırta zımbalanmıştır. Teller defterin gövdesine

yalnızca 3-22 ve 33-48 sayfa aralıklarında bağlanmıştır. 232 sayfadır. 231-232 sayfa aralığı boştur.

İÇERİK

Emirlerin ve vergi tahsisatlarının kopyaları

ŞEVVAL 1117'den (Haziran 1706) MUHARREM 1119'a (Nisan 1707) kadar

SİCİL.16 41x14 cm ebatlarından oluşmaktadır. Cilt ve sırtın koruyucusu deridendir. Kapağın ortasında mücevher işlemeli bir kabartma vardır. Ön kapağın iç tarafı yazılıdır. Çift sayfadan oluşan dizgi sırta zımbalanmıştır. 322 sayfadır. 284-322 sayfa aralığı boştur. 121-136 arası sayfalar sırttan kopmuştur.

İÇERİK

Fermanlar, yazılı talepler / Vakıfnameler

SAFER 1119'dan (Mayıs 1707) CEMAZİYELEVVEL 1122'ye (Haziran 1710) kadar

SİCİL.17 44x16 cm ebatlarından oluşmaktadır. 82 sayfadır. Yırtık ve ciltsizdir. Üst üste iki sayfadan oluşan dizgi sırta gevşekçe zımbalanmıştır. Sırtın kılıfının sadece bazı bölümleri korunmuştur. Küçük bozulmalar ve yırtıklara sahip olan son yaprak dışında defterin yaprakları yeterince iyi durumdadır.

İÇERİK

Vergi tahsisatları

ZİLHİCCE 1117'den (Mart 1706) CEMAZİYELEVVEL 1121'e (Temmuz 1709) kadar

SİCİL.18 42x15 cm ebatlarından oluşmaktadır. Cilt kartondandır. Yalnızca defterin gövdesinden kopuk olan ön kapak sağlam kalmıştır. Sırtın koruyucusunun yalnızca yarısı sağlam kalmıştır. Çift sayfadan oluşan dizgi sırta zımbalanmıştır. 310 sayfadır, 294-310 sayfa aralığı boştur. İlk iki yaprak üç yerde yırtıktır ancak metin mevcuttur.

İÇERİK

Hüccet

SAFER 1120'den (Nisan 1708) CEMAZİYELEVVEL 1122'ye (Temmuz 1710) kadar

Defter başsızdır.

SİCİL.19 41x14 cm ebatlarından oluşmaktadır. 180 sayfadır. Cilt kartondandır. 170-177 sayfalar arası yazılı değildir. Cilt deridir, ön kapağın üst kısmı aşınmıştır, aynı yerde ve iç yapraklarda önemli ölçüde bozulmalar oluşmaya başlamıştır ve bazı durumlarda metinler yarı silinmiş hale gelmiştir. İlk sayfanın üst kısmı aşınmıştır. Defterin dikişleri gevşektir.

İÇERİK

Miras aktarımları, yetimhanelerin mülklerinin listeleri

REBİYÜLAHİR 1120`den (Haziran 1708) ŞEVVAL 1125`e (Ekim 1713) kadar

SİCİL.20 41,5x14,5 cm ebatlarından oluşmaktadır. Üst üste iki sayfadan oluşan dizgi sırta gevşekçe zimbalanmıştır. 124 sayfadır. 101-122 sayfa aralığında üst dış köşelerde ve sayfaların arkalarında nemden kararmalar meydana gelmiştir. Muhtemelen başka bir deftere ait daha büyük ölçülerdeki kartondan ve deriden kapak, kenarlarda arka tarafta muhafaza edilmiştir. Defter kötü durumdadır. 20-21 arası sayfalar eksiktir. Muhtemelen 73-124 sayfa aralığındaki bölüm başka bir deftere aittir ve sonraki defterle birleştirilmiştir.

İÇERİK

Fermanları ve diğer emirlerin kopyaları tarihleriyle:

1. Sayfa aralığı 1-20: ZİLHİCCE 1122`den (Ocak 1711) MUHARREM 1123`e (Şubat 1711) kadar
2. Sayfa aralığı 21-70: ŞABAN 1122`den (Eylül 1710) RECEP 1123`e (Ağustos 1711) kadar
3. Sayfa aralığı 71-124 İÇERİK Hüccet: ZİLKADE 1122 (Aralık 1710)

SİCİL.21 42x15 cm ebatlarından oluşmaktadır. Başsız ve ciltsizdir, müteakiben karton kılıflı taslak defteriyledir. Üst üste iki sayfadan oluşan dizgi deri kılıfın korunmuş olduğu sırta gevşekçe zimbalanmıştır. Sayfaların dikişi defterin sonunda dağılmıştır. 79-100 sayfa aralığında üst köşeler aşınmıştır, ayrıca son sayfanın üst uçları aşınmıştır.

İÇERİK

Fermanların kopyaları – vergi tahsisatları

ZİLHİCCE 1123`ten (Haziran 1712) ŞEVVAL 1124`e (Kasım 1712) kadar

SİCİL.22 40x14 cm ebatlarından oluşmaktadır. Cilt deridendir, kapakların ortasında mücevher kabartmaları vardır ve aynı özellikler sırtın koruyucusunda da bulunmaktadır. İlk kapağın iç kısmı yazılıdır. 228 sayfadır. Çift sayfadan oluşan dizgi sırtta zımbalanmıştır. Cilt sayfalarının dikişi gevşektir ve cilt baş ve son sayfalarda dağılmıştır.

İÇERİK

Fermanların ve diğer emirlerin kopyaları – vergi tahsisatları

ZİLHİCCE 1125'ten (Aralık 1713) REBİYÜLEVVEL 1127'ye (Mart 1715) kadar

SİCİL.23

İÇERİK

Yetimhanelerin mülklerinin listeleri - Miras aktarımları

ZİLHİCCE 1125'ten (Aralık 1713) ZİLHİCCE 1131'e (Ekim 1719) kadar

SİCİL.24 39x16 cm ebatlarından oluşmaktadır. Daha küçük ebatlardaki deri cilt nemden etkilenmiştir, defterin tümünde metin okunamaz ve silinmiş gibidir.. Çift sayfadan oluşan dizgi sırtta zımbalanmıştır. 156 sayfadır.

İÇERİK

Vakıf bilançoları

MUHARREM 1126'dan (Haziran 1714) MUHARREM 1133'e (Kasım 1720) kadar

MUHARREM 1139'dan (Ağustos 1726) MUHARREM 1146 (Haziran 1733) tarihleri arasındaki belgeler de bulunmaktadır.

SİCİL.25 43x15 cm ebatlarından oluşmaktadır. Cilt ve sırtın koruyucusu deridendir. Sırtın dikişi dağılmıştır. 136 sayfadır. 137-162 sayfa aralığı boştur. 1-12 sayfa aralığında sayfaların uçları nemden kararmıştır.

İÇERİK

Hüccet

CEMAZİYELEVVEL 1127'den (Mayıs 1713) CEMAZİYELAHİR 1126'ya (Mayıs 1716) kadar

SİCİL.26 42x15 cm ebatlarından oluşmaktadır. Cilt kartondan, sırtın koruyucusu ise deridendir. Ön kapak yazılıdır. Çift sayfadan oluşan dizgi,

23-54, 139-174, 179-210 sayfa aralıklarındaki defterlerin kopmuş olduğu sırta zımbalanmıştır. Defter harap durumdadır. 216 sayfadır.

İÇERİK

Fermanların kopyaları – vergi tahsisatları

REBİYÜLEVVEL 1127'den (Mart 1715) CEMAZİYELEVVEL 1128'e (Nisan 1716) kadar

SİCİL.27 43x14 cm ebatlarından oluşmaktadır. Cilt kartondan, yalnızca kısmen muhafaza edilmiş olan sırtın koruyucusu ise deridendir. Çift sayfadan oluşan dizgi sırta zımbalanmıştır. 108 sayfadır. Son üç sayfa boştur.

İÇERİK

Fermanların kopyaları – vergi tahsisatları

CEMAZİYELAHİR 1127'den (Haziran 1715) ZİLKADE 1128'e (Ekim 1716) kadar

SİCİL.28 40x16 cm ebatlarından oluşmaktadır. Başsız ve haraptır. Kapaksızdır, daha küçük ebatlardaki defter kılıfı bulunmaktadır. Çift sayfadan oluşan dizgi sırta zımbalanmıştır. Defter harap durumdadır. 102 sayfadır.

İÇERİK

Fermanların kopyaları – vergi tahsisatları

RAMAZAN 1128'den (Ağustos 1716) CEMAZİYELEVVEL 1129'a (Nisan 1717) kadar

SİCİL.29 43x15 cm ebatlarından oluşmaktadır. Cilt kartondan, sırtın koruyucusu deridendir. Çift sayfadan oluşan dizgi sırta zımbalanmıştır. Sırtın dikişi 85-94 ve 239-246 sayfa aralığındaki defterlere ve defterin gövdesine gevşekçe bağlıdır ve 1-16 sayfa aralığındaki defter tamamen kopmuştur. 256 sayfadır, 242-256 sayfa aralığı ise boştur.

İÇERİK

Hüccet

RECEP 1128'den (Haziran 1716) SAFER 1133'e (Aralık 1720) kadar

SİCİL.30 43x16 cm ebatlarından oluşmaktadır. Deriden cildin ortasında mücevher kabartma vardır. Sırt dikişi daha sonra koruma girişiminde güçlendirilmiştir: Sırt koruyucusunun üzerinde dikiş (dini resim) vardır.

Sayfa 17-32 aralığındaki defter gevşekçe bağlıyken birinci defter tamamen kopmuştur. İlk dört sayfanın altı aşınmıştır. İlk sayfa yırtıktır.

İÇERİK

Fermanların ve diğer emirlerin kopyaları– vergi tahsisatları

RAMAZAN 1130`dan (Temmuz 1718) SAFER 1132`ye (Aralık 1720) kadar

SİCİL.31 44x16 cm ebatlarından oluşmaktadır. Deriden cildin pek çok yerinde lekeler ve yukarı kısımlarda nemden kararmalar meydana gelmiştir. Defterin tümü sayfaların yukarı kısımlarında nemden etkilenmiş ve metinde bozulmalar oluşmuştur. Sayfa 10`a kadar sayfaların yukarı dış köşeleri aşınmıştır. Çift sayfadan oluşan dizgi deftere sırttan zımbalanmıştır. Dikiş gevşektir. 72-86 arası sayfalar boştur.

İÇERİK

Fermanların kopyaları– vergi tahsisatları

REBİYÜLEVVEL 1133`ten (Aralık 1720) REBİYÜLEVVEL 1134`e (Aralık 1721) kadar

SİCİL.32 Cilt deridendir. Çift sayfadan oluşan dizgi deftere sırttan zımbalanmıştır. 165-176 arası sayfalar boştur. Defter iyi durumda muhafaza edilmektedir.

İÇERİK

Fermanların kopyaları– vergi tahsisatları

REBİYÜLAHİR 1134`ten (Ocak 1722) CEMAZİYELEVVEL 1136`ya (Ocak 1724) kadar

SİCİL.33 42x15 cm ebatlarından oluşmaktadır. Deriden cilt sırt koruyucusunun üst kısmı yıpranmıştır, defterin ebatlarına kıyasla küçüktür ve düzensizce kesiktir. Defterin tüm sayfalarının üst kısımları nemden etkilenmiştir ve metinde bozulmalar meydana gelmiştir. Defter genel olarak kötü durumda muhafaza edilmektedir. 152 sayfadır, 118-151 arası sayfalar boştur.

İÇERİK

Hüccet – Şeri hükümler

REBİYÜLAHİR 1134`ten (Ocak 1722) CEMAZİYELEVVEL 1136`ya (Ocak 1724) kadar

SİCİL.34 43x15 cm ebatlarından oluşmaktadır. Cilt, ebruli kağıtla süslenip kaplanmış kartondandır. Deriden koruyucu sırtta ve kapakların uçlarındadır. Çift sayfadan oluşan dizgi sırtta gevşekçe zımbalanmıştır. Pek çok yaprak ve defter dikişten kopmuştur. Nem metni bozmaksızın Defter sayfalarının üst kısımlarına zarar vermiştir. 104 sayfadır.

İÇERİK

Yetimhanelerin mülklerinin listeleri – Miras aktarımları

REBİYÜLAHİR 1134'ten (Ocak 1722) CEMAZİYELEVVEL 1137'ye (Aralık 1725) kadar

-Sayfa 90'dan itibaren ŞABAN-RAMAZAN 1132 (Haziran-Temmuz 1720)

SİCİL.35 43x15 cm ebatlarından oluşmaktadır. Deriden cilt, defterin dışından ebatça nispeten daha küçüktür, nemden karmıştır. Ayrıca cilt ve sayfaların üst kısımları nemden etkilenmiştir ve pek çok durumda metinde bozulmalar meydana gelmiştir. Üst üste gelen çift sayfalardan oluşan dizgi deftere sırttan zımbalanmıştır. 132 sayfadır, 124-132 arası sayfalar yazısızdır.

İÇERİK

Fermanların ve vergi tahsisatlarının kopyaları

REBİYÜLAHİR 1136'dan (Aralık 1713) RECEP 1137'ye (Mart 1725) kadar

SİCİL.36 45x16 cm ebatlarından oluşmaktadır. Cilt kartondandır. Deriden sırt koruyucusu aşağı köşede eskimiştir. Çift sayfadan oluşan dizgi deftere sırttan zımbalanmıştır. 3-18 ve 141-144 sayfa aralığındaki sayfalar defterin gövdesinden kopmuştur. Çoğunlukla defterin başındaki sayfaların üst dış köşelerinde nemden lekeler bulunmaktadır. 55-56 sayfa aralığı deliktir. Sayfa 150'nin tümü ve sayfa 143 ve sonrası yazısızdır.

İÇERİK

Hüccet – Hususi vakalar hakkında şeri hükümler

ŞABAN 1137'den (Nisan 1725) ZİLKADE 1138'e (Temmuz 1726) kadar

SİCİL.37 44,5x15,5 cm ebatlarından oluşmaktadır. Defter hayli kötü durumda kurtarılmıştır. Kartondan cilt ön kapakta büyük ölçekte ve arka yüzün önünde küçük bir yerde aşınmıştır. Aşınmış olan defterin sayfalarının kötü durumu numaralandırmayı imkansız hale getirmiştir.

İÇERİK

Fermanların ve diğer emirlerin kopyaları

ŞABAN 1137'den (Nisan 1725) ZİLKADE 1138'e (Temmuz 1726) kadar

SİCİL.38 44x16 cm ebatlarından oluşmaktadır. Kartondan cilt üst kısımlarda aşınmıştır. Aynı yerde ve 1-30 arası sayfalarda yıpranma vardır. Deriden sırt koruyucusu sırttadır. Çift sayfadan oluşan dizgi sırta zımbalanmıştır. 182 sayfadır, 168-169 ve 172-182 arası sayfalar boştur. Defterin bütün yerlerinde sayfalar nemden lekelenmiştir ve pek çok yerde metin okunamaz hale gelmiştir.

İÇERİK

Yetimhane mülklerinin listeleri – Miras aktarımları

ŞABAN 1137'den (Nisan 1725) ZİLKADE 1143'e (Haziran 1731) kadar

SİCİL.39 45x16 cm ebatlarından oluşmaktadır. Cilt kartondan, sırt koruyucusu deridendir. Çift sayfadan oluşan dizgi sırta zımbalanmıştır. 172 sayfadır. Sayfaların dış köşeleri nemden gölgelenmiştir.

İÇERİK

Yetimhane mülklerinin listeleri – Miras aktarımları

ŞABAN 1137'den (Nisan 1725) REBİYÜLEVVEL 1143'e (Eylül 1730) kadar

150

SİCİL.40 44x16 cm ebatlarından oluşmaktadır. Başsız ve haraptır. Cilt deridendir. Sayfalarda büyük aşınmalar vardır: aşınmış ve delinmiştir ve son defter tamamen bağlanmıştır. 24 sayfadır.

İÇERİK

Hüccet – bir vakıfname – bir icra hakkında karar

CEMAZİYELAHİR 1140'tan (Haziran 1728) RECEP 1140'a (Eylül 1728) kadar

SİCİL.41 45x16 cm ebatlarından oluşmaktadır. Cilt deridendir, ön kapağın aşağı kısmında ve arka kapağın üst kısmında aşınmıştır. Çift sayfadan oluşan dizgi deftere sırttan zımbalanmıştır. 118 sayfadır, 99-118 arası sayfalar boştur. Sayfa 65 ve sonrasında üst taraflarda metne zarar vermeyen küçük aşınmalar vardır.

İÇERİK

Fermanların kopyaları – vergi tahsisatları

REBİYÜLEVVEL 1140'tan (Ekim 1727) REBİYÜLAHİR 1141'e (Kasım 1728) kadar

SİCİL.42 41x15 cm ebatlarından oluşmaktadır. Kartondan cilt sırta deri desteklidir. Üst üste çift sayfadan oluşan dizgi deftere sırttan zımbalanmıştır. Sırt koruyucusu dağılmıştır. Metnin çok az yerde etkilenmiş olduğu defterin sayfalarının uçlarında nemden kararmalar meydana gelmiştir. 76 sayfadır, 68-75 arası sayfalar yazısızdır.

İÇERİK

Hüccet

CEMAZİYELEVVEL 1143'ten (Kasım 1730) RECEP 1143'e (Haziran 1731) kadar

SİCİL.43 41x15 cm ebatlarından oluşmaktadır. Kartondan cilt süslenmiş kağıtla kaplıdır. Deri koruyucu sırttadır. Çift sayfadan oluşan dizgi deftere sırttan zımbalanmıştır. Sırt dikişi bozulmuştur. 116 sayfadır, sayfa 105'ten itibaren yazısızdır.

İÇERİK

Fermanların kopyaları – vergi tahsisatları

CEMAZİYELEVVEL 1142'den (Aralık 1729) RECEP 1143'e (Haziran 1731) kadar

SİCİL.44 45x16 cm ebatlarından oluşmaktadır. Cilt kartondandır, ön tarafından bozulmuş olan sırt koruyucusu deridendir. Sırt dikişi gevşektir ve pek çok sayfa defterin gövdesinden kopmuşlardır. İlk 2 sayfa üst kısımdan deliktir. 206 sayfalı defterin 195 sayfası yazılıdır.

İÇERİK

Fermanların kopyaları – vergi tahsisatları

ŞEVVAL 1143'ten (Nisan 1731) ŞEVVAL 1144'e (Nisan 1732) kadar

SİCİL.45 42x15 cm ebatlarından oluşmaktadır. Cilt kartondandır yalnızca aşağı taraflarda korunmuş olan sırt koruyucusu deridendir. Çift sayfadan oluşan dizgi deftere sırttan zımbalanmıştır. Nemden kararmıştır ve bazı yerlerde sayfaların üst kısımlarındaki metinler silinmiştir. 96 sayfadır, sayfa 90'dan sonrası boştur.

İÇERİK

Tereke kayıtları

ŞABAN 1143'ten (Şubat 1731) ŞEVVAL 1145'e (Mart-Nisan 1733) kadar

SİCİL.46 42x15 cm ebatlarından oluşmaktadır. Kartondan cilt süslenmiş kağıtla kaplıdır. Sırt koruyucusu deridendir. Çift sayfadan oluşan dizgi deftere sırttan zımbalanmıştır. İlk sayfa defterin gövdesinden kopmuştur ve 41-42 sayfa arası metne zarar vermeksizin aşınmıştır. İlk 5 sayfanın aşağı kısmında nemden lekeler oluşmuştur. 130 sayfadır 8 sayfa yazısızdır.
İÇERİK

Fermanların, beratların ve vergi tahsisatlarının kayıtları

ŞEVVAL 1144'ten (Mart-Nisan 1732) ŞEVVAL 1145'e (Mart-Nisan 1733) kadar

SİCİL.47 44x16 cm ebatlarından oluşmaktadır. Kartondan cilt ortasında mücevher eklenmiştir. Deri ciltli yazmaların mücevher kabartmasının taklididir. Sırt koruyucusu deridendir. İlk kapakta yazı vardır. Üst üste çift sayfadan oluşan dizgi deftere sırttan zımbalanmıştır. Sayfaların alt taraflarında defterin sonuna doğru büyük bir alan işgal eden nemden gölgeler oluşmuştur. Metin 61-64 arası sayfalarda metinler kısmen silinmiş haldedir. 66 sayfadır.

İÇERİK

Tereke kayıtları

ŞABAN 1143'ten (Şubat 1731) ZİLHİCCE 1144'e (Mayıs-Haziran 1732) kadar

SİCİL.48 45x16 cm ebatlarından oluşmaktadır. Kartondan cilt süslenmiş kağıtla kaplıdır. İlk kapakta yazı vardır. Sırt koruyucusu deridendir. Çift sayfadan oluşan dizgi deftere sırttan zımbalanmıştır. Sayfa 56'dan itibaren sayfaların alt kısmındaki metinler bulanıktır ve pek çok yerde okunamaz haldedir. 88 yazılı sayfadan oluşmaktadır, son 8 sayfa boştur.

İÇERİK

Fermanların ve beratların kopyaları – vergi tahsisatları

ZİLKADE 1145'ten (Nisan 1733) ZİLKADE 1146'ya (Nisan 1734) kadar

SİCİL.49 44x16 cm ebatlarından oluşmaktadır. Kartondan cilt süslenmiş kağıtla kaplıdır. İlk kapakta yazı vardır. Sırt koruyucusu deridendir. Üst üste çift sayfadan oluşan dizgi deftere sırttan zımbalanmıştır. İlk kapağın dışında yazılıdır. Sayfa 40'a kadar yazılı, 41-92 arası sayfalar yazısızdır. Sayfaların üst kısımları nemden etkilenmiş, metinler bulanıklaşmış ve silinmiştir. Benzer bozulmalar ilk 8 sayfada ve aşağı kısımlarda aşınmış olan kapakta da mevcuttur.

İÇERİK

Hüccet

REBİYÜLAHİR 1146'dan (Kasım 1733) ZİLHİCCE 1146'ya (Mayıs 1734) kadar

88-91 sayfa aralığında ise

Vakıf bilançoları

ZİLHİCCE 1153'ten (Şubat 1741) MUHARREM 1154'e (Mart-Nisan 1741) kadar

SİCİL.50 45x16 cm ebatlarından oluşmaktadır. Kartondan cilt süslenmiş kağıtla kaplıdır. İlk kapakta yazı vardır. Sırt koruyucusu deridir. Üst üste çift sayfadan oluşan dizgi deftere sırttan zımbalanmıştır. İlk kapağın dışı yazılıdır. 74 sayfadır, 2-54 arası sayfalar yazılıdır. 36-54 sayfa aralığı nemden büyük oranda zarar görmüştür. Sayfa 40 ve 41'de metin silinmiştir. Defterin bütün bölgelerinde sayfaların en üst kısımları nemden gölgelenmiştir. Defterde ayrıca başında bir vakıfnamenin giriş bölümünün yer aldığı küçük ölçekte bir sayfa da mevcuttur.

İÇERİK

Tereke kayıtları

ZİLKADE 1145'ten (Nisan 1733) 2 CEMAZİYELAHİR 1149'a (8 Ekim 1736) kadar

SİCİL.51 Kartondan cilt bitki motifleriyle süslenmiş kağıtla kaplıdır. Arka kapağın alt kısmı aşınmıştır. Ön kapakta siyah mürekkepli yazı bulunmaktadır. Deriden sırt koruyucusu dağılmıştır ve yalnızca yarısı kadar korunmuştur. Çift sayfadan oluşan dizgi deftere sırttan zımbalanmıştır. Defter muhtemelen daha öncesine ait iki defterin bölümlerinden oluşmaktadır çünkü birinci bölüm 44x15 cm ve 149-248 sayfa aralığındaki ikinci bölüm 45x16,5 cm ebatlarından oluşmaktadır.

İÇERİK

Emirlerin (ferman vs.) kopyaları – vergi tahsisatları

14 MUHARREM 1147'den (16 Haziran 1734) 18 MUHARREM 1149'a (29 Mayıs 1736) kadar

SİCİL.52 44x16 cm ebatlarından oluşmaktadır. Kartondan cilt ve deriden koruyucunun kalıntıları yalnızca ön kapağın aşağı kısmında korunmuştur. Çift sayfadan oluşan dizgi deftere sırttan zımbalanmıştır. İlk 13 sayfanın yukarı kısımları korunmamıştır. Defterin aynı yeri köşelerden aşınmıştır

ve bunun yanında sararmış ve bulanıklaşmıştır. Metin silinmiştir ya da okunamaz durumdadır. 134 sayfadır.

İÇERİK

Tereke kayıtları

2 REBİYÜLEVVEL 1148'den (23 Haziran 1735) 20 REBİYÜLAHİR 1150'ye (17 Ağustos 1737) kadar

SİCİL.52a 45x16 cm ebatlarından oluşmaktadır. Kartondan cilt detaylı şekilde süslenmiş kağıtla kaplıdır. Sırt koruyucusu deridir. Ön kapağın alt kısmı delinmiştir. Çift sayfadan oluşan dizgi deftere sırttan zımbalanmıştır, dikiş gevşektir. 80 sayfadır, 62 sayfası yazılıdır. İç sayfaların yukarı kısımları nemden kararmıştır.

İÇERİK

Hüccet

7 SAFER 1148'den (29 Mayıs 1735) 20 RAMAZAN 1150'ye (11 Ocak 1738) kadar

SİCİL.53 45x16 cm ebatlarından oluşmaktadır. Kartondan cilt kapakların aşağı uçlarından aşınmıştır. Benzer aşınma defterin iç sayfalarında da vardır. Ön kapaktaki yazı şöyledir: SİCCİL EL KASSAMÜ'L-ASKERİ 1148-1149. Çift sayfadan oluşan dizgi deftere sırttan zımbalanmıştır. Defterin sayfalarının üst kısmında yazılar nemden kısmen silinmiş haldedir. 164 sayfadır, 152 sayfası yazılıdır.

İÇERİK

Hüccet

5 SAFER 1148'den (27 Haziran 1735) 5 MUHARREM 1150'ye (5 Mayıs 1737) kadar

SİCİL.54 43x15 cm ebatlarından oluşmaktadır. Cilt kartondandır ve ön kapağın üzerinde -SİCCİL-i BELEDİ- yazısı vardır. Sırta doğru alt kısımlardan bozulmuştur. Aynı bozulma ilk sayfada da vardır. Çift sayfadan oluşan dizgi deftere sırttan zımbalanmıştır. 88 sayfadır. Defter sayfalarının pek çok yerinde metin nemden dolayı büyük ölçüde etkilenmiştir. Sayfa 43 ve sonrasında bozulma sayfaların yukarı kısımlarıyla sınırlanmıştır.

İÇERİK

Tereke kayıtları

10 CEMAZİYELEVVEL 1150'den (3 Eylül 1737) 13 MUHARREM 1152'ye (22 Nisan 1739) kadar

SİCİL.55 38x16 cm ebatlarından oluşmaktadır. 178 sayfadır. Kartondan cilt ön kapakta alt dış köşeden aşınmıştır. Sırt koruyucusu deridendir. Kapakta şöyle yazılıdır: SİCCİL-İ EVAMİR-İ ŞERİF-İ ALIŞAN 1151. Çift sayfadan oluşan dizgi deftere sırttan zımbalanmıştır. Defterin içi iyi durumdadır..

İÇERİK

Fermanların kopyaları – vergi tahsisatları

3 CEMAZİYELEVVEL 1150'den (28 Kasım 1737) REBİYÜLAHİR 1152'nin (8-18 Haziran 1739) başına kadar

SİCİL.56 42x16 cm ebatlarından oluşmaktadır. Kartondan cilt ön kapağın dış alt köşelerinden aşınmıştır. Sırt koruyucusu deridendir. Çift sayfadan oluşan dizgi deftere sırttan zımbalanmıştır. 114 sayfadır. İlk 5 sayfanın üst kısımları nemden lekelenmiştir. Defterin geri kalanındaki sayfaların arka taraflarında nemden gölgeler oluşmuştur.

İÇERİK

Fermanların ve diğer emirlerin kopyaları – vergi tahsisatları

RECEP 1151 başlarından (15-25 Ekim 1738) 5 CEMAZİYELEVVEL 1154'e (19 Haziran 1741) kadar

SİCİL.57 43x15 cm ebatlarından oluşmaktadır. Kartondan cilt ön kapağın dış alt köşelerinden neredeyse kapağın ortasına kadar aşınmıştır. Sırt koruyucusu deridendir. Çift sayfadan oluşan dizgi deftere sırttan zımbalanmıştır. 138 sayfadır. 103 sayfa yazılıdır.

İÇERİK

Hüccet

10 REBİYÜLEVVEL 1152'den (17 Haziran 1739) 24 SAFER 1153'e (23 Mayıs 1740) kadar

SİCİL.58 43x16 cm ebatlarından oluşmaktadır. Kartondan cilt süslenmiş kağıtla kaplanmıştır. Sırt koruyucusu deridendir. Çift sayfadan oluşan dizgi deftere sırttan zımbalanmıştır. 116 sayfadır, 1-2 ve 109-116 arası sayfalar boşdur. Ön kapaktaki yazı bulanıktır ve okunamaz haldedir.

İÇERİK

Hüccet ve bunun yanında birkaç miras değişimi ve defterin sonuna doğru vergi tahsisatları

7 REBİYÜLEVVEL 1153'ten (2 Temmuz 1740) 3 CEMAZİYELEVVEL 1154'e (17 Haziran 1741) kadar

SİCİL.59 43x16 cm ebatlarından oluşmaktadır. Başsızdır. Kartondan cilt ilk sayfanın dış alt köşesinde ve dış tarafların ortalarında aşınmıştır. Sırt koruyucusu deridir. Ön kapakta şu yazı vardır: SİCCİL AL EVAMİR SENE 1153. Çift sayfadan oluşan dizgi deftere sırttan zımbalanmıştır. 100 sayfası yazılı 101-108 arası sayfalar boştur. İlk 14 sayfada uzun olan tarafın dışı aşınmıştır. Sırt dikişi gevşektir ve birkaç sayfa defterin gövdesinden kopmuştur.

İÇERİK

Emirlerin kopyaları - vergi tahsisatları

12 REBİYÜLEVVEL 1153'ten (7 Haziran 1740) 15 CEMAZİYELEVVEL 1154'e (28 Ağustos 1741) kadar

** Defterde ayrıca CEMAZİYELEVVEL 1153'e ait iki belge içeren bağımsız bir yaprakta bulunmaktadır.

Tamamlanmış olan ilki: Selanik Baruthane işçilerinin talepleri

Yarı tamamlanmış olan ikincisi: Lelova köyünde ikamet edenlerin talepleri

SİCİL.60 43x16 cm ebatlarından oluşmaktadır. Kartondan cilt süslenmiş kağıtla kaplanmıştır. Ön kapak dıştan aşınmıştır, aynı bozukluk arka tarafta ve defterin iç sayfalarında da mevcuttur. Kapaktaki yazı şöyledir: SİCCİL EL KASAM ASKERİ, SENE 1153-54. Sırt koruyucusu deridir. Üst üste iki sayfadan oluşan dizgi deftere sırttan zımbalanmıştır. 140 sayfadır.

İÇERİK

Tereke kayıtları

20 REBİYÜLEVVEL 1153'ten (15 Haziran 1740) 5 REBİYÜLAHİR 1154'e (20 Haziran 1741) kadar

SİCİL.61 44x15 cm ebatlarından oluşmaktadır. Kartondan cilt ortasından deri kaplı yazmaların kabartma mücevherden taklidiyle süslenmiş kağıtla kaplanmıştır. Ön kapak dıştan aşınmıştır, aynı bozukluk arka tarafta ve defterin iç sayfalarında da mevcuttur. Sırt koruyucusu deridir ve iki ucundan aşınmıştır. Kapaktaki yazı şöyledir: SİCCİL ASKERİ, CEMAZİYELAHİR 1153-54. Çift sayfadan oluşan dizgi deftere sırttan zımbalanmıştır. 68 sayfadır, 40 sayfası yazılıdır.

İÇERİK

Tereke kayıtları

7 CEMAZİYELAHİR 1154'ten (20 Ağustos 1741) ZİLHİCCE 1154 başlarına (7-17 Şubat 1741) kadar

SİCİL.62 43x16 cm ebatlarından oluşmaktadır. Kartondan cilt arka kapakta ziyadesiyle yıpranmıştır. Yalnızca üst tarafta bir yerde korunmuş sırt koruyucusu deridendir. Çift sayfadan oluşan dizgi deftere sırttan zımbalanmıştır. 140 sayfadır. Defterin sayfalarının uçları nemden sararmış ve aşınmıştır. 1-50 arasındaki sayfaların boş kısımları kurt tarafından yenmiştir. Defterin sayfa 100'den itibaren sayfalarının ortaları nemden zarar görmüştür. Son sayfaların dış köşeleri arka tarafa doğru aşınmıştır.

İÇERİK

Tereke kayıtları

2 ŞEVVAL 1152'den (2 Ocak 1740) 22 REBİYÜLEVVEL 1154'e (7 Haziran 1741) kadar

SİCİL.63 44x15 cm ebatlarından oluşmaktadır. Kartondan cilt ortasından deri yazmanın kabartma mücevherden taklidiyle süslenmiş kartonla kaplanmıştır. Sırt koruyucusu deridendir. Çift sayfadan oluşan dizgi deftere sırttan zımbalanmıştır. 120 sayfadır. 60 sayfası yazılıdır. Kapaktaki yazı şöyledir: SİCCİL-İ HÜCCET, SENE 1154

İÇERİK

Hüccet

5 CEMAZİYELAHİR 1154'ten (18 Ağustos 1741) RECEP 1155 (10-20 Eylül 1742) ortalarına kadar

SİCİL.64 44x15 cm ebatlarından oluşmaktadır. Kartondan cilt ortasından süslenmiş kartonla kaplanmıştır. Ön kapak dış köşesinden aşınmıştır. Benzer bozulma ilk 19 sayfada da görülmektedir. Ayrıca arka kapak dış alt köşesinden aşınmıştır ve son 12 sayfa açık tarafından delinmiştir. Üzerinde şöyle yazmaktadır: SİCCİL-İ AL EVAMİR 1154. Çift sayfadan oluşan dizgi deftere sırttan zımbalanmıştır. 120 sayfadır.

İÇERİK

Fermanların ve diğer emirlerin kopyaları – vergi tahsisatları

5 REBİYÜLAHİR 1154 (Haziran 1741) ortalarından MUHARREM 1155 (Mart-Nisan 1742) sonlarına kadar

Son sayfalarda “10 MUHARREM 1155 tarihli Ayos Vasilios” köyünün vergilerinin kiralınmasıyla ilgili belge bulunmaktadır.

SİCİL.65 38x16 cm ebatlarından oluşmaktadır. Kartondan cilt süslenmiş kağıtla kaplanmıştır. Sırt koruyucusu deridendir. Üst üste iki sayfadan oluşan dizgi deftere sırttan zımbalanmıştır. 74 sayfadır, 63 sayfası yazılıdır.

İÇERİK

Hüccet

27 ŞABAN 1155'ten (27 Ekim 1742) 20 RAMAZAN 1156'ya (8 Ekim 1743) kadar

SİCİL.66 38x16 cm ebatlarından oluşmaktadır. Cilt kartondan kabartma ile süslenmiş kağıtla kaplanmıştır. Deri olan cildi korumak için kullanılan bu kaplamanın alt kısmı aşınmıştır. Çift sayfadan oluşan dizgi deftere sırttan zımbalanmıştır. 132 sayfadır.

İÇERİK

Fermanların kopyaları- vergi tahsisatları

MUHARREM 1155 (Mart 1742) sonlarından 29 ŞEVVAL 1156'ya (16 Aralık 1743) kadar

SİCİL.67 38x16 cm ebatlarından oluşmaktadır. Cilt kartondandır, deriden sırt koruyucusu alt uçtan aşınmıştır. Çift sayfadan oluşan dizgi deftere sırttan zımbalanmıştır. 136 sayfadır. Defterin sayfaları üst taraftan nemden ötürü bozulmalara uğramıştır ki çoğunda metin silinmiştir.

İÇERİK

Tereke kayıtları

2 ŞABAN 1155'ten (2 Ekim 1742) 4 RECEP 1160'a (17 Temmuz 1749) kadar

SİCİL.68 37x15 cm ebatlarından oluşmaktadır. Kartondan cilt yıpranmış olan süslenmiş kağıtla kaplanmıştır. Deriden sırt koruyucusu alt uçtan aşınmıştır. Çift sayfadan oluşan dizgi deftere sırttan zımbalanmıştır. Son 9 sayfada sayfaların ön taraflarında kurttan dolayı küçük delikler meydana gelmiştir. Aynı yerde arka kapak da delinmiştir. Toplam 136 sayfadır.

İÇERİK

Tereke kayıtları

ŞABAN 1155 (1-10 Ekim 1742) başlarından 27 RECEP 1160'a (4 Ağustos 1747) kadar

SİCİL.69 41x16 cm ebatlarından oluşmaktadır. Kartondan cilt uçlarından hasarlıdır. Ön kapakta şöyle yazılıdır: HÜCCET SİCİLİ 1159-60. Sırt koruyucusu deridedir. Çift sayfadan oluşan dizgi deftere sırttan zımbalanmıştır. 47 sayfadır. 19-26 ve 41-47 arası sayfalar yazısızdır. Defterin iç sayfalarında kapaktakine benzer bir bozulma vardır.

İÇERİK

Hüccet

25 ŞEVVAL 1159'den (10 Ekim 1746) 20 RECEP 1160'a (28 Temmuz 1747) kadar

SİCİL.70 42x16 cm ebatlarından oluşmaktadır. Cilt kartondandır, deriden sırt koruyucusu ise hasarlıdır. Arka kapak hayli kötü durumdadır, fazlasıyla aşınmıştır ve 75-151 aralığındaki sayfaları büyük bir bozulmaya uğrayan defterin sayfalarını açık bırakmıştır. Defterin geri kalanının korunması için yazmanın bakıma ihtiyacı vardır. 152 sayfadır.

İÇERİK

Ferman kopyaları – vergi tahsisatları

21 RAMAZAN 1159'den (7 Ekim 1746) 27 RAMAZAN 1160'a (2 Aralık 1747) kadar

SİCİL.71 45x16 cm ebatlarından oluşmaktadır. Cilt korunmamıştır. Çift sayfadan oluşan dizgi deftere sırttan zımbalanmıştır. Dikiş dağılmıştır. 112 sayfadır. Defter haraptır.

İÇERİK

Hüccet

ŞABAN 1160 (8-18 Ağustos 1747) başlarından MUHARREM 1161 (2-12 Ocak 1748) başlarına kadar

SİCİL.72 42x16 cm ebatlarından oluşmaktadır. Cilt kartondandır. Ön kapak ve benzer biçimde alt köşesi eskimiştir. Aynı yer ve defterin iç sayfaları nemden zarar görmüştür. Sırt koruyucusu deridedir. 84 sayfadır. 54-66, 77-81 arası sayfalar ve 84. sayfa yazısızdır.

İÇERİK

Tereke kayıtları

7 ŞABAN 1160'dan (14 Ağustos 1747) ŞABAN 1161 (Temmuz-Ağustos 1748) başlarına kadar

SİCİL.73 40x15 cm ebatlarından oluşmaktadır. Kartondan cilt ve benzer biçimde arka kapak hasarlıdır. Defterin tümü sayfaların numaralandırılmasını güç hale getiren kötü bir durumdadır. 1325 (1907) yılındaki Osmanlı Devleti'nin bütçesinin basılı olduğu kağıtla sarılıdır.

İÇERİK

Tereke kayıtları

1161 (1748) yılından 1162 yılına –MUHARREM- (1749) kadar

SİCİL.74 39x15 cm ebatlarından oluşmaktadır. Kartondan cilt süslenmiş kağıtla kaplıdır. Ön kapak üst dış köşeden ve arkası daha büyük derecede dıştan sırt tarafında olduğu gibi aşınmıştır. Kapaklardaki bozulmalar nedeniyle defterin sayfalarının iç taraflarındaki açık yerler aynı derecede yıpranmıştır. Çift sayfadan oluşan dizgi deftere sırttan zımbalanmıştır. 118 sayfadır. 78-84 arası sayfalar boştur. Defter 85-118 arası sayfalarda ters yönde dönmektedir.

İÇERİK

1. Bölümde: Tereke kayıtları

2 ŞEVVAL 1161'den (26 Eylül 1748) ZİLHİCCE 1162 (Kasım-Aralık 1749) sonlarına kadar

2. Bölümde: Sondan terse

Hüccet – vergi tahsisatları – ferman kopyaları

7 CEMAZİYELAHİR 1161'den (5 Temmuz 1748) REBİYÜLEVVEL 1161 (Mart 1748) ortalarına kadar

SİCİL.75 38x15 cm ebatlarından oluşmaktadır. Kartondan cilt hasarlıdır ve yalnızca bazı yerleri korunmuştur. Ön kapaktaki yazı küçük bir bölümde korunmuştur. Sırt koruyucusu deridendir ve alt kısımları hasarlıdır. İlk sayfa ve 111-136 aralığındaki sayfalar açık yerlerde dış taraflardan yıpranmıştır. 137-138 arası sayfanın yalnızca yarısı korunmuştur. Son defter başka bir defterden alınmış gibi görünmektedir çünkü defterin bütünü gibi bozulmuş değildir. Kapaktaki yazı şöyledir: SİCCİL DEFATİR-AL-ASKERİ. İSHAKZADE EFENDİ HASAN ES SEYYİD, SENE 116?

İÇERİK

Hüccetler, miras aktarımları ve sayfa 69'dan itibaren fermanlar ve vergi tahsisatları

20 RAMAZAN 1162'den (4 Eylül 1749) 24 SAFER 1165'e (13 Ocak 1751) kadar

139-150 arası kısımlar diğer bir defterden alınmış gibi görünmektedir. Vakıf bilançoları, 1167 yılına dair bir vakıfname ve 1165 yılına ait başka bir tane ve de 1164-65 yıllarına ait çeşitli hesaplar içermektedir. Sayfa 136 terse doğru yazılıdır ve 1162 yılına ait bir kayıt içermektedir. Muhtemelen deftere ait olan sayfa 137 ise 1163 yılına ait bir hüccet içermektedir.

SİCİL.76 37x15 cm ebatlarından oluşmaktadır. Kartondan cilt yalnızca alt taraftan aşınmış olan ön kapakta korunmuştur. Şöyle yazmaktadır: SİCCİL AL EVAMİR-İ ALİYE .. EL KASSAM. HASAN EFENDİ, SENE 1163. Çift sayfadan oluşan dizgi deftere sırttan zımbalanmıştır. Sırt koruyucusu deridendir. 76 sayfadır, 57 sayfası yazılıdır.

İÇERİK

Hüccetler, Tereke kayıtları ve fermanların kopyaları ve vergi tahsisatları
18 RECEP 1163'ten (23 Haziran 1750) 20 ZİLHİCCE 1163'e (20 Kasım 1750) kadar

SİCİL.77 38x14 cm ebatlarından oluşmaktadır. Cilt kartondan, sırt koruyucusu deridendir. Çift sayfadan oluşan dizgi deftere sırttan zımbalanmıştır. 138 sayfadır, 116 sayfası yazılıdır.

İÇERİK

Fermanların ve diğer emirlerin kopyaları - vergi tahsisatları
4 SAFER 1164'ten (2 Ocak 1751) 28 ŞEVVAL 1164'e (29 Eylül 1751) kadar

SİCİL.78 37x15 cm ebatlarından oluşmaktadır. Kartondan cilt süslenmiş kağıtla kaplanmıştır. Etiket: SİCCİL-İ HÜCCET-İ ŞERİYYE GURRE-İ MUHARREM AL HARAM SENE 1164. Sırt koruyucusu deridendir. 132 sayfadır. 2-79 aralığındaki sayfalar yazılıdır. Sayfaların yukarı dış köşeleri hafifçe nemden zarar görmüştür.

İÇERİK

Emirlerin kopyaları - hüccetler
21 ZİLHİCCE 1163'ten (21 Kasım 1750) 29 ŞEVVAL 1164'e (21 Eylül 1751) kadar

SİCİL.79 37x15 cm ebatlarından oluşmaktadır. Kartondan cilt süslenmiş kağıtla kaplanmıştır. Sırt koruyucusu deridendir. Çift sayfadan oluşan dizgi deftere sırttan zımbalanmıştır. 144 sayfadır, 67 sayfası yazılıdır.

İÇERİK

Tereke kayıtları

MUHARREM 1164 (Aralık 1750 başları) başlarından 26 ŞABAN 1164'e (20 Temmuz 1751) kadar

SİCİL.80 43x15 cm ebatlarından oluşmaktadır. Kartondan cilt süslenmiş kağıtla kaplanmıştır. Sırt koruyucusu deridendir. Çift sayfadan oluşan dizgi deftere sırttan zımbalanmıştır. 114 sayfadır, 87 sayfası yazılıdır. Sayfa 30'dan itibaren defterin sayfalarının yukarı kısımları nemden sararmıştır.

İÇERİK

Hüccetler

12 ZİLKADE 1164'ten (2 Aralık 1751) 22 ŞEVVAL 1165'e (3 Eylül 1752) kadar

SİCİL.81 43x15 cm ebatlarından oluşmaktadır. Kartondan cilt arka kapakta yarısı eskimiş olan süslenmiş kağıtla kaplanmıştır. Sırt koruyucusu deridendir. Çift sayfadan oluşan dizgi deftere sırttan zımbalanmıştır. Sırt dikişi gevşektir. 106 sayfadır, 95 sayfası yazılıdır. Sayfaların cilt kısmına yakın tarafları nemden zarar görmüştür.

İÇERİK

Fermanların kopyaları – vergi tahsisatları

5 RECEP 1164'ten (30 Mayıs 1751) 3 ZİLKADE 1165'e (12 Eylül 1752) kadar

SİCİL.82 39x14 cm ebatlarından oluşmaktadır. Kartondan cilt ön kapağın yukarı kısmında küçük bir bölgede aşınmıştır. Sırt koruyucusu deridendir. Çift sayfadan oluşan dizgi deftere sırttan zımbalanmıştır. 142 sayfadır. Defterin sayfalarının üst bölgelerinde nem etkisinden dolayı metin bozulmuştur.

İÇERİK

Fermanların ve diğer emirlerin kopyaları – vergi tahsisatları

7 ZİLKADE 1165'ten (18 Eylül 1752) 28 ŞEVVAL 1166'ya (28 Ağustos 1753) kadar

SİCİL.83 40x13 cm ebatlarından oluşmaktadır. Süslenmiş kağıtla kaplı kartondan cilt aşınmış ve iki kapağın da kartonu gibi solmuştur. Sırt desteği deridendir. Çift sayfadan oluşan dizgi deftere sırttan zımbalanmıştır. 128 sayfadır. 1-18 aralığındaki iç sayfalar dış taraftan ön kapağın aynı yerinde

bozulmuştur. 115-124 arası sayfaların arka kısımlarında da bozulmalar vardır.

İÇERİK

Tereke kayıtları – 1. sayfada ihtida edenler

2 REBİYÜLAHİR 1161'den (1 Nisan 1748) 8 ŞEVVAL 1166'ya (8 Ağustos 1753) kadar

SİCİL.84 41x15 cm ebatlarından oluşmaktadır. Ciltsizdir. Çift sayfadan oluşan dizgi deftere sırttan zımbalanmıştır. Dikiş gevşektir.140 sayfadır, 128 sayfası yazılıdır.

İÇERİK

Tereke kayıtları

12 ZİLKADE 1166'dan (10 Eylül 1753) 22 ZİLKADE 1167'ye (10 Eylül 1754) kadar

SİCİL.85 41x15 cm ebatlarından oluşmaktadır. Kartondan cilt süslenmiş kağıtla kaplıdır. Ön kapak üst arka köşeden aşınmıştır. Benzer bozulma ilk 8 sayfada da görülmektedir. Sırt koruyucusu deridendir. Üst üste iki sayfadan oluşan dizgi deftere sırttan zımbalanmıştır. 74 sayfadır, 54 sayfası yazılıdır.

İÇERİK

Hüccetler

23 ZİLKADE 1166'dan 12 ŞABAN 1167'ye kadar

SİCİL.86 41x15 cm ebatlarından oluşmaktadır. Kartondan cilt ön kapağın ortasından aşınmıştır. Sırt koruyucusu deridendir. Üst üste iki sayfadan oluşan dizgi deftere sırttan zımbalanmıştır. Dikiş gevşektir.84 sayfadır, 76 sayfası yazılıdır.

İÇERİK

Hüccetler

21 ŞABAN 1167'den (11 Haziran 1754) 15 ZİLKADE 1168'e (23 Ağustos 1755) kadar

SİCİL.87 40x15 cm ebatlarından oluşmaktadır. Kartondan cilt ön kapağın dışında ve bağlantılı olarak arka tarafta aşınmış, arka taraf oldukça yıpranmıştır. Defterin ilk ve son sayfaları kapaklardakine benzer bozulmalar göstermektedir. Üst üste iki sayfadan oluşan dizgi deftere sırttan zımbalanmıştır. 120 sayfadır.

İÇERİK

Fermanların kopyaları – vergi tahsisatları

11 ZİLKADE 1167'den (30 Ağustos 1754) 27 ZİLKADE 1168'e (6 Eylül 1755) kadar

SİCİL.88 44x15 cm ebatlarından oluşmaktadır. Kartondan cilt süslenmiş kağıtla kaplanmıştır. Deri sırt koruyucusu kapakların kenarlarındadır. Şöyle yazar: SİCCİL AL HÜCCET AL ŞERİYYE, ZİLHİCCE 1168. Üst üste iki sayfadan oluşan dizgi deftere sırttan zımbalanmıştır. 50 sayfadır, 37 sayfası yazılıdır.

İÇERİK

Sayfa 1'de 1168-69'a (1754-56) dair notlar. Lonca temsilcilerinin loncalardaki buğday ile ilgili ihtiyaçları

Sayfa 3 ve sonrası: Hücetler

5 ZİLHİCCE 1168'den (12 Eylül 1755) 27 ZİLHİCCE 1169'a (22 Ağustos 1756) kadar

Son sayfalarda ihtida edenler

SİCİL.89 39x15 cm ebatlarından oluşmaktadır. Cilt kartondan, sırt koruyucusu deridendir. Üst üste iki sayfadan oluşan dizgi deftere sırttan zımbalanmıştır. 160 sayfadır, sayfa 140'a kadar yazılıdır.

İÇERİK

Tereke kayıtları

13 ZİLHİCCE 1168'den (20 Eylül 1755) 25 ZİLHİCCE 1169'a (20 Eylül 1756) kadar

ve bir de 4 RECEP 1170 (25 Mart 1757) tarihine ait ek vardır.

SİCİL.90 41x15 cm ebatlarından oluşmaktadır. Kartondan cilt çiçek desenli kağıtla kaplanmıştır. Sırt koruyucusu deridendir. Üst üste iki sayfadan oluşan dizgi deftere sırttan zımbalanmıştır. 96 sayfadır, 86 sayfası yazılıdır.

İÇERİK

Tereke kayıtları

11 MUHARREM 1170'ten (6 Ekim 1756) ZİLHİCCE 1170 (Ağustos-Eylül 1757) sonlarına kadar

SİCİL.91 41x15 cm ebatlarından oluşmaktadır. Kartondan cilt süslenmiş kağıtla kaplanmıştır. Sırt koruyucusu deridendir. Çift sayfadan oluşan dizgi deftere sırttan zımbalanmıştır. 68 sayfadır, 48 sayfası yazılıdır.

İÇERİK

Hüccetler

10 MUHARREM 1170'ten (5 Ekim 1756) 29 ZİLHİCCE 1170'e (14 Eylül 1757) kadar

SİCİL.92 42x15 cm ebatlarından oluşmaktadır. Kartondan cilt süslenmiş kağıtla kaplanmıştır. Sırt koruyucusu deridendir. Ön kapak arka üst köşeden aşınmıştır. Çift sayfadan oluşan dizgi deftere sırttan zımbalanmıştır. 116 sayfadır. Belgelerin başlıkları kırmızı mürekkeple yazılıdır.

İÇERİK

Fermanların kopyaları – vergi tahsisatları

23 ŞABAN 1170'ten (13 Mayıs 1757) ZİLHİCCE 1171 (Ağustos 1758) sonlarına kadar

Sayfa 1'de 1171 (1757-58) senesinde ihtida edenler vardır.

SİCİL.93 41x15 cm ebatlarından oluşmaktadır. Kartondan cilt süslenmiş kağıtla kaplanmıştır. Sırt koruyucusu deridendir. Üst üste iki sayfadan oluşan dizgi deftere sırttan zımbalanmıştır. 72 sayfadır, 60 sayfası yazılıdır.

İÇERİK

Hüccetler

13 MUHARREM 1171'den (28 Eylül 1757) 25 ZİLHİCCE 1171'e (30 Ağustos 1758) kadar

SİCİL.94 44x16 cm ebatlarından oluşmaktadır. Kartondan cilt süslenmiş kağıtla kaplanmıştır. Sırt koruyucusu deridendir ve kapakların kenarlarındadır. Çift sayfadan oluşan dizgi deftere sırttan zımbalanmıştır. 122 sayfadır, 103 sayfası yazılıdır. 99-110 sayfa aralığı defterin gövdesinden kopmuştur. 110-111 sayfa aralığında eksik yapraklar vardır.

İÇERİK

Emirler – vergi tahsisatları

1172'den (1758-59) 5 REBİYÜLEVVEL 1179'a (22 Ağustos 1765) kadar

Sayfa 1'de ihtida edenler

Muhtemelen deftere ait olmayan iki sayfada -s. 106 ve 107-

1- Yahudilerin ne ödemekle yükümlü olduklarını gösteren emrin beratı, ZİLHİCCE 1173 (Temmuz 1760) sonlarına ait

2- Şehir sakinlerinin ödeyecekleri vergiyle ilgili tarihsiz karar.

SİCİL.95 44x16 cm ebatlarından oluşmaktadır. Kartondan cilt süslenmiş kağıtla kaplanmıştır, ikinci kapak eksiktir. Sırt koruyucusu deridendir ve kapakların kenarlarındadır. 138 sayfadır. Üst üste iki sayfadan oluşan dizgi deftere sırttan zımbalanmıştır. 101-102 sayfa aralığı oldukça eskimiştir ve deftere ilişitirilmiştir. 103-138 arası sayfalar defterin gövdesinden kopmuştur.

İÇERİK

Tereke kayıtları

3 MUHARREM 1172'den (6 Eylül 1758) 10 ZİLKADE 1173'e (24 Haziran 1760) kadar

SİCİL.96 42x16 cm ebatlarından oluşmaktadır. Cilt kartondan, sırt koruyucusu deridendir ve kapakların kenarlarındadır. Üst üste iki sayfadan oluşan dizgi deftere sırttan zımbalanmıştır. 188 sayfadır, sayfa 141'den sonrası boştur. Defterin yapraklarının üst kısımlarında sayfa 100'den itibaren defterin neredeyse bütün sayfalarının yüzeyine yayılmış olan nemden kararmalar oluşmuştur.

İÇERİK

Fermanların kopyaları – vergi tahsisatları. İlk sayfada ihtida edenler.

12 ŞEVVAL 1173'ten (28 Mayıs 1760) 22 MUHARREM 1175'e (23 Ağustos 1761) kadar

SİCİL.97 43x17 cm ebatlarından oluşmaktadır. Kartondan cilt rengi solmuş ve köşelerden eskimiş olan süslenmiş kağıtla kaplanmıştır. Sırt koruyucusu deridendir. Üst üste iki sayfadan oluşan dizgi deftere sırttan zımbalanmıştır. 100 sayfadır. Sayfaların üst dış köşesinde nemden kararmalar oluşmuştur ve sayfa 41'den itibaren aşınmıştır.

İÇERİK

Fermanların ve diğer emirlerin kopyaları – vergi tahsisatları

23 ŞEVVAL 1175'ten (17 Mayıs 1762) 29 MUHARREM 1176'ya (20 Eylül 1762) kadar

SİCİL.98 42x15 cm ebatlarından oluşmaktadır. Kartondan cilt süslenmiş kağıtla kaplanmıştır. Sırt koruyucusu deridendir. Üst üste iki sayfadan oluşan dizgi deftere sırttan zımbalanmıştır. 262 sayfadır. Dikiş gevşektir ve bunun sonucunda cilt defterin sayfalarını tamamen örtmemektedir. 217-258 arası sayfalar kopmuştur ve 205-216 arasındaki sayfalar deftere sonradan zımbalanmıştır çünkü bu sayfalar defterin geri kalan sayfaları kadar büyük bir ebada sahip değillerdir. 216-217 ve 258-259 arası belirsiz sayıda yaprak eksiktir.

İÇERİK

İlk sayfalarda 1174'te (1760-61) ihtida edenler yer alır

Tereke kayıtları kronolojik sıradadır

1. kısım 2 MUHARREM 1174 (14 Ağustos 1760) – 22 MUHARREM 1175 (23 Ağustos 1761)
2. kısım 13 ŞABAN 1177 (16 Şubat 1764) 29 ZİLKADE 1177 (31 Mayıs 1764) kadar
3. kısım REBİYÜLAHİR 1180 (Eylül 1766)

SİCİL.99 40x16 cm ebatlarından oluşmaktadır. Kartondan cilt süslenmiş kağıtla kaplanmıştır. Sırt koruyucusu deridendir. Üst üste iki sayfadan oluşan dizgi deftere sırttan zımbalanmıştır. 358 sayfadır, 5-349 arası sayfalar yazılıdır. Defter iyi durumda muhafaza edilmektedir.

İÇERİK

Tereke kayıtları

5 SAFER 1175'ten (5 Eylül 1761) 8 ZİLKADE 1176'ya (21 Mayıs 1763) kadar

SİCİL.100 41x17 cm ebatlarından oluşmaktadır. Kartondan cilt ön kapakta ve sırt kısmında biraz aşınmış olan süslenmiş kağıtla kaplanmıştır. Deriden sırt koruyucusu yalnızca yukarı kısımda korunmuştur. Üst üste iki sayfadan oluşan dizgi deftere sırttan zımbalanmıştır. 38 sayfadır, 33 sayfası yazılıdır. 17-36 sayfa aralığındaki bölüm defterin gövdesinden kopmuştur.

İÇERİK

Hüccetler ve vergi tahsisatları. Kazanın ve Siderokausia köyünün vergilendirmesi ile başlar ve bir ferman belgesiyle sona erer.

13 SAFER 1175'ten (13 Eylül 1761) 9 MUHARREM 1176'ya (1 Ağustos 1762) kadar

SİCİL.101 41x15 cm ebatlarından oluşmaktadır. Kartondan cilt kapakların alt dış köşelerinde rengi solmuş ve aşınmış olan süslenmiş kağıtla kaplanmıştır. 97-152 arasındaki sayfaların üst kısımlarında nemden izler oluşmuştur. Üst üste iki sayfadan oluşan dizgi deftere sırttan zımbalanmıştır. 152 sayfadır, 146 sayfası yazılıdır.

İÇERİK

Fermanlar, beratlar – vergi tahsisatları

17 ŞEVVAL 1175'ten (11 Mayıs 1762) 27 MUHARREM 1177'ye (28 Haziran 1763) kadar

SİCİL.102 42x16 cm ebatlarından oluşmaktadır. Kartondan cilt süslenmiş kağıtla kaplanmıştır. Sırt koruyucusu deridendir. Üst üste iki sayfadan oluşan dizgi deftere sırttan zımbalanmıştır. 70 sayfadır, 66 sayfası yazılıdır.

İÇERİK

Hüccetler

13 SAFER 1176'dan (3 Eylül 1762) 15 ZİLHİCCE 1176'ya (27 Haziran 1763) kadar

1. sayfada 1176-77'de (1762-63-64) ihtida edenler yer alır.

SİCİL.103 40x15 cm ebatlarından oluşmaktadır. Kartondan cilt süslenmiş kağıtla kaplanmıştır. Sırt koruyucusu deridendir. Arka kapak yukarıdan sırt tarafına doğru yeterince derin bir şekilde aşınmıştır. Benzer bozulma boş olan son 8 sayfada da görülmektedir. Üst üste iki sayfadan oluşan dizgi deftere sırttan zımbalanmıştır. 264 sayfadır, 225 sayfası yazılıdır.

İÇERİK

Tereke kayıtları

29 MUHARREM 1176'dan (20 Ağustos 1762) 23 MUHARREM 1177'ye (13 Ağustos 1763) kadar

SİCİL.104 43x16 cm ebatlarından oluşmaktadır. Kartondan cilt süslenmiş kağıtla kaplanmıştır. Sırt koruyucusu deridendir. Üst üste iki sayfadan oluşan dizgi deftere sırttan zımbalanmıştır. 120 sayfadır, defter iyi durumda muhafaza edilmektedir.

İÇERİK

Emirler – vergi tahsisatları

13 ZİLHİCCE 1176'dan (25 Haziran 1763) 28 SAFER 1178'e (27 Ağustos 1764) kadar

SİCİL.105 41x15 cm ebatlarından oluşmaktadır. Cilt ve sırt koruyucusu kartondandır. Üst üste iki sayfadan oluşan dizgi deftere sırttan zımbalanmıştır. 102 sayfadır, 70 sayfası yazılıdır.

İÇERİK

Tereke kayıtları

10 REBİYÜLEVVEL 1178'den (7 Eylül 1764) 27 SAFER 1179'a (15 Ağustos 1765) kadar

1. sayfada 1178'te ihtida edenler yer alır.

SİCİL.106 40x15 cm ebatlarından oluşmaktadır. Cilt kartondandır. Deriden sırt koruyucusunun yalnızca kalıntıları korunmuştur. Üst üste iki sayfadan oluşan dizgi deftere sırttan zımbalanmıştır. 32 sayfa yazılıdır, 65 sayfa boşdur. İlk 10 sayfa açık olan alt dış köşeden aşınmıştır, benzer bozulmalar kapakta da vardır.

İÇERİK

Hüccetler

8 REBİYÜLEVVEL 1178'den (5 Eylül 1764) 19 SAFER 1179'a (7 Ağustos 1765) kadar

SİCİL.107 41x16 cm ebatlarından oluşmaktadır. Cilt kartondandır, ön kapak kayıptır. Kenar şeridi de ayrıca kartondandır. Üst üste iki sayfadan oluşan dizgi deftere sırttan zımbalanmıştır. 110 sayfadır. 53-110 sayfa aralığındaki sayfalar defterin gövdesinden kopmuştur. 21-22 sayfa aralığı oldukça aşınmıştır ve sayfa 1-2 den itibaren alt dış köşeler yırtılmıştır. Defter başsızdır.

İÇERİK

Fermanların kopyaları – vergi tahsisatları

25 CEMAZİYELAHİR 1178'den (20 Aralık 1764) 25 SAFER 1179'a (13 Ağustos 1765) kadar

SİCİL.108 41x15 cm ebatlarından oluşmaktadır. Cilt kartondandır. Üst üste iki sayfadan oluşan dizgi deftere sırttan zımbalanmıştır. 58 sayfadır.

İÇERİK

Hüccetler

13 REBİYÜLEVVEL 1179'dan (30 Ağustos 1765) 19 SAFER 1180'e (27 Temmuz 1766) kadar

SİCİL.109 43x16 cm ebatlarından oluşmaktadır. Kartondan cilt süslenmiş kağıtla kaplanmıştır. Sırt koruyucusu deridendir. Üst üste iki sayfadan oluşan dizgi deftere sırttan zımbalanmıştır. 101 sayfadır, 3-99 arası sayfalar yazılıdır. Defter iyi durumda muhafaza edilmektedir.

İÇERİK

Sayfa 3'te 1179 yılında ihtida edenler yer alır

Ve fermanların ve diğer emirlerin kopyaları – vergi tahsisatları

2 SAFER 1179'dan (21 Temmuz 1765) 25 SAFER 1180'e (2 Ağustos 1766) kadar

SİCİL.110 43x15 cm ebatlarından oluşmaktadır. Kartondan cilt yalnızca ön kapağın yukarı kısımlarında küçük bir bölgede korunmuştur. Sırt koruyucusu deridendir. Üst üste iki sayfadan oluşan dizgi deftere sırttan zımbalanmıştır. 142 sayfası yazılı, 143-185 arası sayfalar boşdur. Yalnızca kalıntılarının muhafaza edildiği ilk 13 sayfada büyük bir bozulma görülmektedir. Nemden gölgelerin oluştuğu sayfa 131'den itibaren defterin geri kalanında bozulma sınırlanarak gitgide azalmıştır. Defterin bakıma ihtiyacı vardır.

İÇERİK

Tereke kayıtları

REBİYÜLEVVEL 1179'dan (Ağustos-Eylül 1765) 15 SAFER 1180'e (23 Temmuz 1766) kadar

SİCİL.111 45x16 cm ebatlarından oluşmaktadır. Başsızdır. Kartondan cilt süslenmiş Ebruli kağıtla kaplanmıştır. Etiketini şöyledir: SİCCİL AL HÜCCET 1180. Sırt koruyucusu deridendir. Üst üste iki sayfadan oluşan dizgi deftere sırttan zımbalanmıştır. 44 sayfadır, 3-34 arası sayfalar yazılıdır.

İÇERİK

Hüccetler

5 CEMAZİYELAHİR 1180'den (8 Kasım 1766) 25 SAFER 1181'e (25 Temmuz 1767) kadar

SİCİL.112 45x16 cm ebatlarından oluşmaktadır. Kartondan cilt süslenmiş kağıtla kaplanmıştır ve iyi durumdadır. Etiketini şöyledir: SİCCİL EL KASAM AL ASKERİYE 1180. Sırt koruyucusu deridendir. Üst üste iki

sayfadan oluşan dizgi deftere sırttan zımbalanmıştır. 92 sayfadır, 84 sayfası yazılıdır.

İÇERİK

Tereke kayıtları

2 CEMAZİYELAHİR 1180'den (6 Ekim 1766) 25 SAFER 1181'e (25 Temmuz 1767) kadar

SİCİL.113 44x15 cm ebatlarından oluşmaktadır. Kartondan cilt süslenmiş kağıtla kaplanmıştır ve iyi durumdadır. Sırt koruyucusu deridendir. Üst üste iki sayfadan oluşan dizgi deftere sırttan zımbalanmıştır. 100 sayfadır, 90 sayfası yazılıdır. Şöyle yazılıdır: SİCCİL AL EVAMİR AL ALİYE AL OSMANİYE –EMR-İ ALİ SİCCİL-İ SENE 1181, REBİYÜLEVVEL.

İÇERİK

1. sayfada 1181-1182 (1767-68-69) senelerinde ihtida edenler. Emirlerin kopyaları – vergi tahsisatları

9 ZİLKADE 1180'den (8 Nisan 1767) 25 SAFER 1182'ye (11 Temmuz 1768) kadar

SİCİL.114 44x16 cm ebatlarından oluşmaktadır. Kartondan cilt süslenmiş kağıtla kaplanmıştır. Sırt koruyucusu deridendir ve sırtta ve kapakların kenarlarındadır. Ön kapak üst kısımdan aşınmıştır. Aynı yerde defterin sayfaları nemden zarar görmüştür ve birkaç durumda metin silinmiştir. Defterin bütün sayfalarının ön ve arka kısımlarında nemden gölgeler oluşmuştur. Üst üste iki sayfadan oluşan dizgi deftere sırttan zımbalanmıştır. 120 sayfadır, yalnızca 31 sayfası yazılıdır.

İÇERİK

Hüccetler ve bir vakıfname

REBİYÜLEVVEL 1181'den (Ağustos 1767) 22 SAFER 1182'ye (8 Temmuz 1768) kadar

SİCİL.115 44x16 cm ebatlarından oluşmaktadır. Kartondan cilt süslenmiş kağıtla kaplanmıştır. Sırt koruyucusu deridendir. Şöyle yazılıdır: SİCCİL AL KASAM AL ASKERİYE VE EL BELEDİYE SENE 1181. Üst üste iki sayfadan oluşan dizgi deftere sırttan zımbalanmıştır. 96 sayfadır, 77 sayfası boşdur.

İÇERİK

Tereke kayıtları

5 REBİYÜLEVVEL 1181'den (1 Ağustos 1767) 12 SAFER 1182'ye (28 Haziran 1768) kadar

İlk sayfalarda 1181-1182 (1767-68-69) senelerinde ihtida edenler ve tersi istikamette sayfa 96'da 1181 (1767-68) senesinde ihtida edenler

SİCİL.116 43x15 cm ebatlarından oluşmaktadır. Kartondan cilt süslenmiş Ebruli kağıtla kaplanmıştır. Sırt koruyucusu yeşil kumaşlandır. Etiket şöyledir: FAZİLETLÜ İBRAHİM EFENDİNİN KASAM VE HÜCCEC VE SENEDAT-I SAİRE SİCCİLİDİR, Fİ GURRE-İ CEMAZİYELAHİR, SENE 1183. Üst üste iki sayfadan oluşan dizgi deftere sırttan zımbalanmıştır. 104 sayfadır.

İÇERİK

Fermanların ve diğer emirlerin kopyaları – vergi tahsisatları

13 MUHARREM 1183'ten (19 Mayıs 1769) SAFER 1183'e (Haziran-Temmuz 1769) kadar

sayfa 91'de farklı türdeki gıdaların fiyat listeleri, 1250 yılına ait (1834-35)

sayfa 92'de: CEMAZİYELAHİR 1126 (Temmuz-Ağustos 1811) ait ferman

sayfa 94-96'da: farklı loncaların borçlarının tabloları, ŞABAN 1243 (Ocak 1828)

sayfa 98: 3 SAFER 1244'e (15 Ağustos 1828) ait bir talep formu

sayfa 99: Tarihsiz sebze fiyatları

sayfa 100: Ücretler, farklı zanaatkarların ürünlerinin tarifelenmesi

SİCİL.117 Defter 4 defterden oluşmaktadır. Bunların iki çifti de farklı defterlere aittir. Bunların iki farklı deftere ait olduğunu iki farklı ölçüde olmaları ve iki farklı kapağa sahip olmaları göstermektedir.

117a: 3. ve 4. defterlerdir. 43x15 cm ebatlarından oluşmaktadır. Sırt koruyucusu koyu kahve renkteki deridendir. Üst üste iki sayfadan oluşan dizgi deftere sırttan zımbalanmıştır. 78 sayfadır, başsızdır. Başında 5 REBİYÜLEVVEL 1182 (20 Temmuz 1768) yazmaktadır. 25 ŞEVVAL 1182 (4 Mart 1769) tarihine kadar olan Tereke kayıtlarını içermektedir.

117b: 1. ve 2. defterlerdir. 44x15 cm ebatlarından oluşmaktadır. Sırt koruyucusu açık kahve rengindeki deridendir. Çift sayfadan oluşan dizgi deftere sırttan zımbalanmıştır. 82 sayfadır. 1. sayfada 1183 (1769-70) yılında ihtida edenler listelenmiştir. 21 REBİYÜLEVVEL 1183'den (25 Temmuz 1769) 22 ZİLKADE 1183'e (19 Mart 1770) kadar olan miras aktarımlarını içermektedir. Tarihsiz eksik bir belge bunu izlemektedir.

SİCİL.118 43x16 cm ebatlarından oluşmaktadır. Kartondan cilt süslenmiş kağıtla kaplanmıştır. Sırt koruyucusu deridendir. Üst üste iki sayfadan oluşan dizgi deftere sırttan zımbalanmıştır. Toplam 102 sayfadır. Defterin sonunda muhtemelen bu deftere değil başka bir deftere ait olan bir defter bulunmaktadır. 12 sayfadır.

Ana defter şunları içermektedir:

1. sayfada 1184 (1770-1771) senesinde yapılan ihtidalar ve emirlerin kopyaları – vergi tahsisatları

2 REBİYÜLEVVEL 1184'ten (26 Haziran 1770) ŞABAN 1184'e (Kasım 1770 sonları) kadar

Defterin 12. sayfası şunları içermektedir:

Emirler ve vergi tahsisatları. İlk belgenin tarihi 7 MUHARREM 1183'tür (13 Mayıs 1769) ve sonuncusunun tarihi de ŞABAN 1182'dir (Ağustos 1769 sonları). Geri kalan belgeler 1183'e (1769-1770) aittir.

SİCİL.119 43x16 cm ebatlarından oluşmaktadır. Yalnızca ön kapakta korunmuş cilt kartondandır. Cilt koruyucusu kapakların kenarlarındadır ve küçük bir kalıntısı sırtta görünmektedir. Şöyle yazmaktadır: SİCCİL AL HÜCCE AL ŞERİYYE, SENE 1184. 50 sayfadır.

İÇERİK

Hüccetler, sayfa 11'e kadar

19 REBİYÜLEVVEL 1184'ten (13 Temmuz 1770) 22 ŞEVVAL 1184'e (8 Şubat 1771) kadar

sayfa 13'te: başsız ve harap bir yaprak. İlk belge "Evlad-ı Fatihan" köylerinden birinin yerleşimcilerinin vergi davasıyla ilgili fermanıdır. ZİLKADE 1184 (Şubat 1771) ortalarında düzenlenmiştir. İkinci belge 25 ŞEVVAL 1184 (11 Şubat 1771) tarihli vergi tahsisatıyla ilgili bir fermanıdır.

17-28 sayfa aralığında: Hüccetler ve vakıfnameler. Başlıksız bir belgeyle başlamaktadır.

13 CEMAZİYELEVVEL 1185'ten (14 Eylül 1769) 23 SAFER 1184'e (18 Haziran 1770) kadar

SİCİL.120 38x15 cm ebatlarından oluşmaktadır. Kartondan cilt süslenmiş kağıtla kaplanmıştır. Sırt koruyucusu deridendir ve kapakların kenarlarındadır. Üst üste iki sayfadan oluşan dizgi deftere sırttan zımbalanmıştır. 42 sayfadır.

İÇERİK

Vakıfların bilançoları

7 SAFER 1181'den (5 Temmuz 1767) 20 ZİLKADE 1238'e (29 Temmuz 1823) kadar

SİCİL.121 43x16 cm ebatlarından oluşmaktadır. Kartondan cilt süslenmiş kağıtla kaplanmıştır. Sırt koruyucusu deridendir ve kapakların kenarlarındadır. Üst üste iki sayfadan oluşan dizgi deftere sırttan zımbalanmıştır. 164 sayfadır. Şöyle yazar: SİCCİL AL EVAMİR AL ALİYE Fİ GURRE-I ZİLKADE SENE 1184-85. Sicilin baş tarafı eksiktir. 117-20 arasındaki sayfalar muhtemelen sicile ait değildir ve daha sonra eklenmiştir. Belgenin sonu yoktur.

İÇERİK

Fermanların ve diğer emirlerin kopyaları – vergi tahsisatları

2 ZİLKADE 1184'ten (17 Şubat 1771) ZİLKADE 1185 (Şubat 1772) ortalarına kadar

SİCİL.122 44x15 cm ebatlarından oluşmaktadır. Cilt kartondandır. Sırt koruyucusu deridendir ve kapakların kenarlarındadır. Üst üste iki sayfadan oluşan dizgi deftere sırttan zımbalanmıştır. 104 sayfadır. Yaprakların dikışı gevşektir ve ilk sayfa defterin gövdesinde kopmuştur. 1-40 sayfa aralığındaki yapraklarda su izi vardır ve 17-38 arası sayfalar kurttan dolayı aşınmıştır. Kapakta şöyle yazar: SİCCİL AL KASAMİYE AL ASKERİYE VE AL BELEDİYE Fİ GURRE-I ZİLKADE SENE 1184.

İÇERİK

1. sayfada: 1185 (1771-72) ve 1189 (1175-76) senelerinde ihtida edenler ve miras aktarımları

13 ZİLKADE 1184'ten (28 Şubat 1771) 24 ZİLHİCCE 1185'ye (29 Mart 1772) kadar

SİCİL.123 45x16 cm ebatlarından oluşmaktadır. Cilt kartondandır. Sırt koruyucusu deridendir ve kapakların kenarlarındadır. Üst üste iki sayfadan oluşan dizgi deftere sırttan zımbalanmıştır. 198 sayfadır. Kapakta şöyle yazar: SİCCİL AL AVAMİR AL ALİYE AL OSMANİYE, SENE 1187. Ve daha küçük yazıyla: Fİ GURRE-İ MUHARREM AL HARAM, SENE 1186. Defterin sonundaki yazı haraptır. 196-97 arasındaki sayfalarda bir yaprak kopmuştur.

İÇERİK

Fermanların ve diğer emirlerin kopyaları – vergi tahsisatları

25 ŞABAN 1185'ten (3 Aralık 1771) ZİLHİCCE 1185 sonlarına (Şubat 1773 sonları) kadar
sayfa 1'de: 1186 yılında ihtida edenler

SİCİL.124 45x17 cm ebatlarından oluşmaktadır. Kartondan cilt süslenmiş kağıtla kaplanmıştır. Sırt koruyucusu deridendir ve kapakların kenarlarındadır. Şöyle yazmaktadır: SİCCİL AL KASAMİYE AL ASKERİYE VE AL BELEDİYE Fİ GURRE-I ZİLKADE SENE 1186. Üst üste iki sayfadan oluşan dizgi deftere sırttan zımbalanmıştır. 128 sayfadır, 111 sayfası yazılıdır.

İÇERİK

Tereke kayıtları

9 MUHARREM 1186'dan (12 Nisan 1772) 25 ZİLHİCCE 1186'ya (19 Mart 1773) kadar

ilk sayfada ihtida edenler

SİCİL.125 45x17 cm ebatlarından oluşmaktadır. Kartondan cilt süslenmiş kağıtla kaplanmıştır, ön kapağın alt kısmında iki yerde aşınmıştır. Sırt koruyucusu deridendir ve kapakların kenarlarındadır. Üst üste iki sayfadan oluşan dizgi deftere sırttan zımbalanmıştır. 42 sayfadır. Ön kapaktaki yazı şöyledir: SİCCİL AL HÜCCET AL ŞERİYE AL MERİYE Fİ GURRE-İ MUHARREM AL HARAM 1186.

İÇERİK

İlk sayfada 1186'da (1772-73) ihtida edenler

Hüccetler

25 MUHARREM 1186'dan (28 Nisan 1772) 22 ZİLHİCCE 1186'ya (16 Mart 1773) kadar

SİCİL.126 42x15 cm ebatlarından oluşmaktadır. Kartondan cilt ön kapakta korunmamıştır. Sırt koruyucusu deridendir. Üst üste iki sayfadan oluşan dizgi deftere sırttan zımbalanmıştır. 168 sayfadır. 1-38 ve 39-63 arası sayfalardaki yapraklar defterin gövdesinden kopmuştur. 39-62 arasındaki hüccetler içeren yer başka bir deftere aittir.

İÇERİK

Fermanların kopyaları – vergi tahsisatları ve hüccetler (39-62 arası sayfalar)

24 ŞABAN 1186'dan (20 Kasım 1772) 26 ZİLHİCCE 1187'ye (10 Mart 1774) kadar

SİCİL.127 43x15 cm ebatlarından oluşmaktadır. Kartondan cilt rengi solmuş süslenmiş kağıtla kaplanmıştır. İki ucundan aşınmış olan sırt koruyucusu deridendir. Üst üste iki sayfadan oluşan dizgi deftere sırttan zımbalanmıştır. 158 sayfadır. 1-38 arası sayfaların üst kısımlarında su izi vardır. Defter harap bir belgeyle bitmektedir.

İÇERİK

Fermanların ve diğer emirlerin kopyaları – vergi tahsisatları

9 ŞEVVAL 1187'den (24 Aralık 1773) 7 REBİYÜLEVVEL 1188'e (18 Mayıs 1774) kadar

sayfa 1'de 1189'da ihtida edenler

SİCİL.128 43x16 cm ebatlarından oluşmaktadır. Kartondan cilt kahverengi ve yeşil çiçeklerle stilize edilmiş renkli bezle süslenmiş kağıtla kaplanmıştır. Sırt koruyucusu deridendir. Üst üste iki sayfadan oluşan dizgi deftere sırttan zımbalanmıştır. 124 sayfadır, 4-41 arası sayfalar yazılıdır. Şöyle yazmaktadır: SİCCİL AL KASAMİYE AL ASKERİYE, SENE 1188.

İÇERİK

Tereke kayıtları

20 SAFER 1188'den (2 Mayıs 1774) 22 ZİLHİCCE 1188'e (23 Şubat 1775) kadar

SİCİL.129 42x15 cm ebatlarından oluşmaktadır. Kartondan cilt kahverengi ve yeşil çiçeklerle stilize edilmiş renkli bezle süslenmiş kağıtla kaplanmıştır. Kapakların yukarı dış köşeleri aşınmıştır ve aynı yerde eskimiştir çünkü defterin yaprakları açıktır. Sırt koruyucusu deridendir. Üst üste iki sayfadan oluşan dizgi deftere sırttan zımbalanmıştır. 100 sayfadır. Daha küçük ebattaki 69-100 arasındaki sayfalar başka bir defterden alınmış görünmektedir.

İÇERİK

1. sayfada ihtida edenler

Hüccetler, sayfa 4 ve sonrası

5 SAFER 1188'den (17 Nisan 1774) 29 ZİLHİCCE 1188'e (2 Mart 1775) kadar

56-71 arası sayfalar boştur.

Sayfa 72'de bir buyuruldu ve başka bir parçası: 17 CEMAZİYELEVVEL 1187 (6 Ağustos 1773)

76-86 arası sayfalarda 76-86: emirler 12 MUHARREM ---‘den ZİLHİCCE 1189 (Şubat 1776) sonlarına kadar

SİCİL.130 42x15 cm ebatlarından oluşmaktadır. Kartondan cilt kahverengi ve siyah çiçeklerle stilize edilmiş süslenmiş kağıtla kaplanmıştır. Şöyle yazmaktadır: SİCCİL AL HÜCCET AL ŞERİYE, SENE 1189. Sırt koruyucusu deridendir. Süslenmiş kağıt sırt taraflarına doğru eskimiştir ve daha önceki koruma denemesinde beyaz kağıt üstüne yapıştırılmıştır. Üst üste iki sayfadan oluşan dizgi deftere sırttan zımbalanmıştır. Dikiş gevşemiştir ve çok fazla sayfa defterin gövdesinden kopmuştur. 150 sayfadır, 79 sayfası yazılıdır.

İÇERİK

1. sayfada 1184’te ihtida edenler

Hüccetler

7 MUHARREM 1189’dan (10 Mart 1775) 27 ŞEVVAL 1189’a (21 Aralık 1775) kadar

SİCİL.131 42x15 cm ebatlarından oluşmaktadır. Cilt kartondandır. Sırt koruyucusu deridendir yukarı uçta eskimiştir. Üst üste iki sayfadan oluşan dizgi deftere sırttan zımbalanmıştır. 168 sayfadır, 4-155 arası sayfalar yazılıdır. 1-4 arası yapraklar defterin gövdesinden kopmuştur.

İÇERİK

5. sayfada 1189’da (1775-76) ihtida edenler

Fermanların ve diğer emirlerin kopyaları – vergi tahsisatları ve hüccetler MUHARREM 1189 sonlarından (Mart 1775) 29 ZİLKADE 1189’a (21 Ocak 1776) kadar

SİCİL.132 40x15 cm ebatlarından oluşmaktadır. Kartondan cilt çok kötü durumdadır. Deriden sırt koruyucusunun yalnızca orta kısımları korunmuştur. Üst üste iki sayfadan oluşan dizgi deftere sırttan zımbalanmıştır. 106 sayfadır. Defter iki bölümden oluşmaktadır, bunlardan biri sırttan tamamen kopmuştur. İçerikleri aynı olsa da ilk kısım muhtemelen deftere ait değildir. İki kısmın sayfaları yaklaşık aynı derecede bozulmaya sahiptir ama birinci kısım alt dış köşeden ikinci kısım ise yukarıdan bozulmuştur. İlk kısım daha öncesine aittir ve başsızdır.

İÇERİK

Miras aktarımları

1. kısım: 22 ZİLKADE 1183'ten (19 Mart 1770) 3 SAFER 1184'e (29 Mayıs 1770) kadar
2. kısım 2 MUHARREM 1189'dan (5 Mart 1775) 27 ZİLHİCCE 1189'a (18 Şubat 1776) kadar

SİCİL.133 41x15 cm ebatlarından oluşmaktadır. Ciltsizdir ve başsızdır. Üst üste iki sayfadan oluşan dizgi deftere sırttan zımbalanmıştır. 164 sayfadır. İlk sayfalarda metin nem tesirinden yarı silik haldedir. Defterin tümünde nemden izler, gölgeler ve sararmalar vardır. 143-164 arasındaki son sayfalar üst kısımdan ve alt dış köşeden aşınmıştır.

İÇERİK

Fermanların kopyaları – vergi tahsisatları

19 MUHARREM 1190'dan (11 Mart 1776) CEMAZİYELEVVEL 1190 sonlarına (Haziran 1776) kadar

son sayfalarda ihtida edenler

SİCİL.134 41x16 cm ebatlarından oluşmaktadır. Ciltsizdir. Yalnızca sırt desteğindeki bölgede korunmuştur. Üst üste iki sayfadan oluşan dizgi deftere sırttan zımbalanmıştır. 138 sayfadır, 25 sayfası yazılıdır ve sayfa 107'de bir hüccet vardır, haraptır ve tarihsizdir.

İÇERİK

1. sayfada 1190'da (1776-77) ihtida edenler

5. sayfada hüccetler – bir vakıfname – vergi tahsisatları

9 MUHARREM 1190'dan (1 Mart 1776) 23 ZİLHİCCE 1190'a (2 Şubat 1777) kadar

SİCİL.135 43x16 cm ebatlarından oluşmaktadır. Cilt hasarlıdır. Var olan daha küçük ebatlardaki kapak deftere ait değildir. Üst üste iki sayfadan oluşan dizgi deftere sırttan zımbalanmıştır. 170 sayfadır, 156 sayfası yazılıdır. Ön kapağı yalnızca bir yerde korunmuştur.

İÇERİK

1. sayfada ihtida edenler

Fermanlar, beratlar – vergi tahsisatları

RECEP 1190 başlarından (Ağustos 1776) CEMAZİYELAHİR 1191 sonlarına (Temmuz-Ağustos 1777) kadar

Sayfa 11'de Liva'nın bütün vergileri

SİCİL.136 41x15 cm ebatlarından oluşmaktadır. Kartondan cilt süslenmiş kağıtla kaplanmıştır. İki kapak da üst dış köşeden aşınmıştır. Benzer bozulma iç sayfalarda da vardır. Sırt koruyucusu deridir ve kapakların kenarlarındadır. Üst üste iki sayfadan oluşan dizgi deftere sırttan zımbalanmıştır. 80 sayfadır, 62 sayfası yazılıdır.

İÇERİK

Tereke kayıtları

27 MUHARREM 1191'dan (7 Mart 1777) 25 ZİLHİCCE 1191'a (24 Ocak 1778) kadar

SİCİL.137 45x15 cm ebatlarından oluşmaktadır. Kartondan cilt süslenmiş kağıtla kaplanmıştır. Sırt koruyucusu deridir ve kapakların kenarlarındadır. Üst üste iki sayfadan oluşan dizgi deftere sırttan zımbalanmıştır. Deftere ait olmayan bağımsız bir defterin sonunda kenarlarda aşınmalar ve nemden sararmalar vardır.

İÇERİK

Sayfa 1'de 1193'te ihtida edenler

21 ŞABAN 1192'den (14 Eylül 1778) 22 MUHARREM 1194'e (29 Ocak 1780) kadar

Defter: 1193'te (1779) ihtida edenler

Hüccetler SAFER 1193'ten (Şubat 1779) 11 MUHARREM 1194'e (27 Ocak 1780) kadar

SİCİL.138 42x16 cm ebatlarından oluşmaktadır. Cilt kartondandır. Sırt koruyucusu deridir ve kapakların kenarlarındadır, alt kısımlardan aşınmıştır. Siyah mürekkeple şöyle yazmaktadır: SİCCİL-İ EVAMİR-İ ALİYE ve VAKFIYE, SENE 1194. Üst üste iki sayfadan oluşan dizgi deftere sırttan zımbalanmıştır. 158 sayfadır, 58 sayfası yazılıdır.

İÇERİK

Fermanların kopyaları – vergi tahsisatları

12 ŞEVVAL 1193'ten (23 Ekim 1779) 20 MUHARREM 1195'e (16 Ocak 1781) kadar

SİCİL.139 43x15 cm ebatlarından oluşmaktadır. Kartondan cilt çiçek deseni motifli süslenmiş kağıtla kaplanmıştır. Sırt koruyucusu deridir ve kapakların kenarlarındadır. Üst üste iki sayfadan oluşan dizgi deftere sırttan zımbalanmıştır. 26 sayfadır. Defterin sonunda sayfalar kopmuştur.

3-4 arası sayfalar sırttan kopmuştur ve nemden dolayı kenarlarda aşınmıştır.

İÇERİK

Tereke kayıtları

12 SAFER 1194'ten (18 Şubat 1780) 23 MUHARREM 1195'e (19 Şubat 1781) kadar

SİCİL.140 37x16 cm ebatlarından oluşmaktadır. Cilt kartondandır. Sırt koruyucusu deridir ve kapakların kenarlarındadır. Şöyle yazmaktadır: SİCCİL-İ KISMET SENE 1195. Üst üste iki sayfadan oluşan dizgi deftere sırttan zımbalanmıştır. 240 sayfadır, 220 sayfası yazılıdır. Defter başsızdır.

İÇERİK

Tereke kayıtları ve hüccetler

4 SAFER 1195'ten (30 Ocak 1781) 21 ŞABAN 1195'e (12 Ağustos 1781) kadar

.. Hüccetler ZİLKADE ya da ZİLHİCCE 1195 tarihlidir.

SİCİL.141 41x15 cm ebatlarından oluşmaktadır. Kartondan cilt kahverengi fon üzerinde çiçek deseni motifle süslenmiş kağıtla kaplanmıştır. Sırt koruyucusu deridir ve kapakların kenarlarındadır, ortasından kopmuştur ama korunmuştur. Şöyle yazmaktadır: EL DEFTERÜ'L-ALİYEÜ'L- OSMANİYE, SENE 1195. Üst üste iki sayfadan oluşan dizgi deftere sırttan zımbalanmıştır. 156 sayfadır, 89 sayfası yazılıdır.

İÇERİK

Sayfa 2'de ŞABAN 1195'e (Ağustos 1781) ait notlar

Fermanların ve diğer emirlerin kopyaları – vergi tahsisatları

13 CEMAZİYELAHİR 1194'ten (16 Haziran 1780) 27 MUHARREM 1196'ya (3 Şubat 1782) kadar

Sayfa 156'da ihtida edenler

SİCİL.142 44x16 cm ebatlarından oluşmaktadır. Kartondan cilt süslenmiş kağıtla kaplanmıştır. Sırt koruyucusu deridir ve kapakların kenarlarındadır. Şöyle yazmaktadır: HALA SELANİK KAZISI FAZİLETLÜ UTUFETLÜ İNAYETLÜ ES-SEYİD MEHMET EFENDİ HAZRETLERİ ZAMANINDA OLAN KISMET SİCİLİ. Üst üste iki sayfadan oluşan dizgi deftere sırttan zımbalanmıştır. 124 sayfadır, 113 sayfası ve ihtida edenlerin yer aldığı sayfa 124 yazılıdır.

İÇERİK

Tereke kayıtları

5 SAFER 1196'dan (20 Ocak 1782) 25 MUHARREM 1197'ye (31 Aralık 1782) kadar

SİCİL.143 44x16 cm ebatlarından oluşmaktadır. Kartondan cilt süslenmiş kağıtla kaplanmıştır. Sırt koruyucusu deridir ve kapakların kenarlarındadır. Şöyle yazılıdır: HALA SELANİK KAZISI FAZİLETLÜ İNAYETLÜ ES-SEYİD MEHMET EFENDİNİN EVAMİR VE HÜCCÜC SİCİLATLARIDIR, GURRE-İ SAFER SENE 1196. Üst üste iki sayfadan oluşan dizgi deftere sırttan zımbalanmıştır. 244 sayfadır. 1-123, 154-208, 238-241 arası sayfalar yazılıdır. Ortadaki sayfalar boştur ya da yazıları silinmiştir.

İÇERİK

Sayfa 1-2'de: ihtida edenler ve ürün fiyatları

Son sayfalarda 1196'da (1781-82) ihtida edenler

Ve: Emirlerin kopyaları – vergi tahsisatları

ZİLKADE 1195 başlarından (Aralık 1781) 27 MUHARREM 1196'ya (12 Ocak 1782) kadar

SİCİL.144 44x16 cm ebatlarından oluşmaktadır. Cilt kartondandır. Sırt koruyucusu deridir ve kapakların kenarlarındadır. Şöyle yazmaktadır: SİCCİLÜL KASSAMÜ'L-ASKERİYE VEL BELEDİYE Fİ GURRE-İ SENE 1197. Üst üste iki sayfadan oluşan dizgi deftere sırttan zımbalanmıştır. 168 sayfadır, 148 sayfası yazılıdır. Sayfa 115'ten itibaren sayfaların arka taraflarında nemden gölgeler oluşmuştur.

İÇERİK

Tereke kayıtları

19 SAFER 1197'den (24 Ocak 1783) 22 MUHARREM 1198'e (17 Aralık 1783) kadar

ilk sayfada ihtida edenler

SİCİL.145 44x16 cm ebatlarından oluşmaktadır. Kartondan cilt çok eskimiştir. Ön kapak eksiktir ve cildin önü yırtık ve aşınmıştır. Sırt koruyucusu deridir ve geriye yalnızca kalıntıları kalmıştır. Üst üste iki sayfadan oluşan dizgi deftere kırılmış olan sırttan zımbalanmıştır. Defter 3 bölüme ayrılmıştır: 1-102, 103-126 ve 127-240 araları. İlk yaprak üst kısımdan aşınmıştır. Aynı yerde nemden gölgeler oluşmuştur.

İÇERİK

Emirlerin kopyaları – vergi tahsisatları

19 SAFER 1197'den (24 Ocak 1783) 25 MUHARREM 1198'e (20 Aralık 1783) kadar

SİCİL.146 44x16 cm ebatlarından oluşmaktadır. Cilt kartondandır. Sırt koruyucusu deridendir ve kapakların kenarlarındadır. Kapaklar üst kısımlarda, ön iç köşelerde aşınmıştır. Defterin sayfaları kapakların açık kısımlarında, 1-2 ve 153-156 arası sayfalarda eskimiştir ve defterin bütün sayfalarında nemden gölgeler oluşmuştur.

İÇERİK

Hüccetler – fermanlar – vergi tahsisatları

7 SAFER 1198'den (1 Ocak 1784) 23 REBİYÜLEVVEL 1199'a (3 Şubat 1785) kadar

SİCİL.147 45x16 cm ebatlarından oluşmaktadır. Cilt kartondandır. Sırt koruyucusu deridendir ve kapakların kenarlarındadır. Cildin kartonu Ebruli kağıtla kaplanmıştır. Şöyle yazılıdır: Fİ SİCCİL AL HAFUZ VE AL KİSMİYE AL ASKERİYE VE AL BELEDİYE Fİ GURRE-İ SAFER, SENE 1198. HAYIRLI HASAN EFENDİ, SENE 1198. Üst üste iki sayfadan oluşan dizgi deftere sırttan zımbalanmıştır. 84 sayfadır. 2-5 ve 82-84 arası sayfalar boştur.

İÇERİK

Hüccetler ve Tereke kayıtları

ŞABAN 1197 (1782-83) başlarından 25 REBİYÜLEVVEL 1199'a (5 Şubat 1785) kadar

sayfa 1'de 1198'de (1783-84) ihtida edenler

SİCİL.148 44x16 cm ebatlarından oluşmaktadır. Kartondan cilt süslenmiş kağıtla kaplıdır. Sırt koruyucusu deridendir ve kapakların kenarlarındadır. Okunaksız yazı şöyledir: ...SİCCİLÜL EVAMİR ... SENE 1199. Üst üste iki sayfadan oluşan dizgi deftere sırttan zımbalanmıştır. 122 sayfadır. 112-121 arası sayfalar boştur.

İÇERİK

Emirler ve bölgedeki vergi tahsisatları

28 ŞEVVAL 1198'den (14 Eylül 1784) 27 REBİYÜLAHİR 1200'e (27 Şubat 1786) kadar

.. sayfa 1'de ürünlerin fiyat listeleri ve 1189'da ihtida edenler

SİCİL.149 44x16 cm ebatlarından oluşmaktadır. Cilt kartondandır, dağılmıştır. Arka kapak yalnızca sırt koruyucusunun olduğu yerde korunmuştur. Üst üste iki sayfadan oluşan dizgi deftere sırttan zımbalanmıştır. 182 sayfadır, 154-177 arası sayfalar boştur. Sayfa 59'dan itibaren sayfaların arka köşelerinde alttan bozulmalar vardır, ki destekleyici bölgede büyümüştür çünkü sayfalar açıktır. Defter sayfa 137'den sayfa 181'e kadar ters dönmüştür.

İÇERİK

Sayfa 1'de ihtida edenler

Tereke kayıtları - hüccetler

7 REBİYÜLAHİR 1199'dan (7 Şubat 1786) RECEP 1200 başlarına (Mayıs 1786 başları) kadar

Defterin ters kısımları da hüccetler ve tereke kayıtlarını içermektedir

10 REBİYÜLAHİR 1199'dan (20 Şubat 1786) 22 MUHARREM 1200'e (25 Kasım 1785) kadar

SİCİL.150 45x16 cm ebatlarından oluşmaktadır. Gövdede sayfalarla tamir edilmiş kartondan cilt süslenmiş kağıtla kaplanmıştır. Sırt koruyucusu deridendir ve kapakların kenarlarındadır. Üst üste iki sayfadan oluşan dizgi deftere sırttan zımbalanmıştır. 124 sayfadır. 113-124 sayfa aralığındaki defter dikişten kopmuştur. 123-124 arası sayfalar ortadan kopmuştur. Muhtemelen boş olan kesin rakamı belirsiz eksik sayfa mevcuttur. Kapaktaki etiket sararmıştır ve iki uçtan aşınmıştır: SİCCİL AL EVAMİR AL ALİYE AL OSMANİYE Fİ GURRE-İ REBİYÜLAHİR, SENE 1200.

İÇERİK

Sayfa 1'de ihtida edenler

Fermanların ve diğer emirlerin kopyaları – vergi tahsisatları

ZİLKADE 1199 başlarından (Eylül 1785 başları) 15 REBİYÜLEVVEL 1201'e (5 Ocak 1787) kadar

SİCİL.151 50x17 cm ebatlarından oluşmaktadır. Cilt kartondandır. 64 sayfadır. Kapaklarda ebruli kağıtla süsler vardır. Sırt koruyucusu deridendir ve kapakların kenarlarındadır. Etiket şöyledir: SİCCİL AL KİSMİYE AL ASKERİYE VE AL BELEDİYE Fİ GURRE-İ REBİYÜLAHİR SENE 1200. Üst üste iki sayfadan oluşan dizgi deftere sırttan zımbalanmıştır. Defterin bütün iç sayfaları nemden zarar görmüştür ki pek çok sayfada metinler cilt sırtı tarafından kısmen silinmiştir.

İÇERİK

Sayfa 3'te 1200'de ihtida edenler

Ve hüccetler

2 REBİYÜLAHİR 1200'den (2 Ocak 1786) 29 REBİYÜLEVVEL 1201'e (19 Ocak 1787) kadar

Beyaz kağıt 34x22,5 cm ebatlarındadır ve 21'in yazısı çizilidir.

REBİYÜLEVVEL 1289 (1872-73)

SİCİL.152 45x16 cm ebatlarından oluşmaktadır. Cilt kartondandır. Sırt koruyucusu deridendir ve kapakların kenarlarındadır. Üst üste iki sayfadan oluşan dizgi deftere sırttan zımbalanmıştır. 162 sayfadır, 66 sayfası yazılıdır. Etiket: SİCCİL AL KİSMİYE AL ASKERİYE VE AL BELEDİYE Fİ GURRE-İ REBİYÜLAHİR SENE 1200 ALİ KAMİL EFENDİ 1201.

İÇERİK

Tereke kayıtları

4 REBİYÜLAHİR 1200'den (4 Ocak 1786) 27 REBİYÜLEVVEL 1201'e (17 Ocak 1787) kadar

SİCİL.153 44x16 cm ebatlarından oluşmaktadır. Cilt kartondandır. Sırt koruyucusu deridendir ve kapakların kenarlarındadır. Etiket: SİCCİL AL KİSMİYE AL ASKERİYE VE AL SENEDAT Fİ GURRE-İ REBİYÜLAHİR 1201. ALİ KAMİL EFENDİ, 1201. Üst üste iki sayfadan oluşan dizgi deftere sırttan zımbalanmıştır. 58 sayfadır. Defterin sayfaları uçlarda nemden etkilenmiştir.

İÇERİK

Tereke kayıtları ve miras hususları ile ilgili hüccetler

23 REBİYÜLAHİR 1201'den (12 Şubat 1787) 18 REBİYÜLEVVEL 1202'ye (28 Aralık 1787) kadar

24,5x16,5 ebatlarında vergilerin ödeme kaydı, 24 RAMAZAN 1245 tarihli

SİCİL.154 45x15,5 cm ebatlarından oluşmaktadır. Cilt kartondandır. Sırt koruyucusu deridendir ve kapakların kenarlarındadır. Etiket: SİCCİL AL EVAMİR AL ALİYE AL OSMANİYE Fİ GURRE-İ REBİYÜLAHİR, SENE 1201. Üst üste iki sayfadan oluşan dizgi deftere sırttan zımbalanmıştır. 156 sayfadır, 98 sayfası yazılıdır.

İÇERİK

Fermanların kopyaları – vergi tahsisatları

REBİYÜLAHİR 1201 ortalarından (Aralık 1786) 22 REBİYÜLEVVEL 1203'e (28 Aralık 1787) kadar

Sayfal'de: 1201'de (1786-87) ihtida edenler

Sayfa 43-45'te: vakıfnameler

SİCİL.155 49x17,5 cm ebatlarından oluşmaktadır. Kartondan cilt süslenmiş ebruli kağıtla kaplıdır. Sırt koruyucusu deridendir. Etiket: SİCCİL AL EVAMİR AL ALİYE AL OSMANİYE VE AL SENEDAT AL ŞERİYE AL AHMADIYE Fİ GURRE-İ SEHR-İ REBİYÜLAHİR, SENE 1202 İLA SENE 1203. HARERE AL NAZİR MEHMET SADULLAH AL SADİK AL KAZI Bİ MAHRUZE-İ SELANİK. Üst üste iki sayfadan oluşan dizgi deftere sırttan zımbalanmıştır. 176 sayfadır, 174 sayfası yazılıdır.

İÇERİK

1. sayfada 1202-4'te ihtida edenler. Ve fermanların kopyaları – vergi tahsisatları ve hüccetler

13 ŞEVVAL 1201'den (29 Temmuz 1787) 29 MUHARREM 1204'e (20 Ekim 1789) kadar

Sayfa 127'de ihtida eden bir kişi ve karantina ilgili notlar: 1202 (1787-88)

185

SİCİL.156 49x17 cm ebatlarından oluşmaktadır. Kartondan cilt ebruli kağıtla süslenmiştir. Sırt koruyucusu deridendir. Etiket: SİCCİL AL KİSMİYE AL ASKERİYE AL BELEDİYE VE AL SENEDAT AL ŞERİYE AL HÜCCEC AL MUHAMMEDİYE Fİ GURRE-İ SEHR-İ REBİYÜLAHİR, SENE 1202 İLA 1202. Üst üste iki sayfadan oluşan dizgi deftere sırttan zımbalanmıştır. 76 sayfadır, 2-72 arası sayfalar yazılıdır. Defterin sayfalarında nemden gölgeler oluşmuştur: sayfa 3-31'de sayfaların sırt taraflarına doğru dış kısımlarda, sayfa 52'den itibaren sırt kısımlarında ve sayfa 66'dan itibaren sayfaların yukarı kısımlarında. Öyle görünüyor ki defter ikinci kez bağlanmıştır çünkü kapaklar ve sayfa 1-2 defterin geri kalanından daha yenidir. Kapakların iç sayfalarında tarih yoktur. Farklı köylerin vergi kayıtlarını ve ihtida edenleri içermektedir.

İÇERİK

Tereke kayıtları ve miras hususları ile ilgili hüccetler

23 ŞEVVAL 1202'den (27 Temmuz 1788) 27 REBİYÜLEVVEL 1204'e (15 Aralık 1789) kadar

SİCİL.157 46x16 cm ebatlarından oluşmaktadır. Cilt kartondandır. Sırt koruyucusu deridendir. Üst üste iki sayfadan oluşan dizgi deftere sırttan

zımbalanmıştır. 130 sayfadır. Defterin sonunda iki yaprak kopmuştur. 1-18 arası sayfaların neredeyse hepsinin yzeyinde ve sayfa 111'den itibaren yaprakların alt kısımlarında nemden sararmalar ve bozulmalar vardır.

İÇERİK

Fermanların ve diğer emirlerin kopyaları – vergi tahsisatları

4 MUHARREM 1204'ten (24 Eylül 1789) SAFER 1205 sonlarına (Ekim 1790 ortaları) kadar

SİCİL.158 51,5x18,5 cm ebatlarından oluşmaktadır. Kartondan cilt ebruli kağıtla sdslenmiştir. Sırt koruyucusu deridendir. Etiket: SİCCİL AL EVAMİR AL ALİYE AL OSMANİYE VE SENEDAT AL ŞERİYE AL AHMEDİYE Fİ ZAMAN-I İSMAİL BEY ZADE ... ABDULLAH EFENDİ Fİ GURRE-İ SEHR-İ REBİYÜLAHİR, SENE 1205 İLA 1207. Üst üste iki sayfadan oluşan dizgi deftere sırttan zımbalanmıştır. 84 sayfadır. Defterin cildi sonradan eklenmiştir. İlk sayfalarda ve son sayfalarda sırt taraflarına doğru boydan boya ve yukarıda sırtın köşesine doğru nemden sararmalar ve kararmalar oluşmuştur. defterde kendine has sayfa numaralandırması olan 46x15,5 cm ebatlarında ve 24 sayfalı bağımsız bir defter vardır.

İÇERİK

Birinci kısımda: fermanların ve diğer emirlerin kopyaları – vergi tahsisatları

13 SAFER 1205'ten (22 Ekim 1790) ŞABAN 1207 sonlarına (Mart-Nisan 1793) kadar

İkinci kısımda: 1-24 sayfa aralığındaki defter fermanları ve vergi tahsisatlarını içermektedir.

RAMAZAN 1206 sonlarından (Mayıs 1792) 17 MUHARREM 1207'ye (6 Eylül 1792) kadar

SİCİL.159 42,5x16 cm ebatlarından oluşmaktadır. Cildi yoktur. Kartondan cilt ebruli kağıtla sdslenmiştir. Sırt koruyucusu sarı bezdendir. Kadının farklı notlarının olduğu bir defterdir, 1204-1210 (1789-1796) tarihlidir.

SİCİL.160 51x18,5 cm ebatlarından oluşmaktadır. Kartondan cilt ebruli kağıtla sdslenmiştir. Sırt koruyucusu sarı bezdendir. Etiket: HÜCCEC VE İLAMAT VE SAİRE SİCCİLİDİR Fİ GURE-İ ZİLHİCCE AL ŞERİFE, SENE 1205-1210. Deftere sonradan başka bir defterden parçalar eklenmiştir. 68-69 arası sayfalarda sayfaların numaraları belirsiz kalmıştır.

93-94 arası sayfalar daha küçük boyuttadır ve deftere ait değildir. Sayfa 95'in başında başsız bir belge vardır ve 120-121 sayfa aralığında boşluk vardır: sayfa 120'deki belge eksiktir. Sayfa 136'daki ferman da eksikken sayfa 151-152'de 7 REBİYÜLEVVEL 1215 (29 Temmuz 1800) tarihli tereke kayıtları içeren bir belge vardır.

1-32 sayfa aralığındaki defterin birinci bölümü benzer kayıtlardan oluşmaktadır ve şunları içerir: Tereke kayıtları ve fermanların kopyaları 9 REBİYÜLAHİR 1205'ten (16 Aralık 1790) 29 SAFER 1215'e (22 Temmuz 1800) kadar

33-44 arasındaki sayfalar boştur.

Sayfa 45'te: 4 MUHARREM 1206 (3 Eylül 1791) tarihli hüccet.

Defter toplamda 158 sayfadır.

SİCİL.161 45,5x15,5 cm ebatlarından oluşmaktadır. Kartondan cilt ebruli kağıtle süslenmiştir. Sırt koruyucusu deridendir ve kapakların kenarlarında ve sırttadır, yukarı kısımların yarısı kadarı aşınmıştır. Üst üste iki sayfadan oluşan dizgi deftere sırttan zımbalanmıştır. 122 sayfadır. Defterin sayfaları nemden etkilenmiştir ve bazı durumlarda metin bozulmuştur.

İÇERİK

Hüccetler

22 REBİYÜLAHİR 1206'dan (19 Aralık 1791) 29 REBİYÜLEVVEL 1208'e (4 Kasım 1793) kadar

SİCİL.162 38,5x16,5 cm ebatlarından oluşmaktadır. Cilt kartondandır. Sırt koruyucusu deridendir ve kapakların kenarlarındadır. Kapağın arka üst köşesi nemden zarar görmüştür ve bu bozulma bütün deftere yayılmıştır. Üst üste iki sayfadan oluşan dizgi deftere sırttan zımbalanmıştır. 80 sayfadır. 63-80 arası sayfalar başka bir deftere ait görünmektedir. İlk 3 sayfa boydan boya sararmıştır ve arka tarafından aşınmıştır.

İÇERİK

İlk sayfada 1211 yılında ihtida edenler

Fermanların kopyaları – vergi tahsisatları

3 RECEP 1207'den (14 şubat 1793) RECEP 1208'e (şubat 1794) kadar sayfa 59'da 22 MUHARREM 1209 (18 Ağustos 1794) tarihli bir belge vardır. defter haraptır.

SİCİL.163 50x18 cm ebatlarından oluşmaktadır. Kartondan cilt süslenmiş kağıtle kaplıdır. Sırt koruyucusu deridendir. Etiket: FAZİLETLÜ

SÜLEYMAN HÜCCÜC VE SENEDAT-I SAİRE VE KASSAM SİCCİLİDİR. Üst üste iki sayfadan oluşan dizgi deftere sırttan zımbalanmıştır. 136 sayfadır. Defterin sayfalarının arka üst köşeleri nemden zarar görmüştür ve ilk 10 sayfada metin bu yerde bulanıklaşmıştır.

İÇERİK

İlk sayfalarda 1208-9'da ihtida edenler

Tereke kayıtları – hüccetler – vergi tahsisatları

4 REBİYÜLAHİR 1208'den (9 Kasım 1793) 2 REBİYÜLAHİR 1210'a (16 Ekim 1795) kadar

SİCİL.164 39x16,5 cm ebatlarından oluşmaktadır. Ciltsizdir. 30 sayfadır, 22 sayfası yazılıdır. Çift sayfadan oluşur ve 7-30 sayfa aralığındaki bir defter ve bir yaprak kopmuştur. Dikişsizdir.

İÇERİK

Tereke kayıtları

20 ZİLKADE 1208'den (19 Nisan 1794) 1 SAFER 1210'a (17 Ağustos 1795) kadar

sayfa 24'te: ZİLHİCCE 1217'ye dair kayıt: muhtemel yıkıcı bir fırtınaya dair hatıra. AHMET AĞA adlı birinin imzası vardır. 25 ZİLKADE 1217 (19 Mart 1803) Çarşamba günü

SİCİL.165 48x17 cm ebatlarından oluşmaktadır. Kartondan cilt süslenmiş kağıtla kaplıdır: bitki motifliyle stilize edilmiştir. Sırt koruyucusu deridir, dağılmıştır ve kapakların kenarlarındadır. Üst üste iki sayfadan oluşan dizgi deftere sırttan zımbalanmıştır. 62 sayfadır. Defter haraptır ve üç farklı defterin parçalarından meydana gelmektedir. Defterin iç sayfalarında, 1-32 arası sayfaların alt kısımlarında ve 35-62 arası sayfaların üst kısımlarında nemden gölgeler oluşmuştur. 33-34 arası sayfalar boştur ve ortasından ve alttan yırtıktır.

İÇERİK

1. sayfada 1209'da (1794-95) ihtida edenler

Sayfa 2-28 aralığında: fermanların kopyaları – hüccetler

MUHARREM 1209 (Temmuz-Ağustos 1794)

Sayfa 29-32 aralığında: miras aktarımlarını içeren başsız belgeler, 1 CEMAZİYELEVVEL 1210 (13 Kasım 1795) tarihli

Sayfa 35'den sonrası diğer defter. Haraptır. Emirlerin kopyaları, vergi tahsisatları, hüccetler; son tarihi 23 ŞABAN 1209 (15 Mart 1795)

Sayfa 25'te her memurun ya da her hizmetin bölge vergisinden ne kadar hisse aldığını gösteren bir katalog vardır.

SİCİL.166 48x17 cm ebatlarından oluşmaktadır. Kartondan cilt süslenmiş ebruli kağıtla kaplıdır. Sırt koruyucusu yeşil bezdendir. Etiket: HÜCCEC VE İLAMAT VE DEFTERİ KASAM VE SİCCİLİDİR, SENE 1209-1210. Üst üste iki sayfadan oluşan dizgi deftere sırttan zımbalanmıştır. 94 sayfadır. Defter başsızdır. Öyle görünüyor ki cilt sonradan eklenmiştir. 17-26 aralığındaki sayfalarda, 37-54 arası sayfaların bütün yüzeyinde ve ayrıca arka alt köşelerinde ve 91-92 arası sayfalarda ve de 55-90 arası sayfaların üst kısımlarında nemden gölgeler oluşmuştur. 55-82 arasındaki ve 83-90 arasındaki sayfalar sırttan kopmuştur.

İÇERİK

Tarihli belgeler

ZİLKADE 1209 sonlarından (Mayıs 1795 sonları) ŞABAN 1210 başlarına (Şubat 1796 ortalarına) kadar

- .. 1-16 arası sayfalarda: fermanlar – vergi tahsisatları ve birkaç hüccet
- .. sayfa 17'den sonra: hüccetler ve tereke kayıtları
- .. 37-54 arası sayfalarda: başsız bir belgeyle başlayan tereke kayıtları
- .. 55-90 arası sayfalarda: emirlerin kopyaları – vergi tahsisatları

189

SİCİL.167 46x16,5 cm ebatlarından oluşmaktadır. Çift sayfadan oluşan dikişsiz ve ciltsiz bir defterdir. 28 sayfadır. Uçlarında ve özellikle sayfaların üst iç köşelerinde aşınmıştır.

İÇERİK

İlk sayfalarda 1210'da (1795-96) ihtida edenler

Emirlerin kopyaları – vergi tahsisatları

SAFER 1210 sonlarından (Eylül 1794 başları) REBİYÜLAHİR 1210 sonlarına (Aralık 1795) kadar

SİCİL.168 45,5x16 cm ebatlarından oluşmaktadır. Kartondan cilt süslenmiş ebruli kağıtla kaplıdır. Sırt koruyucusu siyah bezdendir. Cildi sonradan eklenmiş olsa da defter kötü durumda muhafaza edilmektedir. Üst üste iki sayfadan oluşan dizgi deftere sırttan zımbalanmıştır. 158 sayfadır. 1-16 arası sayfaların bütün yüzeyinde ve 47-70 arası sayfalarda sudan sarılıklar ve izler vardır. Birkaç yerde nemden dolayı metinde bozulmalar meydana gelmiştir.

İÇERİK

sayfa 2’de: imparatorluk köylerinin ne kadar sayıda asker göndermiş olduğu

4-14 arası sayfalarda: 1241-43 (1825-28) arası yıllarda imparatorluk köylerinin ödemiş olduğu maktuların tabloları

sayfa 15’ten sonra: fermanların kopyaları – vergi tahsisatları - hüccetler CEMAZİYELEVVEL 1210’dan (Kasım 1795) MUHARREM 1211’e (Temmuz 1796) kadar

sayfa 156’da: 1211’de (1796-97) ihtida edenler

SİCİL.169 50x18 cm ebatlarından oluşmaktadır. Kartondan cilt süslenmiş kağıtla kaplıdır. Sırt koruyucusu deridir ve kapakların kenarlarındadır. Üst üste iki sayfadan oluşan dizgi deftere sırttan zımbalanmıştır. 110 sayfadır, 57-75 arası sayfalar boştur. Defter kötü durumda muhafaza edilmektedir. Sayfa 109’dan sonrası baş aşağı dönmüştür.

İÇERİK

Sayfa 1’de 1211’de ihtida edenler

Fermanların ve diğer emirlerin kopyaları – vergi tahsisatları

CEMAZİYELAHİR 1210 sonlarından (Aralık 1795 sonları) 7 MUHARREM 1212’ye (2 Temmuz 1797) kadar

sayfa 66’da: Gazi-Evrenos köylerinde ödenen vergilerdeki kesintilerle ilgili kararname

Sayfa 109’dan sonraki yerler hüccetler ve tereke kayıtları içermektedir.

11 REBİYÜLAHİR 1211’den (14 Ekim 1796) 27 REBİYÜLAHİR 1212’ye (18 Ekim 1797) kadar

SİCİL.170 1. kısım 39,5x15,5 cm, 2. kısım 38,5x16 cm ebatlarından oluşmaktadır. Farklı ebatlardaki iki defterden meydana gelmiştir. Kartondan cilt süslenmiş ebruli kağıtla kaplıdır.

Daha küçük ebattaki birinci defter vezirlerin ve Kapudan Paşa’nın emirlerinin kayıtlarıdır. RAMAZAN 1212 ve ŞEVVAL 1212 tarihli, Aya Sofya vakıfıyla ilgili imparatorluk emrinin kopyası da vardır: Şubat-Mart 1798 eksiktir.

Sayfalarının üst dış köşelerinin nemden etkilendiği ikinci defterde sayfa 25’ten itibaren başlayan vergi tahsisatlarının kayıtları yer almaktadır. Başsızdır. İlk tarih: 15 RECEP 1129 (25 Haziran 1716). Donanma vergisiyle ilgili bir ferman da vardır. Defter 5 ŞEVVAL 1129 (12 Eylül 1716) tarihinde biter.

SİCİL.171 38x16 cm ebatlarından oluşmaktadır. Kartondan cilt süslenmiş kağıtla kaplıdır. Sırt koruyucusu deridendir ve kapakların kenarlarındadır. Üst üste iki sayfadan oluşan dizgi deftere sırttan zımbalanmıştır. 84 sayfadır, 3-22 arası sayfalar sırttan kopmuştur. Defter 13-23 arasındaki sayfalarda ters dönmüştür ve sayfa 24'ten sonra normale döner. Muhasebat defteridir.

Ayo Nikola Manastır arazisinin muhasebatını içerir (Donanmaya ne verildiği). 1208-9 yılında farklı köylerden toplanan vergilerin kaydı vardır. Bahşış için giderler –manastır arazisi- Subaşının raporu -- farklı çiftliklerden gelirler.

SİCİL.172 38,5x16,5 cm ebatlarından oluşmaktadır. Kartondan cilt süslenmiş ebruli kağıtla kaplıdır. Sırt koruyucusu deridendir. Etiket: KISMET VE SENEDAT-I SAİRE SİCCİLİDİR Fİ GURRE-İ ŞEVVAL, SENE 1212. Üst üste iki sayfadan oluşan dizgi deftere sırttan zımbalanmıştır. 88 sayfadır. Defterin numaralandırması terstir yani kapaklardaki etiketlerdekinden farklıdır. Sayfa 47'den itibaren tekrar tersine döner. Başka bir şekilde söylemek gerekirse defter 1'den 46'ya ve 88'den 47'e okunur.

İÇERİK

Sayfa 1'de notlar ve ihtida edenler

Sayfa 2'den itibaren: emirlerin kopyaları – vergi tahsisatları

Sayfa 6'da: Gazi Evrenos Bey köylerinin vergilerinin belirlendiği ferman

Sayfa 7'de: imparatorluk köylerinin hangi vergileri ödemesi gerektiği

Sayfa 13'te: Aynaroz yerleşimcilerinin ne ödemeleri gerektiği

Sayfa 22-24'te: Selanik konsolosluklarında bulunan dragomanların beratlarının kopyaları

Sayfa ...dan itibaren: fermanlar ve vergi tahsisatları

Sayfa 35'ten itibaren: vilayetin bütün masrafları

Sayfa 47'den sonraki bölümler (ters): hüccetler ve tereke kayıtları içermektedir.

CEMAZİYELAHİR 1212'den (Kasım 1797) ZİLKADE 1212'ye (Nisan-Mayıs 1798)

SİCİL.173 45,5x16 cm ebatlarından oluşmaktadır. Cilt kartondandır. Sırt koruyucusu deridendir ve kapakların kenarlarındadır. Çift sayfadan oluşan dizgi deftere sırttan zımbalanmıştır. 154 sayfadır. Sayfa 105'ten itibaren defter ters dönmüştür ve sondan (sayfa 153) başlayarak okunur.

İÇERİK

Birinci kısımda: fermanların kopyaları, vergi tahsisatları ve hüccetler
ZİLHİCCE 1212 ortalarından (Mayıs 1798 sonları) 27 ŞABAN 1213'e (24 Ocak 1799) kadar

İkinci kısımda: miras listeleri ve hüccetler – vergi tahsisatları
12 RAMAZAN 1213'te (17 Şubat 1799) biter.

SİCİL.174 44,5x15,5 cm ebatlarından oluşmaktadır. Cilt kartondandır. Sırt koruyucusu deridendir ve kapakların kenarlarındadır. Kapaktaki yazı kısmen silinmiştir ve okunamaz durumdadır. Üst üste iki sayfadan oluşan dizgi deftere sırttan zımbalanmıştır. 188 sayfadır. Defter sayfa 97'den itibaren terse döner

İÇERİK

Birinci kısımda (1-96 arası sayfalar): fermanların kopyaları - vergi tahsisatları

23 RAMAZAN 1213'ten (1 Mart 1799) 12 CEMAZİYELEVVEL 1214'e (12 Ekim 1799) kadar

İkinci kısımda (188-107 sayfalar): başsızdır. miras listeleri – vakıfnameler
5 ŞEVVAL 1213'ten (12 Mart 1799) 17 CEMAZİYELAHİR 1214'e (16 Kasım 1799) kadar

SİCİL.175 48,5x17,5 cm ebatlarından oluşmaktadır. Kartondan cilt süslenmiş ebruli kağıtla kaplanmıştır. Sırt koruyucusu deridendir ve kapakların kenarlarındadır. Etiket: FAZİLETLÜ SÜLEYMAN EFENDİ HAZRETLERİNİN ZAMAN-I ALİYELERİNDE FERMAN-I KAYDLERİ SİCCİLİDİR Fİ SENE 1215. Defterin sayfaları cilt sırtının dikey kısımdan zarar görmüştür. 92-98 arası sayfalarda metinde bulanıklıklar vardır.

İÇERİK

Fermanların kopyaları - vergi tahsisatları

CEMAZİYELAHİR 1215 başlarından (Ekim 1800 sonları)
CEMAZİYELAHİR 1216 ortalarına (Ekim 1801 ortalarına) kadar

Sayfa 1'de ürün fiyatları

SİCİL.176 47,5x18 cm ebatlarından oluşmaktadır. Kartondan cilt süslenmiş ebruli kağıtla kaplanmıştır. Sırt koruyucusu deridendir ve kapakların kenarlarındadır. Etiket: KISMET SİCCİLİDİR, SENE 1215. Üst üste iki sayfadan oluşan dizgi deftere sırttan zımbalanmıştır. 136

sayfadır. 1-10 arası sayfaların arka kısımlarında sayfaların dörtte üçünü kaplayan nemden gölgeler oluşmuştur. Aynı bozulma 40-102 arası sayfalarda da vardır. 114-136 arası sayfalarda metin sayfaların aşağı ve yukarı kısımlarında nem tesiriyle okunamaz hale gelmiştir.

İÇERİK

Tereke kayıtları

5 RECEP 1215'ten (22 Kasım 1800) 25 CEMAZİYELEVVEL 1216'ya (3 Aralık 1801) kadar

SİCİL.177 49x18 cm ebatlarından oluşmaktadır. Cilt kartondandır. Sırt koruyucusu deridir ve kapakların kenarlarındadır. Üst üste iki sayfadan oluşan dizgi deftere sırttan zımbalanmıştır. 148 sayfadır. Yazı şöyledir: SİCCİL AL EVAMİR AL ALİYE VE AL DEFATİR-İ EL EMR-İ ALİYE Fİ ZAMAN-I YUSUFZADE ES SEYH YUSUF EFENDİ Fİ GURRE-İ RECEP ÜL FERD, SENE 1216. Defter haraptır.

İÇERİK

Hüccetler – taleplerin ve emirlerin kopyaları – vergi tahsisatları

11 ŞEVVAL 1215'ten (23 Şubat 1801) 11 CEMAZİYELAHİR 1217'ye (9 Aralık 1802) kadar

KİTAP TANITIMI

R. P. Paul CHRISTOFF, *EDİRNE KUŞATMASI GÜNLÜĞÜ: KUŞATMA ALTINDA YAŞAYAN BİRİNİN GÜNLÜK NOTLARI*, Çeviren ve Hazırlayan: Yunus Emre Kaleli, Dün Bugün Yarın Yayınları, İstanbul 2017, 248 sayfa, ISBN: 978-605-4635-31-3

Zeynep POLAT SATOĞLU²⁶⁷

Edirne Kuşatması Günlüğü adlı eser, Balkan Savaşları (1912-1913) sırasında işgal altına alınan Edirne’de yaşayan Fransız Paul Christoff’un, beş buçuk ay süren Edirne kuşatmasını günü gününe anlattığı günlüğüne dayanmaktadır. Orijinal adı Journal du Siège d’Andrinople (Notes Quotidiennes d’un Assiégé) olan günlük 1914 yılında Paris’te yayınlanmıştır. Fransızca’dan Türkçe’ye ilk kez Yunus Emre Kaleli tarafından çevrilmiş ve 2017 yılında Dün Bugün Yarın Yayınları (DBY) tarafından yayınlanmıştır. Edirne Kuşatması Günlüğü, Paul Christoff’un orijinal günlüğünün birebir çevirisi olmakla birlikte, aynı zamanda tarihçi olan çevirmen Yunus Emre Kaleli esere önsöz ve giriş gibi birkaç bölüm daha eklemiştir. Böylelikle Türkçe kitap sırasıyla; Kaleli’nin önsözü, Edirne Müdafii Mehmed Şükrü Paşa’ya dair bir kısım, giriş, Paul Christoff’un orijinal günlüğünün çevirisi, ekler, kısa biyografiler, kaynakça ve dizinden oluşmaktadır.

Balkan Savaşları ve bu bağlamda Edirne’nin kuşatılmasının Türk tarihindeki yeri ve önemine binaen Paul Christoff’un günlüğünü Türkçe’ye kazandıran Kaleli, böylelikle bu döneme ait yeni bir birincil kaynağı hem Osmanlı-Türk tarihi uzmanlarına hem de yakın tarih okuyucusuna sunmuştur. Paul Christoff’un günlüğü, Birinci Balkan Savaşı’nda gerçekleşen Edirne kuşatmasına dair hatırat niteliğinde bir eserdir. Balkan Savaşları’na dair yazılan başka hatıratlar da vardır. Bu hatıratların birçoğu savaşta yer almış asker, komutan veya gazetecilere aittir. Bunların bir kısmı askeri hareketleri anlatırken bir kısmı savaşın zorlukları, askerlerin durumu ve savaşın yaşandığı ortamdan bahsetmektedir.²⁶⁸ Christoff’un

²⁶⁷ Arş. Gör., İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi, Tarih Bölümü, zeynepsatoglu@gmail.com

²⁶⁸ Hamiyet Sezer Feyzioğlu, “Hatıraların Işığında Balkan Savaşları”, *DTCF Dergisi* 56.2 (2016), 200-213, 201.

günlüğü, savaşın Edirne kuşatması özelinde Edirne şehri üzerinden insani ve fiziki etkilerini gösteren bir hatıratır. Yabancılar tarafından yazılan ve Türkçe'ye çevrilerek yayınlanan Edirne kuşatmasına dair başka hatıratlar da olmakla birlikte, Christoff'un günlüğünün Türkçe'ye çevrilerek yayınlanması o döneme dair yapılacak çalışmalara önemli bir katkı sağlayacaktır. Balkan Savaşları ve Edirne kuşatmasına dair yayınlanan bütün hatıralar birinci el kaynaklar olarak dönemin mukayeseli bir şekilde incelenmesini mümkün kılacaktır.²⁶⁹

Christoff'un günlüğünü özgün metne sadık kalarak birebir Türkçe'ye çeviren Kaleli, eserin daha iyi anlaşılması amacıyla gerekli gördüğü yerlerde dipnotlarla ek bilgiler sunmuştur. Kaleli aynı zamanda dipnotlarda, Christoff'un yazdıklarını Balkan Savaşları ve Edirne kuşatmasına dair savaş döneminde veya daha sonra yazılan başka eserlerle (hatıratlar ve araştırma eserleri gibi) kıyaslayarak yazarın verdiği bilgileri teyit eden diğer kaynaklara ya da yazarın verdiği bilgilerin aksini iddia eden kaynaklara da atıfta bulunmuştur. Böylece tarihsel bir kaynak olarak sunduğu bu eseri döneme dair yazılmış diğer eserlerle kıyaslayarak araştırmacılara bir döneme dair çalışmalarda farklı kaynaklardan beslenmenin önemini göstermiştir.

Bu esere bir önsözle başlayan Kaleli, önsözün ardından Edirne Müdafii olarak tanınan ve Edirne kuşatmasında şehrin savunmasında önemli bir rol üstlenen Edirne Müstahkem Mevki Komutanı Mehmed Şükrü Paşa'ya dair kısa bir bölüm eklemiştir, daha sonra Balkan Savaşları'm anlatan giriş niteliğinde bir bölüm kaleme almıştır. Giriş niteliğindeki bölüm, 19. Yüzyıl sonu, 20. Yüzyıl başı Osmanlı Devleti'nin siyasi ve askeri tarihi ve ağırlıklı olarak Balkan Savaşları'na dair genel bir bilgilendirme ve dönemin değerlendirmesidir. Bu bölümün, o döneme dair bilgisi olmayan okuyucuyu Edirne Kuşatması Günlüğü'nü okumaya başlamadan önce döneme dair bilgilendirme amacıyla yazıldığı görülmektedir. Döneme dair ayrıntılı bir değerlendirme ve tartışma içermemekle birlikte bu bölüm, Kaleli'nin dönemin hükümeti, padişah ve Jön Türklere dair düşüncelerini de yansıtmaktadır.

Kaleli, Paul Christoff'un günlüğünün birebir çevirisini yaptığı bölümün ardından kuşatmaya dair beyannameler, bildirimler ve gazete haberlerini içeren ek bilgiler bölümü ve Balkan Savaşları'nda önemli konulardaki asker ve subaylara dair kısa biyografiler bölümüyle de okuyucuyu aydınlatmaya çalışmıştır. Ancak tüm bu ek ve aydınlatıcı bilgilere rağmen Kaleli, hatırat niteliğindeki bu kaynağın yazarı, Paul Christoff hakkında

---

²⁶⁹ Kaleli, kitabın kaynakçasında Balkan Savaşları ve Edirne kuşatması sırasında yazılmış hatırat niteliğindeki diğer eserleri de göstermiştir. Feyzioğlu'nun makalesinde de bu hatıralara dair kaynakça bilgisi mevcuttur.

bilgi vermemektedir. Bu eseri eline alan bir okuyucunun muhtemelen merak edeceği en temel sorulardan biri, bu günlüğü tutan Paul Christoff'un kim olduğudur. Günlüğü okuyunca Paul Christoff'un, Edirne'deki bir Fransız Koleji'nde çalışan Katolik bir misyoner²⁷⁰ veya öğretmen olabileceği anlaşılmaktadır (s.45). Kaleli, Christoff'un kim olduğuna dair biyografik bir anlatıya yer verebilir ya da şayet Christoff hakkında herhangi bir bilgiye ulaşamadıysa da bunu okuyucuyla paylaşabilirdi.

Savaşın başladığı andan itibaren günü gününe notlar alan yazar Paul Christoff, anılarında beş buçuk ay süren Edirne kuşatmasını detaylarıyla anlatmış ve günlüğünü Edirne'nin teslim oluşuyla bitirmiştir. Edirne'nin Karaağaç bölgesinde yer alan kolejinin terasının, Karaağaç'm en iyi gözlem yapılabilen yeri olduğunun altını çizen yazar, kolej binalarının doğu ve batı tabyalarını tepeden rahatlıkla görebilecek şehre hakim bir konumda olduğunu ifade etmektedir (s. 51). Türk yetkililerin ricasıyla hastaneye çevrilen kolej binasının elverişli konumundan dolayıdır ki Christoff, şehrin kuşatması boyunca atılan bombaları, top seslerini detaylıca anlatmış ve hastane ortamında yaşananları anılarında yazmıştır.

Günlüğüne bir önsözle başlayan yazar Christoff, bu günlüğü tarafsız, eleştirel ve gerçeklere bağlı kalarak yazmaya çalıştığını ifade etmiştir. Bu günlüğün gelecekte yapılacak araştırmalara katkı sağlamak amacıyla yazıldığı yazarın önsözünden anlaşılmakta ve böylece bu günlüğün kişisel bir günlük tutma arzusu ötesinde tarihsel bir metin bırakmak amacıyla yazıldığı görülmektedir (s. 39).

Yazarın anılarında Edirne kuşatması, Balkan Savaşları ve savaşın tarafı olan Türkler, Yunanlılar ve Bulgarlara dair siyasi, askeri ve toplumsal tarih açısından kayda değer bilgiler yer almaktadır. Bunlar arasında üst rütbeli subaylar ve askerlerin savaştaki rolü, Jön Türkler, iç çekişmeler, Edirne kuşatmasının başkentteki yansıması, kullanılan modern savaş teknolojileri, kuşatma altındaki şehirde sosyal, dini ve ahlaki hayata dair meseleler ve Türk insanının tüketim alışkanlıkları gibi konular vardır. Örneğin Christoff, bir yandan tütün kıtlığının Türkler arasında ekmek kadar hayatı olduğunu vurgularken, bir yandan da Müslümanlar için yasak kabul edilen at etinin kıtlık nedeniyle yenilebileceğine dair camilerde verilen fetvalar gibi savaş döneminin yol açtığı olağanüstü durumların doğurduğu dini meselelere değinmiştir (s. 80, 181, 182).Savaşın askeri boyutuna dair; Bulgarlar tarafından kullanılan askeri savaş uçağının Türkler tarafından ilk defa görüldüğünü yazmıştır (s. 57). Bulgarların kullandıkları savaş uçakları karşısında Türklerin uçağının olmayışını da belirtmiştir (s.212). Ayrıca, Bulgar ordularının Türklere karşı kullandıkları vücutta patlayan

---

²⁷⁰ Christoff, hastaneye çevrilen kolejlerinde yaralılara verecekleri hizmetleriyle Fransa ve Katolikleri sevdirebilme arzusunu ifade etmektedir (s. 57).

mermilerin tahrip edici özelliklerine değinmiş ve Bulgarların savaş suçu işlediğini vurgulayarak savaşın kendisinin de şahit olduğu can yakıcı yönüne dikkat çekmiş ve kullanılan modern silahların ileri düzeydeki tahripkar özelliklerini de göstermiştir (s. 68). Böylece savaşın insana dair ruhsal ve fiziksel olarak yıkıcı olan boyutlarına kayıtsız kalmayan yazar bu minvalde Osmanlı Müslümanlarının maruz kaldıkları zulümlere değinmiş; aynı zamanda savaşın iki cephesinde yerlerinden edilen ve öldürülen sıradan insanların savaşın asıl mağdurları olduğunu da ifade etmiştir.

Christoff'un hatıralarında siyasi, askeri ve toplumsal tarihimize dair meseleler yanında savaşa ve Türk insanına dair kişisel gözlemler de yer almaktadır. Christoff'un Türk insanına dair gözlemlerinde öne çıkan unsur Türklerin "tevazuu", "soğukkanlılığı", "sabrı" (s. 57) ve olayları olurlarına bırakan "ihmalkârlığıdır". Türk Kızılayı sivil yaralı servisinde ortaya çıkan kargaşaya atıfla yazar, "öngörüsüzlük" ve ihmalkârlığı Türklerin "küçük bir kusuru" olarak yorumlamıştır (s. 76). Bu gözlemlerde sıklıkla Doğu Batı kıyaslaması üzerinden giden Christoff, "oryantal" bir Türk portresi çizmekle beraber Türklere karşı tahakküm edici, kendini onlardan üstün gören bir dil kullanmamıştır. Hatta gösterdiği kahramanlık ve cesarete rağmen, Avrupalı/Fransız bir askere kıyasla mütevazı bir duruş sergileyen Türk askerinin tevazuu karşısında şaşkınlıkla karışık bir hayranlık duyduğu görülmektedir (s. 93-94). Ancak, Batılı Katolik bir Hıristiyan olarak, Türklere karşı hayranlığını ifade etmekle beraber İslamiyet'i seçmiş olmalarını bir "talihsizlik" olarak değerlendiren yorumlarda bulunmuştur (s. 71). Öte yandan Türklerin mağlubiyetinin arkasında yattığını düşündüğü tembellik vasfının dini inançlarından kaynaklandığını belirterek satır aralarında Hıristiyanlığın İslamiyet'e olan "üstünlüğüne" işaret etmiştir (s. 137).

Christoff'un Türk askerine ve subaylarına dair gözlemleri bu eserin en dikkat çekici yerlerindedir. Türk askerinin tevazu ve cesaretine övgüler yağdıran Christoff, öbür yandan üst rütbeli Türk subaylarının askerlere karşı zulmüne, rüşvet ve eğlence düşkünlükleriyle Edirne savunmasında etkisiz olduklarına değinmiştir. Öyle ki yazar rüşveti, yüksek makamdaki bazı Türk subay veya memurların hayatında var olmak zorunda olan bir "mikrop" olarak tanımlamıştır (s. 182). Savaşın yol açtığı kolera gibi salgın hastalık, sefalet ve kıtlığa değinen yazar askerlerin yokluk karşısındaki cesaret ve sabırlarından hayranlık ve övgüyle bahsederken, bazı rütbeli subayların bu yokluğu rüşvet ve yolsuzluklarla gidermeye çalıştıklarını vurgulamıştır. Bu yolsuzlukların halkın sefaletine yol açtığı söylenmekle beraber, cephelerde savaşmayıp kahvehanelerde içki içip kart oynayan subayların olduğu ve kendi yedikleri kaliteli ekmek ve diğer yiyeceklerden emir erlerini mahrum bırakan subayların olduğu rivayetlerinden de bahsetmiştir (s.156, s. 158). Ayrıca komitacılık faaliyetinde bulunan Jön

Türk subayların savaş meydanlarında askeri terk ettiğini ve kaderine terk edilen askerlerin de cesaretinin kırılarak meydanları terk ettiklerini anılarında yazmıştır. Öyle ki Christoff, politikaya ve komitacılığa yatkın olduklarını belirttiği Jön Türklerin savaş meydanlarında “koca bir hiç” olduklarını ifade etmiştir (s. 80-81).

Anılarında kuşatma altındaki bir şehirde yaşanan toplumsal sıkıntılara değinen Christoff, aynı zamanda gerek Osmanlı Devleti içindeki gerekse Osmanlı ve diğer devletlerarasındaki siyasi ve askeri çekişmelere de değinmiştir. Bu bağlamda Mehmed Şükrü Paşa’ya anılarında yer veren Christoff, Bulgar generali İvanof’un Şükrü Paşa’ya şehri teslim etmesini söylemesi karşısında Paşa’nın direndiğini yazmış, iki taraf da ağır kayıplar verdiği için ateşkes beklentisi içinde bulunduğunu ifade etmiştir (s. 97-100). Çatalca Savaşı’nda Bulgarların ağır kayıplar vermesinin etkisiyle beklenen ateşkes gelmekle beraber; İstanbul’dan yardım gelmemesi ve Türklerin erzak yardımından mahrum bırakılması yaşanan sefalet ve kıtlığı artırmış, ateşkes kuşatmayı adeta ablukaya dönüştürmüştü (s. 107, 109). Öte yandan Bulgarlara trenlerle erzak gittiğini yazan Christoff, genelkurmayın erzak ve cephane sağlama hakkının karşılıklı olduğunu ve İstanbul’dan yüklenen yardım trenlerinin gelmesine az kaldığını söylediği halde Türk halkının umutla beklediği erzakların neredeyse hiç gelmediğini yazmıştır. Şükrü Paşa’nın bütün bu koşullar altında Edirne’yi dışarıdan hiçbir yardım alamayarak kendi imkânlarıyla müdafaa etmek zorunda kaldığını vurgulayan Christoff, ancak bir başkomutan olarak askerlerin yaşadığı yokluk ve benzeri sorunları göremediğini ifade etmiştir. Şükrü Paşa’nın evine çok fazla çekilerek, işlerin sorumluluğunu daha çok alt rütbelilere bırakmakla suçlandığını da yazmıştır (s. 135).

Bir ay kadar süren ateşkes döneminin bitmesi ile Bulgar, Sırp ve Yunanlılardan oluşan kuşatma ordusunun sayısının iki katma çıktığını ve saldırıların şiddetlendiğini anlatan Christoff, bu süreçte Edirne’nin savunmasının daha da zorlaştığını vurgulamıştır. Yazar bu dönemde Edirne’nin teslim edileceği bahanesiyle yaşanan Babıâli Baskını (23 Ocak 1913) ile Kamil Paşa kabinesinin yerine Mahmud Şevket Paşa kabinesinin kurulmasına da anılarında değinmiştir(s. 132-133).

Açlık, yoksulluk ve çeşitli nedenlerle Osmanlı ordusunun dayanma gücünün kırıldığını belirten Christoff, siperlerden firar eden askerlerin ve saf değiştirerek karşı cepheye geçen Hristiyan askerlerin olduğunu anılarında anlatmıştır (s. 156, 172). Ayrıca kaçmak isteyen askerlere gizlice yardım ederek para kazananlar, (s. 123), rüşvet, karaborsa ve yağmacılık gibi olaylara da değinen yazar; böylece savaş dönemi krizlerinden kazançlar elde etmeye çalışanların olduğunu göstererek savaşın başka boyutlarını da gözler önüne sermiştir.

Polat Satoğlu, Z. (2018). R. P. Paul Christoff, Edirne Kuşatması Günlüğü: Kuşatma Altında Yaşayan Birinin Günlük Notları, Çev. ve Haz.: Yunus Emre Kaleli, Dün Bugün Yarın Yay., İstanbul 2017, 248 Sayfa, ISBN: 978-605-4635-31-3. ABAD, 1(1), 195-200.

Christoff'un anılarında, müttefik orduların ağır saldırıları, savaş ve kuşatmaya dair umursamaz davranan Osmanlı subayları, dayanılmaz boyutlara ulaşan sefalet ve kıtlık ve İstanbul'dan yardım gelmeyişi Edirne'nin kaybedilmesinde önemli etkenler olarak sunulur. Ancak Bulgarlar ve Türklerin de kendi cephelerinde çok iyi mücadele verdiğinin altını çizen yazar Christoff, Türklerin düşman ordusunu bütün tabyalardan geri püskürtmeyi başardığı halde Edirne'nin teslim edilmesine giden süreçte başka etkenlerin olabileceğine dikkat çekmiştir. Christoff'a göre şehirde gizli komitacılık faaliyetlerinde bulunan ve düşmanı Türk ordusuna dair bütün önemli gelişmelerden haberdar eden Bulgar ajanları vardı. Christoff, düşman mevzileri ve şehirdeki bir ev arasında gidip gelen Türk, Yunan ve Ermenilerden oluştuğunu iddia ettiği bir ihanet grubunun varlığından söz etmektedir. Şehirdeki Bulgar ajanlarının varlığına dikkat çeken Christoff, nihai olarak "güç ve hilenin" kahramanca savunulan Edirne'nin direnişine galip geldiğini ifade etmiştir (s. 215-217).

Christoff'un günlüğü, Balkan Savaşlarına dair Edirne kuşatması özelinde bir eser olması dolayısıyla savaşın diğer cephelerdeki ve başkentteki etkilerini çok fazla yansıtmamaktadır. Savaş dönemi genel siyasetine dair hususlar da bu haberlerin Edirne'ye ulaştığı ölçüde verilebilmiştir. Bu nedenle bu eser temel olarak sadece savaşın kuşatma altındaki Edirne şehrine nasıl yansıdığını değerlendirmek için kullanılabilir. Ancak sosyal ve kültürel hayata dair önemli bir kaynak olan hatıratlarda resmi kayıtlara yansımayan birçok detayın saklı olabileceği, resmi kayıtlarda yer almayan bilgilere de bu kaynaklar vasıtasıyla erişilebileceği akılda tutulmalıdır. Bu bağlamda Christoff'un günlüğü, kuşatma altındaki bir Balkan şehrinin toplumsal yapısı, sosyal hayatı ve ahlaki yapısına dair içerdiği bilgiler ve değerlendirmelerle belli öznellikleri akılda tutularak incelenirse de bu döneme ve konuya dair yapılan çalışmalara katkı sağlayacaktır.

SELANİK-MAKEDONYA TARİH ARŞİVİ ŞERİYYE SİCİLİ KATALOĞU

Levent KAYAPINAR*

Öz: Türkiye dışında Osmanlı dönemine ait malzemenin bulunduğu ülkelerden birisi de Yunanistan'dır. Yunanistan'ın Selanik şehrinde bulunan Makedonya Tarih Arşivinde Osmanlı döneminden kalan çok değişik türde arşiv koleksiyonu ve katalogları bulunmaktadır. Bu kataloglardan birisi "Selanik Şeriyeye Sicili Kataloğu" başlığı altında oluşturulmuştur. Bu Arşivin bir dönem müdürlüğünü de yapmış olan Vasilis DİMİTRİADİS tarafından hazırlanan bu Selanik Şeriyeye Sicili Kataloğu 116 sayfadan oluşmaktadır. Katalogda ilki 1694 tarihli ve sonuncusu ise 1912 yılına tarihlendirilen 337 defter yer almaktadır. Bu katalogda yer alan defterlerin neredeyse tamamı Selanik ve civarındaki illerle ilgili tutulmuş Osmanlı Şeriyeye Sicillerine aittir. Bu katalogda bulunan 337 defterin her biri fiziki olarak tanımlanmış, boyut ve sayfa adetleri belirtilmiştir. Bunun haricinde defterlerin sağlamlığı, kapaklarının durumu, sayfalarında varsa nasıl yıpranmalar olduğu, defterlerin kapağında hangi malzemenin kullanıldığı ve varsa ne tür süslemelere sahip olduğu açıklanmıştır. Defterlerdeki sayfaların ebatlarına ve muhtevasına bakılarak defterlerin başka defterlerle birleştirilip birleştirilmediği de incelenmiştir. İçerik olarak ise genelde defterdeki ilk kayıt ile sonuncu kayıt arasındaki tarih dilimi gösterilmiştir. Bunun haricinde defterdeki belgelerin hangi tür olduğu ve neler içerdiğine de değinilmiştir. Buna göre hüccet, ferman, vakıfname gibi içerik bilgilendirmesi de yapılarak çalışma yapacak kişilerin işlerini hızlandırmaya yönelik de katkı sağlanmıştır. Vasilis DİMİTRİADİS tarafından hazırlanan bu Selanik Şeriyeye Sicili Kataloğu'nu ilk yarısını yayımlayarak daha geniş bir kitlenin yararlanmasını amaçlıyoruz.

Anahtar Kelimeler: Osmanlı Devleti, Balkanlar, Selanik, Şeriyeye Sicili, Katalog.

* Prof. Dr., Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi, Tarih Bölümü, lkayapinar@nku.edu.tr.

THE CATALOG OF THE OTTOMAN COURT REGISTERS OF THESSALONIKI

Abstract: Greece is one of the countries that has Ottoman archival documents except Turkey. There are various collections and archival catalogues in the Historical Archives of Macedonia in Thessaloniki of Greece. One of these catalogues was formed under the title “Catalogue of Thessaloniki Court Records”. The Catalogue of Thessaloniki Court Records had been prepared by the former director of the archive (Vasilis DIMITRIADIS) and has 116 pages. It has 337 registers from 1694 to 1912. Almost all registers in the catalogue belong to Ottoman court records of Thessaloniki and nearby cities. All of the registers were physically identified and their dimensions and numbers of pages were stated. In the catalogue, the durability of the registers, condition of covers, wearing of the pages if there are any, which materials were used on the covers and what kind of ornaments were imprinted were explained in details. Moreover, considering the dimensions and the context of the registers, it was determined if different registers were united or not. In the context of registers, the historical interval between date of the first entry and the last entry was showed. In addition, it was also clarified what kind of documents the registers contain. Therefore, providing contextual information, such as huccet, ferman and vakifname, will contribute to the researchers in accelerating their study process. The purpose of the work is to present the first half of the court catalog of the Thessaloniki, prepared by the former director of the archives (Vasilis DIMITRIADIS), for the benefit of researchers.

Key Words: Ottoman State, Balkans, Thessaloniki, Court Registers, Catalogue.

-1-

ΚΩΔΙΚΕΣ ΠΕΡΩΔΙΚΑΣΤΙΚΟΥ ΑΡΧΕΙΟΥ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Π/ΠΕΡ. 1 Κώδικας από χαρτί διαστάσεων 42 x 15 CM. Σελίδες 96 χωρίς εξώφυλλα. Σύνθεση από επάλληλα δίφυλλα κατά τετράδια συρραμμένα χαλαρά στη ράχη. Τό τελευταίο φύλλο του βιβλίου με ελαφρή φθορά.

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ε Ι

Χατζέτιο /Αποστάσεις και συμφωνητικά Ιδιωτικού χαρακτήρα /

Από : ΒΕΛΩΛ 1105 μέχρι : ΣΑΒΑΗ 1106

Μάιος 1694 Μάρτιος 1695

Π/ΠΕΡ. 2 Κώδικας από χαρτί διαστάσεων 41 x 15 CM. Σελίδες 350. Έξωφυλλα από χαρτόνι σε κακή κατάσταση. Η επένδυση της ράχης είναι από δέρμα και διαστέλλεται μόνο κατά το πάνω τμήμα. Σύνθεση από δίφυλλα κατά τετράδια - α συρραμμένα χαλαρά στη ράχη. Γραμμένες ετσι και οι εσωτερικές, πλευρές των εξωφύλλων. Οι σελ. 314-333 έχουν μουτζουρωθεί από επίδραση υγρασίας και σε πολλά σημεία το κείμενο είναι δυσανάγνωστο. Σημειωτέον ο αριθμός των ίδια φθώρα έχουν οι σελ. 211-287 και 286-69. Ανάλογη φθορά με αυτήν του Ξεκαρδίου έχουν οι σελ. 1-120, κατά το πάνω τμήμα των φύλλων και κατά το κάτω από σελ. 1-16.

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ε Ι

Καταχωρήσεις φερμανών, βερροτιών και άλλων διαταγών καθώς και κατανομές φόρων κατά περιουσία

Από : ΜΗΧΑΡΡΕΜ 1106 μέχρι : ΜΗΧΑΡΡΕΜ 11109

Αύγουστος 1694 'Ιούλιος 1697

Στις τελευταίες σελίδες υπάρχουν έγγραφα του 1107 και προγενεωτέρων χρόνων

Π/ΠΕΡ. 3 Κώδ. χαρ. διαστάσεων 42 x 15 CM. Σελίδες 94. Ακέφαλο και κλαβό. Στάχωση από χαρτόνι, επένδυση από δέρμα σε αρκετά καλή κατάσταση στη ράχη του βιβλίου. Σύνθεση από δίφυλλα κατά τετράδια συρραμμένα στη ράχη, έκτός από τα τρία τελευταία δίφυλλα που έχουν αποκοπεί από το σπμα του βιβλίου. Αλλοδαπίες από υγρασία κυρίως στην προς τη ράχη πλευρά των φύλλων στις σελίδες 1-23 και 74-94

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ε Ι

'Ιαολογισμοί Ροκουσφών Θεσσαλονίκης

Από ΜΗΧΑΡΡΕΜ 1108 μέχρι ΜΗΧΑΡΡΕΜ 11110 / 'Ιούλιος 1696 - 'Ιούλιος 1698 /

8/ IEP. 4 Κώδ. χαρ. διαστάσεων 41 X 14 CM. *Ακέφαλο και κολαβά, *Εξώφυλλα και ράχη από δέρμα. Σελίδες 172. Σύνθεση από δίφυλλα κατά τετράδια συρραμμένα στη ράχη. Στις περισσότερες σελίδες του βιβλίου υπάρχει ολόκληρη ή μερικά μέρη, λίγες στις σελ. 45-142 που τα κείμενα έχει γίνει συσπυκνωμένο. Τό φ. σελ. 45-46 είναι τρυπημένο στη μέση

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ε Ι

Καταχωρίσεις Ιδιωτικών συμφωνητικών και Ιεροδικαστικών αποφάσεων /χοτζε-
τια/ από: ΜΗΧΑΡΡΕΜ 1108 μέχρι: ΓΕΛΑΖΥΕΛΑΧΙΡ 1109
*Ιούλιος 1696 Δεκέμβριος 1697

9/ IEP. 5 Κώδ. χαρ. διαστάσεων 41,5 X 14 CM. Σελίδες 160. Στάχωση από χαρτόνι που διατηρείται σε κακή κατάσταση, ιδιαίτερα στο πίσω εξώφυλλο που είναι φαγωμένο στην κάτω εξωτερική γωνία. Σύνθεση από έξι φύλλα κατά τετράδια συρραμμένα στη ράχη, της οποίας το επικάλυμμα από μαύρο δέρμα διασάφεται μόνο στις άκρες των εξωφύλλων. Τα τελευταία 6 φ. έχουν σε ανάλογο σημείο ψώρα με τα πίσω εξώφυλλα.

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ε Ι

Καταγραφή και καταλόγηση περιουσιών θανάτων και διανομή στάς κληρονόμους με βάση το Ιερό δικαιο.

Από: ΜΗΧΑΡΡΕΜ 1108 μέχρι: ΣΕΝΒΑΛ 1113
*Ιούλιος 1696 Μάρτιος, 1702

10/ IEP. 9 a Κώδ. χαρ. διαστάσεων 41,5 X 14 CM/ Σελίδες 76-154. Διασάφεται μόνο το πίσω μέρος της στάχωσης. Σύνθεση από επτά διφύλλα κατά τετράδια συρραμμένα στη ράχη. Το α' τμήμα αποτελείται από 4 τετράδια χωρίς συρραφή μεταξύ τους.

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ε Ι

Καταγραφή και διανομή περιουσιών θανάτων.

Από: ΜΗΧΑΡΡΕΜ 1109
*Ιούλιος 1696

Handwritten notes in Greek, possibly indicating the location of the manuscript or its contents. The text is partially obscured by a vertical line and is difficult to read fully.

-3-

Θ/ΙΕΡ. Γ Κόδ. χαρ. διαστάσεων 41 X14 CM/ Σελ. 152, Κολοβάδ.Στάχωση από χαρτόνι από την οποία διασώζεται το εμπρός έξοφυλλο,αποκομένο μαζί με το πρώτο φύλλο από τη ράχη, που έχει επένδυση δερμάτινη.Σύνθεση από δίφυλλα κατά τετράδια συρραμένα στη ράχη χαλαρά. Αποκομένο από τη ράχη το πρώτο τετράδιο και οι σελ. 135-158.Τό φφ. σελ.115-116 σχισμένο έλαφρά

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ε Ι

Χοτζέτιο

ἀπό: ΖΠ.ΚΑΘΕ 000^κ 1130

μέχρι: ΖΙΛΗΙΣΣΕ 1111

Μάρτιος 1699

Μάρτιος 1700

Ε/ΙΕΡ. Δ Κόδ. χαρ. διαστάσεων 41 X14 CM,Σελίδες 228,Στάχωση από χαρτόνι που το διακοσμητέ λεπτό χαρτί με φυτικά μοτίβα. Η ράχη του βιβλίου έχει σπάσει και η δερμάτινη επένδυση έχει κοπεί κατακόρυφα και λείπει έντελώς από κάτω μέρος.Σύνθεση από επάλληλα δίφυλλα κατά τετράδια .Τό τετράδιο σελ. 1-62,63-76,77-98 δεν συνδέονται με το σώμα του βιβλίου.

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ε Ι

Θιρονία, βεράτια και κατανομές φόρων

ἀπό: ΡΕΒΙΥÜLENNEL 1110

μέχρι: SEVVAL 1112

Σεπτέμβριος 1698

Μάρτιος 1701

Θ/ ΙΕΡ. Ε Κόδ. χαρ. διαστάσεων 41 X14 CM. Σελίδες 104. Στάχωση από δέρμα σε καλή κατάσταση.Σύνθεση από δίφυλλα κατά τετράδια συρραμένα στη ράχη. Οι εσωτερικές πλευρές των έξοφυλλων είναι γραμμένες.

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ε Ι

Θιρονία, βεράτια και κατανομές φόρων κατά περιοχή

ἀπό: ΖΙΛΗΙΣΣΕ 1112

μέχρι: ΡΕΒΙΥÜ LAHIR 1114

Μάρτιος 1701

Αύγουστος 1702

Θ/ΙΕΡ. Ϛ Κόδ. χαρ. διαστάσεων 41 X 14 CM .Σελίδες 190 ,κενές οι 145-153 και 157- 160. Στάχωση από δέρμα , τό α'έξοφυλλο φαγομένο λίγο από κάτω μέρος.Της επένδυσης της ράχης σώζεται μικρό τμήμα στη μέση . Σύνθεση από δίφυλλα κατά τετράδια συρραμένα χαλαρά στη ράχη. Ύγρασία έχει πληρέσει τό πάνω μέρος των φύλλων του βιβλίου πολλά σημεία είναι δυσανάγνωστα. Η σα. 75- 75 σχισμένη σε τρία σημεία.

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ε Ι

Καταγραφή και μεταφίβαση κληρονομιών

Από: SEVVAL 1113

μέχρι: SEVVAL 1115

Μάρτιος 1702

Φεβρουάριος 1704

3/IEP. 10 Κόδ. χάρ. διαστάσεων 42 X 14 CM. Σελίδες 150. Στάχωση από δέρμα σε λίγα μικρότερες διαστάσεις από το βιβλίο έτσι ώστε οι ακάλυπτες όκρες των φύλλων να έχουν πάσει σημαντική φθορά, όχι όμως σε γραμμένα σημεία. Σύνθεση από δίφυλλα κατά τετράδια συρραμμένα στη ράχη. Η συρραφή των τετραδίων αρκετά γερή, μόνο το α' τετράδιο χαλαρά συνδέεται με το σώμα του βιβλίου. Σκιές από ύγραφα στην εξωτερική πλευρά των φύλλων χωρίς όμως να γίνονται τα κείμενα δυσανάγνωστα.

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ε Ι

Αντίγραφο φερμανίων και άλλων διαταγών - Κατανομές φόρων

Από: SEVVAL 1115

μέχρι: MUHARREM 1117

Φεβρουάριος 1704

Απρίλιος 1705

8/IEP. 11 Κόδ. χάρ. διαστάσεων 41 X 14 CM. Σελίδες 186, οι δύο τελευταίες κενές. Στάχωση από χαρτόνι επένδυση ράχης γερή, από δέρμα. Σύνθεση από έραλληλα δίφυλλα κατά τετράδια συρραμμένα στη ράχη. Γενικά το βιβλίο διατηρείται σε καλή κατάσταση.

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ε Ι

Κατανομές φορολογικών υποχρεώσεων

Από: MUHARREM 1115

μέχρι: MUHARREM 1123

Μάιος 1703

Φεβρουάριος 1711

8/IEP. 12 Κόδ. χάρ. διαστάσεων 42 X 15 CM. Στάχωση από δέρμα, κομμάτια άνάγλυφα στο κέντρο των εξωφύλλων. Σύνθεση από έπ'άλληλα δίφυλλα κατά τετράδια συρραμμένα στη ράχη χαλαρά, και σε πολλά σημεία η συρραφή έχει διαλυθεί. Της επένδυσης της ράχης διατηρούνται μόνο μικρά τμήματα. Μεταξύ των σελίδων 117-118 λείπει δυσκοιόβριστος αριθμός φύλλων. Οι σελ. 118-133 φαγμένες και λεκιασμένες από τήν ύγραφα. Κενές οι σελ. 2-3 κ' 179-206. Σύνολο σελ. 206

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ε Ι

Χοτζέτια

Από: RECEP 1110

μέχρι: RAMAZAN 1117

Δεκέμβριος 1704

Δεκέμβριος 1705

-5-

Θ/ΣΕΡ 13. Κόδ. χαρ. διαστάσεων 40 X 14 CM. Στάχωση από δέρμα, από δέρμα επίσης και η επένδυση της ράχης. Σύνδεση από δίφυλλα κατά τετράδια συρραμμένα στη ράχη. Το βιβλίο διατηρείται σε καλή κατάσταση.

Από τη σελίδα 115 κ.ε. η πάνω πλευρά των φύλλων επηρεασμένη από την υγρασία. Οι σελ. 95-99 και 140-154 είναι κενές. Σύνολο σελ. 154.

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ε Ι

Ίσολογισμός βακουφίων

Από ΜΗΗΑΡΡΕΜ 1114

μέχρι: ΣΙΛΗΙΟΣΕ 1116

Μάρτιος 1702

Μάρτιος 1705

Ε/ΣΕΡ/ 14 Κόδ. χαρ. διαστάσεων 40 X 10 CM. Στάχωση από δέρμα σαρωμένο στις άκρες, από το ίδιο δέρμα και η επένδυση της ράχης. Στο πρώτο εξώφυλλο υπάρχει επιγραφή. Σύνδεση από δίφυλλα κατά τετράδια συρραμμένα στη ράχη, σελίδες 154, κενές οι 93, 98-99 και 104-154. Το μισό περίπου βιβλίο από την αρχή έχει επηρεαστεί από την υγρασία.

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ε Ι

Αντίγραφο φερμανίων και άλλων διαταγών κατανομές φόρων

Από: ΜΗΗΑΡΡΕΜ 1117

μέχρι: ΣΕΜΑΖΙΥΕΛΕΥΕΛ 1118

Απρίλιος 1705

Αύγουστος 1706

Θ/ΣΕΡ 15 Κόδ. χαρ. διαστάσεων 41 X 14 CM. Στάχωση από χαρτόνι, δερμάτινη επένδυση στη ράχη, σύνδεση από επάλληλα δίφυλλα συρραμμένα στη ράχη. Η συρραφή χαλαρή μόνο συνδέει τα τετράδια σ. 3-22 και 33-48 με το σώμα του βιβλίου. Σελίδες 232, κενές οι 231-232.

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ε Ι

Αντίγραφο διαταγών, κατανομές φόρων

Από: ΣΕΥΒΑΛ 1117

μέχρι: ΜΗΗΑΡΡΕΜ 1119

Ιανουάριος 1706

Απρίλιος 1707

Θ/ΣΕΡ . 16 Κόδ. χαρ. διαστάσεων 41 X 14 CM. Στάχωση από δέρμα, από το ίδιο δέρμα επένδυση στη ράχη, κάσμημα άνθρακα στη μέση του εξωφύλλου. Η εσωτερική πλευρά του α' εξωφύλλου είναι γραμμένη. Σύνδεση από δίφυλλα κατά τετράδια συρραμμένα στη ράχη. Σελίδες 322, οι 288-322 κενές. Αποκομμένες από τη ράχη οι σελ. 121-135.

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ε Ι

Φιρμάνια, άξιερωτήρια έγγραφα / Βακαράφ- ναμέ /

ἀπό: SAFAER 1119

μέχρι: GEMAZIYELEVVEL 1122

Μάρτιος 1707

Ίσούνας 1710

Β/ΣΕΡ. 17

Κάδ. χαρ. διαστάσεων 44 X 16 CM. Σελίδες 22 .Κοιλιά, χωρίς στό-
χωση .Σύνθεση από επάλληλα δίφυλλα κατά τετράδια συρραμμένα στη ράχη χαλαρά
διατηρούνται μικρά μόνο τμήματα του δερμάτίνου περικαλύμματος της ράχης. Ή
κατάσταση των φύλλων του βιβλίου είναι αρκετά καλή εκτός από τό τελευταίο
φύλλο που έχει μικρές φθορές και σχισίματα.

περιέχει:

κατανομές φόρων

ἀπό: ZILHICCE 1117

μέχρι: GEMAZIYELEVVEL 1121

Μάρτιος 1706

Ίούλιος 1709

Β/ΣΕΡ. 18

Κάδ. χαρ. διαστάσεων 42 X 13 CM. Στάχωση από χαρτόνι, διασάζεται
μόνο τό εμπρός εξώφυλλο αποκομένο από τό σόμα του βιβλίου . Επέκδοση ράχης
ἀπό δέρμα που διατηρείται μόνο τό μισό. Σύνθεση από δίφυλλα κατά τετράδια
συρραμμένα στη ράχη .Σελίδες 310, οι 294-310 κενές. Τά δύο πρώτα φύλλα είναι
σχισμένα σε τρία μέρη χωρίς ύμως να λείπει κείμενο.

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ε Ι

Χοτζέτια

ἀπό: SAFAER 1120

μέχρι: GEMAZIYELEVVEL 1122

Άπριλιος 1708

Ίσούνας 1710

Τό βιβλίο είναι άκέφαλο.

Β/ΣΕΡ. 19

Κάδ. χαρ. διαστάσεων 41 X 14 CM. Σελίδες 180 , 5 γραφές
οί 170-177. Στάχωση από δέρμα ένιατα, φαγωμένη κατά τό πάνω μέρος του εμπρός
έξωφύλλου, με άποτέλεσμα να φαρούν σε ένάλογο σημείο και σε σημαντικός βαθ-
μό τό έσωτερικά φύλλα και σε αρκετές περιπτώσεις να μισοσβυστούν τά κει-
μενα. Τό πρώτο φύλλο έχει φαγωθεί κατά τό πάνω τμήμα. Ή συρραφή των τετραδί-
ων είναι χαλαρή.

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ε Ι

κληρονομικές μεταβιβάσεις, καταγραφές όφραδικών περιουσιών

ἀπό: REBIYÜLAHIR 1120

μέχρι: SEVVAL 1125

Ίσούνας 1708

Ίκτιβρι - 1713

-7-

9/ΣΕΡ. 20 Κόδ. χαρ. 41,5 x 14,5 cm. Σύνθεση από επόλληλα διφύλλα κατά τετράδια συμραμένα στη ράχη, σελίδες 124, ακιές από υγρασία στην προς τη ράχη πλευρά των φύλλων και στην ένα εξωτερική γωνία στις σελ. 101- 122.

Διασώζεται και εξώφυλλο από χαρτί με δέμμα στις άκρες και στην προς τη ράχη πλευρά, μεγαλύτερων διαστάσεων, πιθανότατα ξένο.

Τό βιβλίο είναι σε κακή κατάσταση, μεταξύ των σελίδων 20- 21 ασήπων φύλλα. Πιθανότατα τό τμήμα σελ. 73-124 προέρχεται από άλλα βιβλία και ενδέηκε με αυτά μεταγενέστερα.

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ε Ι

Αντίγραφο φερμονίων και άλλων διαταγών με χρονολογία :

1. Σελίδες 1-20 : από ΣΙΛΗΙΩΣΕ του 1122 μέχρι ΜΗΗΑΡΡΕΗ του 1123.

Ιανουάριος 1711 - Φεβρουάριος 1711

2. Σελ. 21- 70 : από ΣΑΒΑΗ του 1122 μέχρι ΗΕΣΕΡ του 1123

Σεπτεμβριος του 1710- Αύγουστος 1711

3. Σελ. 71. Ε. ΠΕΡΙΕΧΕΙ ΧΟΙΖΕΤΙΑ

/σελ. 71- 124. /

Από ΣΙΛΚΑΔΕ 1122

μέχρι ΣΙΛΚΑΔΕ 1122

Δεκέμβριος 1710

209

9/ΣΕΡ. 21 Κόδ. χαρ. διαστάσεων 42 x 15 cm. Ακέφαλο, χωρίς στόχωση, με πρόχειρο μεταγενέστερο χαρτίνο περίβλημα. Σύνθεση από επόλληλα διφύλλα συμραμένα χαλαρά στη ράχη, όπου σώζεται τμήμα του ξερματίου βεσίματος. Η συμραφή των φύλλων είναι διαλυμένη στο τέλος του βιβλίου. Οι σελίδες 79-100 φαγωμένες κατά την κάτω εξωτερική γωνία, τό τελευταίο φύλλο έχει φασά και στην πάνω άκρη έπισης.

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ε Ι

Αντίγραφο φερμονίων - κατονομές οδών

Από: ΣΙΛΗΙΩΣΕ 1123

μέχρι : ΣΕΝΒΑΛ 1124

Ιανουάριος 1712

Νοέμβριος 1712

-8-

θ/ΣΕΡ. 22 Κόδ. χάρ. διαστάσεων 41 Χ14 ΣΗΣΤάχωση από δέρμα μέδονάγλυσα
κόσμημα από μέσο τῶν ἐξωφύλλων καί ἴδια ἐπένδυση στή ράχη. Τό ἐσωτερικό τοῦ
πρώτου ἐξωφύλλου εἶναι γραμμένο. Σελίδες 220, σύνδεση ἀπό δίφυλλα κατά τετρά-
δια συρραμένα στή ράχη. *Ἐαυραφή τῶν φύλλων χαλαρή καί διαλυμένη στήν ἀρχή
καί στό τέλος τοῦ βιβλίου.

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ε Ι

*Ἀντίγραφα φερμανίων καί ἄλλες ἰδιοπαγές-κατανομές ἐφών

ἀπό: ΖΙΛΗΙΣΣΕ 1125

μέχρι: ΡΕΒΙΥÜΛΕΝΒΕΛ

1127

Δεκέμβριος 1713

Μάρτιος 1715

θ/ΣΕΡ. 23 Κόδ. χάρ. διαστάσεων

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ε Ι

Καταγραφές ἄρσανικῶν περιουσιῶν - κληρονομικές μεταβιβάσεις

ἀπό: 15 ΖΙΛΗΙΣΣΕ 1126

μέχρι: ΖΙΛΗΙΣΣΕ 1131

Δεκέμβριος 1713

Ὀκτώβριος 1719

θ/ΣΕΡ. 24 Κόδ. χάρ. διαστάσεων 39 Χ16 CM. Στῆχωση ἀπό δέρμα μικροτέρων
διαστάσεων, ἐπηρασμένο ἀπό τήν ὑγρασία, ἔτσι εἶναι τό βιβλίο τοῦ ὁποῦ τό
κείμενο δυσανάγνωστο ἢ ἀβυσμμένο.

Σύνδεση ἀπό δίφυλλα κατά τετράδια συρραμένα στή ράχη. Σελίδες 156.

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ε Ι

*Ἰσολογισμοί βακουφίων

ἀπό: ΜΗΗΑΡΕΜ 1126

μέχρι: ΜΗΗΑΡΕΜ 1133

Ἰανουάριος 1714

Νοέμβριος 1720

*Υπόρχουν καί ἔγγραφα τοῦ ΜΗΗΑΡ. 1139 καί ΜΗΗΑΡ. 1146

Αὐγουστος 1726

Ἰούνιος 1733

-3-

Β/ΙΕΡ. 25 Κόδ. χαρ. διαστάσεων 19 X 15 .Στάχωση από έδριμα και Ίδια επένδυση στη ράχη .Η συρραφή της ράχης διαλυμένη .Σελίδες 13b,κενές οι 137-162.Στή σελ. 1-12 σκίες από ύγρασία στην επάνω άκρη τών φύλλων .

Π ε ρ ι ε χ ε ι :

ΧΑΤΖΕΤΙΟ

ἀπό ΔΕΜΑΖΙΥΕΛΕΝΒΕΛ 1127

μέχρι: ΔΕΜΑΖΙΥΕΛΑΗΙΡ 1129

Μάρτιος 1713

Μάιος 1716

Β/ΙΕΡ. 26 Κόδ. χαρ. διαστάσεων 42 X 15 CM.Στάχωση από χαρτόγι,δερμάτινη επένδυση στη ράχη,τά πρώτα εσάφυλλα γραμμένα.Σύνθεση από επάλληλα δίφυλλα κατά τετράδια συρραμένα στη ράχη από τήν άποία έχουν άποκοπεϊ τά τετράδια σελ. 23- 54 ,139-174,179-210. Τά βιβλία εϊναι καλοβά. Σελίδες 216.

Π ε ρ ι ε χ ε ι :

Αντίγραφα φερμανφον - κατανομές φόνων

ἀπό: ΡΕΒΙΥΙΥΕΛΕΝΒΕΛ 1127

μέχρι: ΔΕΜΑΖΙΥΕΛΕΝΒΕΛ 1128

Μάρτιος 1715

Απρίλιος 1715

Β/ΙΕΡ. 27 Κόδ. χαρ. διαστάσεων 43 X 14 CM. Στάχωση από χαρτόνι ,ράχη από έδριμα από διασάζεται μόνο τμηματικά.Σύνθεση από δίφυλλα κατά τετράδια συρραμένα στη ράχη.Σελίδες 10E, τά τρία τελευταία φύλλα κενά.

Π ε ρ ι ε χ ε ι :

Αντίγραφα φερμανφον,κατανομή φόνων

ἀπό: ΔΕΜΑΖΙΥΕΛΑΗΙΡ 1127

μέχρι: ΖΙΛΚΑΔΕ 1128

Ιανουάριος 1715

Οκτώβριος 1716

Β/ΙΕΡ. 28 Κόδ. χαρ. διαστάσεων 20 X 16 CM. Ακέφαλο και καλοβά . Χωρίς έξδφύλλα με πρόχειρο περικάλυμα μεταγενέστερο , μικρότερον διαστάσεων. Σύνθεση από δίφυλλα κατά τετράδια συρραμένα στη ράχη,ή συρραφή μεταγενέστερη.Σελίδες 102 .

Π ε ρ ι ε χ ε ι :

Αντίγραφα φερμανφον και φεραλογικές κατανομές

ἀπό: ΡΑΜΑΖΑΝ 1128

μέχρι: ΔΕΜΑΖΙΥΕΛΕΝΒΕΛ 1129

Αύγουστος 1716

Απρίλιος 1717

- 10 -

Θ/ΙΕΡ. 25 Κόδ. χαρ. διαστάσεων 43 X 15 CM. Στάχωση από χαρτόνι, επένδυση ράχης από δέρμα, σύνδεση από δίφυλλο κατά τετράδια συρραμμένα στη ράχη. Η συρροφή χαλαρά συνδέει τὰ τετράδια σελ. 85-94 καί 239-246 με τὸ σῶμα τοῦ βιβλίου καί τὰ τετράδια 1-16 ἔχει ἀποκοπεί ἐντελῶς. Σελίδες 256 ἀπὸ τῆς ὁ-
παῖτες οἱ 242-256 εἶναι κενές.

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ε Ι :

χοτζέτια

ἀπό: RECEP 1128

μέχρι: ĐAFER 1133

Ἰούλιος 1716

Δεκέμβριος 1720

Ξ/ΙΕΡ. 30 Κόδικας ἀπὸ χαρτί διαστάσεων 43 X 16 CM. Στάχωση ἀπὸ δέρ-
μα με ἀνάγλυφο κάσμημα στὰ κέντρα. Ἡ συρροφή τῆς ράχης ἔχει ἐνισχυθεῖ ἀργό-
τερα, σὲ προσπάθεια συντήρησης : Ὑπάρχουν ραφές πάνω ἀπὸ τὴν επένδυση τῆς
ράχης, χαλαρά συνδέεται τὰ τετρ. 17-32 ἐντὶ τὸ σ' τετρ. εἶναι ἐντελῶς ἀποκαμέ-
νο. Σελίδες 186, στὰ πρῶτα 4 φθ. τὸ χαρτί ἔχει τριωτεῖ στὰ κάτω μέρος. Τὸ σ' φθ.
εἶναι τρυπημένο.

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ε Ι :

Ἀντίγραφο φερμανίων καί ἄλλων διαταγῶν - κατανομές φόρων

ἀπό: RAMAZAN 1130

μέχρι: ĐAFER 1132

Ἰούλιος 1718

Δεκέμβριος 1720

Θ/ΙΕΡ. 31 Κόδ. χαρ. διαστάσεων 44 X 16 CM. Στάχωση ἀπὸ δέρμα, ἐνίστα, με
ἀκείδες σὲ πολλὰ σημεῖα καί μαυρισμένη ἀπὸ ὑγρασία στὸ πάνω μέρος.
Ὅλο τὸ βιβλίον εἶναι ἐπηρασμένο ἀπὸ τὴν ὑγρασία στὸ πάνω μέρος τῶν φύλλων
με φθορὴς στὸ κεί, μεν. Μέχρι τὴ σελίδα 10 ἡ πάνω ἐξωτερικὴ γωνία τῶν φύλλων
εἶναι φαγωμένη. σύνδεση ἀπὸ δίφυλλα κατά τετράδια συρραμμένα στὴ ράχη, ἡ συρ-
ροφή χαλαρή. Σελίδες 86 ἀπὸ τῆς ὁπαῖτες οἱ 72-86 εἶναι κενές.

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ε Ι :

Ἀντίγραφα φερμανίων - κατανομές φόρων

ἀπό: REBIYULENVEL 1133

μέχρι: REBIYULENVEL 1134

Δεκέμβριος 1720

Δεκέμβριος 1721

- 11 -

9/ΣΕΡ. 32 Κόδ. χαρ. διαστάσεων 31. Στάχωση από δέρμα, σύνθεση από δίφυλλα κατά τετράδια συρραμμένα στη ράχη. Σελίδες 176 ,οι 165-176 κενές. Τό βιβλίο διατηρείται σε καλή κατάσταση.

Π ε ρ ι έ χ ε ι :

΄Αντίγραφο οιρμανίων-καταναμές φόρων

ἀπό: REBİYÜLAHİR 1134

μέχρι: CEMAZİYELEVVEL 1136

΄Ιανουάριος 1722

΄Ιανουάριος 1724

9/ΣΕΡ. 33 Κόδ. χαρ. διαστάσεων 42 X 15CM. Στάχωση από δέρμα ενιαία, με φθαρμένο τό πάνω τμήμα της επένδυσης της ράχης, μικρότερη σε μέγεθος από τό βιβλίο και καμένη ακανόνιστα. ΄Υγρασία έχει επηρεάσει τό πάνω μέρος των σελίδων βλου του βιβλίου και έχει επιφέρει φθορές στο κείμενο. Γενικά τό βιβλίο διατηρείται σε κακή κατάσταση. Σελίδες 152 , κενές οι 118-151.

Π ε ρ ι έ χ ε ι :

Χυτζέτια / ΄Ιεροό. Αιουάσεις /

ἀπό: REBİYÜLAHİR 1134

μέχρι: CEMAZİYELEVVEL 1136

΄Ιανουάριος 1722

΄Ιανουάριος 1724

9/ΣΕΡ. 34 Κόδ. χαρ. διαστάσεων 43 X 15 CM. Στάχωση από χαρτόνι που τό επικαλύπτει διακοσμητικό χαρτί EBRLI. ΄Επένδυση από δέρμα στη ράχη και στις άκμές των εξωφύλλων. Σύνθεση από δίφυλλα κατά τετράδια συρραμμένα στη ράχη χαλαρά. Πολλά δίφυλλα και τετράδια έχουν αποκοπεί από τη συρραφή. ΄Υγρασία έχει ηρασβάλλει , χωρίς όμως νά φέρει κείμενα, τό επάνω μέρος των φύλλων του βιβλίου. Σελίδες 104.

Π ε ρ ι έ χ ε ι :

Καταγραφές άρφανικών περιουσιών- κληρονομικές μεταβιβάσεις

ἀπό: REBİYÜLEVVEL 1134

μέχρι: CEMAZİYELEVVEL 1137

Δεκέμβριος 1721

Δεκέμβριος 1725

- Από τη σελ. 90 κ.έ. καταγραφές SABAN - RAMAZAN του 1132

΄Ιούνιος-΄Ιούλιος του 1721

- 12 -

Θ/IEP. 35 Κόδ. χαρ. διαστάσεων 43 X 19 CM. Στάχται από δέρμα ένιοφο, έλα-
φοδ μικροτέρων διαστάσεων από τό έσωτερικό του βιβλίου, μαυρισμένη από τήν
ύγρασία. Από τήν ύγρασία έπίσης έχουν προσβληθεί και τά φύλλα από πάνω τους
μέρος, με φερόν από κείμνα σε πολλές περιπτώσεις. Σύνθεση από έπάληλα δίφυλλο
κατό τετράδια συρραμένα στη ράχη. Σελίδες 132, 01 124-132 άγροες.

Π ε ρ ι έ χ ε ι : 'Αντίγραφο φερμανών- κατανοίες φέρων

άπό: REBIYÜLANIR 1136

μέχρι: REGER 1137

Δεκέμβριος 1713

Μάρτιος 1725

Θ/IEP. 36 Κόδ. χαρ. διαστάσεων 45 X 14 CM. Στάχωση από χαρτόνι, έπένδυση
ράχης από δέρμα φερόμενο στην κάτω άκρη. Σύνθεση από δίφυλλα κατό τετράδια
συρραμένα στη ράχη. Έχουν άσκαπει από τό άνω του βιβλίου τά τετράδια σελ.
3-10 και 141-144. Στη πάνω έξωτερική γωνία τά φύλλα στην άρχή κυρίως του βιβλίου
είναι λεκιασμένα από τήν ύγρασία. Τό φ. 55-56 είναι τρυπημένο. Σύνολο σε-
λίδων 150, από σελ. 143 κ. έ. άγροες.

Π ε ρ ι έ χ ε ι :

Χοτζέτιο / 'Ιερ. άποστάσεις γιά ίδιωτικές ύποθέσεις /

άπό: SABAN 1137

μέχρι: ZILKADE 1138

'Απρίλιος 1725

'Ιούλιος 1726

Θ/IEP. 37 Κόδ. χαρ. διαστάσεων 44,5 X 15,5 CM. Τό βιβλίο σόζεται σε πα-
λά κακή κατάσταση. Στάχωση από χαρτόνι φαγώμενο κατό τό μεγαλύτερο της τμή-
μα από πάνω έξώφυλλο, κατό μικρό μέρος στην πάνω πλευρά του πίσω. 'Η κακή
κατάσταση των φύλλων του βιβλίου, από είναι φεραμένα κατό πολυάκνει τήν
άρτιμηση άδύνατη

Π ε ρ ι έ χ ε ι :

'Αντίγραφο φερμανών και άλλων διαταγών / του Μηελθέρμητη /

άπό: SABAN 1137

μέχρι: ZILKADE 1138

'Απρίλιος 1725

'Ιούλιος 1726

-13-

Θ/ΙΕΡ. 38 Κδδ. χάρ. διαστάσεων 44 X 16 CM. Στάχωση από χαρτόνι φραγμένο από πάνω μέρος. Σε ανάλογο σημείο είναι τριμμένες και οι σελίδες 1-30. Έπένδυση από δέρμα στη ράχη. Σύνθεση από δίφυλλα κατά τετράδια συρραμμένα στη ράχη, σελίδες 182, από τις οποίες οι 169-169 και 172-182 είναι κενές. Σ' όλη την έκταση του βιβλίου τα φύλλα είναι μωτρωμένα από την υγρασία και σε πολλά σημεία τα κείμενα γίνονται δυσανάγνωστα.

Π ε ρ ι έ χ ε ι :

Καταγραφές άρραφικών περιουσιών-κληρονομικές μεταβιβάσεις.

Από: SAZAN 1137

μέχρι: ZILKADE 1143

Ἀπρίλιος 1725

Ἰούλιος 1726

Θ/ΙΕΡ. 39 Κδδ. χάρ. διαστάσεων 45 X 16 CM. Στάχωση από χαρτόνι, έπένδυση ράχης από δέρμα. Σύνθεση από δίφυλλα κατά τετράδια συρραμμένα στη ράχη. Σελίδες 172. Οι έξωτερικές γωνίες των φύλλων έχουν οικίες από υγρασία.

Π ε ρ ι έ χ ε ι :

Καταγραφές άρραφικών περιουσιών- κληρονομικές μεταβιβάσεις

Από: SAZAN 1137

μέχρι: REBIYÜLEVVEL 1143

Ἀπρίλιος 1725

Σεπτέμβριος 1730

Θ/ΙΕΡ. 40 Κδδ. χάρ. διαστάσεων 44 X 16 CM. Ἀκέφαλο και κολαβά, σε πολύ κακή κατάσταση. Στάχωση από δέρμα. Τα σάλλα έχουν μεγάλες φουρές: έχουν φαγοζεί και έχουν τρυπηθεί και είναι συγκολλημένα τελείως πρόχειρα. Σελίδες 24.

Π ε ρ ι έ χ ε ι :

Χοτζέτια- Έναν βακούο-ναμέ -άδραση για κάποια έκτέλεση

Από: CEMAZIYELAHIR 1140

μέχρι: REDEF 1140

Ἰανουάριος 1728

Θεβρουάριος 1728

Θ/ΙΕΡ. 41 Κδδ. χάρ. διαστάσεων 45 X 16 CM. Στάχωση δερμάτινη ένιαφα, ύφανμένη κατά τό κάτω μέρος του έμπρός έξωώλου και κατά τό πάνω μέρος του πίσω. Σύνθεση από έπάληλα δίφυλλα κατά τετράδια συρραμμένα στη ράχη. Σελίδες 118, από τις οποίες 99-118 κενές. Οι σελίδες 66 κ.έ. με μικρή φθορά από πάνω τμήμα χωρίς όμας νό έχει πειραχτεί τό κείμενο.

Π ε ρ ι έ χ ε ι :

Ἀντίγραφα φερμανών -κατοναμές φάρων

Από: REBIYÜLEVVEL 1140

μέχρι: REBIYÜLAHIR 1141

Ἰοκτώβριος 1727

Νοέμβριος 1728

- 14 -

Θ/ΣΕΡ. 42 Κώδ. χάρ. διαστάσεων 41 X 15 CM. Στάχωση από χαρτόνι με δερμάτινη ένδυσση στη ράχη. Σύνθεση από επάλληλα έφωλλα κατά τετράδια ,ή συρραφή της ράχης διαλυμένη. Υπάρχουν σκιές από ύγραφα στις όκρες των φύλλων του βιβλίου,παύ σε ελάχιστες περιπτώσεις Έχουν επηρεάσει τά κείμενα. Σελίδες 76,α1 68-76 άγραρες.

Π ε ρ ι έ χ ε ι :

Χοτζότσια

άπό: ΟΕΜΑΖΙΥΕΛΕΝΒΕΛ 1143

μέχρι: RECEP 1143

Νοέμβριος 1730

Ίανουάριος 1731

Θ/ΣΕΡ. 43 Κώδ. χάρ. διαστάσεων 41 X 15 CM. Στάχωση από χαρτόνι καλυμμένο με διακοσμητικό χαρτί,δερμάτινη επένδυση στη ράχη.Σύνθεση από έφωλλα κατά τετράδια ,κατεστραμμένη ή συρραφή της ράχης.Σελίδες 116,άγραρες από 105 κ.έ.

Π ε ρ ι έ χ ε ι :

Ί Αντίγραφο φιλανίον - κατονομές φόδων

άπό: ΟΕΜΑΖΙΥΕΛΕΝΒΕΛ 1142

μέχρι: RECEP 1143

Νοέμβριος- δεκέμβριος 1729

Ίανουάριος 1731

Θ/ΣΕΡ. 44 Κώδ. χαρ. διαστάσεων 45 X 16 CM.Στάχωση από χαρτόνι ,δερμάτινη επένδυση στη ράχη ,παύ έχει καταστραφεί κατά τά πάνω μέρος της.Σύνθεση από έφωλλα κατά τετράδια συρραμμένα στη ράχη. ΊΗ συρραφή της ράχης εΊναι χαλαρωμένη και πολλά τετράδια έχουν άσικοπεΊ από τά αδμα του βιβλίου.Τά πρώτα 22 φ. εΊναι τρυπημένα στο πάνω μέρος.Σελίδες γραμμένες 156, σύνολο 206.

Π ε ρ ι έ χ ε ι :

Ί Αντίγραφο φιλανίον - κατονομές φόδων

άπό : ΘΕΝΒΑΛ 1143

μέχρι : ΘΕΝΒΑΛ 1144

Ί Απρίλιος 1731

Ί Απρίλιος 1732

Θ/ΣΕΡ. 45 Κώδ. χάρ. διαστάσεων 42 X 15 CM.Στάχωση από χαρτόνι ,επένδυση ράχης από δέρμα ,παύ διασάζεται μόνο κατά τά κάτω της τμήμα.Στά πίσω έξώφωλλο επάρχει επιγραφή .Σύνθεση από έφωλλα κατά τετράδια συρραμμένα στη ράχη.ΊΗ ύγραφα έχει άμωράσει,και υέ άρκετές περιπτώσεις αδάσει, τά κείμενα στην επάνω πλευρά των φύλλων.Σελίδες 96, κενές από 90 κ.έ.

Π ε ρ ι έ χ ε ι : Καταγραφές κληρονομιών

- 15 -

ἀπό : SABAN 1143

μέχρι: SEVVAL 1145

Φεβρουάριος 1731

Μάρτιος-Ἀπρίλιος 1733

Β/ΙΕΡ. 46

Κόδ. χάρ. διαστάσεων 42 X 15 CM. Στάχωση ἀπὸ χαρτόνι καλυμένο με διακοσμητικὸ χαρτί. Ἐπένδυση ράχης ἀπὸ δέσμα .Σύνθεση ἀπὸ ἐπάληλα διφυλλα κατὰ τετράδια συρραμένα στὴ ράχη.Τὰ πρῶτα τετράδια ἔχει ἀποκοπεῖ ἀπὸ τὸ σῶμα τοῦ βιβλίου καὶ τὰ φ. σελ. 41-42 ἔχει τρυπηθεῖ χωρὶς ὅμως νὰ πειραχτεῖ κειμενο.Λεκτές ἀπὸ ἔγγραφα σὲ κάτω μέρος τῶν 5 πρῶτων φύλλων.Σελίδες 130, ὄγρωφες σὶ ε.

Π ε ρ ι ἔ χ ε ι :

Ἀντίγραφα φερμανίων, μπερατίων, φορολογικὲς κατανομές.

ἀπό : SEVVAL 1144

μέχρι:SEVVAL 1145

Μάρτιος-Ἀπρίλιος 1732

Μάρτιος 1733

Β/ΙΕΡ. 47

Κόδ. χάρ. διαστάσεων 44 X16 CM. Στάχωση ἀπὸ χαρτόνι με κόσμημα ἐπικολλημένο σὲ κέντρο,σὲ ἀπομίμηση τῆς ἀνάγλυφης διακόσμησης τῶν δερρατῶδετων κωδίκων. Ἐπένδυση ράχης ἀπὸ δέσμα. Ἐπιγραφή σὲ πρῶτο ἐξόφυλλο.Σύνθεση ἀπὸ ἐπάληλα διφυλλα κατὰ τετράδια συρραμένα στὴ ράχη.Σκιές ἀπὸ ἔγγραφα ὑπάρχουν σὲ κάτω μέρος τῶν φύλλων,τοὺ καταλαμβάνουν μεγάλη ἔκταση πρὸς τὸ τέλος τοῦ βιβλίου.Τὰ κειμενα εἶναι μισοσβυσμένα στὶς σελ. 61-64. Σελίδες 56.

Π ε ρ ι ἔ χ ε ι :

Καταγραφὲς κληρονομιῶν

ἀπό: SABAN 1143

μέχρι:ZILHICCE 1144

Φεβρουάριος 1731

Μάρτιος-Ἰούνιος 1732

Β/ΙΕΡ. 48

Κόδ. χάρ. διαστάσεων 45 X 15 CM. Στάχωση ἀπὸ χαρτόνι καλυμένο με διακοσμητικὸ χαρτί. Ἐπιγραφή σὲ πρῶτο ἐξόφυλλο. Ἐπένδυση ράχης ἀπὸ δέσμα. Σύνθεση ἀπὸ διφυλλα κατὰ τετράδια συρραμένα στὴ ράχη. Ἀπὸ σελ. 56 κ.ε. σὲ κάτω μέρος τῶν σελίδων τὰ κειμενα εἶναι μουτζουρωμένα καὶ σὲ πολλὰ σημεία δυοσπασμένα. Σελίδες γραμμὲνες 88 ,τὰ τελευταῖα 8 φ. εἶναι κενά.

Π ε ρ ι ἔ χ ε ι :

Ἀντίγραφα φερμανίων καὶ μπερατίων- κατανομές φάρων

ἀπό:ZILKADE 1145

μέχρι : ZILKADE 1146

Ἀπρίλιος 1733

Ἀπρίλιος 1734

- 16 -

θ/ΣΕΡ. 49 Κάδ. χάρ. διαστάσεων 44 x 16 CM. Στάχωση από χαρτόνι που καλύπτεται με χαρτί διακοσμητικό. Στο πρώτο εξώφυλλο υπάρχει επιγραφή. 'Επένδυση ράχης από δέρμα. Σύνθεση από επάλληλα δίφυλλα κατά τετράδια συρραμμένα στη ράχη. Τέ εσωτερικά του πρώτου εξωφύλλου είναι γραμμένο. Σελίδες γραμμένες 40, από σ. 41-92 έγγραφες. 'Η ύγρασία έχει προσβάλλει το πάνω μέρος των φύλλων, έχοντας μουτζουρώσει και υβώσει τα κείμενα. Τα πρώτα 8 φύλλα έχουν σε ανάλογα σημεία φερόν με τα εξώφυλλα, που έχει φαγωθεί στο κάτω μέρος.

Π ε ρ ι έ χ ε ι :

Κοτζέτια

Από: SEBIVULAHIR 1146

μέχρι: ZILHICCE 1146

Νοέμβριος 1733

Μάϊας 1734

Στίς σελ. 88-91 Αντίστροφή:

'Ισαλογισμοί βακουφίων

Από: ZILHICCE 1153

μέχρι: MUHARREM 1154

Φεβρουάριος 1741

Μάρτιος- 'Απρίλιος 1741

θ/ΣΕΡ. 50

Κάδ. χάρ. διαστάσεων 45x16 C M. Στάχωση από χαρτόνι που καλύπτεται από διακοσμητικό χαρτί και δερμάτινη επένδυση στη ράχη. 'Επιγραφή στο πρώτο εξώφυλλο. Σύνθεση από επάλληλα δίφυλλα συρραμμένα στη ράχη κατά τετράδια. Σελίδες 74, γραμμένες 2-54. 'Η ύγρασία έχει προσβάλλει σε μεγάλο βαθμό τις σελίδες 36-54. Στίς σελ. 40 και 41 τα κείμενα έχουν σβηστεί. Σ' Έλη του τήν έκταση το βιβλίο έχει ακιές από ύγρασία στο πάνω-πίσω μέρος των φύλλων.

Στο βιβλίο υπάρχει και ένα φ. μικρότερου μεγέθους που περιέχει τήν αρχή ενός βακούφ-να.έ.

Π ε ρ ι έ χ ε ι :

καταγραφές κληρονομιών

Από : ZILKADE 1145

μέχρι: 2 DEMAZIYELAHIR 1149

'Απρίλιος 1733

6 'Οκταβρίου 1736

θ/ΣΕΡ. 51

Κάδικος από χαρτί με στάχωση από χαρτόνι καλυμμένο με διακοσμητικό χαρτί με φυτικά μοτίβα. Τα κάτω μέρος του πίσω εξωφύλλου έχει φαγωθεί. 'Επιγραφή με μολύβι μελάνι στο πρώτο εξώφυλλο. 'Επένδυση από δέρμα στη ράχη, σπασμένη και διασάζεται μόνο κατά το ήμισυ. Σύνθεση από δίφυλλα κατά τετράδια συρραμμένα στη ράχη. Το βιβλίο αποτελείται πιθανότατα από τμήματα δύο παλαιότερων γιγαντιών τό σ' τμήμα έχει διαστάσεις 44 X 15 CM και το β'-σελ. 149-248 -45 X 16,5 CM.

-17-

Π ε ρ ι έ χ ε ι :

Ἀντίγραφα διασταθῶν -φιδανῶν κ.τ.λ- καταμετρες φῶρον

ἀπό: 14 MUHARREM 1147

μέχρι: 18 MUHARREM 1149

16 Ἰουνίου 1734

29 Μαΐου 1736

0/ΣΕΡ. 52

Κῶδ. χάρ. διαστάσεων 44 X 16 CM. Στάχωση ἀπὸ χαρτόνι, διασῶζεται μόνο τὰ κάτω τμήματα τοῦ πρώτου ἐξωφύλλου, καὶ ὑπόλειμμα τῆς δευτερίτης ἐπέκδοσης τῆς ράχης. Σύνθεση ἀπὸ ἐπιπέδιλα δίφυλλα κατὰ τετράδια συρραμμένα στὴ ράχη. Τῶν 13 πρώτων φύλλων 5 ἐν διασῶζεται τὸ πᾶν μέρος. Στὸ ἴδιον σημεῖον τὰ φύλλα τοῦ βιβλίου ἔχουν φαγοῦστίς ἕκρες καὶ εἶναι κιτρινωμένα καὶ μουτζουραμένα. Τὰ κείμενα εἶναι δυσανάγνωστα ἢ ἔχουν σβουστοῖ. Σελίδες 134.

Π ε ρ ι έ χ ε ι :

Καταγραφές κληρονομιῶν

ἀπό: 2 REBIYÜLEVVEL 1146

μέχρι: 20 REBIYÜLAHIR 1150

23 Ἰουλίου 1735

17 Αὐγούστου 1737

3/ΣΕΡ. 52a

Κῶδ. χάρ. διαστάσεων 45 X 16 CM. Στάχωση ἀπὸ χαρτόνι καλυμμένα μελεπτό διακοσμητικὰ χαρτί. Ἐπέκδοση ράχης ἀπὸ ὀδερμα. Τρωπιμένο τὸ κάτω μέρος τοῦ πρώτου ἐξωφύλλου. Σύνθεση ἀπὸ δίφυλλα κατὰ τετράδια συρραμμένα στὴ ράχη, ἡ συρραφή χαλαρωμένη. Σελίδες 82, γραμμένες οἱ 62. Ἀμυρωμένα ἕκρη ἐγγραφὰ τὰ ἐσωτερικά φύλλα στὸ πᾶν μέρος.

Π ε ρ ι έ χ ε ι :

χοτζέτια

ἀπό: 7 SAFER 1146

μέχρι: 20 RAMAZAN 1150

29 Μαΐου 1735

11 Ἰανουαρίου 1738

0/ΣΕΡ. 55

Κῶδ. χάρ. διαστάσεων 46 X 16 CM. Στάχωση ἀπὸ χαρτόνι, με φαγομένης τῆς κάτω ἕκρες τῶν ἐξωφύλλων. Ἀνάλογη φιορά ἔχουν καὶ τὰ ἐσωτερικά φύλλα τοῦ βιβλίου. Στὸ πρῶτον ἐξωφύλλο ἐπιγραφὴ: SİCİL AL KASSAM AL ASKERI 1143-1149 Σύνθεση ἀπὸ δίφυλλα κατὰ τετράδια συρραμμένα στὴ ράχη. Στὸ ἐπάνω μέρος τῶν φύλλων τοῦ βιβλίου τὰ κείμενα εἶναι μισοσβουμένα ἀπὸ τὴν ἐγγραφὰ. Σελίδες 164, γραμμένες οἱ 152.

Π ε ρ ι έ χ ε ι :

Καταγραφές κληρονομιῶν

ἀπό: 5 SAFER 1146

μέχρι: 5 MUHARREM 1150

27 Ἰουνίου 1735

5 Μαΐου 1737

-15-

θ/IEP. 54 Κώδ. χαρ. διαστάσεων 43 X 15 CM. Στάχωση από χαρτόνι με επιγραφή στο πρώτο εξώφυλλο -SICIL- I BELEDI- τό όποιο είναι φαγωμένο στο πρόσ τή ράχη κάτω μέρος. Ίδια ομοιά έχει και τό πρώτο φύλλο. Σύνθεση από δύο φύλλα κατά τετράδια συρραμένα στη ράχη, σελίδες 88. Ύγραφο έχει μισογύσει τό κεφμενα κα- τά τή μεγαλύτερη έκταση τών φύλλων του βιβλίου. Από σελ. 43 κ.έ. ή ομοιά περι- ορίζεται στο πάνω μέρος τών σελίδων.

Π ε ρ ι έ χ ε ι :

Καταγραφές κληρονομιών

όπό : 1C CEMZIVELVEL 1190

μέχρι: 13 MUHARRE' 1152

3 Σεπτεμβρίου 1737

22 Άπριλίου 1738

θ/IEP. 55 Κώδ. χαρ. διαστάσεων 39 X 16 CM. Σελίδες: 178. Στάχωση από χαρτόνι με φαγωμένα τό πρώτα εξώφυλλο στην εξωτερική κάτω γωνία. Δερμάτινη επένδυση στη ράχη. Στο εξώφυλλο επιγραφή: SICIL ENAMIA- I BELEF- I ALISAN 1151. Σύνθεση από δύο φύλλα κατά τετράδια συρραμένα στη ράχη, τό εσωτερικό του βιβλίου σε καλή κατάσταση.

Π ε ρ ι έ χ ε ι :

Ύντιγραφα φερμανών- φορολογικές κατανομές

όπό: 3 CEMAZIYELAHIR 1150

μέχρι: άρχές REZVÜLEVEL 1152

28 Νοεμβρίου 1737

2-18 Ίουνίου 1738

θ/IEP. 56 Κώδ. χαρ. διαστάσεων 42 X 16 CM. Στάχωση από χαρτόνι με φαγωμένη τήν κάτω εξωτερική γωνία του πρώτου εξωφύλλου. Ύπένδυση ράχης από δέρμα. Σύνθεση από δύο φύλλα κατά τετράδια συρραμένα στη ράχη, σελίδες 114. Στο πάνω μέρος τών 5 πρώτων φ. υπάρχουν λεκέδες από ύγραφα. Τό άπολοιπο βιβλίο έχει οικίες από ύ- γραφα στην πρόσ τήν ράχη πλευρά τών φύλλων.

Π ε ρ ι έ χ ε ι :

Ύντιγραφα φερμανών και άλλων διαταγών- κατανομές φόρων

όπό : άρχές RECEP 1151

μέχρι: 5 CEMAZIYELVEL 1154

15-25 Οκτωβρίου 1738

19 Ίουλίου 1741

θ/IEP. 57 Κώδ. χαρ. διαστάσεων 43 X 15 CM. Στάχωση από χαρτόνι, φαγωμένα τό πρώτο εξώφυλλο από τήν κάτω εξωτερική γωνία μέχρι τήν μέση σχεδόν του εξωφύλλου. Ύπένδυση ράχης από δέρμα. Σύνθεση από δύο φύλλα κατά τετράδια συρραμένα στη ράχη. Σελίδες 138, γραμμένες οι 103.

- 16 -

θ/IEP. 45 Κόδ. χαρ. διαστάσεων 44 X 16 CM. Στάχωση από χαρτόνι που καλύπτεται με χαρτί διακοσμητικό. Στο πρώτο εξώφυλλο υπάρχει επιγραφή. Έπένδυση ράχης από δέρμα. Σύνθεση από επάλληλα δίφυλλα κατά τετράδια συρραμμένα στη ράχη. Τέ εσαυτικώς του πρώτου εξωφύλλου είναι γραμμένο. Σελίδες γραμμένες 40, από σ. 41-92 Ξυρφαές. Η ύγρασία έχει προσβάλλει το πάνω μέρος των φύλλων, έχοντας μουτζουράσει και σβήσει τα κείμενα. Τα πρώτα 8 φύλλα έχουν σε ανάλογα σημεία φερρά με τα εξώφυλλα, που έχει φαγωθεί στο κάτω μέρος.

Π ε ρ ι έ χ ε ι :

Χατζέτια

Από: ΡΕΒΙΥΛΑΗΙΡ 1146

μέχρι: ΖΙΛΗΙΣΣΕ 1146

Νοέμβριος 1733

Μάϊος 1734

Στίς σελ. 88-91 Αντίστροφα:

Ίσαλαγισμαί βακουφέν

Από: ΖΙΛΗΙΣΣΕ 1153

μέχρι: ΜΗΝΑΡΕΝ 1154

Φεβρουάριος 1741

Μάρτιος-Ίπριλιος 1741

θ/IEP. 50

Κόδ. χαρ. διαστάσεων 45X16 CM. Στάχωση από χαρτόνι που καλύπτεται από διακοσμητικό χαρτί και οερμάτινη έπένδυση στη ράχη. Έπιγραφή στο πρώτο εξώφυλλο. Σύνθεση από επάλληλα δίφυλλα συρραμμένα στη ράχη κατά τετράδια. Σελίδες 74, γραμμένες 2-54. Η ύγρασία έχει προσβάλλει σε μεγάλο βαθμό τις σελίδες 36-54. Στίς σελ. 40 και 41 τα κείμενα έχουν σβηστεί. Σ' άλλη του τήν έκταση τα βιβλία έχει ακιέει από ύγρασία στο πάνω-πάνω μέρος των φύλλων.

Στο βιβλίο υπάρχει και ένα φ. μικροτέρου μεγέθους που περιέχει τήν αρχή ενός βακούφ-να, ιδ.

Π ε ρ ι έ χ ε ι :

καταγραφές κληρονομιών

Από : ΖΙΛΚΑΔΕ 1145

μέχρι: 2 ΔΕΜΑΖΙΥΕΛΑΗΙΡ 1149

Ίπριλιος 1733

6 Ίκτωβριου 1736

θ/IEP. 51

Κόδικας από χαρτί με στάχωση από χαρτόνι καλυμμένο με διακοσμητικό χαρτί με ευτικά μοτίβα. Τα κάτω μέρος του πίσω εξωφύλλου έχει σαρωθεί. Έπιγραφή με μαύρο μελάνι στο πρώτο εξώφυλλο. Έπένδυση από δέρμα στη ράχη, σπασμένη και διασάξεται μόνο κατά τα ήμισυ. Σύνθεση από δίφυλλα κατά τετράδια συρραμμένα στη ράχη. Τα βιβλία αποτελούνται πιθανότατα από τμήματα δύο παλαιότερων γιατί τα σ' τμήμα έχει διαστάσεις 44 X 16 CM και τα β'-σελ. 149-248 -45 X 16,5 CM.

-17-

Π ε ρ ι έ χ ε ι :

Ἀντίγραφα διαταγῶν -φικανῶν κ.τ.λ- κατανυμῆς φόρων

ἀπό: 14 MUHARREM 1147

μέχρι: 10 MUHARREM 1149

16 Ἰουνίου 1734

29 Μαΐου 1736

0/IEP. 52

Κώδ. χάρ. διαστάσεων 44 X 16 CM. Στάχωση ἀπὸ χαρτόνι, διασώζεται μόνον τὸ κάτω τμήμα τοῦ πρώτου ἐξαφύλλου, καὶ ὑπόλειμμα τῆς δευτέρας ἐπένδυσης τῆς ράχης. Σύνθεση ἀπὸ ἐπάληλα δίφυλλα κατὰ τετράδια συρραμένα στὴ ράχη. Τῶν 13 πρώτων φύλλων ἑνὲν διασώζεται τὸ πᾶν μέρος. Στὸ ἴδιο σημεῖο τὸ φύλλον τοῦ βιβλίου ἔχουν φαγωεῖ στίς ἄκρες καὶ εἶναι κιτρινωμένα καὶ μουτζουραμένα. Τὰ κείμενα εἶναι δυσανάγνωστα ἢ ἔχουν σβυστεῖ. Σελίδες 134.

Π ε ρ ι έ χ ε ι :

Καταγραφῆς κληρονομιῶν

ἀπό: 2 REBIYÜLEVNEL 1146

μέχρι: 20 REBIYÜLAHİR 1150

23 Ἰουλίου 1735

17 Αὐγούστου 1737

3/IEP. 52a

Κώδ. χάρ. διαστάσεων 45 X 16 CM. Στάχωση ἀπὸ χαρτόνι καλυμμένο μὲ λεπτὸ διακοσμητικὸ χαρτί. Ἐπένδυση ράχης ἀπὸ δέσμα . Τρυπημένο τὸ κάτω μέρος τοῦ πρώτου ἐξαφύλλου. Σύνθεση ἀπὸ δίφυλλα κατὰ τετράδια συρραμένα στὴ ράχη, ἢ συρραφῆ χαλαρωμένη. Σελίδες 80, γραμμένες αἱ 62. Ἀμαυρωμένα ἀπὸ ὑγρασία τὰ ἐσωτερικὰ φύλλα στὸ πᾶν μέρος.

Π ε ρ ι έ χ ε ι :

Χοτζέτια

ἀπό : 7 SAFER 1146

μέχρι: 20 RAMAZAN 1150

29 Μαΐου 1735

11 Ἰανουαρίου 1736

0/IEP. 53

Κώδ. χάρ. διαστάσεων 45 X 16 CM. Στάχωση ἀπὸ χαρτόνι, μὲ φραγμένες τίς κάτω ἄκρες τῶν ἐξαφύλλων. Ἀνάλυση φιορά ἔχουν καὶ τὰ ἐσωτερικὰ φύλλα τοῦ βιβλίου. Στὸ πρῶτο ἐξαφύλλο ἐπιγραφή: SIDİL AL KASSAM AL ASKERI 1143-1149 Σύνθεση ἀπὸ δίφυλλα κατὰ τετράδια συρραμένα στὴ ράχη. Στὸ ἑπόμενον μέρος τῶν φύλλων τοῦ βιβλίου τὰ κείμενα εἶναι μισοσβυσμένα ἀπὸ τὴν ὑγρασία. Σελίδες 164, γραμμένες αἱ 152.

Π ε ρ ι έ χ ε ι :

Καταγραφῆς κληρονομιῶν

ἀπό : 5 SAFER 1148

μέχρι: 5 MUHARREM 1150

27 Ἰουνίου 1736

5 Μαΐου 1737

-15-

θ/IEP. 54 Κώδ. χάρ. διαστάσεων 43 X 15 CM. Στάχωση από χαρτόνι με επιγραφή στο πρώτο εξώφυλλο -SICIL- I BELEDI- τό όρατο είναι φαγωμένο στο πρόσ τή ράχη κάτω μέρος. Ίδια ομοιά έχει και τό πρώτο φύλλο. Σύνθεση από όφουλλα κατά τετράδια συρραμένα στη ράχη,σελίδες 88. Ύγραφο έχει μισοόδοι τό κείμενα κατό τή μεγαλύτερη έκταση τών φύλλων του βιβλίου. Από σελ. 43 κ.έ. ή ομοιά περι-ορίζεται στο πάνω μέρος τών σελίδων.

Π ε ρ ι έ χ ε ι :

Καταγραφές κληρονομιών

Από : 10 CEMZIELEVENEL 1190

μέχρι: 13 MUHARREM 1192

3 Σεπτεμβρίου 1737

22 Άπριλίου 1738

θ/IEP. 55 Κώδ. χάρ. διαστάσεων 38 X 18CM, Σελίδες 178, Στάχωση από χαρτόνι με φαγωμένο τό πρόσ τή εξώφυλλο στην εξωτερική κάτω γωνία, δερμάτινη επένδυση στη ράχη. Στο εξώφυλλο επιγραφή: SICIL ENAMIA- I GERIF- I ALISAN 1151. Σύνθεση από όφουλλα κατά τετράδια συρραμένα στη ράχη, τό εσωτερικό του βιβλίου σε καλή κατάσταση.

Π ε ρ ι έ χ ε ι :

Άντίγραφο φερμανίων- φορολογικές κατανομές

Από : 3 CEMAZIYELAHIA 1150

μέχρι: άρχές REZVÜLEVENEL 1152

28 Νοεμβρίου 1737

2-18 Ίουνίου 1738

θ/IEP. 56 Κώδ. χάρ διαστάσεων 42 X 16 CM. Στάχωση από χαρτόνι με φαγωμένη τήν κάτω εξωτερική γωνία του πρώτου εξώφυλλου. Επένδυση ράχης από δέρμα. Σύνθεση από όφουλλα κατά τετράδια συρραμένα στη ράχη,σελίδες 114. Στο πάνω μέρος τών 5 πρώτων φ. υπάρχουν λεκέδες από άγραιο. Τό υπολοιπο βιβλίο έχει οικίες από άγραιο στην πρόσ τήν ράχη πλευρά τών φύλλων.

Π ε ρ ι έ χ ε ι :

Άντίγραφο φερμανίων και άλλων διαταγών- κατανομές φόρων

Από : άρχές RECEP 1151

μέχρι: 5 CEMAZIELEVENEL 1154

15-25 Οκτωβρίου 1738

19 Ίουλίου 1741

θ/IEP. 57 Κώδ. χάρ. διαστάσεων 43 X 15 CM. Στάχωση από χαρτόνι, φαγωμένο τό πρώτο εξώφυλλο από τήν κάτω εξωτερική γωνία μέχρι τήν μέση σχεδόν του εξώφυλλου. Επένδυση ράχης από δέρμα. Σύνθεση από όφουλλα κατά τετράδια συρραμένα στη ράχη. Σελίδες 138, γραμμένες οι 103.

-19-

Π ε ρ ι έ χ ε ι :

χατζέτια

ἀπό: 10 REBİYÜLEVVEL 1152

μέχρι: 24 SAFER 1153

17 Ἰουνίου 1739

23 Μαΐου 1740

Θ/ΙΕΡ. 58

Κάδ. χάρ. διαστάσεων 43 X 16 CM. Στάχωση ἀπὸ χαρτόνι καλυμμένο με διακοσμητικὰ χαρτί. Ἐπένδυση ράχης ἀπὸ δέρμα, σύνδεση ἀπὸ δίφυλλα κατὰ τετράοια συρραμμένα στὴ ράχη. Σελίδες 116, κενές αἰ 1-3 καὶ 109-116. Στὸ πρῶτο ἐξώφυλλο ἐπιγραφή μισοσβυσμένη καὶ δυσανάγνωστη.

Π ε ρ ι έ χ ε ι :

χατζέτια

καὶ μερικές κληρονομικές πράξεις καὶ κατ' ἀνταπόδοση φέρων, πρὸς τὸ τέλος τοῦ βιβλίου.

ἀπό: 7 REBİYÜLEVVEL 1153

μέχρι: 3 CEHAZİYELEVVEL 1154

2 Ἰουλίου 1740

17 Ἰουλίου 1741

Θ/ΙΕΡ. 59

Κάδ. χάρ. διαστάσεων 43 X 16 CM. Ἀκέφαλο. Στάχωση ἀπὸ χαρτόνι, τὸ πρῶτο ἐξώφυλλο φαγωμένο στὴν πάνω ἐξωτερική γωνία καὶ κατὰ τὸ μέσον τῆς ἐξωτερικῆς πλευρῆς. Ἐπένδυση ράχης ἀπὸ δέρμα. Στὸ πρῶτο ἐξώφυλλο ἐπιγραφή: SICCIL AL EVAMIA SEME 1153.

Σύνδεση ἀπὸ δίφυλλα κατὰ τετράοια συρραμμένα στὴ ράχη. Σελίδες γραμμένες 100, αἰ 101-108 κενές. Τὰ πρῶτα 14φ. εἶναι φαγωμένο στὴν ἐξωτερική τους μακρὰ πλευρά. Ἡ συρραφή τῆς ράχης εἶναι χαλαρωμένη καὶ μερικά τετράοια ἔχουν ἀποκοιητὴ ἀπὸ τὸ σῶμα τοῦ βιβλίου.

Π ε ρ ι έ χ ε ι :

Ἐπιγραφή διαταγῶν -κατανομές φέρων

ἀπό: 12 REBİYÜLEVVEL 1153

μέχρι: 15 CEHAZİYELEVVEL 1154

7 Ἰουνίου 1740

25 Αὐγούστου 1741

... Στὸ βιβλίο ἑπάρχει καὶ ἀνεξάρτητα δίφυλλο πρὸς περιέχει δύο ἐγγράφα τοῦ CEHAZİYELEVVEL 1153 .

Τὰ ἔνα εἶναι διακοσμημένα: αἴτηση τῶν ἐργαζομένων στὴ πυριτιδοποιεῖα Βεζ/νίκης

Τὸ δεύτερο μισοτελειωμένο: αἴτηση τῶν κατόικων τοῦ χωριοῦ Λέλαβα.

-20-

0/IEP. 60 Κδδ. χαρ. διαστάσεων 43 X 16 CM. Στάχωση από χαρτόνι καλυμμένο με εικοσαμητικό χαρτί. Τό πρώτο έξοφυλλο φεγμένο στην εξωτερική πλάτη της πλάτης πλευρά· με ένδολογη φεραρά και τὰ έσωτερικά φύλλα τοῦ βιβλίου. Έπιγραφή στό έξοφυλλο: SICCIL EL KASAM ASKERI, SEVE 1153-54. Έπένδυση ράχης από δέριμο Σύνδεση από έλλάλληλα δίφυλλα κατά τετράδα συρραμμένα στή ράχη. Σελίδες 140.

Π ε ρ ι έ χ ε ι :

Καταγραφές κληρονομιών

ἀπό: 20 REBIVÜLEVVEL 1153

μέχρι: 5 REBIVÜLAH-IR 1154

15 'Ιουνίου 1740

20 'Ιουνίου 1741

0/IEP. 61 Κδδ. χαρ. διαστάσεων 44 X 15 CM. Στάχωση από χαρτόνι με κόσμημα στό κέντρο από χαρτί επικολημένο κατά όλομήρηση τῶν άναγλύφων κοσμημάτων τῶν δερματώσεων καθίκων. Έπένδυση ράχης από δέριμο φεραμένο στις δύο άκρες. Έπιγραφή στό έξοφυλλο: SICCIL-I ASKERI ,CEVAZIVELAH-IR 1154.

Σύνδεση από δίφυλλα κατά τετράδα συρραμμένα στή ράχη, σελίδες 68, γραμμένες σί 40

Π ε ρ ι έ χ ε ι :

καταγραφές κληρονομιών

ἀπό: 7 CEVAZIVELAH-IR 1154

μέχρι: ' αρχές ZILHICGE 1154

20 Αύγουστου 1741

7-17 Σεβραουμίου 1742

0/IEP. 62 Κδδ. χαρ. διαστάσεων 43 X 16 CM. Στάχωση από χαρτόνι με λειομένο τό πλάτος έξοφυλλο κατά πλάτος. Έπένδυση ράχης από δέριμο πού διασάζεται μόνο κατά ένα τμήμα στό πάνω μέρος. Σύνδεση από δίφυλλα κατά τετράδα συρραμμένα στή ράχη. Σελίδες 140. Οι άκρες τῶν φύλλων τοῦ βιβλίου είναι φεγμένες και κίτρινη-σμένες από τήν έγγραφο. Σελίδες 1-50 έχουν σαγοιεί από σκουληκι στό περιόδο-ριο. Από σελ. 100 κ.έ. τὰ φύλλα τοῦ βιβλίου έχουν προσβληθεί από τήν έγγραφο στό κέντρο. Τά τελευταία είναι φεγμένα στήν κάτω έξωτερική γωνία και στήν πλάτη τήν ράχη πλευρά.

Π ε ρ ι έ χ ε ι :

Καταγραφές κληρονομιών

ἀπό : 2 SEVVAL 1152

μέχρι: 22 REBIVÜLEVVEL 1154

2 'Ιανουαρίου 1740

7 'Ιουνίου 1741

- 21 -

3/ΣΕΡ. 63 Κόδ. χάρ. διαστάσεων 44 X 15 CM. Στάχωση από χαρτόνι με επικαλημένο χάρτινο κάσμημα από κέντρο κατ'άπομείωση της διακόσμησης των δερματοδետον κωδίκων. 'Επένδυση ράχης από ύφασμα, σύνδεση από δίφυλλα κατά τετράδια συρραμμένα στη ράχη, σελίδες 120, γραμμένες οι 60. 'Επιγραφή στο έξωφύλλο:

SICCIL~I HÜCCET, SEME 1154

Π ε ρ ι έ χ ε ι :

χοτζέτια

ἀπό: 5 CEWAZİYELAHİR 1154

μέχρι: μέσο RECEP 1155

18 Αύγουστου 1741

10-20 Σεπτεμβρίου 1742

0/ΣΕΡ. 64 Κόδ., χάρ διαστάσεων 44X15 CM. Στάχωση από χαρτόνι με επικαλημένο χάρτινο κάσμημα από κέντρο. Τέ πρώτα έξωφύλλα φαγωμένα στην κάτω δεξωτερική γωνία. 'Ανάλογη φερόρα παρουσιάζουν και τα πρώτα 19 φύλλα. Τό πρώτο έξωφύλλο έκδοσης είναι φαγωμένο κατά την κάτω δεξωτερική γωνία, και τό 12 τελευταία φύλλα έχουν τρυπηθεί από ακάλυπτο μέρος τους. 'Επιγραφή: SICCIL~I AL EVANIR 1154. Σύνδεση από δίφυλλα κατά τετράδια συρραμμένα στη ράχη, σελίδες 120.

Π ε ρ ι έ χ ε ι :

'Αντίγραφο φερμανταν και άλλων διαταγών- κατανομές αδρον

ἀπό: μέσο REBIY(LAHIT) 1154

μέχρι: τέλος MUHARREM 1155

'Ισθνίας 1741

Μάρτιος-'Απρίλιος 1742

... Στη τελευταία σελίδα υπάρχει έγγραφο σχετικό με την έναρξη των φέρων του χωριού 'Αγίας Βασιλίας με ημερομηνία 10 MUHARREM 1155

4/ΣΕΡ.65 Κόδ., χάρ. διαστάσεων 38 X 16 CM. Στάχωση από χαρτόνι καλυμμένα με διακοσμητικό χαρτί. 'Επένδυση ράχης από ύφασμα, σύνδεση από επιβλητικά δίφυλλα κατά τετράδια συρραμμένα στη ράχη. Σελίδες 74, γραμμένες οι 63.

Π ε ρ ι έ χ ε ι :

χοτζέτια

ἀπό: 27 SABAN 1155

μέχρι: 20 RAMAZAN 1156

27 'Οκτωβρίου 1742

6 'Οκτωβρίου 1743

- 22 -

Θ/ΙΕΡ. 66 Κόδ. χαρ. διαστάσεων 38 X 16 CM. Στάχωση από χαρτόνι καλυμμένο με άνόγλυφο διακοσμητικό χαρτί. 'Επιένδυση ράχης από δέρμα, από την διασώζεται κατά την πάνω όκη και είναι φαρμένη από κάτω μέρος της. Σύνθεση από δίφυλλα κατά τετράδια συρραμένα στη ράχη σελίδες 132.

Π ε ρ ι έ χ ε ι :

'Αντίγραφα φερμανίων -κατανομές φόρων

ἀπό: Τέλη MUHARREM 1155

μέχρι: 29 SEVVAL 1156

Μάρτιος 1742

16 Δεκεμβρίου 1743

Θ/ΙΕΡ. 67 Κόδ. γάμ. διαστάσεων 38 X 16 CM. Στάχωση από χαρτόνι, επιένδυση ράχης από δέρμα φαρμένο στην κάτω όκη. Σύνθεση από δίφυλλα κατά τετράδια συρραμένα στη ράχη, σελίδες 136. Τά φύλλα του βιβλίου έχουν από πάνω μέρος τους άλωση από την ύγρασία, από από περισσότερο έχει σβώσει το κερί. Το

Π ε ρ ι έ χ ε ι :

καταγραφές κληρονομιών

ἀπό 2 SABAN 1155

μέχρι: 4 RECEP 1160

2 'Οκτωβρίου 1742

17 'Ιουλίου 1745

Θ/ΙΕΡ. 68 Κόδ. γάρ. διαστάσεων 37 X 15 CM. Στάχωση από χαρτόνι καλυμμένο με διακοσμητικό χαρτί από έχει φαρ. 'Επιένδυση ράχης από δέρμα φαρμένη στην κάτω όκη. Σύνθεση από δίφυλλα κατά τετράδια συρραμένα στη ράχη. Τά 3 τελευταία φύλλα έχουν στην πάνω πλευρά των σελίδων μικρή τρύπα από ακουλήκι. Στά ίδια σημεία έχει τρυπηθεί και τα τελευταία έξωφύλλα. Σελίδες σύνολο: 136.

Π ε ρ ι έ χ ε ι :

Καταγραφές κληρονομιών

ἀπό: αρχές SABAN 1155

μέχρι: 27 RECEP 1160

1-10 'Οκτωβρίου 1742

4 Αβγούστου 1747

Θ/ΙΕΡ. 69 Κόδ. γάρ. διαστάσεων 41 X 15 CM. Στάχωση από χαρτόνι λειωμένη και κατεστραμμένη στις όκες. 'Επιγραφή από πρώτο έξωφύλλο: HÜCCET SİĞİL-İ 1159-από επιένδυση ράχης από δέρμα, σύνθεση από δίφυλλα κατά τετράδια συρραμένα στη ράχη. Σελίδες 47, Ύγραφες από 19-26 και 41-47. Τά εσωτερικά φύλλα του βιβλίου έχουν ανάλογη φθορά μ'έκείνη των έξωφύλλων.

Π ε ρ ι έ χ ε ι :

χοτζέτιο

-23-

ἀπό: 25 ΘΕΝΥΑΛ 1159

μέχρι: 20 ΡΕΔΕΡ 1160

10 Ὀκτωβρίου 1746

28 Ἰουλίου 1747

Θ/ΙΕΡ. 70

Κδδ. χαρ. διαστάσεων 42 X 16 CM. Στάχωση ἀπὸ χαρτόνι, κατεστραμμένη ἐερμάτινη ἐπέκδοση ράχης. Τὸ βιβλίον ἐξώφυλλο εἶναι σὲ πολὺ κακὴ κατάσταση, εἶναι φραγμένα καὶ τὸ μεγαλύτερο μέρος καὶ ἀρκετὲς ἀκόλυπτος τίς σελίδες τοῦ βιβλίου ποὺ ἔχουν ὑποστατῆ μεγάλη φθορὰ -σελ. 75-151 -

Τὸ χειρόγραφο χρειάζεται συντήρηση γιὰ νὰ σωεῖ τὸ ὑπόλοιπο τμήμα τοῦ βιβλίου. Τὸ βιβλίον ἔχει 152 σελίδες.

Π ε ρ ι ἔ χ ε ι :

Ἄντιγραφο φερμανίων- κατανομές φέρον

ἀπό: 21 ΠΑΜΑΖΑΝ 1159

μέχρι: 27 ΡΑΜΑΖΑΝ 1160

7 Ὀκτωβρίου 1746

2 Δεκεμβρίου 1747

Υ/ΙΕΡ. 71

Κδδ. χαρ. διαστάσεων 45 X 16 CM. Ἡ στάχωση ἔδεν διασώζεται. Σύνθεση ἀπὸ ἐξώφυλλο κατὰ τετράγωνα συρραμμένα πτὴ ράχη, ἡ συρραφή διαλυμμένη. Σελίδες 112. Τὸ βιβλίον εἶναι καλοῦ.

Π ε ρ ι ἔ χ ε ι :

χοτζέτια

ἀπό: ἀρχές ΣΑΒΑΝ 1160

μέχρι: ἀρχές ΜΗΑΡΡΕΝ 1161

8-18 Αὐγούστου 1747

2-12 Ἰανουαρίου 1748

Θ/ΙΕΡ. 72

Κδδ. χαρ. διαστάσεων 42 X 16 CM. Στάχωση ἀπὸ χαρτόνι, τὸ μπρὸς ἐξώφυλλο πολὺ φραγμένο ἴδιως στὴν πάνω ἔκρη. Στὸ ἴδιο σημεῖο ἔχουν προσβληθεῖ καὶ τὰ ἐσωτερικὰ φύλλα τοῦ βιβλίου ἀπὸ τὴν ὑγρασία. Ἐπέκδοση ράχης ἀπὸ δέματα, σελίδες 84. 01 σελ. 54-66, 77-81, καὶ 84 ἔγραφε.

Π ε ρ ι ἔ χ ε ι :

καταγραφές κληρονομιῶν

ἀπό: 7 ΣΑΒΑΝ 1160

μέχρι: ἀρχές ΣΑΒΑΝ 1161

14 Αὐγούστου 1747

Ἰούλιος-Αὐγούστος 1748

Θ/ΙΕΡ. 73

Κδδ. χαρ. διαστάσεων 40 X 15 CM. Στάχωση ἀπὸ χαρτόνι, κατεστραμμένη, ἴδιως κατὰ τὸ πίσω ἐξώφυλλο. Ὁλοκλήρως τὸ βιβλίον εἶναι σὲ κακὴ κατάσταση ποὺ καθίσταται ἀδύνατη τὴν ἀρίθμηση τῶν σελίδων του. Εἶναι τυλιγμένο σὲ τυπωμένα χαρτὶ μὲ τὴν πρὸς υπολογισμὸ τοῦ ὀθωμανικοῦ κράτους τοῦ ἔτους 1325:1507

- 24 -

Π ε ρ ι έ χ ε ι :

Καταγραφές κληρονομιών

ἀπό: τὸ ἔτος 1161

1748

μέχρι: τὸ ἔτος 1162 -MUNHARREI-

1749

Ω/ΙΕΡ.74

Κάδ. χαρ. διαστάσεων 39 X 15 CM. Στόχωση ἀπὸ χαρτόνι καλυμμένο μὲ δικασμητικὸ χαρτί. Τὰ πρῶτα ἐξώφυλλα εἶναι φραγμένα κατὰ τὴν πάνω ἐξωτερικὴ γωνία καὶ τὸ πίσω σὲ μεγαλύτερο βαθμὴ κατὰ τὴν ἐξωτερικὴ ἄκρὴ πρὸς τὴν ῥάχη πλευρῶν. Τὰ ἑκάλυπτα ἀκτὴς τῆς φιορδὸς τῶν ἐξωφύλλων τμήματα τῶν ἐσωτερικῶν φύλλων τοῦ βιβλίου ἔχουν φραγεῖ σὲ ἀνάλογο βαθμὴ. Σύνδεσι ἀπὸ δίφυλλα κατὰ τετράδια συρραμμένα στὴ ῥάχη, σελίδες 116.01 σελίδες 78-84 εἶναι κενές.

Τὸ βιβλίο γυρίζεται ἀνάποδα ἀπὸ σελ. 85-118.

Π ε ρ ι έ χ ε ι :

...Στὸ ἀ' μέρος : Ἀντίγραφα αἰρμανῶν

ἀπὸ 2 SEVVAL 1161

20 Σεπτεμβρίου 1748

μέχρι: τέλη ZILHICCE 1162

Ναέμβριος-Δεκέμβριος 1748

...Στὸ β' μέρος: Ὀντιστορὶα ἀπὸ τὸ τέλος

χοτζέτια- κατανομὲς ἡδων- ἀντίγραφα αἰρμανῶν

ἀπὸ: 7 SEMAZIYELAHIR 1161

5 Ἰουλίου 1748

μέχρι: μῆσα REBIYÜLEWEL 1161

Μάρτιος 1748

Ω/ΙΕΡ. 75

Κάδ. χαρ. διαστάσεων 38 X 15 CM. Στόχωση ἀπὸ χαρτόνι κατεστραμμένη τῆς ὀπιοφὸς μικρὰ μόνον τμήματα σάζονται. Διασάζεται ἓνα μικρὸ μέρος ἐπιγραφῆς ὑπὸ πρῶτο ἐξώφυλλο. Ἐπένδυση ῥάχης ἀπὸ δέρμα, κατεστραμμένη στὸ κάτω μέρος. Τὰ πρῶτα φύλλα καὶ τὰ φ. ἀπὸ σελ. 111-135 εἶναι φραγμένα στὴς ἑκάλυπτες ἀπὸ τὰ ἐξώφυλλα πλευρές.

Τὸ φ. σελ. 137- 138 σάζεται μόνον τὸ μισό

Τὸ τελευταῖο τετράδιο φαίνεται πὸς προέρχεται ἀπὸ ἄλλο βιβλίο γιατί ὄχι ἔχει

φιορδὸς ὅπως ἔλα τὸ βιβλίο. Ἡ ἐπιγραφή τοῦ ἐξωφύλλου: SIFCIL-İDEFATIR-AL-ASKERİ. İSHAK ZADE EFENDİ HASAN ES SEYİD , S'NE 116—

Π ε ρ ι έ χ ε ι :

χοτζέτια , κληρονομικὲς μεταβιβάσεις, καὶ ἀπὸ τῆ σελ. 89 κ.ἔ. αἰρμάνια καὶ πορολογικὲς κατανομές.

ἀπὸ 20 HAWAZAN 1162

4 Σεπτεμβρίου 1749

μέχρι: 24 SAFER 1165

13 Ἰανουαρίου 1751

- 25 -

Τό τμήμα σελ. 139-150 φαίνεται νά εἶναι ἀπό ἕλλη βιβλίον, περιέχει ἰσολογισμόσ βακουφίων, ἔχον βακούφ-νομέ τοῦ 1167 καί ἕλλον ἔχον τοῦ 1165 καίόσ καί διάφο-ρους λογαριασμοσ τῶν ἐπῶν 1164-65. Ἡ σελίδα 139 εἶναι γραμμένη ἀνάποδ καί περιέχει ἔγγραφο τοῦ ἔτουσ 1162. Ἡ σελ. 137 ἰσά πιεσάνατόδέν ἀνήκει στό βι-βλίον περιέχει χροτζέτι τοῦ ΣΕΝΒΑΛ 1163.

3/IEP. 76 Κόδ. χόρ. διαστάσεων 37 X 15 CM. Στάχωση ἀπό χαρτόνι, τῆσ ὀποίασ διαστέζεται μόνο τέτμερός ἐξέφυλλοσ, ἰσά εἶναι φαγωμένα καίόσ τήν κάτω πλευρά. Ἐπιγραφή: SICCIL AL ENAMIH-I ALIYE ...EL KASSAM . HASAN: EFENDI , SENE 1163. Σύνθεση ἀπό δίφυλλο κατόσ τετράδια συρραμένα στό ράχη, ἐπένδυση ἰσά ράχησ ἀπό δέρ-μοσ. Σελίδεσ 76 γραμμένες σί 57.

Π ε ρ ι ἔ χ ε ι :

Καταγραφέσ κληρονομιῶν-χροτζέτισ-ἀντίγραφοσ φερμανίων καί κατονομέσ φέρον

ἀπό: 18 IECER 1163

μέχρι: 20 ZILHICCE 1163

23 Ἰουνίου 1750

20 Νοεμβρίου 1750

3/IEP. 77 Κόδ. χόρ. διαστάσεων 38 X 14 CM. Στάχωση ἀπό χαρτόνι, ἐπένδυση ὀ-χῆσ ἀπό δέρμοσ. Σύνθεση ἀπό δίφυλλο κατόσ τετράδια συρραμένα ἰσά ράχησ, σελίδεσ 132, γραμμένες σί 116.

Π ε ρ ι ἔ χ ε ι :

Ἐντίγραφοσ φερμανίων καί ἕλλον διαταγῶν-κατονομέσ φέρον

ἀπό: 4SAFER 1164

μέχρι: 28 SEVVAL 1164

2 Ἰανουαρίου 1751

29 Σεπτεμβρίου 1751

3/IEP. 78 Κόδ. χόρ. διαστάσεων 37 X 18 CM. Στάχωση ἀπό χαρτόνι καλυμμένο μέ διοκομητικόσ χαρτί. Ἐτικέτα: SIC. IL-I HUCSET-I SERIYE GURHE-I MUMAHHEM AL HARAM SENE 1164. Ἐπένδυση ράχησ ἀπό δέρμοσ, σελίδεσ 132, γραμμένες σί 2-79. Ἡ ἐξωτερική πάνα γονία τῶν φύλλων ἔχει προσβλητέσ ἑλασρά ἀπό τήν ὀργωσά.

Π ε ρ ι ἔ χ ε ι :

Ἐντίγραφοσ διαταγῶν-χροτζέτισ

ἀπό: 21 ZILHICCE 1163

μέχρι: 26 SEVVAL 1164

21 Νοεμβρίου 1750

21 Σεπτεμβρίου 1751

-25-

Θ/ΙΕ΄. 75 Κόδ. χάρ. διαστάσεων 37 X 10 CM. Στάχωση από χαρτόνι καλυμμένο με διακοσμητικό χαρτί. Έπένδυση ράχης από δέρμα, σύνδεση από δίφυλλα κατά τετράδρια συρραμμένα στη ράχη. Σελίδες 144, γραμμένες οι 67.

Π ε ρ ι έ χ ε ι :

καταγραφές κληρονομιών

ἀπό: ἀρχές ΙΑΥΗΑΗΗΕΩ 1164

μέχρι: 26 ΣΑΒΑΝ 1164

ἀρχές Δεκεμβρίου 1750

20 Ίουλιου 1751

Θ/ΙΕΡ. 80 Κόδ. χάρ. διαστάσεων 43 X 15 CM. Στάχωση από χαρτόνι καλυμμένο με διακοσμητικό χαρτί, δερμάτινη επένδυση ράχης, σύνδεση από δίφυλλα κατά τετράδρια συρραμμένα στη ράχη. Σελίδες 114, γραμμένες οι 87. Από σελ. 30 κ.έ. τὰ φύλλα τῶν βιβλίου εἶναι κιτρινωμένα ἀπὸ τὴν ὑγρασία στὸ πάνω μέρος.

Π ε ρ ι έ χ ε ι :

χοτζέτια

ἀπό: 122 ΖΙΛΚΑΔΕ 1164

μέχρι: 22 ΣΕΥΥΑΛ 1165

2 Δεκεμβρίου 1751

3 Σεπτεμβρίου 1752

Θ/ΙΕΡ. 81 Κόδ. χάρ. διαστάσεων 43 X 15 CM. Στάχωση από χαρτόνι καλυμμένο με διακοσμητικό χαρτί, που έχει κατά τὸ ἥμισυ φορεῖ στὸ πίσω ἐξώφυλλο. Δερμάτινη ἐπένδυση τῆς ράχης, σύνδεση ἀπὸ δίφυλλα κατὰ τετράδρια συρραμμένα στη ράχη. Ἡ συρραφή τῆς ράχης χαλαρωμένη. Σελίδες 106, γραμμένες οι 95. Ἡ πρὸς τὴν ράχη πλευρὰ τῶν φύλλων ἔχει προσβληθεῖ ἀπὸ τὴν ὑγρασία.

Π ε ρ ι έ χ ε ι :

Ἀντίγραφο φερμανίων-κατανομές φόρων

ἀπό : 5 ΡΕCΕΡ 1164

μέχρι: 3 ΖΙΛΚΑΔΕ 1165

30 Μαΐου 1751

12 Σεπτεμβρίου 1752

Θ/ΙΕΡ. 82 Κόδ. χάρ. διαστάσεων 39 X 14 CM. Στάχωση από χαρτόνι με σαρωμένο τὸ ἐμπρός ἐξώφυλλο κατὰ μικρὸ μέρος στὴν πάνω πλευρὰ. Έπένδυση ράχης από δέρμα, σύνδεση από δίφυλλα κατά τετράδρια συρραμμένα στη ράχη, σελίδες 142. Τὸ ἐπάνω μέρος τῶν φύλλων τῶν βιβλίου ἔχει φθορὰς στὰ κείμενα ἀπὸ ἐπίδραση ὑγρασίας.

Π ε ρ ι έ χ ε ι :

Ἀντίγραφο φερμανίων καὶ ἄλλων διαταγῶν-κατανομές φόρων

ἀπό: 7 ΖΙΛΚΑΔΕ 1165

μέχρι: 28 ΣΕΥΥΑΛ 1166

18 Σεπτεμβρίου 1752

28 Αὐγούστου 1753

-27-

Β/ΙΕΡ. Β3 Κ65. χάρ. διαστάσεων 40 X 15 CM. Στάχωση από χαρτόνι καλυμμένο με διακοσμητικό χαρτί φαγωμένο και ξεθεριασμένο κατά πολύ όπως και τή χαρτόνι των δύο ξεφύλλων. Δερμάτινη ένδεση ράχης, σύνδεση από δίφυλλα κατά τετράδια συρραμμένα στη ράχη. Σελίδες 128. Τά εσωτερικά φύλλα 1-18 στην κάτω εσωτερική πλευρά έχουν ψιφορά σε ανάλογο μέρος με εκείνη του εμπρός ξεφύλλου και τὰ φ. σελ. 115-124 σε μέρος ανάλογο με τήν ψιφορά του πίσω.

Π ε ρ ι έ χ ε ι :

Καταγραφές κληρονομιών

...Στήν 1. σελίδα εξισομισμοί

ἀπό : 2 REBIVLAHIR 1161

μέχρι: 8 SEUNVAL 1166

1 'Απριλίου 1743

8 Αυγούστου 1753

Β/ΙΕΡ. Β4 Κ65. χάρ. διαστάσεων 41 X 15 CM. Χωρίς στάχωση, σύνδεση από δίφυλλα κατά τετράδια συρραμμένα στη ράχη, ή συρραφή χαλαρή. Σελίδες 140, γραμμένες σί 129.

Π ε ρ ι έ χ ε ι :

καταγραφές κληρονομιών

ἀπό: ZILKADE 12, 1166

μέχρι: 22 ZILKADE 1167

10 Σεπτεμβρίου 1753

10 Σεπτεμβρίου 1754

Β/ΙΕΡ. Β5 Κ65. χάρ. διαστάσεων 41 X 15 CM. Στάχωση από χαρτόνι που καλύπτεται με διακοσμητικό χαρτί. Τό εμπρός ξεφύλλο είναι φαγωμένο στην πάνω πράξη τή ράχη γωνία. 'Ανάλογη ψιφορά παρουσιάζουν τὰ πρώτα 8 φ. Δερμάτινη επένδυση στη ράχη, σύνδεση από επάλληλα δίφυλλα κατά τετράδια, σελίδες 74, γραμμένες σί 54.

Π ε ρ ι έ χ ε ι :

Χοτζέτιο

ἀπό 23 ZILKADE 1166

μέχρι: 12 SABAN 1167

Β/ΙΕΡ. Β6 Κ65. χάρ. διαστάσεων 41 X 15 CM. Στάχωση από χαρτόνι, φαγωμένο τό πρώτο ξεφύλλο στο μέσον, δερμάτινη επένδυση στη ράχη. Σύνδεση από επάλληλα δίφυλλα συρραμμένα στη ράχη, σελίδες 84, γραμμένες σί 76.

Π ε ρ ι έ χ ε ι :

Χοτζέτιο

ἀπό : 21 SABAN 1167

μέχρι: 15 ZILKADE 1168

11 Ιουνίου 1754

23 Αυγούστου 1755

-2E-

Θ/ΙΕ', 87 Κώδ. χάρ. διαστάσεων 40 X 15 CM. Στάχωση από χαρτόνι, φαγεμένο
τά πρώτα έξωφύλλα στη εξωτερική έν σχεδία με τη ράχη πλευρά, το πίσω πολύ
φωφωμένο. Τά πρώτα και τά τελευταία φ. του βιβλίου παρουσιάζουν φθορά ανάλο-
γη με τά έξωφύλλα. Σύνθεση από επάλληλα δίφυλλα κατά τετράδια συρραμμένα στη
ράχη, σελίδες 120.

Π ε ρ ι έ χ ε ι :

'Αντίγραφο φερμανίων - φαρμακογικές κατανομές

ἀπό: 11 ΖΙΛΚΑΔΕ 1167

μέχρι: 27 ΖΙΛΚΑΔΕ 1168

30 Αύγουστου 1754

6 Σεπτεμβρίου 1755

Θ/ΙΕΡ. 88 Κώδ. χάρ. διαστάσεων 44 X 15 CM. Στάχωση από χαρτόνι καλυμμένο
με διακοσμητικό χαρτί, με δερμάτινη επένδυση στη ράχη και στις άκρες τών έ-
ξωφύλλων. 'Επιγραφή: SICCIL AL HUSSET AL SERIYE , ΖΙΛΗΙΣΣΕ 116ε.
Σύνθεση από επάλληλα δίφυλλα κατά τετράδια συρραμμένα στη ράχη, σελίδες 50,
γραμμένες αι 37.

Π ε ρ ι έ χ ε ι :

...Στή σελ. 1. σημειώσεις του 1168-69. / 1754-55/ 'Αντιπρόσωποι συντεχνιών
ανάγκες για σιτάρι κατά συντεχνίες.

...Στή σελ. 3 κ.έ. : χοτζέτια

ἀπό: 5 ΖΙΛΗΙΣΣΕ 1168

μέχρι: 27 ΖΙΛΗΙΣΣΕ 1168

12 Σεπτεμβρίου 1755

22 Σεπτεμβρίου 1756

...Στήν τελευταία σελίδα εξιολομιασσί.

Θ/ΙΕΡ. 89 Κώδ. χάρ. διαστάσεων 39 X 15 CM. Στάχωση από χαρτόνι, επένδυση
ράχης από δέρμα. Σύνθεση από επάλληλα δίφυλλα κατά τετράδια συρραμμένα στη
ράχη, σελίδες 100, γραμμένες μέχρι 140.

Π ε ρ ι έ χ ε ι :

Καταγραφές κληρονομιών

ἀπό: 13 ΖΙΛΗΙΣΣΕ 1168

μέχρι: 25 ΖΙΛΗΙΣΣΕ 1169

20 Σεπτεμβρίου 1755

20 Σεπτεμβρίου 1756

υπόρχει και συμπλήρωση με ημερομηνία 4 RECEP 1170

25 Μαρτίου 1757

Q/IEP. 90 κδδ. χάρ. διαστάσεων 41 X 15 CM. Στάχωση από χαρτόνι επικαλυ-
μένο με χαρτί με ένδυση λαυροθόλια. Έπένδυση ράχης από δέρμα, σύνθεση από
επάληλα δίφυλλα κατά τετράδια συρραμένα στη ράχη, σελίδες 96, οι 86 γραμμέ-
νες.

Π ε ρ ι έ χ ε ι :

καταγραφές κληρονομιών

ἀπό : 11 ΜΗΑΡΡΕΜ 1170

μέχρι: τέλη ΖΙΛΗΙΣΣΕ 1170

6 Οκτωβρίου 1756

Αύγουστος-Σεπτέμβριος 1757

Q/IEP. 91 κδδ. χάρ. διαστάσεων 41 X 15 CM. Στάχωση από χαρτόνι καλυμμένο
με διακοσμητικό χαρτί. Δερμάτινη επένδυση ράχης. Σύνθεση από δίφυλλα κατά
τετράδια συρραμένα στη ράχη, σελίδες 68, γραμμένες οι 48.

Π ε ρ ι έ χ ε ι :

χοτζέτια

ἀπό : 10 ΜΗΑΡΡΕΜ 1170

μέχρι: 29 ΖΙΛΗΙΣΣΕ 1170

5 Οκτωβρίου 1756

14 Σεπτεμβρίου 1757

Q/IEP. 92 κδδ. χάρ. διαστάσεων 42 X 15 CM. Στάχωση από χαρτόνι καλυμμένο με
διακοσμητικό χαρτί, επένδυση ράχης δερμάτινη. Τό έμπρός έξώφυλλο είναι φηγο-
μένο στην πάνω προς την ράχη γωνία. Σύνθεση από δίφυλλα κατά τετράδια συρρα-
μένα στη ράχη, σελίδες 116. Οι επικεφαλίδες των έγγραφων είναι γραμμένες με
κόκκινα μελάνι.

Π ε ρ ι έ χ ε ι :

Αντίγραφα φερμανίων - κατανομές φόρων

ἀπό: 23 ΣΑΒΑΝ 1170

μέχρι: τέλη ΖΙΛΗΙΣΣΕ 1171

13 Μαΐου 1757

Αύγουστος 1758

...Στην σελίδα 1. Εξιλαμισιαί του έτους 1171 /1757-58/

Q/IEP. 93 κδδ. χάρ. διαστάσεων 41 X 15 CM. Στάχωση από χαρτόνι καλυμμένο
με διακοσμητικό χαρτί. Δερμάτινη ένδυση ράχης, σύνθεση από επάληλα δίφυλλα
κατά τετράδια συρραμένα στη ράχη, σελίδες 72, γραμμένες οι 60.

Π ε ρ ι έ χ ε ι :

χοτζέτια

ἀπό: 13 ΜΗΑΡΡΕΜ 1171

μέχρι: 25 ΖΙΛΗΙΣΣΕ 1171

28 Σεπτ. 1757

30 Αύγουςτου 1758

- 30 -

θ/ΣΕΡ. 94 κώδ. χάρ. διαστάσεων 44 x 16 CM. Στάχωση από χαρτόνι καλυμμένο με διακοσμητικό χαρτί, επένδυση δερμάτινη στη ράχη και στις άκμές των εξωφύλλων. Σύνθεση από δίφυλλα κατά τετράδια συρραμμένα στη ράχη, σελίδες 122, γραμμένες οι 103. Τό τετράδιο σελ. 99-110 έχει αποκοπεί από το σώμα του βιβλίου. Μεταξύ των σελίδων 110-111 λείπει εσωκοιτίστος αριθμός φύλλων.

Π ε ρ ι έ χ ε ι :

Διαταγές- κατανομές φθρόν

Από : 1172

μέχρι : 5 REBİYÜLEVEL 1179

1758-59

22 Αύγουστου 1765

... Στη σελ. 1: Εξισλαμισμοί

Σε δύο φύλλα που πιθανότατα δεν ανήκουν από βιβλίο-μεταξύ σελ. 106-107 - α. Υπεράτι με διαταγή για τί τι πρέπει να πληρώνουν οι Έβραϊται, των άρχων ΖΙΛΗΙΣΣΕ 1173 / Ισλάμιοι 1760/

β. Απόφαση σχετική με φόρους που πλήρωναν οι κάτοικοι της Βεσ/νίκης. Αχρινυλόγητα.

θ/ΣΕΡ. 95 κώδ. χάρ. διαστάσεων 44 x 16 CM. Κολοβό .Στάχωση από χαρτόνι καλυμμένο με διακοσμητικό χαρτί, τό δεύτερο εξώφυλλο λείπει. Επένδυση από δέρμα στη ράχη και στις άκμές του εξωφύλλου, σελίδες 138. Σύνθεση από επάλληλα δίφυλλα κατά τετράδια συρραμμένα στη ράχη . Τό φ. σελ. 101-102 έχει φθαρεί πολύ και έχει επικοληθεί μόνχειμα. Τό τμήμα σελ. 103-138 είναι αποκαμμένο από το σώμα του βιβλίου.

Π ε ρ ι έ χ ε ι :

καταγραφές κληρονομιών

Από : 3 MUHARREM 1172

μέχρι : 10 ZILKADE 1173

6 Σεπτεμβρίου 1759

24 Ιουνίου 1761

θ/ΣΕΡ. 96 κώδ. χάρ. διαστάσεων 42 x 16 CM. Στάχωση από χαρτόνι, επένδυση δερμάτινη στη ράχη. Σύνθεση από επάλληλα δίφυλλα κατά τετράδια συρραμμένα στη ράχη, σελίδες 186, κενές από 141 κ.έ. Στο πάνω μέρος των φύλλων του βιβλίου υπάρχουν ακιές από έγγραφα που από σελ. 100 κ.έ. εξαπλώνονται σ' άλλη σχεδόν τήν επιφάνεια των φύλλων.

Π ε ρ ι έ χ ε ι :

Αντίγραφο φερμανίων- κατανομές φθρόν . Στην πρώτη σελ. Εξισλαμισμοί

Από : 12 SEVVAL 1173

μέχρι : 22 MUHARREM 1179

28 Μαΐου 1760

23 Αύγουστου 1761

- 31 -

6/ŞEP. 97 Κόξ. χάρ διαστάσεων 43X17 CM. Στάχωση από χαρτόνι καλυμμένα με διακοσμητικό χαρτί, από έχει ζωοριάσει και έχει φιαρεϊ στις γωνίες. Έπένδυση ράχης δερμάτινη, σύνδεση από έπάλληλα δίφυλλα κατά τετραδία συρραμένα στη ράχη. Σελίδες 100. Η πάνω έξωτερική γωνία των φύλλων είναι μουρισμένη από την ύγρασια και φαγμένη από σελ. 41 κ.έ.

Π ε ρ ι έ χ ε ι :

Αντιγραφα φερμανών και άλλων εισαγώνων- κατανομές φόρων

από: 23 ΣΕΥΛΑΛ 1175

μέχρι: 29 ΜΗΧΑΡΕΜ 1176

17 Μαΐου 1762

20 Σεπτεμβρίου 1762

8/ŞEP. 98 Κόξ. χαρ. διαστάσεων 42 X 15 CM. Στάχωση από χαρτόνι καλυμμένο με διακοσμητικό χαρτί. Δερμάτινη έπένδυση στη ράχη, σύνδεση από έπάλληλα δίφυλλα κατά τετραδία συρραμένα στη ράχη. Σελίδες 262. Η συρραφή είναι χλασμένη με αποτέλεσμα να μην καθοπτε η στάχωση έντελεις τά φύλλα του βιβλίου. Τό τμήμα σελ. 217-250 έχει άποκοπεί και τό τμήμα σελ. 205-216 έχει συρραφεί μεταγενέστερα στο βιβλίο γιατί τά φύλλα είναι μεγαλύτερου μεγέθους από τά υπόλοιπα. Λείπει ύσκαδρίσιος άριζμός φύλλων μεταξύ σελ. 216-217 και 258-259.

Π ε ρ ι έ χ ε ι :

Στήν πρώτη σελίδα έξισλαμισμού του έτους 1174 /1760-61/

και καταγραφές κληρονομιών με χρονολογία

τμήμα α' 2 ΜΗΧΑΡΕΜ 1174 --- 22 ΜΗΧΑΡΕΜ 1175

14 Αύγουστου 1760 --- 23 Αύγουστου 1761

τμήμα β' 13 ΣΑΒΑΙ 1177 --- 29 ΣΙΛΚΑΔΕ 1177

16 φεβρ. 1761 --- 31 Μαΐου 1761

τμήμα γ' ΡΕΒΙΥΪΛΑΧΙΡ 1180

Σεπτέμβριος 1760

9/ŞEP. 99 Κόξ. χάρ. διαστάσεων 40 X 16 CM. Στάχωση από χαρτόνι καλυμμένο με διακοσμητικό χαρτί, δερμάτινη έπένδυση στη ράχη. Σύνδεση από έπάλληλα δίφυλλα κατά τετραδία συρραμένα στη ράχη, σελίδες 358 γραμμένες οι 5-346. Τό βιβλίο διατηρείται σε καλή κατάσταση.

Π ε ρ ι έ χ ε ι :

καταγραφές κληρονομιών

από: 5 ΣΑΦΕΡ 1175

μέχρι: 5 ΣΙΛΚΑΔΕ 1176

5 Σεπτεμβρίου 1761

21 Μαΐου 1763

- 32 -

9/ΣΕΡ. 100 Κώδ. χαρ. διαστάσεων 41 X 17 CM. Στάχωση από χαρτόνι καλυμμένο με διακοσμητικό χαρτί φανωμένο λίγο από πρώτα έξω φύλλα στην πράξ της ράχης πλευρά δευτερεύουσας έντασης στην ράχη από διαστέλλεται μόνο κατά τέσσερα μέρη. Σύνθεση από επάλληλα φύλλα κατά τετράδια συρραμμένα στην ράχη, σελίδες 38, γραμμένες οι 33. Τόμηση σε 17-36 είναι αποκομμένο από το σώμα του βιβλίου.

Περιέχει :

Χατζέτιο και κατανομή φάρων. Αρχίζει με την φορολογία των καζα θεσ/νίκης και των χωριών Σιόηροκασίων. Τελειώνει με την καταγραφή ενός φερμανίου.

Από: 13 SAFER 1175

μέχρι: 9 MUHARREM 1176

13 Σεπτεμβρίου 1761

1 Αύγουστου 1762

9/ΣΕΡ. 101 Κώδ. χαρ. διαστάσεων 41 X 16 CM. Στάχωση από χαρτόνι καλυμμένο με διακοσμητικό χαρτί σεωριασμένο και φανωμένο στις κάτω εξωτερικές γωνίες των εξωφύλλων. Ίχνη από έγγραφα στις σελ. 97-152 από πάνω μέρος. Σύνθεση από επάλληλα φύλλα κατά τετράδια συρραμμένα στην ράχη, σελίδες 152, γραμμένες οι 146.

Περιέχει :

Φερμάνια βεράτια-κατανομές φάρων

Από: 17 SEVVAL 1175

μέχρι: 27 MUHARREM 1177

11 Μαΐου 1762

26 Ιουλίου 1763

8/ΣΕΡ. 102 Κώδ. χαρ. διαστάσεων 42 X 16 CM. Στάχωση από χαρτόνι καλυμμένο με διακοσμητικό χαρτί, δευτερεύουσας έντασης στην ράχη. Σύνθεση από επάλληλα φύλλα κατά τετράδια συρραμμένα στην ράχη, σελίδες 70, γραμμένες οι 66.

Περιέχει :

Χατζέτιο

Από: 13 SAFER 1176

μέχρι: 15 ZILHICCE 1176

3 Σεπτεμβρίου 1762

27 Ιουνίου 1763

...Στη σελίδα 1, εξισλαμισμός του 1176-77 /1762-63-64/

8/ΣΕΡ. 103 Κώδ. χαρ. διαστάσεων 40 X 15 CM. Στάχωση από χαρτόνι καλυμμένο με διακοσμητικό χαρτί, δευτερεύουσας έντασης στην ράχη. Τα πίσω έξω φύλλα είναι φανωμένα στην πάνω πράξ της ράχης πλευρά δευτερεύουσας έντασης. Ανάλογη εσοχή έχουν επίσης και τα τελευταία εσωτερικά φύλλα. Σύνθεση από επάλληλα φύλλα κατά τετράδια συρραμμένα στην ράχη, σελίδες 264, γραμμένες οι 223.

- 33 -

Π ε ρ ι έ χ ε ι :

Καταγραφές κληρονομιών

ἀπό: 29 ΜΗΝΙΑΡΕΜ 1176

μέχρι: 25 ΜΗΝΙΑΡΕΜ 1177

20 Αύγουστου 1762

15 Αύγουστου 1763

Β/ΙΕΡ. 104

Κόδ. χάρ. διαστάσεων 43 X 16 CM. Στάχωση ἀπὸ χαρτόνι καλυμμένο με διακοσμητικὰ χαρτί, ἐπένδυση ράχης δερμάτινη. Σύνδεση ἀπὸ ἐπάλληλα δίφυλλα κατὰ τετράδια συρραμένα στὴ ράχη, σελίδες 120. Τὸ βιβλίον διατηρεῖται σὲ καλὴ κατάσταση.

Π ε ρ ι έ χ ε ι :

Διαταγές-καταγραφές οδραν

ἀπό: 13 ΖΙΛΗΙΟΘΕ 1176

μέχρι: 28 ΣΑΦΕΡ 1178

25 Ἰουνίου 1763

27 Αύγουστου 1764

Β/ΙΕΡ. 105

Κόδ. χάρ. διαστάσεων 41 X 15 CM. Στάχωση ἀπὸ χαρτόνι, τὸιο κάλυμα ράχης. Σύνδεση ἀπὸ ἐπάλληλα δίφυλλα κατὰ τετράδια συρραμένα στὴ ράχη, σελίδες 102, γραμμένες σὶ 70.

Π ε ρ ι έ χ ε ι :

καταγραφές κληρονομιών

ἀπό: 10 ΡΕΒΙΥΪΛΕΒΕΛ 1178

μέχρι: 27 ΣΑΦΕΡ 1179

7 Σεπτεμβρίου 1764

15 Αύγουστου 1765

... Στὴν σελ. 1, ἐξισλαμισμοὶ τοῦ Στους 1178

Β/ΙΕΡ. 106

Κόδ. χάρ. διαστάσεων 40 X 15 CM. Στάχωση ἀπὸ χαρτόνι. Ὑπολείμματα ἀπὸ τὴν δερμάτινη ἐπένδυση τῆς ράχης διασάζονται μονάχα. Σύνδεση ἀπὸ ἐπάλληλα δίφυλλα κατὰ τετράδιο συρραμένα στὴ ράχη. Σελίδες γραμμένες 32, σὲ φ. κενά. Τὰ πρῶτα 10 φ. ἔχουν φραγοῦν κατὰ τὴν κάτω ἐξωτερικὴ γωνία ὅπου εἶναι ἀκόλυπτα λόγω ὁμοίας φθορᾶς στὸ ἐξώφυλλο.

Π ε ρ ι έ χ ε ι :

χοτζέτιο

ἀπό: 5 Σεπτεμβρίου 1764

μέχρι: 7 Αύγουστου 1765

8 ΡΕΒΙΥΪΛΕΒΕΛ 1178

19 ΣΑΦΕΡ 1179

Θ/ΙΕΡ. 107 Κόδ. χάρ. διαστάσεων 41 x 16 CM. Στάχωση από χαρτόνι, τό πρώτο έξόφυλλο λείπει. Τό όείσιμα τής ράχης εΐναι επίσης από χαρτόνι. Σύνθεση από έπάλληλα δίφυλλα κατά τετράδια συρραμένα στή ράχη, σελίδες 110. Τό τετράδιο σελ. 53-110 εΐναι αποκολλημένο από τό σέμα του βιβλίου. Τό φύλλο σελ. 21-22 εΐναι πολύ φθαρμένο, καί από τή σελίδα 1-2 εΐναι σχισμένη ή κάτω έξωτερική γεννία. Τό βιβλίο εΐναι άκέφαλο.

Π ε ρ ι έ χ ε ι :

* Αντίγραφο φερμανίων - κατονομές φθρών

από: 25 ΟΕΜΑΖΙΥΕΛΑΗΠ 1178

μέχρι: 28 SAFER 1179

20 Δεκεμβρίου 1764

13 Αύγουστου 1765

Θ/ΙΕΡ. 108 Κόδ. χάρ. διαστάσεων 41 x 15 CM. Στάχωση από χαρτόνι. Σύνθεση από έπάλληλα δίφυλλα συρραμένα στή ράχη, σελίδες 58.

Π ε ρ ι έ χ ε ι :

Χατζέτιο

από: 13 ΡΕΒΙΥΥΛΕΝΒΕΛ 1179

μέχρι: 19 SAFER 1180

30 Αύγουστου 1765

27 *Ιουλίου 1766

Θ/ΙΕΡ. 109 Κόδ. χάρ. διαστάσεων 43 x 16 CM. Στάχωση από χαρτόνι έπικαλυμμένο με διακοσμητικό χαρτί, δερμάτινη επένδυση στή ράχη. Σύνθεση από έπάλληλα δίφυλλα κατά τετράδια συρραμένα στή ράχη, σελίδες 101, γραμμένες οι 3-39. Τό βιβλίο διατηρείται σε καλή κατάσταση.

Π ε ρ ι έ χ ε ι :

Στή σελίδα 3, έξισλαρισμός του 1179

καί αντίγραφο φερμανίων καί άλλων διαταγών-κατονομές φθρών

από: 2 SAFER 1179

μέχρι: 25 SAFER 1180

21 *Ιουλίου 1765

2 Αύγουστου 1766

Θ/Ιερ. 110 Κόδ. χάρ. διαστάσεων 43 x 15 CM. Στάχωση από χαρτόνι τής όποιας τό πρώτο έξόφυλλο μόνο κατά μικρό τμήμα του έπθρα μέρος διατηρείται. Δερμάτινη ένδραση στή ράχη, σύνθεση από έπάλληλα δίφυλλα κατά τετράδια συρραμένα στή ράχη, σελίδες γραμμένες 142- 143-125 κενές. Μεγάλη ελιάρ έχουν ύπαστεί τό πρώτο 13 σ. που διατηρούνται μόνο έπολείμματα τους. Στό έπόλοιπο βιβλίο ή φθορά ύπασμετ υαδιούκó γιά νό μεμιοριστέτ από σελ. 121 κ.λ. σε οκιά από ύγρασία. Τό βιβλίο χρειάζεται συντήρηση.

Π ε ρ ι έ χ ε ι :

καταγραφές κληρονομιών

-36-

Από: ΡΕΒΙΥÜLEVVEL 1179

μέχρι: 1ο SAFER 1180

Αύγουστος- Σεπτ. 1766

23 'Ιουλίου 1766

Ο/ΙΕΡ. 111

Κάδ. χάρ. διαστάσεων 45 x 16 CM. Άκροφαλο. Στάχωση από χαρτόνι επικαλυμμένο με διακοσμητικό χαρτί ΕΒΡΑΥΛΙ. Έτικέτα: SICCIL AL HÜCCET 1160.

Δερμάτινη επένδυση στη ράχη, σύνδεση από επάλληλο δίφυλλο κατά τετράδια συρραμμένα στη ράχη, σελίδες 44-γραμμένες οι 3-34.

Π ε ρ ι έ χ ε ι :

Χατζέτιο

Από: 5 DEMAZIYELAHIR 1180

μέχρι: 25 SAFER 1161

8 Νοεμβρίου 1766

25 'Ιουλίου 1767

Ο/ΙΕΡ. 112

Κάδ. χάρ. διαστάσεων 45 x 16 CM. Στάχωση από χαρτόνι καλυμμένο

με διακοσμητικό χαρτί σε καλή κατάσταση. Δερμάτινη επένδυση στη ράχη και στις άκρες των εξωφύλλων. SICCIL EL KASAM AL ASKERIYE 1180. Σύνδεση από επάλληλο δίφυλλο κατά τετράδια συρραμμένα στη ράχη, σελίδες 92, γραμμένες οι 84.

Π ε ρ ι έ χ ε ι :

καταγραφές κληρονομιών

Από: 2 DEMAZIYELVVEL 1180

μέχρι: 25 SAFER 1181

5 'Οκτωβρίου 1766

25 'Ιουλίου 1767

Ο/ΙΕΡ. 113

Κάδ. χάρ. διαστάσεων 44 x 16 CM. Στάχωση από χαρτόνι καλυμμένο με διακοσμητικό χαρτί σε καλή κατάσταση. Δερμάτινη επένδυση στη ράχη, σύνδεση από επάλληλο δίφυλλο κατά τετράδια συρραμμένα στη ράχη, σελίδες 100-οι 90 γραμμένες. Επιγραφή: SICCIL AL EVAMIR AL ALIYE AL OSMANIYE -EMIRI ALI SICCIL-İ GENE 1181, ΡΕΒΙΥÜLEVVEL.

Π ε ρ ι έ χ ε ι :

Στη σελίδα 1. Εξισολισμοί των έτων 1181-1182 /1767-68-69/

και έντιγραφο διαταγών-κατανομές φόρων

Από: 9 ZILKADE 1180

μέχρι: 25 SAFER 1182

5 'Απριλίου 1767

11 'Ιουλίου 1768

Ο/ΙΕΡ. 114

Κάδ. χάρ. διαστάσεων 44 x 16 CM. Στάχωση από χαρτόνι επικαλυμμένο με διακοσμητικό χαρτί. Δερμάτινη επένδυση στη ράχη και στις άκρες των εξωφύλλων. Το έμπρόσθιο εξώφυλλο έχει φασαγιέ κατά την πάνω πλευρά, με αποτέλεσμα να προσβληθούν τα υβλά του βιβλίου στο ίδιο σημείο από την υγρασία και σε άρκετές περιπτώσεις να λείπει καίμενο.

- 35 -

Σκιές από έγγραφα έχουν όλα τα φύλλα του βιβλίου στην πρὴς τῆ ράχη πλευρὰ τους. Σύνθεση ἀπὸ ἐπάλληλα ἔφυλλα κατὰ τετράδια συρραμμένα στὴ ράχη, σελίδες 120, γμαμμένες μὲν σὶ 31.

Π ε ρ ι ἔ χ ε ι :

Χοτζέτια καὶ ἕναν θακοφ-ναμέ

ἀπὸ: ΡΕΒΙΥÜΛΕΝΒΕΛ 1151

μέχρι: 22 SAFER 1162

1 Αὐγούστου 1707

5 Ἰουλίου 1768

Θ/ΣΕΡ. 115 Κόδ. χαρ. διαστάσεων 44 X 16 CM. Στάχωση ἀπὸ χαρτόνι ἐπικαλυμμένο μὲ διακοσμητικὸ χαρτί, δευτερεύουσα ἐπιένδυση στὴ ράχη. Ἐπιγραφή: SICCIL AL KASAM AL ASKERIYE VE EL BELEDIYE , SENE 1151. Σύνθεση ἀπὸ ἐπάλληλα ἔφυλλα κατὰ τετράδια συρραμμένα στὴ ράχη, σελίδες 96, κενές σὶ 77.

Π ε ρ ι ἔ χ ε ι :

καταγραφές κληρονομιῶν

ἀπὸ: ΡΕΒΙΥÜΛΕΝΒΕΛ 1161

μέχρι: 12 SAFER 1162

1 Αὐγούστου 1707

20 Ἰουνίου 1768

... Στὴν πρώτη σελίδα ἐξισλαμισμοὶ τοῦ 1161-82/1767-68-69/

καὶ στὴ σελ. 96 ἀντιγράφοι ἐξισλαμισμοῦ τοῦ 1181 /1767-68/

Θ/ΣΕΡ. 116 Κόδ. χαρ. διαστάσεων 43 X 16 CM. Στάχωση ἀπὸ χαρτόνι καλυμμένο μὲ διακοσμητικὸ χαρτί EBRLI, ἐπιένδυση ράχης ἀπὸ πράσινα ὑφασμα. Ἐτικέτα: FAZILETLÜ İBRAHİM EFENDİSİNİN KASAM VE HÜCCED VE SENE DAT-I SAİRE SICCIL-I DIR, FI GUHRE-I CEMAZIYELAHİRA , SENE 1163.

Σύνθεση ἀπὸ ἐπάλληλα ἔφυλλα κατὰ τετράδια, σελίδες 104.

Π ε ρ ι ἔ χ ε ι :

Ἀντίγραφα φερμανίων καὶ ἄλλων διαταγῶν-κατανομές φέρων

ἀπὸ: 13 MUHARREM 1183

μέχρι: SAFER 1183

19 Μαΐου 1705

Ἰούλιος-Ἰούλιος 1768

... Στὴ σελ. 91, ἀναγράφονται τιμές διαφόρων εἰδῶν διατροφῆς, τοῦ ἔτους 1250 /1034-1835/

... Στὴ σελ. 92: φερμάνι τοῦ CEM/AHİR 1225 /Ἰούλιος - Αὐγούστου τοῦ 1611/

... Σελ. 94-96 : Πίνακας χρῆσιν διαφόρων συντεχνιῶν, SABAN 1243 /Ἰανουάριος 1626/

... Σελ. 98 : Μία αἴτηση τῆς 3 SAFER 1244 / 15 Αὐγ. 1626 /

... Σελ. 99 : Τιμές λαχανικῶν χαρτί χρονολόγηση.

... Σελ. 100 : Ἀκριβές, διατιμήσεις προϊόντων διαφόρων ἐπαγγελματιῶν.

- 37 -

0/ΣΕΡ. 117 Τό βιβλίον αποτελεῖται ἀπὸ 4 τετράδια τὰ ἑποῖα ἀνὰ δύο ἀποτελοῦν ξεχωριστὰ βιβλία. Τό βῆτι προέρχονται ἀπὸ δύο διαφορετικὰ βιβλία ἀποδείχνη· ἡ διαφορά μεγέθους καὶ τὰ διαφορετικὰ ἐξώφυλλα.

117 α': τὰ τετράδια 3-4. Διαστάσεις 43 X 15 CM. Σκοῦρο καφέ ὄχρωμα στῆ ράχη. Σύνδεση ἀπὸ ἐπάληλο δίφυλλα, σελίδες 78. Ἀκέφαλο. Στὴν ἀρχὴ ὑπάρχει τὸ τέλος ἑνὸς ἔγγραφου μὲ χρονολογία : 5 REBIVYLEVVEL 1182 / 20 'Ιουλίου 1760 / Περιέχει καταγραφὰς κληρονομιῶν μέχρι 25 SEVVAL 1182 / 4 Μαρτίου 1769 /

117 β': τὰ τετράδια 1-2. Καλαβὰ, Διαστάσεις 44 X 15 CM. Δέρμα ἰναιχτοῦ καφέ χρώματος στῆ ράχη. Σύνδεση ἀπὸ δίφυλλα κατὰ τετράδια συρραμένα στῆ ράχη, σελίδες 82. Στῆ σελίδα 1. ἀναγράφονται ἐξισλαμισμοὶ τοῦ ἔτους 1183 / 1765-1770 / Περιέχει καὶ αὐτὰ κληρονομικὰ μεταβιβάσεις τοῦ 21 REBIVYLEVVEL 1183/25 'Ιουλίου 1769 / -ἐχρι 22 ZILKADE 1183 / 15 Μαρτίου 1770 / . Ἀκολουσεῖ καλαβὰ ἔγγραφο χωρὶς χρονολογία.

0/ΣΕΡ. 118 κδ. χδρ. διαστάσεων 43 X 15 CM. Σύνδεση ἀπὸ ἐπάληλο δίφυλλα συρραμένα στῆ ράχη, στέχωση ἀπὸ χαρτόνι καλυμμένο μὲ διακοσμητικὸ χαρτί, ἐπένδυση ἡερμάτινη στῆ ράχη. Σελίδες σύνολο 102. Στὴν ἀρχὴ τοῦ βιβλίου ὑπάρχει τετράδιο τοῦ κατὰ πᾶσα πιθανότητα δὲν ἦνκε α' αὐτὸ τὸ βιβλίον, καὶ ἀποτελοῦσε τέλος κάποιου ἄλλου. Σελίδες 12.

Τὸ κυρίως βιβλίον περιέχει :

...στῆ σελίδα 1. ἐξισλαμισμοὶ τοῦ 1184 / 1770-1771 /

καὶ ἀντίγραφο διαταγῶν -κατανομῆς φέρων

ἀπὸ: 2 REBIVYLEVVEL 1184

μέχρι: ἄρχὲς SABAN 1184

26 'Ιουνίου 1770

τέλη Νοεμβρίου 1770

Τὸ τετράδιο σελ. 12, περιέχει :

διαταγὰς καὶ κατανομῆς φέρων. Τὸ πρῶτον ἔγγραφο ἔχει χρονολογία ? ILIHARREN 1183/ 13 κατὰ 1769 / καὶ τὸ τελευταῖον τέλος SABAN 1182 / ἄρχὲς Αὐγουστοῦ 1769 / Τὰ ὑπόλοιπα ἔγγραφα εἶναι τοῦ 1183 / 1769-1770 /

0/ΣΕΡ. 119

κδ. χδρ. διαστάσεων 43 X 16 CM. Στέχωση πρὸ διατηρεῖται μόνον κατὰ τὸ πρῶτον ἐξώφυλλο, ἀπὸ χαρτόνι, ἡερμάτινη ἐπένδυση στὶς ἄκμεις τοῦ ἐξωφύλλου καὶ καλῶς φαίνεται ἀπὸ μικρὰ ὑπέλειμμα καὶ στῆ ράχη. Ἐπιγραφή: SICCIL AL HÜCCOC AL SERIYE , GENE 1184. Σελίδες: 50.

Περιέχει :

κατζέτια, μέχρι τῆν σελ. 11.

- 38 -

ἀπό : 19 REBIVULEVVEL 1184

μέχρι: 22 SEVVAL 1184

13 'Ιουλίου 1770

8 Φεβρουαρίου 1771

...Στή σελ. 13 : Ένα δίφυλλο άκέφαλο και καλάμω .Τό πρώτο έγγραφο είναι τμήμα φερμανίου σχετικό με φορολογική έπίθεση των κατοίκων ένός από τά χωριά των 'Παιδιών των κατακτητών". Έκδόθηκε στό μέσο ZILKAJE 1184, :Φεβρουάριος 1771. Τό δεύτερο έγγραφο είναι φερμάνι με κατανομή φόρων με χρονολογία 25 SEVVAL του έτους 1184 : 11 Φεβρουαρίου 1771.

...Στίς σελ. 17-28: χιτζέτια και βακοθφ-ναμέδες. Αρχίζει με άκέφαλο έγγραφο.

ἀπό: 13 QEMAZIJE-ENVIL 1185

μέχρι: 23 SAHER 1184

14 Σεπτεμβρίου 1768

18 'Ιουνίου 1770

θ/IEP. 120

Κάδ. χάρτ. διαστάσεων 38 X 15 CM. Στάχωση από χαρτόνι καλυμμένο με διακοσμητικό χαρτί. Έπένδυση δερμάτινη στό ράχη και στίς άκμές των έξωφύλλων. Σύνθεση από επάλληλα δίφυλλα κατά τετράδια συρραμένα στό ράχη, σελίδες 42.

Π ε ρ ι έ χ ε ι :

'Ισολογισμός βακουφών

ἀπό: 7 SAHER 1181

μέχρι: 20 ZILKADE 1238

5 'Ιουλίου 1767

29 'Ιουλίου 1823

θ/IEP. 121

Κάδ. χάρτ. διαστάσεων 43 X 18 CM. Στάχωση από χαρτόνι καλυμμένο με διακοσμητικό χαρτί. Έπένδυση δερμάτινη στό ράχη και στίς άκμές των έξωφύλλων. Σύνθεση από επάλληλα δίφυλλα κατά τετράδια συρραμένα στό ράχη, σελ. 164.

'Επιγραφή : SICCIL AL ENAMIR AL ALIY-E FI GUHRE-I ZILKADE SEVE 1184-85.

Τό βιβλίο είναι άκέφαλο. Τό δίφυλλο σελ. 117-20 δεν άνήκει πιθανότατα στό βιβλίο και κολλήθηκε άργότερα. Τό τελευταίο του έγγραφο είναι άτέλαιο.

Π ε ρ ι έ χ ε ι :

'Αντίγραφο φερμανίων και άλλων άσταγών-κατανομές φόρων

ἀπό: 2 ZILKADE 1184

μέχρι: μέσο ZILKADE 1185

17 Φεβρουαρίου 1771

Φεβρουάριος 1772

θ/IEP. 122

Κάδ. χάρτ. διαστάσεων 44 X 15 CM. Στάχωση από χαρτόνι, δερμάτινη έπίθεση στό ράχη και στίς άκμές των έξωφύλλων. Σύνθεση από επάλληλα δίφυλλα κατά τετράδια συρραμένα στό ράχη, σελίδες 104. Η συρραφή των φύλλων είναι χαλαρωμένη και τό πρώτο τετράδιο έχει διακοπεί από τό αβρα του βιβλίου. Ίχνη από νερό στό φύλλο σελ. 1-40 και σγαμένα από σκουλήκι τό φύλλο σελ. 17-38. 'Επιγραφή

-39 -

στο έξοφυλλο: SICCİL AL KASAMİYE AL ASKERİYE VE AL BELEDİYE Fİ GURHE-I ZILKA-
DE , SENE 1164

Π ε ρ ι έ χ ε ι :

Στή σελ. 1 : Έξισλαμισμός του 1165 /1771-72/ και Έναν του 1165 /1175-76/
και κληρονομικές μεταβιβάσεις

Από: 13 ZILKADE 1164

μέχρι: 24 ZILHICCE 1165

28 Φεβρουαρίου 1771

29 Μαρτίου 1772

3/IEP. 123^ε Κόδ. χάρ. διαστάσεων 45 X 16 CM. Στάχωση από χαρτόνι, δερμάτινη ένθεν-
δυστη ράχη και στίς άκμες των έξωφύλλων. Σύνθεση από επάλληλα δίφυλλα κατά
τετράδια συρραμένα στη ράχη, σελίδες 196. Έπιγραφή στο έξοφυλλο: SICCİL AL
EVAMİR AL ALİYE AL CEMANİYE , SENE 1167. Μέ μικρότερα γράμματα: Fİ GUR E-I
MUMHARREM AL HARAM , SENE 1166

Στό τέλος του βιβλίου Έγγραυ κυλοβό. Μεταξύ των σελίδων 196-97 Έχει άποκλιετ
Ένα φύλλο.

Π ε ρ ι έ χ ε ι :

Έπιγραφα φερμανίων και άλλων διαταγών - κατανομές φόρων

Από: 25 SABAN 1165

μέχρι: άρχές ZILHICCE 1166

3 Δεκεμβρίου 1771

τέλη Φεβρουαρίου 1773

.. Στή σελ. 1: Έξισλαμισμός του 1166

Ε/IEP. 124 Κόδ. χάρ. διαστάσεων 45 X 17 CM. Στάχωση από χαρτόνι καλυμμένο με δι-
ακοσμητικό χαρτί, δερμάτινη ένθενδυστη ράχη και στίς άκμες των έξωφύλλων. Έ-
πιγραφή: SICCİL AL KASAMİYE AL ASKERİYE VE AL BELEDİYE Fİ GURHE-I MUMHARREM
AL HARAM , SENE 1166. Σύνθεση από επάλληλα δίφυλλα κατά τετράδια συρραμένα στη
ράχη, σελίδες 128, γραμμένες σί 111.

Π ε ρ ι έ χ ε ι :

καταγραφές κληρονομιών

Από: 9 MUMHARREM 1166

μέχρι: 25 ZILHICCE 1166

12 Έπριλίου 1772

19 Μαρτίου 1773

.. Στήν πρώτη σελίδα : Έξισλαμισμός.

3/IEP. 125 Κόδ. χάρ. διαστάσεων 45 X 17 CM. Στάχωση από χαρτόνι καλυμμένο με
διακοσμητικό χαρτί σογυμένο σε δύο σημεία στο κάτω μέρος του έπιράς έξωφύλλου.
Δερμάτινη ένδυστη ράχη και στίς άκμες των έξωφύλλων, σύνθεση από επάλληλα
δίφυλλα κατά τετράδια συρραμένα στη ράχη, σελίδες 42. Έπιγραφή στο α' έξοφυλλο:
SICCİL AL HÜCCE AL SERİYE AL MİRİYE Fİ GURHE-I MUMHARREM AL HARAM 1166.

- 20 -

Π ε ρ ι έ χ ε ι :

Στήν πρώτη σελίδα εξισλαμισμός του 1186 /1772-73/

Χοτζέτια

ἀπό: 28 MÜHARRREM 1186

μέχρι: 22 ZILHICCE 1186

28 Ἀπριλίου 1772

16 Μαρτίου 1773

...Στή σελίδα 36, ένας βακοφ-νομός

3/IEP. 126*

Κόδ. χάρ. διαστάσεων 42 x 15 CM. Στάχωση από χαρτόνι, τό εμπρός έ-
ξάφυλλο δέν διασάζεται. Δερμάτινη επένδυση τής ράχης, σύνδεση από έπάλληλο δί-
φυλλα κατά τετράγνια συρραμμένα στή ράχη, σελίδες 168. Τά τετράδια σελίδες 1-38
καί 39-62 είνον άποκομμένα από τό σόμα του βιβλίου. Μεταξύ τών σελίδων 38-39
πιθανότατα λεύπων φύλλα. Τό τμήμα σελ. 39-62 πού περιέχει χοτζέτια είνον από
έλλα βιβλία.

Π ε ρ ι έ χ ε ι :

*Αντίγραφα φερμανίων - κατανομές φόρων

καί χοτζέτια /σελ. 39-62 /

ἀπό: 24 SABAN 1186

μέχρι: 26 ZILHICCE 1187

20 Νοεμβρίου 1772

10 Μαρτίου 1774

6/IEP. 127

Κόδ. χάρ. διαστάσεων 43 x 15 CM. Στάχωση από χαρτόνι καλυμμένο με
διακοσμητικό χαρτί, πού έχει ξεχωρίσει. Δερμάτινη επένδυση στή ράχη πού έχει
σαρωθεί στις δύο άκρες. Σύνδεση από έπάλληλο δίφυλλα κατά τετράδια συρραμμένα
στή ράχη, σελίδες 158. Ίχνη από νερό στο πάνω μέρος τών σελ. 1-38. Τό βιβλίο
τελειώνει με κολοβά έγγραφο.

Π ε ρ ι έ χ ε ι :

*Αντίγραφα φερμανίων καί άλλων εισηγών-κατανομές φόρων

ἀπό: 9 SEVVAL 1137

μέχρι: 7 RESYÜLEVVEL 1158

24 Δεκεμβρίου 1773

18 Μαΐου 1774

...Στή σελ. 1. ένας εξισλαμισμός του 1189

9/IEP. 129

Κόδ. χάρ. διαστάσεων 43 x 16 CM. Στάχωση από χαρτόνι καλυμμένο με
διακοσμητικό χαρτί χρώματος μπλε με καφέ καί πράσινα σχηματισμένα έν. η. Δερ-
μάτινη επένδυση στή ράχη, σύνδεση από έπάλληλο δίφυλλα συρραμμένα στή ράχη κατά
τετράγνια, σελίδες 124, γραμμένες από 4-41. *Επιγραφή: SICIL AL KASAMIYE AL ASKE-
RIYE, SEINE 1188.

Π ε ρ ι έ χ ε ι :

Κατανομές κληρονομιών

- 41 -

Από: 20 SAFER 1186

μέχρι: 22 ZILHICCE 1186

2 Μαΐου 1774

23 Φεβρουαρίου 1775

Θ/ΣΕΡ. 129

Κάδ. χάρ. διαστάσεων 42 x 15 CM. Στάχωση από χαρτόνι καλυμμένο με διακοσμητικό χαρτί με καφέ και πράσινα σχηματοποιημένα άνθη. Οι πάνω εξωτερικές γωνίες των εξωφύλλων είναι φαναμένες και στο ίδιο σημείο έχουν φθαρεί επιπλέον είναι ακάλυπτα τα οβόλα του βιβλίου. Δερμάτινη επένδυση στη ράχη, σύνδεση από επάλληλα ύφουλλα κατά τετράδια συρραμμένα στη ράχη, σελίδες 100. Τά φύλλα σελ. 69-100 σε μικρότερο μέγεθος, φαίνεται πώς προστέθηκαν από άλλο βιβλίο.

Π ε ρ ι έ χ ε ι :

Έξι λαμιαμοός στη σελ. 1

Χατζέτιο ,σελ. 4 κ.έ.

Από: 5 SAFER 1188

μέχρι: 29 ZILHICCE 1188

17 Απριλίου 1774

2 Μαρτίου 1775

κενές οι σελίδες 96-79

Στη σελ. 72 ένα μπαουγιουρντί και ένα κομμάτι άλλου: 17 GENAZIYELENNEL 1187

5 Αύγουστου 1773

Στις σελίδες 76-86 : Διαταγές Αιό: 12 MUHARREM — μέχρι: τέλη ZILHICCE 1169 : Φεβρουάριος 1775.

Θ/ΣΕΡ. 130

Κάδ. χάρ. διαστάσεων 42 x 15 CM. Στάχωση από χαρτόνι καλυμμένο με διακοσμητικό χαρτί με καφέ και μαύρα σχηματοποιημένα λουλούδια. Επιγραφή: SICCIL AL HOCDET AL SERIYE , SENE 1109. Δερμάτινη επένδυση στη ράχη. Το διακοσμητικό χαρτί έχει φθαρεί στην πράξη τη ράχη πλευρά και έχει επικαληθεί λευκό χαρτί σε παραγενέστερη προσπάθεια συντήρησης. Σύνδεση από επάλληλα ύφουλλα κατά τετράδια συρραμμένα στη ράχη. Η συρραφή έχει χαλαρώσει και πολλά φύλλα έχουν αποκοπεί από το σώμα του βιβλίου. Σελίδες 150, γραμμένες οι 79.

Π ε ρ ι έ χ ε ι :

Έξι λαμιαμοός στη σελ. 1, του 1184

Χατζέτιο

Από: 7 MUHARREM 1188

μέχρι: 27 SEVVAL 1188

10 Μαρτίου 1775

21 Δεκεμβρίου 1775

Θ/ΣΕΡ. 131

Κάδ. χάρ. διαστάσεων 42 x 15 CM. Στάχωση από χαρτόνι, δερμάτινη επένδυση ράχης, φαναμένη στην πάνω άκρη. Σύνδεση από επάλληλα ύφουλλα κατά τετράδια συρραμμένα στη ράχη, σελίδες 150, γραμμένες από 4-155.

-42-

Τό δίφυλλα σελ. 1-4 Έχει αποκοπεί από τό σέμα τοῦ βιβλίου,...

Π ε ρ ι έ χ ε ι :

¹Έξισλαμισμοός στήν 3 σελ. τοῦ ἔτους 1189 /1775-76/

²Αντίγραφο φερμανίων καί ἄλλων ἰσταγεν -κατανομές φθρων καί χατζέτι

ἀπό : ἀρχές ΜΗΗΑΡΕΜ 1189

μέχρι: 29 ΖΙΛΚΑΔΕ 1189

Μάρτιος 1775

21 Ἰανουαρίου 1776

Β/ΣΕΡ. 132

Κόδ. χάρ. διαστάσεων 40 X 15 CM. Στάχωση ζέπολό κακή κατάσταση ἀπό χαρτόνι. Διαισθόζεται μόνο τό κάτω μισό τμήμα τῆς δερμάτινης ἐπέκδοσης τῆς ράχης. Σύνθεση ἀπό ἐπίλληλα δίφυλλα κατά τετράδια συρραμένα στή ράχη, σελίδες 106. Τό βιβλίο ἔχει δύο τμήματα, ἀπό τό ὁποῖα τό ἕνα ἐντελῶς ἀποκαμένο ἀπό τή μάχη. Ἄν καί ἔχουν τό ἴδιο περιεχόμενο, τό πρῶτο τμήμα δέν ἀνῆκε πιθανότατα στό βιβλίο. Τά φύλλα τῶν δύο τμημάτων ἔχουν περίπου τήν ἴδια φερά, ἀλλά ἀντίστροφα: τό α' τμήμα στήν κάτω ἐξωτερική γωνία καί τό β' στήν πάνω. Τό πρῶτο τμήμα εἶναι προγενέστερο καί ἀκέφαλο.

Π ε ρ ι έ χ ε ι :

Κληρονομικές μεταβιβάσεις

τμήμα α' ἀπό : 22 ΖΙΛΚΑΔΕ 1193

μέχρι: 3 ΣΑΦΕΡ 1194

19 Μαρτίου 1770

29 Μαΐου 1770

τμήμα β' ἀπό : 2 ΜΗΗΑΡΕΜ 1189

μέχρι: 27 ΖΙΛΚΑΔΕ 1189

5 Μαρτίου 1775

18 Φεβρουαρίου 1776

Β/ΣΕΡ. 133

Κόδ. χάρ. διαστάσεων 41 X 15 CM. Χωρίς στάχωση, ἀκέφαλο. Σύνθεση ἀπό ἐπίλληλα δίφυλλα συρραμένα στή ράχη, σελίδες 164. Στίς πρῶτες σελίδες τό κείμενο εἶναι μισοσβυσμένο ἀπό τήν ἐπίδραση τῆς ὑγρασίας. Ὅλο τό βιβλίο ἔχει σημάδια ἀπό τήν ὑγρασία, σκιές ἔ κιτρινίλες. Οἱ τελευταῖες σελίδες 143-164 εἶναι φαγμένες κατά τό πῆνω μέρος καί κατά τήν κάτω ἐξωτερική γωνία.

Π ε ρ ι έ χ ε ι :

¹Αντίγραφο φερμανίων - κατανομές φθρων

ἀπό: 19 ΜΗΗΑΡΕΜ 1190

μέχρι: τέλη ΓΕΜΑΖΙΥΕΛΕΒΕΛ 1190

11 Μαρτίου 1776

Ἰούλιος 1776

...Στήν τελευταία σελίδα ἕνας ἐξισλαμισμός

Β/ΣΕΡ. 134

Κόδ. χάρ. διαστάσεων 41 X 16 CM. Χωρίς στάχωση, διαισθόζεται μόνο τμήμα ἀπό τό περικάλυμμα τῆς ράχης. Σύνθεση ἀπό ἐπίλληλα δίφυλλα κατά τετράδια συρραμένα στή ράχη, σελίδες 138 γραμμένες οἱ 25 καί στή σελίδα 107 ἕνα χατζέτι ἀνάποδα, κολεβό καί χωρίς χρονολογία.

- 43 -

Π ε ρ ι έ χ ε ι :

Έξι σλαβισμούς του 1150 / 1776-77 / στή σελ. 1.

Χοτζέτια-Έναν βακούφ-νορέ -κατανοική φόρων στή σελ. 5

Δηλδ: 9 MUHARREM 1150

μέχρι: 25 ZILHICCE 1150

1 Μαρτίου 1776

2 Φεβρουαρίου 1777

9/ΙΕΡ. 135

Κάδ. χάρ. διαστάσεων 43 X 16 CM. Καταστραμένη στάχωση. Τό έξωφυλλα από επάχει, μικρότερον διαστάσεων δέν άνήκει στό βιβλιο. Σύμβαση από επάλληλα δίφυλλα κατά τετράδια συρραμένα στή ράχη, σελίδες 170, σ1156 γραμμένες. Τοδ πράτυο φύλλου διατηρείται μόνο Ένα τμήμα.

Π ε ρ ι έ χ ε ι :

Έξι σλαβισμούς στή σελ. 1.

Θιρμάνια βερδτικά και κατανομές φόρων

Δηλδ : Αρχές RECEP 1190

μέχρι: τέλη GENZİYELAHIR 1191

Αύγουστος 1776

Ίσόλιος - Αύγουστος 1777

/ Στή σελ. 11 και φόροι Έλου τοδ Αιζά/

9/ΙΕΡ. 136

Κάδ. χάρ. διαστάσεων 41 X 15 CM. Στάχωση από χαρτόνι καλυμμένο με διακοσμητικό χαρτί. Τό δύο έξωφυλλα έχουν παγωμεί στήν πάνω έξωτερική γωνία 'Ανάλογη φουρά Έχουν και τό έσωτερικά φύλλα. Δερμάτινη επένδυση στή ράχη και στίς άκμές τών έξωφύλλων. Σύμβαση από επάλληλα δίφυλλα κατά τετράδια συρραμένα στή ράχη, σελίδες 80, γραμμένες σ1 62.

Π ε ρ ι έ χ ε ι :

Καταγραφές κληρονομιών

Δηλδ: 27 MUHARREM 1191

μέχρι: 25 ZILHICCE 1191

7 Μαρτίου 1777

24 Ίανουαρίου 1778

9/ΙΕΡ. 137

Κάδ. χάρ. διαστάσεων 45 X 15 CM. Στάχωση από χαρτόνι καλυμμένο με διακοσμητικό χαρτί, δερμάτινη επένδυση στή ράχη και στίς άκμές τών έξωφύλλων. Σύμβαση από επάλληλα δίφυλλα κατά τετράδια συρραμένα στή ράχη. Στο τέλος Ένα ανεξάρτητο τετράδιο, από δέν άνήκει στό βιβλιο, σαγαμένο στίς Έκρες και κίτρινη-αμένο από τήν ύγρασια

Π ε ρ ι έ χ ε ι :

Έξι σλαβισμούς του 1193 στή σελ. 1

Διαταγές -καταγραφές φόρων

Δηλδ: 21 SABAN 1192

μέχρι: 22 MUHARREM 1194

14 Σεπτεμβρίου 1778

29 Ίανουαρίου 1780

-44-

τά τετράδια: Εξισλαμισμοί του 1193 /1779/

και χατζέτια από SAFER 1193

μέχρι: 11 MUHARREM 1194

Φεβρουάριος 1775-

27 Ιανουαρίου 1780

8/IEP. 138

Κόδ. χάρ. διαστάσεων 42 X 16 CM. Στάχωση από χαρτόνι, δερμάτινη επένδυση στη ράχη, φραγμένη από κάτω μέρος, και στις άκρες των εξωφύλλων. Έπιγραφη με μαύρο μελάνι: SICCIL EVAMIR-I ALIYE VE WAKFIYE, SENE 1194.

Σύνθεση από επτάλληλα δίφυλλα κατά τετράδια συρραμμένα στη ράχη, σελίδες 158, γραμμένες αί 58.

Π ε ρ ι έ χ ε ι :

Αντίγραφο φερμανίων-κατανομές φόρων

από: 12 SEVVAL 1193

μέχρι: 20 MUHARREM 1195

23 Οκτωβρίου 1779

16 Ιανουαρίου 1781

8/IEP. 139

Κόδ. χάρ. διαστάσεων 43 X 15 CM. Στάχωση από χαρτόνι καλυμμένα με διακοσμητικό χαρτί: μοτίβο με σχηματοποιημένο ένδη. Δερμάτινη ένδυσση στη ράχη και στις άκρες των εξωφύλλων. Σύνθεση από επτάλληλα δίφυλλα κατά τετράδια συρραμμένα στη ράχη, σελίδες 26. Στο τέλος του βιβλίου έχουν αποκοπεί φύλλα. Τό φ. σελ. 3-4 έχει αποκοπεί από τη ράχη και έχει φθαρεί στις άκρες από την υγρασία.

Π ε ρ ι έ χ ε ι :

Καταγραφές κληρονομιών

από: 12 SAFER 1194

μέχρι: 23 MUHARREM 1195

18 Φεβρουαρίου 1780

19 Φεβρουαρίου 1781

8/IEP. 140

Κόδ. χάρ. διαστάσεων 37 X 16 CM. Στάχωση από χαρτόνι, δερμάτινη επένδυση στη ράχη και στις άκρες των εξωφύλλων. Έπιγραφη: SICCIL-I KISMET SENE 1195. Σύνθεση από επτάλληλα δίφυλλα κατά τετράδια συρραμμένα στη ράχη, σελίδες 240, γραμμένες αί 220. Τό βιβλίο είναι άκεφαλο.

Π ε ρ ι έ χ ε ι :

καταγραφές κληρονομιών και χατζέτια

από: 4 SAFER 1195

μέχρι: 21 SABAN 1195

30 Ιανουαρίου 1781

12 Αυγούστου 1781

...Τό χατζέτια έχουν χρονολογία ZILKADE ή ZILHIDCE 1195

- 45 -

Θ/ΣΕΡ. 141 κδδ. χάρ. διαστάσεων 41 X 15 CM. Στόχωση από χαρτόνι καλυμμένο με διακοσμητικό χαρτί, ασημένια απόξημένα άνω η αέ καφέ φόντο. Δερμάτινη επένδυση στη ράχη και στις άκρες των εξωφύλλων, από τα όποια τέ πιασ είναι αποκομμένο αλλά διασέρζεται. Έπιγραφή: AL DEFA'IT AL ENAMIR AL ALIYE AL OSMANIYE , SENE 1195. Σύνθεση από επάλληλα δίφυλλα κατά τετράδια συρραμένα στη ράχη ,σελίδες 156, γραμμένες οι 89.

Π ε ρ ι έ χ ε ι :

Σημειώσεις του SAHAN 1195 /Αύγουστος 1781 / στήν σελ. 2.

Έπιγραφα φερμανίων και άλλων διαταγών - κατανομές φέρων

Από: 13 SEMAZIYELANIR 1194

μέχρι: 27 MUHARREM 1196

16 'Ιουνίου 1790

3 Σεβρουαρίου 1782

Έναν εξισλαμισμό στη σελίδα 156 ανάποδα.

Θ/ΣΕΡ. 142 κδδ. χάρ. διαστάσεων 44 X 16 CM. Στόχωση από χαρτόνι καλυμμένο με διακοσμητικό χαρτί, δερμάτινη επένδυση στη ράχη και στις άκρες των εξωφύλλων. Έπιγραφή : HALA SELANIK KASIBI FAZILETLU UTUFETLU INAYETLU ES-SEYID MEHMET EFENDI HAZRETLERI ZAMANINDA OLAN KISMET SICILATI.

Σύνθεση από επάλληλα δίφυλλα συρραμένα στη ράχη,σελίδες 124, γραμμένες οι 113 και η 124, που έχει εξισλαμισμούς.

Π ε ρ ι έ χ ε ι :

Κ αταγραφές κληρονομιών

Από: 5 SAFER 1196

μέχρι: 25 MUHARREM 1197

20 'Ιανουαρίου 1782

31 Δεκεμβρίου 1782

Θ/ΣΕΡ. 143 κδδ. χάρ. διαστάσεων 44 X 16 CM. Στόχωση από χαρτόνι καλυμμένο με διακοσμητικό χαρτί, δερμάτινη επένδυση στη ράχη και στις άκρες των εξωφύλλων. Έπιγραφή: HALA SELANIK KASIBI FAZILETLU INAYETLU ES-SEYID MEHMET EFENDININ ENAMIR VE HÜCCÜC SICILATLARI DIR, GURRE-I SAFER SENE 1196. Σύνθεση από επάλληλα δίφυλλα κατά τετράδια συρραμένα στη ράχη,σελίδες 244. Γραμμένες είναι οι σελίδες 1-123, 154-208, 238-241. Οι ένοιάμεσες σελίδες είναι κενές ή διαγραφωμένες.

Π ε ρ ι έ χ ε ι :

Στή σελ. 1-2 : εξισλαμισμούς και τιρές προτόντων

Στήν τελευταία σελίδα εξισλαμισμός του 1196 /1781-82/

και: Έπιγραφα διαταγών-κατανομές φέρων

- 46 -

ἀπό: ἀρχές ZILKADE 1196

μέχρι: 27 ΜΗΧΑΡΕΜ 1196

Δεκέμβριος 1781

12 Ἰανουαρίου 1752

9/ΣΕΡ. 140

Κδ. χάρ. διαστάσεων 44 x 16 CM. Στόχωση ἀπὸ χαρτόνι, δερμάτινη ἐπένδυση στὴ ράχη καὶ στὶς ἀκμὲς τῶν ἐξαφύλλων. Ἐπιγραφή: SICIL AL KASE-MIYE AL ASKERIYE VE AL BELEOIYE FI GURRE-I SENE 1197. Ἰόνδυση ἀπὸ ἐπὶ ἀλλὰ ὀφύλλα συρραμμένα στὴ ράχη, σελίδες 168, γραμμένως οἱ 148. Ἀπὸ σελ. 115 κ.έ. σκιές ἀπὸ ἄγραφο στὴν πρὸς τὴ ράχη πλευρὰ τῶν φύλλων.

Π ε ρ ι ἔ χ ε ι :

Καταγραφὲς κληρονομιῶν

ἀπὸ: 19 SAFER 1157

μέχρι: 22 ΜΗΧΑΡΕΜ 1198

24 Ἰανουαρίου 1783

17 Δεκεμβρίου 1753

... Ἔνας ἐξιολαμισμὸς στὴν πρώτη σελίδα

9/ΣΕΡ. 140

Κδ. χάρ. διαστάσεων 44 x 16 CM. Στόχωση ἀπὸ χαρτόνι, πολὺ φθαρμένη, τὸ ἐμπρὸς ἐξαφύλλο λείπει καὶ τὸ πῶς ἀόζετο τριμμένο καὶ φαγωμένο. Ὑπολείμματα τοῦ δερμάτινου καλὺ στος τῆς ράχης διασφύζονται μόνον. Ἰόνδυση ἀπὸ ἐπὶ ἀλλὰ ὀφύλλα κατὰ τετραβία συρραμμένα στὴ ράχη, πρὸ ἔχει σπάσει καὶ τὸ βιβλίον ἔχει χωριστεῖ εἰς 3 τμήματα : σελ. 1-102, 103-128, 127-240. Τὸ πρῶτο φύλλο εἶναι φαγωμένο κατὰ τὸ πᾶν μέρος. Στὸ ἴδιον σημεῖο ἔχει σκιές ἀπὸ ἄγραφο ἔλα τὸ βιβλίον, πρὸ ἐκτείνονται κατὰ ἔλα τὸ μήκος τῆς σελ. ἀπὸ σελ. 185 κ.έ.

Π ε ρ ι ἔ χ ε ι :

Ἄντιγραφο διαταγῶν-κατανομῆς φάρων

ἀπὸ: 19 SAFER 1157

μέχρι: 25 ΜΗΧΑΡΕΜ 1198

24 Ἰανουαρίου 1783

20 Δεκεμβρίου 1753

9/ΣΕΡ. 140

Κδ. χάρ. διαστάσεων 44x 16 CM. Στόχωση ἀπὸ χαρτόνι, δερμάτινη ἐπένδυση στὴ ράχη καὶ στὶς ἀκμὲς τῶν ἐξαφύλλων. Τὰ ἐξαφύλλα ἔχουν φαγωεῖ στὴν ἐπὶ ἀνὰ πλευρὰ, τὸ ἐμπρὸς πρὸς τὴν ἐξωτερικὴ γωνία. Τὰ φύλλα τοῦ βιβλίου ἔχουν σπαρεῖ εἰς ἀκόλυπτο ἀπὸ τὰ ἐξαφύλλα μέρη, σελ. 1-2, 153-158, καὶ σκιές ἀπὸ τὴν ὀ-γραφο εἰς τὰ φύλλα τοῦ βιβλίου.

Π ε ρ ι ἔ χ ε ι :

Χατζέτιο -φιρμάνιο- κατανομῆς φάρων

- 47 -

ἀπό: 7 SAFER 1190

μέχρι: 23 REBIYÜLEVVEL 1199

1 'Ιανουαρίου 1784

3 Φεβρουαρίου 1785

B/IEP. 147

Κόδ. χάρ. διαστάσεων 49 X 16 CM. Στάχωση ἀπὸ χαρτόνι, δεξιότινη ἐπέन्दυση στὴ ράχη καὶ στὶς ἡμέρες τῶν ἐξωφύλλων. Τὸ χαρτόνι τῆς στάχωσης καλύπτεται μὲ χαρτί EBRAULI. Ἐπιγραφή: FI SICCIL AL HAFUZ VE AL KIZMIYE AL ASKE-RIYE VE AL BELEDIYE FI GURRE-I SAFER ,SENE 1196.

HAYIRLI HANLI EFENDI, SENE 1198

Σύνθεση ἀπὸ ἐπὶ ἀλληλο δέσ. ἄλλα κατὰ τετράδια συρραμένα στὴ ράχη, σελίδες 84, ἔστις ἅσπετες οἱ 2-5 καὶ 82-84 εἶναι κενές.

Π ε ρ ι ἔ χ ε ι :

Χατζέτσια καὶ καταγραφὲς κληρονομιῶν

ἀπό: Ἄρχες SABAN 1197

μέχρι: 25 REBIYÜLEVVEL 1199

1782-83

5 Φεβρουαρίου 1785

...Στὴ σελ. 1. Ἐξισλαμισμοὶ τοῦ 1198 /1783-84/

B/IEP. 148

Κόδ. χάρ. διαστάσεων 44 X 16 CM. Στάχωση ἀπὸ χαρτόνι καλυμμένο μὲ διακοσμητικὰ χαρτί, δεξιότινη ἐπέन्दυση στὴ ράχη καὶ στὶς ἡμέρες τῶν ἐξωφύλλων. Ἐπιγραφή εὐσανόγνωστη: ...SICCIL AL ENAMIR... SENE 1199. Σύνθεση ἀπὸ ἐπὶ ἀλληλο δίφυλλα κατὰ τετράδια συρραμένα στὴ ράχη, σελίδες 122, κενές οἱ 112-121.

Π ε ρ ι ἔ χ ε ι :

Διαταγὲς καὶ κατανομές ἔξρων κατὰ ἡμεροχῆ

ἀπό: 26 SENVAL 1198

μέχρι: 27 REBIYÜLAHIR 1200

14 Σεπτεμβρίου 1784

27 Φεβρουαρίου 1786

...Στὴ σελ. 1. ἀναγράφονται τιμὲς προΐόντων καὶ ἐξισλαμισμοὶ τοῦ 1199

B/IEP. 149

Κόδ. χάρ. διαστάσεων 44 X 16 CM. Στάχωση ἀπὸ χαρτόνι, διαλυμένη. Ταῦ πῆσω ἐξωφύλλου διασώζεται μόνον τμημα, καθὼς καὶ τοῦ καλύμματος τῆς ράχης. Σύνθεση ἀπὸ ἐπὶ ἀλληλο δίφυλλα κατὰ τετράδια συρραμένα στὴ ράχη, σελίδες 182, κενές οἱ 154-177. Ἀπὸ σελ. 99 κ.ἔ. στήν κάτω πρὸς τὴ ράχη γωνία τῶν φύλλων ὑπάρχει φισορὰ πρὸς προπορευτικὰ μεγαλύνει σὲ ἕκταση ἐπειδὴ τὰ φύλλα εἶναι ἀκόλυπτα. Τὸ βιβλίον ἀναμοδαγυρίζεται ἀπὸ σελ. 137 μέχρι σελ. 181.

Π ε ρ ι ἔ χ ε ι :

Ἐξισλαμισμοὶ στὴ σελ. 1.

Καταγραφὲς κληρονομιῶν - χατζέτσια

- 48 -

ἀπό: 7 ΡΕΒΙΥΪΛΗΙΑ 1199
7 Φεβρουαρίου 1786

μέχρι: ἀρχές ΡΕΟΕΡ 1200
ἀρχές Μαΐου 1785

Τό ὄντιστραφο τμήμα τοῦ βιβλίου περιέχει ἐπίσης χοτζέτια καί καταγραφές κληρο-
νημιῶν ἀπό: 10 ΡΕΒΙΥΪΛΗΙΑ 1199 μέχρι: 22 ΙΟΥΑΡΕΜ 1200
20 Φεβρουαρίου 1785 25 Νοεμβρίου 1785

Θ/ΙΕΡ. 150

Κάσ. χάρ. διαστάσεων 45 X 15 CM. Στάχωση ἀπό χαρτόνι φτιαγμένη ἀπό οὐλλα μέ οἶμα καλυμμένα μέ πιακοσημικά χαρτί. Δερμάτινη ἐπέδωση ἐπὶ τῆ ράχη καί στίς ἀκμές τῶν ἐξωφύλλων. Σύνδεση ἀπό ἐπάλληλα δίφυλλα κατά τετράδια συρραμένα ἐπὶ μὴχλη, σελίδες 124. Τό τετράδιο σελ. 113-124 ἔχει ἀποκοπεῖ ἀπό τῆ συρραφή. Τό φ. σελ. 123-124 εἶναι σχισμένα ἐπὶ μέση. Λεῖπει δυσκαθόριστος ἀριθμός φύλλων, πᾶς κατά πᾶσα πιθανότητα ἦτον κενό.

Ἐτικέττα σὸ ἐξωφύλλο, κίτρινη σμένη καί φαγομένη ἀέ δύο ὄκρες: SICCIL AL EVANIA AL ALIYE AL OSMANIYE FI GUHRE-I ΡΕΒΙΥΪΛΗΙΑ, ΣΕΝΕ 1200

Π ε ρ ι έ χ ε ι :

Ἐξισλαμισμός ἐπὶ σελ. 1.

Ἀντίγραφο φερμανφον καί ἄλλων διαταγῶν - κατονομαίει φέρων

ἀπό: ἀρχές ΖΙΛΚΑΔΕ 1199

μέχρι : 15 ΡΕΒΙΥΪΛΕΒΕΛ 1201

ἀρχές ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 1785

5 Ἰανουαρίου 1787

Θ/ΙΕΡ. 151

Κάσ. χάρ. διαστάσεων 50 X 17 CM. Στάχωση ἀπό χαρτόνι, σελίδες 64. Διακοσημικά χαρτί ΕΒΡΥΛΙ σὶ ἐξωσάλλα, δερμάτινη ἐπέδωση ἐπὶ τῆ ράχη καί στίς ἀκμές τῶν ἐξωφύλλων, ἐτικέττα: SICCIL AL Κ'ΘΜΙΥΕ AL ASKERIYE VE AL BELEDIYE FI GUHRE-I ΡΕΒΙΥΪΛΗΙΑ ΣΕΝΕ 1200.

Σύνδεση ἀπό ἐπάλληλα δίφυλλα κατά τετράδια συρραμένα ἐπὶ τῆ ράχη, ἥλα τὰ ἐσωτερικά φύλλα τοῦ βιβλίου ἔχουν προσηλεθεῖ ἀπό τὴν ὑγρασία πᾶς ἔχει μισοσβᾶσει ἀέ πολλές σελίδες τὰ κείμενα ἐπὶν πρὸς τὴν ράχη πλευρὰ τῶν φύλλων.

Π ε ρ ι έ χ ε ι :

Ἐξισλαμισμός τοῦ 1200 ἐπὶ σελ. 3.

καί χοτζέτια

ἀπό: 2 ΡΕΒΙΥΪΛΗΙΑ 1200

μέχρι: 29 ΡΕΒΙΥΪΛΕΒΕΛ 1201

2 Ἰανουαρίου 1786

19 Ἰανουαρίου 1787

...Γαλάζιο χαρτί διαστάσεων 34 X 22,5 CM μέ σχέδιο ἐγγράφου τῆς 21 ΡΕΒΙΥΪΛΕΒΕΛ 1209 /1572-73/

- 49 -

Β/ΙΕΡ. 152 Κόδ. χάρ. διαστάσεων 45 X 16 CM. Στάχωση από χαρτόνι, επένδυση δερμάτινη στη ράχη και στις άκμές των εξωφύλλων. Σύνθεση από επάλληλα δίφυλλα κατά τετράδια συρραμμένα στη ράχη, σελίδες 162, γραμμένες οι 66. Έτικέττα: SIGILL AL KISHIYE AL ASKARIYE VE AL BELEDIYE FI GURRE-I REBIYÜLAHİR SENE 1200 ALI KAMIL EFENDI 1201

Π ε ρ ι έ χ ε ι :

καταγραφές κληρονομιών

ἀπό: 4 REBIYÜLAHİR 1200

μέχρι: 27 REBIYÜLEVVEL 1201

4 Φεβρουαρίου 1755

17 Ιανουαρίου 1787

Θ/ΙΕΡ. 153 Κόδ. χάρ. διαστάσεων 44 X 16 CM. Στάχωση από χαρτόνι, επένδυση από δέρμα στη ράχη και στις άκμές των εξωφύλλων. Έτικέττα: SIGILL AL KISHIYE AL ASKERIYL VE AL GNEODAT FI GURRE-I REBIYÜLAHİR 1201. ALI KAMIL EFENDI, 1201. Σύνθεση από επάλληλα δίφυλλα κατά τετράδια συρραμμένα στη ράχη, σελίδες 58. Τα φύλλα του βιβλίου είναι επηρεασμένα από την υγρασία στις άκρες.

Π ε ρ ι έ χ ε ι :

Καταγραφές κληρονομιών και χοτζέτια σχετικά με κληρονομικές υποθέσεις.

ἀπό: 23 REBIYÜLAHİR 1201

μέχρι: 18 REBIYÜLEVVEL 1202

12 Φεβρουαρίου 1757

28 Δεκεμβρίου 1787

...Χαρτί διαστάσεων 24,5 X 16,5 CM με βεβαίωση πληρωμής φόρων

και χρονολογία 24 RAMAZAN 1245

Β/ΙΕΡ. 154 Κόδ. χάρ. διαστάσεων 45 X 16,5 CM. Στάχωση από χαρτόνι, επένδυση από δέρμα στη ράχη και στις άκμές των εξωφύλλων. Έτικέττα: SIGILL AL EVAMİR AL ALIYE AL OSMANIYE FI GURRE -I REBIYÜLAHİR , SENE 1201. Σύνθεση από επάλληλα δίφυλλα κατά τετράδια συρραμμένα στη ράχη, σελίδες 156, γραμμένες οι 98.

Π ε ρ ι έ χ ε ι :

*Αντίγραφο φερμανών - κατανομές φόρων

ἀπό: μέσα REBIYÜLEVVEL 1201

μέχρι: 22 REBIYÜLEVVEL 1203

Δεκέμβριος 1785

21 Δεκεμβρίου 1785

Στη σελίδα 1: Επιστολές του 1201 / 1785-87/

Στις σελ. 23-25 : βασιόφ-ναϊέδες.

- 50 -

0/IEP. 156 Κόδ. χάρ. διαστάσεων 49 X 17,5 CM. Στάχωση από χαρτόνι καλυμμένο με διακοσμητικό χαρτί EBRAULI, δερμάτινη επένδυση στη ράχη. Έτικέττα: SICCIL AL ENVAHİR AL ALIYE AL OSMAHIYE VE AL BEKEDAT AL SERIYE AL AHKADIYE FI GURRE -I SEHİR-I REBIYÜL-HİH ,SENE 1202 İLA SENE 1203. HAHİME AL NAZİR MEHMET SACUL-LAH AL SADIK AL KAZI Bİ MAHRUZE-I SELANIK. Σύνθεση από επάλληλα δίφυλλα κατά τετράδια συρραμμένα στη ράχη, σελίδες 176, γραμμένες οι 174.

Π ε ρ ι έ χ ε ι :

Έξισλαμισμός του 1202-4 στην σελ. 1.

καί Άντιγραφή φερμανών -κατανομές πόρων καί χιτζέτια

ἀπό: 13 SEVVAL 1201

μέχρι: 29 MUHARRIR 1204

29 Ίουλίου 1787

20 Οκτωβρίου 1789

...Στή σελ. 127 Ένας Έξισλαμισμός καί σημειώσεις σχετικά με τήν καραντίνα με χρονολογία: 1202 /1707-83/

3/IEP. 155 Κόδ. χάρ. διαστάσεων 49 X 17 CM. Στάχωση από χαρτόνι καλυμμένο με χαρτί EBRAULI, δερμάτινη επένδυση στη ράχη. Έτικέττα: SICCIL AL KISME AL ASKERIYE AL BELEDIYE VE AL SENEDAT AL SERIYE AL HÜCCED AL MUHAMADIYE FI USHAE-I SEHİR REBIYÜLAHİR ,SENE 1202 İLA 1203. Σύνθεση από επάλληλα δίφυλλα κατά τετράδια συρραμμένα στη ράχη, σελίδες 76, γραμμένες οι 2-72.

Σκέζ από ύγραφα στά φύλλα του βιβλίου: σελ. 3-31, στην πρόσ τήν ράχη καί στην έξωτερική πλευρά τών φ., σελ. 52 κ.έ. στην πρόσ τήν ράχη πλευρά καί από σελ. 66 στά πάνω μέρος τών φύλλων, σφίεται πός τό βιβλίο έχρι δεζεϊ για δειτρη φορά γιτσι τά έξόφυλλα καί οι 1-2 σελ. εΐναι σαρξς πιδ καινοδριες από τό υπόλοιπο βιβλίο. Στήν έξωτερική σελ. του πρώτου έξωφύλλου εΐναι χιρς χρονολόγηρη καταγραφη πόρων διαπόρον χιριών καί Έξισλαμισμοί.

Π ε ρ ι έ χ ε ι :

Καταγραφές κληρονομιών καί χιτζέτια σχετικά με κληρονομικές υποθέσεις

ἀπό : 23 SEVVAL 1202

μέχρι: 27 REBIYÜLENNEL 1204

27 Ίουλίου 1788

15 Δεκεμβρίου 1789

8/IEP. 157 Κόδ. χάρ. διαστάσεων 46 X 16 CM. Στάχωση από χαρτί, δερμάτινη επένδυση στη ράχη καί στίς άκμές τών έξωφύλλων. Σύνθεση από επάλληλα δίφυλλα κατά τετράδια συρραμμένα στη ράχη, σελίδες 130. Στο τέλος του βιβλίου έχουν αποκοπεϊ εδσ φύλλα. Κιτρινίλες καί φορές από ύγραφα σ'βλη σχεδών τήν έκταση τών φύλλων στίς σελίδες 1-18, καί στά κάτω μέρος τών φύλλων στή σελ. 111 κ.έ.

- 51 -

Π ε ρ ι έ χ ε ι :

Αντίγραφα φερμανίων και άλλων διαταγών - κατανομές φόρων

ἀπό: 4 ΙΟΥΛΙΟΥ 1204

μέχρι: τέλος ΣΑΦΕΡ 1205

24 Σεπτεμβρίου 1765

μέσα Οκτωβρίου 1790

Θ/ΙΕΡ. 159

Κότ. χάρ. διαστάσεων 51,5 X 18,5 CM. Στάχωση από χαρτόνι καλυμένο με χαρτί ΕΒΡΥΛΙ, δερμάτινη επένδυση στη ράχη. Έτικέττα: SICCIL AL EVA-MIR AL ALIYE AL OSMANIYE VE SENE DAT AL SERIYE AL AHMEDIYE FI ZAMAN-I ISMAIL ODEY ZADE ... ABOULAH EFENDI FI GURRE-I REHTYÜLAHIN , SENE 1205 ILA 1207. Σύνθεση από επάλληλα όφουλλα κατά τετράδια συρραμμένα στη ράχη, σελίδες 84. Τό δεξιμό το βιβλίου είναι μεταγενέστερο. Κιτρινίλες και άμαυρώσεις από την ύγρασία στα πρώτα ούλλα και στα τελευταία κατά μήκος της μιάς τή μάχη πλευράς και κατά την πάνω πριά τή ράχη γωνία.

Στό βιβλίο υπάρχει και τετράδιο άνεξάρτητο, μέδι κή του άρίθμηση, διαστάσεων 45 X 15,5 CM, 24 σελίδων.

Π ε ρ ι έ χ ε ι :

α) Αντίγραφα φερμανίων και άλλων διαταγών - κατανομές φόρων

ἀπό: 13 ΣΑΦΕΡ 1205

μέχρι: τέλος ΣΑΒΑΝ 1207

22 Οκτωβρίου 1790

άπότος - Άπριλιος 1793

β) τό τετράδιο σελ. 1-24 περιέχει:

φερμάνια και κατανομές φόρων

ἀπό: τέλος ΡΑΜΛΑΖΑΝ 1206

μέχρι: 17 ΙΟΥΛΙΟΥ 1207

Μέτος 1792

6 Σεπτεμβρίου 1792

Θ/ΙΕΡ. 159

Κότ. χάρ. διαστάσεων 42,5 X 16 CM. Χαρτί δεξιμό, σύνθεση από επάλληλα όφουλλα συρραμμένα στη ράχη, σελίδες 32.

Είναι τό πρώτο χείρο με άίφορες σημείάσεις τοῦ κοδῆ, τῶν ἑτῶν 1204- 1210

1769-1796

Θ/ΙΕΡ. 160

Κότ. χάρ. διαστάσεων 51 X 18,5 CM. Στάχωση από χαρτόνι καλυμένο με χαρτί ΕΒΡΥΛΙ, πράσινη επένδυση στη ράχη από ύψασμα. Έτικέττα: HÜCCÜĞ VE İLHAMAT VE SAİRE SICCIL-I DIR FI BURRE-I ZILHİCCE AL SERİFE , SENE 1205-1210. Τό βιβλίο έχει δεξιό μεταγενέστερο από σπαράγματα διασῶρων βιβλίων. Μεταξύ σελ. 69-69 λαίφει δυσκαθόριστος άριθμός σάλλων, ή σελ. 93-94 έχει μικρότερα μέγεθος και είναι ξένη στό βιβλίο. Στήν άρχή τής σελ.

- 52 -

98 Διόρχει ακόφυαυ έγγραφου καί μεταξύ τῶν σελ. 120-121 χάσμετιέ έγγραφο τῆς σελ. 120 εἶναι καλοβό,καλοβό εἶναι καί τό φηρμόνι τῆς σελ. 136 ἐνῶ στή σελ. 151-152 βρσκαεται τό τέλος ἐνός ἐγγράφου μέ κληρονομική καταγραφή τῆς 7 REBIVÜLENNEL 1219 : 29 Ἰουλίου 1900.

Τό σ'τρῆμα τοῦ βιβλίου -σελ 1-32-ἔχει κάποια ἀμοιρογένεια καί περιέχει:

Καταγραφές κληρονομιῶν καί ἀντίγραφα φηρμονίων

ἀπό: 9 REBIVÜLAHIR 1205

μέχρι: 29 SAFER 1215

16 Δεκεμβρίου 1790

22 Ἰουλίου 1900

ἔκολουσοῦν κενά φύλλα ἀπό σελ. 33-44

Στή σελ. 45 : χατζέτι τῆς 4 MUMHARREM 1206 : 3 Σεπτεμβρίου 1791.

Τό βιβλίο συνολικά ἔχει 158 σελίδες.

Θ/ΙΕΡ. 161

Κόδ. χάρ. διαστάσεων 45,5 X 15,5 CM. Στάχωση ἀπό χαρτί, στήν ἐπιφάνεια χαρτί EBRAHIM, ὀρεμάτινη ἐπένδυση στίς ἀκμές τῶν ἐξαγύλων καί στή ράχη, φαγαμένη στή πάνω μεριάς μέχρι περίπου τήν μεση-Σύνθεση ἀπό ἐπάληλο δίφυλλα κατό τετράδια συμπραμένα στή ράχη, σελίδες 122. Τά φύλλα τοῦ βιβλίου ἔχουν ἐπιρραστεῖ ἀπό τήν ὑγρασία καί σέ ἀσκατές περιστάσεις ἔχουν φραρεῖ τά κείμενα.

Π ε ρ ι ἔ χ ε ι :

Χατζέτιο

ἀπό: 22 REBIVÜLAHIR 1206

μέχρι: 29 REBIVÜLENNEL 1208

19 Δεκεμβρίου 1791

4 Νοεμβρίου 1793

Θ/ΙΕΡ. 162

Κόδ. χάρ. διαστάσεων 38,5 X 15,5 CM. Στάχωση ἀπό χαρτόνι, ἐπένδυση ἀπό ὄρεμα στή ράχη καί στίς ἀκμές τῶν ἐξαγύλων. Ἡ πρὸς τή ράχη πάνω γωνία τοῦ ἐξαγύλου ἔχει προαβλη-εῖ ἀπό ὑγρασία καί ἡ φραρά αὐτή ἔχει ἐπεκταεῖ σέ ἄλλο τό βιβλίο. Σύνθεση ἀπό ἐπάληλο δίφυλλα κατό τετράδια συμπραμένα στή ράχη, σελίδες 80. 01 σελ. 53-30 φαίνεται νά ἔχουν προραστεῖ ἀπό ἄλλο βιβλίο ἐνῶ τό πρῶτο 3 φ. εἶναι κητρινωμένα κατό ἄλλο τους τό μήκος καί εἶναι φαγαμένα στή πρὸς τή ράχη πλευρά τους.

Π ε ρ ι ἔ χ ε ι :

Ἐξισλαμισμοῦ τοῦ 1211 στήν πρώτη σελ.

καί ἀντίγραφα φηρμονίων - κατανομές φόρων

ἀπό : 3 RECEP 1207

μέχρι: RECEP 1208

14 Σεβρουαρίου 1793

Θεβρουάριος 1794

- 53 -

...Στή σελ. 24 υπάρχει έγγραφο με χρονολογία 22 ΜΑΗΑΡΕΜ 1209/18 Αύγουστου 1794/. Τό βιβλίο είναι κολοβά.

B/ΣΕΡ. 163 Κόδ. χαρ. διαστάσεων 50 X 18 CM. Στάχωση από χαρτόνι επικαλυμμένο με διακοσμητικό χαρτί, δερμάτινη επένδυση στη ράχη. Έτικ. : FAZILETLU SULEYMAN HİCCÜC VE SENEDAT-İ ZAIİRE VE KASIM HİCCİLİ DİR. Σύνθεση από έξι άλλα διφυλλα κατά τετράδια συρραμένα στη ράχη, σελίδες 136. Η πάνω πρὸς τὴν ράχη γωνία τῶν φύλλων τοῦ βιβλίου ἔχει προσβληθεῖ ἀπὸ τὴν ὑγρασία καὶ στὰ πρῶτα 10 φύλλα τὰ κείμενα ἔχουν μουτζουρωθεῖ στὸ σημεῖο αὐτῶ.

Π ε ρ ι ἔ χ ε ι :

Ἀνάμεσα στὴν πρώτη σελίδα ἐξισλαμισμοῦ τοῦ 1208-9

Κατογραφές κληρονομιῶν - χοτζέτιο - κατανομές φθῶν

ἀπὸ: 4 REBİYÜLAHİR 1208 μέχρι: 2 REBİÜLAHİR 1210
9 Νοεμβρίου 1793 16 Ὀκτωβρίου 1795

B/ΣΕΡ. 164 Κόδ. χαρ. διαστάσεων 39 X 10,5 CM. Χαρτί, στάχωση, σελίδες 130, γραμμένες οἱ 22. Ἀποτελεῖται ἀπὸ ἕνα δίφυλλο καὶ ἕνα τετράδιο σελ. 7-30 καὶ ἕνα φύλλο ἀποκαμμένο, χαρτί συρραφή μετοξὺ τους.

Π ε ρ ι ἔ χ ε ι :

Κατογραφές κληρονομιῶν

ἀπὸ: 20 ZILKADE 1208 μέχρι: 1 SAFER 1210
19 Ἀπριλίου 1794 17 Αύγουστου 1795

...Στή σελ. 24 : Σημείωση τοῦ ZILHİCCE 1217: Ἐνδύμηση γιὰ ἕναν ἔυκατό καταστροφικὸ ἔνεο. Ὑπογραφή κάποιου AH.ET AŞA. 25 ZILKADE 1217 / 19 Μαρτίου 1503/ ἡμέρα Τετάρτη.

C/ΣΕΡ. 168 Κόδ. χαρ. διαστάσεων 49 X 17 CM. Στάχωση ἀπὸ χαρτόνι καλυμμένη με διακοσμητικὸ χαρτί: χρησιμοποιημένα φυτικὰ μοτίβα. Ἡ ράχη εἶναι διαλυμένη καὶ διασάδζεται ἀρκετὰ ἡ δερμάτινη επένδυση τῶν ἀκμῶν τοῦ ἐξωφύλλου. Σύνθεση ἀπὸ ἐπὶ ἄλλα δίφυλλα κατά τετράδια συρραμένα στη ράχη, σελίδες 62. Τό βιβλίο εἶναι κολοβά καὶ ἀποτελεῖται ἀπὸ σπαράγματα 3 διακοσμητικῶν βιβλίων. Στίχοι ἀπὸ ὑγρασία στὰ ἑσωτερικά φύλλα τοῦ βιβλίου, κατὰ τὴν κάτω πλευρὰ στὶς σελ. 1-32 καὶ κατὰ τὴν πάνω στὶς σελ. 35- 62. Τό κενὸ φ. 33-34 εἶναι σχισμένον ἀπὸ τὴ μέση καὶ κάτω.

Π ε ρ ι ἔ χ ε ι :

- 54 -

Στή σελίδα 1. Ξίσλαρισμός τοῦ 1209 / 1794-95/

Στίς σελ. 2-25 : Ἀντίγραφο σιμωνίων - χοτζέτια

ὄμιδ ΜΗΝΑΡΕΜ 1209: Ἰσάβιας-Αἰγυστος 1794

Στίς σελ. 29-32, ἑπάρχουν ἡκέφαλα ἔγγραφα μέ κληρονομικῶς μεταβιβάσεις

μέ χρονολογία 1 GEMAZIYE-ENVEL 1210 / 13 Νοεμβρίου 1795 /

Ἀπό σελ. 35 ἄλλα βιβλία. Κολοβῶ. Ἀντίγραφο διαταγῶν, κατανομῆς εἰρήνης, χοτζέτια

μέ τελευταία χρονολογία : 23 SABAN 1209 : 15 Μαρτίου 1795.

... Στή σελίδα 25 ὑπάρχει ἕνας κατάλογος πού ἀναφέρει τίς μερίδες παίρνει

κάθε ἁξιοκρατικός ἢ κάθε ὑπηρεσία ἀπό τούς εἰρήνη τῆς περιοχῆς.

3 ZILHICCE 1209 : 21 Ἰουνίου 1795

3/IEP. 146 ὄμιδ. χάρ. διαστάσεων 40 X 17 CM. Στάχωση ἀπό χαρτόνι καλυμμένο

μέ χαρτί EBROLI, ἐπέκταση ἀπό πρόσινα ἔγραφο στή ράχη. Ἔτικ. : HÜCCEC VE

ALAMAT VE ÖFFETARI KASAL VE SICILI DIR, BENE 1209-1210. Σύνθεση ἀπό ἐπέλληλα

δίφυλλα κατέ τετράδιο συρραμμένα στή ράχη, σελίδες 34. Τά βιβλία εἶναι ἡκέφα-

λο. φαίνεται πώς τά ὄμιδα εἶναι μεταγενέστερο. Στίς σελ. 17-26, σκίές ἀπό

ἔγγραφο σ' ἄλλη τήν ἔκταση τοῦ φύλλου· στίς σελ. 37-54 ἑπίσης, στήν πρῶτη τή ράχη

κάτω γωνία, καί στίς σελ. 91-92 καί 93-98 στή πάνω μέρος, τῶν ἄλλων. Τά τε-

τράδια σελ. 95-92 καί 93-98 ἔχουν ἀσκαπεῖ ὄμιδ τή ράχη.

Π ε ρ ι ἔ χ ε ι :

* Ἐγγραφο πού χρονολογῶνται

ἀπό : ἄρχές ZILKADE 1209

μέχρι : ἄρχές SABAN 1210

τέλη Μαΐου 1795

μέσα Φεβρουαρίου 1796

... Σελ. 1- 16 : Σιμωνία - κατανομῆς εἰρήνης καί λίγα χοτζέτια.

... Ἀπό σελ. 17 κ.ε. : χοτζέτια καί καταγραφές κληρονομιῶν

... Σελ. 37-54 : Καταγραφές κληρονομιῶν πού ἀρχίζουν μέ ἡκέφαλο ἔγγραφο.

... Σελ. 55-90 : Ἀντίγραφο διαταγῶν - κατανομῆς εἰρήνης.

3/IEP. 167

ὄμιδ. χάρ. διαστάσεων 45 X 16,5 CM. Ἐνα τετράδιο ἀπό δίφυλλα

χαρτί συρραφή καί χωρίς στάχωση 28 σελίδων, μέ σαγαμένες τίς ἄκρες καί 1-

διόλιτρο τήν πάνω ἐξωτερική γωνία τῶν ἄλλων του.

Π ε ρ ι ἔ χ ε ι :

Ἐξίσλαρισμός τοῦ 1210 / 1795-96/ στήν πρώτη σελίδα

Ἀντίγραφο διαταγῶν - κατανομῆς εἰρήνης

- 55 -

ἀπό: τέλη SAFER 1210

μέχρι: τέλη ΡΕΒΙΥÜLAHIA 1210

ὡχέ: Σεπτεμβρίου 1794

Δεκέμβριος 1795

Θ/IEP. 16B

Κεῖθ. χαρ. διαστάσεων 49,5 X 16 CM. Στέχωση ἀπό χρτόνι καλυμμένε με χαρτί ΕΘΟΥΛΙ, ἐπέन्दυση ράχης ἀπὸ μαύρο ύφασμα. Τό βιβλίω διατηρεΐται σέ καλή κατάσταση, ἔν καί τό δέριμό του εΐναι μεταγενέστερο. Σύνθεση ἀπό ἐπὶ ἀλλοιὰ ἔφυλλα συρραμένα στή ράχη κατά τετράδια, σελίδες 159. Κιτρινάδες καί ἕχνη ἀπὸ νερό σ' ἔλα τήν ἔκταση τῶν φ. σελ. 1-16 καί στίς σελ. 27-70 ἄλλοιωση ἀπὸ ὕγρασία ποῦ ἔχει ἐπιφέρει σέ ἀρκετὰ σημεῖα φθορὰς στό κείμενο.

Π ε ρ ι ἔ χ ε ι :

... Στή σελ. 2. Τί ἀριμό στρατιωτῶν καί τί ζῶων ἔστειλαν τῷ "αὐτακρατορικῷ χωριά"

... Στίς σελίδες 4-14 : Πίνακας με τό ΜΙΚΑΤΑ ποῦ πλήρωσαν τ' ἀ' τακματρικά χωριά κατά τῶ ἔτη 1241-42 / 1825-26/

... Ἀπό σελ 15 κ. ἔ. : Ἀντίγραφα φερμανῶν -φορολογικῆς κατανομῆς -καί χοτζέτια

ἀπό: ΓΕΝΑΖΙΥΕΛΕΝΓΕΛ 1210

μέχρι : ΜΗΑΡΡΕΜ 1211

Νοέμβριος 1795

Ἰούλιος 1796

... Στή σελ. 155: Ἐξισλαμισμοί τοῦ 1211 / 1796-97/

G/IEP. 16B

Κεῖθ. χαρ. διαστάσεων 50 X 19 CM. Στάχωση ἀπὸ χρτόνι καλυμμένο με δικοσμητικὸ χαρτί, δερμάτινη ἐπέन्दυση στή ράχη καί στίς ἀκμῆς τῶν ἐξοφύλλων Σύνθεση ἀπὸ ἐπὶ ἀλλοιὰ ἔφυλλα κατά τετράδια συρραμένα στή ράχη, σελίδες 110, κενῆς σί 67-75. Τό βιβλίω διατηρεΐται σέ καλή κατάσταση. Ἀπὸ σελ. 109 κ. ἔ. γυρίζει ἐνῶ ποδα.

Π ε ρ ι ἔ χ ε ι :

Ἐξισλαμισμοί τοῦ ἔτους 1211 στή σελ. 1.

Ἀντίγραφα φερμανῶν καί ἔλλων ὁισαγῶν - κατανομῆς φῶρων

ἀπό: τέλη ΓΕΝΑΖΙΥΕΛΑΗΙΑ 1210

μέχρι: 7 ΜΗΑΡΡΕΜ 1212

τέλη Δεκεμβρίου 1795

2 Ἰουλίου 1797

... Στή σελίδα 66 : Διάταγμα σχετικὸ με τήν κατ' ἀποκοπή φορολογία ποῦ πλήρωσαν στό χωριά τοῦ Γαζή-Ἐβρενός.

Τό τμήμα ἀπὸ σελ. 109 κ. ἔ. περιέχει χοτζέτια καί καταγραφὰς κληρονομιῶν

ἀπό: 11 ΡΕΒΙΥÜLAHIA 1211

μέχρι: 27 ΡΕΒΙΥÜLAHIA 1212

14 Ὀκτωβρίου 1796

16 Ὀκτωβρίου 1797

- 56 -

9/ΣΕΡ. 170 Κόδ. χάρ. διαστάσεων α'39,5 X 15,5 CM και β'38,5 X 16 CM. Αποτελείται από δύο τετράδια διαφορετικού μεγέθους. Στάχωση από χαρτόνι καλυμμένο με χαρτί EBRLI.

Στά α' τετράδιο με τις μικρότερες διαστάσεις είναι καταγραμμένες βεζυρικές διαταγές και διαταγές του Κομνηνών-Πασά. Υπόκειται και αντιγραφο αυτοκρατορικού διατάγματος σχετικά με το βουκόφι της Αγίας Σοφίας, με χρονολογία ΡΑΜΑΖΑΝ 1212 και ΣΕΝΥΑΛ 1212 ; φεβρουάριος- Μάρτιος 1298 . Κολοβά.

Στά β' τετράδιο από είναι επηρεασμένο από την υγρασία στην πάνω εξωτερική γωνία των φύλλων του, καταγραμμένες κατανομές φέρων, που αρχίζουν από τη σελ. 25, άκροφα. Πρώτη χρονολογία: 15 REGEP 1129 /25 'Ιανουαρίου 1716/. Υπάρχουν άκροφα και φερμάνια σχετικά με τους κόβους των ναυτικών. Τό βιβλίο κλείνει στις 5 ΣΕΝΥΑΛ 1129 ; 12 Σεπτεμβρίου 1716.

9/ΣΕΡ. 171 Κόδ. χαρ. διαστάσεων 38 X 16 CM. Στάχωση από χαρτόνι καλυμμένο με διακοσμητικό χαρτί, δευτερεύουσα επένδυση στη ράχη και στις άκρες των εξωφύλλων. Σύνθεση από επάλληλα έξι φύλλα κατά τετράδια συρραμένα στη ράχη, σε λίδες 04. Τό τετράδιο σελ. 3-22 είναι αποκομμένο από τη ράχη. Τό βιβλίο αντι-στρέφεται στη σελ. 13-23 και επανέρχεται κανονικά από σελ. 24 κ.έ.

Ε Ί ν α ι β ι β λ ι ο λ ο γ α ρ ι α σ μ ῶ ν .

Περιέχει λογαριασμούς του μεταχφου του Αγίου Νικολάου -Τί δόθηκε στο στόλο -καταγραφή εισπράξεων από διάφορα χωριά κατά τό 1203-5- Τό έσοδα για τό λιτανείας -μετόχι - Άνασσοβ του Σούμπαση - Τό έσοδα από διάφορα τσιφλίκια.

ἀπό : 1203 / 1758 / μέχρι : 1217 / 1802-3/

9/ΣΕΡ. 172 Κόδ. χάρ., διαστάσεων 38,5 X 16,5 CM. Στάχωση από χαρτόνι καλυμμένο με χαρτί EBRLI, δευτερεύουσα επένδυση στη ράχη. Έτικ. : KISMET VE SENEDAT-I SAİRE SİCCİLİ DİR Fİ SURRE-I SENYAL , SENE 1212. Σύνθεση από επάλληλα έξι φύλλα κατά τετράδια, σε λίδες 82. Η όριμηση του βιβλίου έχει γίνει ανάποδα, δηλαδή όχι από τό έξωφύλλο με τη έτικέττα. Αντιστρέφεται πάλι από σελ. 47 κ.έ..

Τό βιβλίο δηλαδή διαβάζεται από σελ. 1-46 και από 68-47.

Π ε ρ ι έ χ ε ι :

Σημειώσεις-εξιολογησιμός στη σελ. 1.

ἀπό τη σελ. 2 : αντιγραφο διαταγών - κατανομές φέρων.

- 57 -

...Στή σελ. 6 : Φιρμάνι μὲ τὰ ἄσπ'α κα ἀφ'ἑλθόνται εἰ πόροι τῶν χωριῶν τοῦ
Γαζῆ-Ἐβμενόρ ἡπέη.

...Στὴ σελ.7: Τί φόρους πρέπει νά πληρώσουν τὰ "αὐτοκρατορικά χωριά"

...Στὴ σελ.13:Τί πρέπει νά πληρώσουν οἱ κάτοικοι τοῦ Ἁγίου Ὄρους

...Στὴ σελ.22: Τὸ ἀντίγραφο τῶν βεβατίων τῶν ἐργαζομένων ποῦ ἔβρισκάνταν στὴ
προξενεῖα τῆς Θεο/νίκης, τοῦ ἔτους 1211.

...Ἄσπ'α σελ. κ.έ. φιρμάνια καὶ φορολογικὲς κατανομές

...Ἄσπ'α σελ. 38 κ.έ. τὰ ἔξοδα ἐλάκληρου τοῦ βιλαετίου.

Τὸ τμήμα ἀσπ'α σελ. 47 κ. έ. /ἀντίστροφο/ περιέχει χοτζέτια καὶ κατα-
γραφὲς κληρονομιῶν

ἀσπ'α: CEMAZIYELAHIR 1212

μέχρι: ZILKADE 1212

Νοέμβριος 1797

Ἀπρίλιος-Ἰούλιος 1798

Θ/ΙΕΡ. 173

Κώδ. χάρ. διαστάσεων 45,5 X 10CM. Στάχωση ἀσπ'α χαρτόνι, δερμάτινη
ἐπένδυση στὴ ράχη καὶ στὶς ἄκμεις τῶν ἐξωθύλων. Ἰόνθεση ἀσπ'α δίφυλλα κατὰ τετρά-
δια συρραμένα στὴ μέση,σελίδες 154. Ἄσπ'α σελ. 105 κ.έ. τὸ βιβλίον ἀντιστρέφεται
καὶ διαφέρεται ἀρχίζοντας ἀσπ'α τὸ τέλος /σελ. 153/.

Π ε ρ ι έ χ ε ι :

α' Ἀντίγραφο φιρμανίων κατανομές ὕδρων καὶ χοτζέτια.

ἀσπ'α: μέσα ΣΙΛΗΤΙΟΕ 1212

μέχρι: 27 SABAN 1213

τέλη Μαΐου 1798

24 Ἰανουαρίου 1799

β' Καταγραφὲς κληρονομιῶν καὶ χοτζέτια - κατανομές ὕδρων

λήγει στὶς 12 RAMAZAN 1213 : 17 Φεβρουαρίου 1799

Θ/ΙΕΡ. 174

Κώδ. χάρ. διαστάσεων 44,5 X 15,5 CM. Στάχωση ἀσπ'α χαρτόνι, δερμά-
τινη ἐπένδυση στὴ ράχη καὶ στὶς ἄκμεις τῶν ἐξωθύλων. Μισσαβουμένη καὶ δυσανά-
γνωστη ἐπιγραφή στὴ ἐξωθύλλο. Ἰόνθεση ἀσπ'α ἐπίκληλα δίφυλλα κατὰ τετράδια συρ-
ραμένα στὴ ράχη,σελίδες 188. Τὸ βιβλίον ἀντιστρέφεται ἀσπ'α σελ. 97 κ.έ.

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ε Ι

α' σελ. 1-56 : Ἀντίγραφο φιρμανίων - κατανομές ὕδρων

ἀσπ'α: 23 RAMAZAN 1213

μέχρι: 12 CEMAZIYELEVVEL 1214

1 Μαρτίου 1799

12 Ὀκτωβρίου 1799

β' σελ. 188-107 ἢ 1-82 : ἀκέραιο. Καταγραφὲς κληρονομιῶν -βοκοῦο-ναμίτες

ἀσπ'α: 5 SEVVAL 1213

μέχρι: 17 CEMAZIYELAHIR 1214

12 Μαρτίου 1799

16 Νοεμβρίου 1799

- 58 -

Θ.ΙΕΡ. 175 Κόδ. χάρ. διαστάσεων 49,5 X 17,5 CM. Στάχωση από χαρτόνι καλυμμένο με χαρτί ΕΒΡΑΙΙ, δερμάτινη επένδυση στη ράχη και στις άκρες των εξωφύλλων. Έτικ. : FAZILETLU SULEYMAN EFENDI HAZRETLERININ ZAMAN-I ALIYELEERINOC FERMAN-I KAYIDLERI SICCILI DIR FI SEVE 1215. Η ύγρασία έχει προσβάλλει τὰ φύλλα του βιβλίου στην πράξ τή ράχη μακρά πλευρά τους έχοντας μωτζουράσει τὰ κείμενα στις σελ. 92-98.

Π ε ρ ι έ χ ε ι :

Αντίγραφο φερμανίων - κατανομές φόρων

ἀπό: αρχές CEMAZIYELAHIR 1215

μέχρι: μέσα CEMAZIYELAHIR 1216

τέλη 'Οκτωβρίου 1800

μέσα 'Οκτωβρίου 1801

... Στή σελίδα 1 / τιμές προτύπων.

Β/ΙΕΡ. 176 Κόδ. χάρ. διαστάσεων 47,5 X 19 CM. Στάχωση από χαρτόνι καλυμμένο με χαρτί ΕΒΡΑΙΙ, δερμάτινη επένδυση στη ράχη. Έτικέττα: KISMET SICCIL-I DIR ,SENE 1215. Σύνθεση από επτάλλα διφύλλα κατά τετράδια συρραμένα υπό 16-η σελίδες 136. Σκιές από ύγρασία στην πράξ τή ράχη πλευρά των φ. σελ. 1-10 παρά καταλαμβάνουν τὰ 3/4 περίπου τής σελίδας. Ίδια φθορά υπάρχει και στις σελ. 70-102. Στις σελ. 114-186 τὰ κείμενα στην κάτω και στην πάνω πλευρά των φύλλων έχουν γίνει δυσανάγνωστα από την επήρεια τής ύγρασίας.

Π ε ρ ι έ χ ε ι :

Καταγραφές κληρονομιών

ἀπό: 5 RECEP 1215

μέχρι: 25 CEMAZIYELEVVEL 1216

22 Νοεμβρίου 1800

3 Δεκεμβρίου 1801

Β/ΙΕΡ. 177 Κόδ. χάρ. διαστάσεων 49 X 18 CM. Στάχωση από χαρτόνι, δερμάτινη επένδυση στη ράχη και στις άκρες των εξωφύλλων. Σύνθεση από επτάλλα διφύλλα κατά τετράδια συρραμένα στη ράχη σελίδες 140. Επιγραφή: SICCIL AL EVAMIRI UL ALIYE VE AL DEFATIR-I EL EMIRI ALIYE FI ZAMAN-I YUSUF-ZADE EG BEYH YUSUF EFENDI FI GURRE-I RECEP UL FERD ,S:NE 1216. Τὰ βιβλία είναι κοκκάβ.

Π ε ρ ι έ χ ε ι :

Χοτζέτια -αντίγραφο αιτήσεων και Διαταγές-κατανομές φόρων

ἀπό: 11 SEVVAL 1215

μέχρι: 11 CEMAZIYEL HIR 1217

25 Φεβρουαρίου 1801

9 Δεκεμβρίου 1802

ANADOLU ve BALKAN ARAŞTIRMALARI DERGİSİ YAYIN İLKELERİ

1-Yayınlanması istenen makalenin Anadolu ve Balkan Araştırmaları Dergisi Yönetim Kurulu tarafından belirlenen yazım kuralları çerçevesinde yazılmış olması şarttır. Eserdeki imlâ ve bilgi hatalarını düzeltmek yazarın sorumluluğundadır.

2.Yayınlanması için gönderilen makaleler Anadolu ve Balkan Araştırmaları Dergisi Editör Kurulu tarafından incelenmek üzere hakemlere gönderilir.

3.Anadolu ve Balkan Araştırmaları Dergisi Editör Kurulu hakemlerden gelen raporları inceleyerek makalenin yayınlanıp yayınlanmayacağına karar verir. Anadolu ve Balkan Araştırmaları Dergisi Editör Kurulu hakem raporlarından bağımsız olarak makaleyi yayınlamama hakkını saklı tutar.

4.Hakemler tarafından düzeltme istenen makaleler yazarlarına geri gönderilir. İstenen sürede geri dönmeyen yazarların Editör Kuruluna ulaştırılmayan çalışmaları yayından düşürülür.

5.Editör Kurulunda onaylanan çerçeve dâhilinde düzeltmesi yapılan makaleler Yönetim Kurulu'na sevk edilir.

6.Anadolu ve Balkan Araştırmaları Dergisi Yönetim Kurulunca yayınlanması onaylanan makaleler yayınlanmak üzere sıraya alınır.

7.Yazar, Anadolu ve Balkan Araştırmaları Dergisi Editör Kurulu tarafından kendisine tebliğ edilen (makale düzeltme süresi, yazım kuralları vs.) hususlarını zamanında yerine getirmek zorundadır. Aksi takdirde makale basım süreci durdurulur ve o tarihe kadar tahakkuk eden (dizgi ve mizanpaj giderleri. vs.) harcamalar yazardan tahsil edilir.

YAZIM KURALLARI

Yayın dili: Derginin yazım dili **Türkçedir**. Bununla birlikte **Almanca, Fransızca, İngilizce** ve **Rusça** yazılar da yayımlanabilir.

Yazım kuralları: Dergimize gönderilecek yazıların aşağıdaki biçimsel özellikleri taşıması yayım birliği açısından zorunludur.

Başlık: İçerikle uyumlu, **10-12** sözcüğü geçmeyecek biçimde büyük koyu harflerle, **11** punto yazılmalı ve sayfa ortasında yer almalıdır.

Yazar adı ve adresi: Yazar(lar)ın adı (**küçük**) ve soyadı (**büyük**), başlığın altında **ortalanmış** olarak **11** puntuyla yazılmalı; unvanı, çalıştığı kurum, haberleşme ve e-posta adresleri ise normal karakterde harflerle dipnot olarak belirtilmelidir.

Öz ve anahtar sözcükler: Türkçe ya da yabancı dillerdeki makaleler 200-220 sözcük arasında öz içermelidir. Türkçe ve İngilizce özet ilk sayfada önce Türkçe özet ardından İngilizce özet gelecek şekilde sıralanmalıdır. Özet 10 punto, tek satır, sağdan ve soldan 1 cm içeride yer almalıdır. Özet bölümü, yazar adının hemen altından 12 nk boşluk bırakılarak başlamalıdır. Özetlerin altında 3-10 sözcük arasında büyük harfle başlayan anahtar sözcükler bulunmalıdır. Özet başlığı 10 punto koyu yazılmalı ve sayfa ortasında yer almalıdır.

Ana metin: Yazı Microsoft Word yazılım programı ile boyutları 16,5 / 24 cm olan sayfa üzerinde Times New Roman 11 punto ile 1 cm satır aralıklı ve üstten 2,5 cm, alttan 2,5 cm, soldan 2,5 cm, sağdan 2,5 cm kenar boşlukları ve 20 sayfayı geçmeyecek biçimde tek sütun halinde hazırlanarak teslim edilmelidir. Paragraflar 0 cm girinti ile başlamalıdır. Anametin, özet bölümünün hemen altından 6 nk boşluk bırakılarak başlamalıdır.

Bölüm başlıkları: Yazıda yer alan konu başlıkları Giriş'ten itibaren numaralandırılarak koyu ve sol marjdan başlamak üzere yazılmalıdır.

Şekil ve Tablolar: Şekil adı, şeklin altında, tablo başlığı tablonun üzerinde yer almalıdır. Şekil ve tablo numaraları 1, 2, 3, ... gibi verilmelidir.

Alıntı ve Göndermeler: Kaynaklara göndermeler metin içi kaynak gösterme ya da numarasız yazar-tarih sistemi APA biçemi olarak adlandırılan yöntem göz önüne alınarak yapılmalıdır. APA internet sitelerinden derlenen temel bilgiler aşağıdaki gibidir. Ayrıntılı bilgi almak için: <http://www.apastyle.org/learn/tutorials/basics-tutorial.aspx> sitesine başvurulabilir. Bu sistemde, metin içinde sözü edilen kaynaklara başvuruda bulunulurken yazarların soyadları ve yayın tarihi yine metin içerisinde, ilgili yerde belirtilir. Dolayısıyla, kaynak gösterimi için dipnot kullanılmasına ya da a.g.e. gibi ifadelere gerek yoktur. Özetleme biçiminde yapılan alıntı ve aktarmalarda sayfa numarası belirtilmez; sayfa numarası ya da numaraları, yalnızca doğrudan alıntılarda tam olarak verilir. 3 satırı geçen alıntılara, ana metne göre sadece soldan 1 cm girinti verilmelidir. Dipnotlar, ancak çok gerekli olduğunda, metin içerisinde belirtilen görüşe açıklama getirmek amacıyla ve az sayıda kullanılmalıdır. 297

Ana Başlık Boyutu	11 pt, ortalanmış, kalın
Kağıt Boyutu	16,5 x 24 cm
Ana Metin Üst Kenar Boşluk	2,5 cm

Alt Kenar Boşluk	2,5 cm
Sol Kenar Boşluk	2,5 cm
Sağ Kenar Boşluk	2,5 cm
İlk satır girinti	0 cm
Yazı Tipi	Times New Roman
Yazı Tipi Stili	Normal
Normal Metin Boyutu	11 pt
Paragraf Aralığı	3 nk
Satır Aralığı	1 cm
Dipnot Metni Boyutu	9 pt
Alıntı Metni Boyutu	10 pt
Alıntı Kenar Boşlukları	Soldan 1 cm
Öz Yazı Tipi	Times New Roman
Öz Yazı Tipi Stili	Normal
Öz Kenar Boşlukları	Sağdan- Soldan 1 cm
Öz Metin Boyutu	10 pt
Öz Başlığı	10 pt, ortalanmış, Kalın

Örnekler:

Kitap:

Halil İnalçık, Osmanlı İmparatorluğu-Klasik Çağ, 1300-1600, çev. Ruşen Sezer, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2009, 11. bs., s. 115.

Sonraki atıflarda: İnalçık, a.g.e., s. 123.

Yazarın birden fazla eseri olması halinde, sonraki dipnotlarda: İnalçık, Klasik Çağ, s. 123.

Makale:

İsmail Hakkı Uzunçarşılı, "Osmanlılarda İlk Vezirlere Dair Mütalea", Belleten, c. III/ sy. 9 [veya III/9] (1939), s. 101.

-Kaynakça: Makalelerde kullanılan kaynak ve araştırmalar makale sonunda bu başlık altında gösterilmelidir. Kaynakça, bu başlık altında yeni bir sayfadan başlamalı ve 9 punto yazılmalıdır. Sadece metin içinde atıfta

bulunulan kaynaklar yer almalı ve yazarların soyadına göre alfabetik olarak düzenlenmelidir:

İnalçık Halil, Osmanlı İmparatorluğu-Klasik Çağ, 1300-1600, çev. Ruşen Sezer, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2009.

Uzunçarşılı İsmail Hakkı, “Osmanlılarda İlk Vezirlere Dair Mütalea”, Belleten, c. III/ sy. 9 [veya III/9] (1939), ss. 99-106.

Çeviriyazı Metinlerde Uyulacak Esaslar

Çeviriyazı bir metnin Anadolu ve Balkan Araştırmaları Dergisi yayınları arasında yer almadan önce aşağıdaki hususlara riayet edilerek hazırlanmış olması veya bunlara göre düzeltilmiş olması gerekmektedir.

a) Tanzimat sonrası matbu metinlerde:

1. Bu tür metinlerde ilmî transkripsiyon değil transliterasyon veya başka bir deyişle “hafifletilmiş transkripsiyon” uygulanır.

Bundan sonra kullanılacak olan “transkripsiyon” kavramı Türkçede kullanılmayan harfler de dâhil bütün harfleri aynen bir başka alfabe ile yansıtmayı; transliterasyon ise daha çok kelimenin bütünlüğünü koruyarak herhangi bir sadeleştirme yapmadan aktarmayı anlatmaktadır.

2. Uzun bütün heceler â, û, î harfleriyle yazılmalıdır. Ör. hâkimiyet; rûberû; ceride ... Kalın okunması gereken ve anlam karışıklığına da yol açabilecek kelimelerde bulunan uzun a sesi için, bu durumu önlemek üzere “â” şeklindeki imlâ tercih edilebilir. Ör. Gâzî; mukâyese; tekâbül , kânûn...

Bu durum, benzer yazılışa sahip Arapça ve Farsça kelimelerdeki okuma yanlışlarını da önleyecektir. Ör. “Yasa” anlamındaki “kânûn” ile “Ocak ayı” anlamındaki “İkincikânûn” (Kânûnisânî) kelimelerinde olduğu gibi...

3. Kelimelerin orijinal sesleri korunmalı, transkripsiyondaki hafifletme işlemi imlâ ile sınırlı kalmalıdır. Ör. Aptülhak Hamit (-) → Abdülhak Hâmid (+)

4. Arapça terkiplerin yazımında İSAM DİA`nde ve MEB. İslâm Ansiklopedisi`nde benimsenen yazım kuralları uygulanmalıdır. Ör. Muhîtü`l-Maârif; Muînü`d-devle ...

5. Farsça terkiplerde terkip tiresi her seferinde yazılmalıdır. Ör. Devlet-i Aliyye; hüsn-i muâmele, müdür-i umûmî ... Farsça terkiplerdeki terkip – i’si “-ü” şeklinde yazılmamalıdır. Ör. müdür-ü umûmî (-); hüsn-ü muâmele (-); umûr-u mâliye (-) → umûr-ı mâliye (+) ...

“Ve” kelimesine karşılık gelen “ü”ler ise aynen korunur ve kendisinden önceki ve sonraki kelimeye bitiştirilmeden yazılır.

6. Osmanlıca matbu metinlerde Batı sahasına ait şahıs ve şehir adları genellikle okunduğu gibi yazılmaktadır. Tanzimat sonrasına ait bir metnin çeviri yazısında bu tür kelimeler orijinal dildeki imlâsına uygun yazılmalıdır.

Ör. “Mısır`da kalan Fransızların umûr-ı mâliye müdür-i umûmîsi Posiyelk`a gönderdiği mektup (...)” (-).

“Mısır`da kalan Fransızların umûr-ı mâliye müdür-i umûmîsi Poussielque`a gönderdiği mektup (...)” (+)

Türkçede yaygın olarak kullanılan yabancı yer ve şahıs adlarında ise Türkçe kullanımı esas alınır.

7. Masdar-ı ca`liler -günümüz Türkçesinde sık kullanıldığı için tek y ile yazılanlar hariç- çift y ile yazılmalıdır. Ör. Osmâniyye; Cülûsiyye; şahsiyye ... Sık kullanılanlara ör. Bahriye; Mülkiye...

8. Nisbet -î`si ile biten kelimelerin sonuna Türkçe olarak ismin -e hâli geldiğinde masdar-ı ca`lilerle karışmaması için “î” şeklinde yazılmalı fakat bu imlâ masdar-ı ca`lilerde kullanılmamalıdır:

Ör. “Âmâl-i millîye uygun olarak ...” (Burada millî kelimesinin sonundaki -ye, ismin -i hâlini gösterir).

“Âmâl-i milliyeye uygun olarak ...” (“Âmâl-i Milliyeye” imlâsı yanlıştır).

9. Osmanlıca matbu eserlerde vurgulanmak istenen kelimeler ve özel adlar çoğunlukla parantez içine alınarak vurgulanır. Oysa bugün bunun yerine çift tırnak içine alarak vurgulama tercih edilmektedir. Bu bakımdan;

a) Sadece vurgulanması gereken bir (veya birkaç) kelime varsa parantez yerine tırnak içinde yazılmalıdır.

Ör. “(...) nâm-ı âlîleri (Nizâm-ı Cedîd) tesmiye olundu.” (-)

“(...) nâm-ı âlîleri “Nizâm-ı Cedîd” tesmiye olundu.” (+)

b) Vurgulanmak istenen bir kitap adı ise sadece italik yazılması vurgu için yeterlidir.

Ör. “Tameşvarî (Hadîkatü`ş-Şu`arâ) / “Hadîkatü`ş-Şu`arâ” nâm eser-i bî-hemtâsında (...)” (-).

“Tameşvarî Hadîkatü`ş-Şu`arâ nâm eser-i bî-hemtâsında (...)” (+).

c) Osmanlı alfabesinde büyük - küçük harf ayrımı olmadığı için şahıs, kurum veya yer adı cinsinden özel isimlerde ayrıca tırnak içine almak biçiminde özel bir vurguya gerek yoktur; baş harflerinin büyük yazılması yeterlidir.

Ör. “Şeyhülislâm`ın üstâdı (Münîr Efendi) de çağırılıp meydâna getirildi.”
(-)

“Şeyhülislâm`ın üstâdı Münîr Efendi de çağırılıp meydâna getirildi.” (+)

Dolayısıyla bu gibi durumlarda Osmanlı Türkçesiyle kaleme alınmış metinlerde kullanılan parantezler hiç kullanılmamalıdır. Elbette açıklama ve ek bilgi mahiyetindeki cümle veya kelime gruplarında parantez kullanılacaktır.

10. Ana metin içinde geçen Türkçe dışındaki dillerden iktibas edilmiş cümlelerin, metin içine tercümeleri aktarılmalı, gerekiyorsa dipnotlarda orijinal yazılışları kaynak bilgisinden önce verilmelidir.

11. Günümüz Türkçesinde kullanılmayan Farsça kelimelerin imlâsında, günümüzde kullanılanlarda olduğu gibi Türkçe telâffuz esas alınmalıdır.

Ör. nohoft (-) → nühüft (+); dovvom (-) → düvvüm (+) ...

12. Osmanlı Türkçesiyle basılı bir metinde geçen her tür Arapça kelimenin yazımında da yaygın Türkçe telâffuz esas alınmalıdır. Ör. Rasûl (-) → Resûl; a`yân → âyân ...

13. Arapça kelimelere mahsus bir ses olan ayn harfi, anlam karışıklığına veya okuma hatasına sebep olmadıkça imlâyâ yansıtılmamalıdır.

14. Tanzimat sonrası matbu metinlerde transkripsiyon değil transliterasyon esas alınacağı için isimleşmiş veya çok kullanıldığı için âdetâ birleşmiş Arapça, Farsça terkiplerde kullanılacak apostrof ve tire işaretleri kaldırılmalıdır.

Ör. Abdü`l-Hamîd (-) → Abdülhamîd (+)

Kânûn-i sâni (-) → Kânûnisâni (+); Teşrîn-i sâni (-) → Teşrînisâni (+); Rebîü`l-evvel → Rebîülevvel

Cemâziye`l-âhir → Cemâziyelâhir; Zi`l-ka`de → Zilkâde

Şeyhü`l-İslâm (-) → Şeyhülislâm (+) vb.

15. Türkçe kelimelerin -özellikle fiil kökenli kelimelerin- sonlarında Osmanlı metinlerinde genellikle b harfi ve diğer bazı kelimelerde c ve d harfleri kullanılırsa da çeviri yazı çalışmalarında p, ç, t şeklindeki sert-sessiz harfler kullanılmalıdır. Yine özellikle fiil kökenli kelimelerde Eski Türkçeye ait telaffuzun Anadolu sahasındaki bir devamı olarak Osmanlı imlâsına yansıyan “ü” sesleri “i”, “ı” sesleri ses uyumuna göre düzeltilmeli; kapalı e harfi de denen ve genellikle “i” harfiyle yazılan ses ise “e” harfiyle yazılmalıdır.

Ör. idüb (-) → edip (+); konub (-) → konup (+); bitüb (-) → bitip (+); içün (-) → için (+); ağac

(-) → ağaç (+); yiğid → (-) yiğit (+); geçid (-) → geçit (+) ...

b) Tanzîmat sonrası yazma Arşiv belgelerinde:

Bu tür metinlerde ilmî transkripsiyon usûlü uygulanır.

c) Tanzimat öncesi matbû veya yazma metinlerde:

Bu tür eserlerin çeviriyazıları hazırlanırken İSAM DİA ve MEB İslâm Ansiklopedisi'nde uygulanan ilmî transkripsiyon usûlü kullanılmış olmalıdır. Bu iki Ansiklopedi arasında herhangi bir uyumsuzluk olursa DİA esas alınır. Kuruma Tanzimat öncesi bir metnin yayını teklif edilirken transkripsiyon alfabesine mahsus harfler bir liste hâlinde eserin başında gösterilmeli; metin boyunca da özellikle Türkçede bulunmayan harflerin yazımında bu alfabe esas alınmalıdır.

d) Rusça, Bulgarca, Yunanca vb. alfabesi farklı dillerde transliterasyon kullanılmalı, kelimelerin aktarımı Türkçe telaffuza göre olmalıdır.²⁷¹

---

²⁷¹ Anadolu ve Balkan Araştırmaları Dergisi yayın İlkeleri, Belleten Dergisi ve Humanitas Dergisi yayın ilkeleri çerçevesinde hazırlanmıştır.

ABAD / JABS

JOURNAL OF ANATOLIA AND BALKAN STUDIES
AITI AYDA RIŞ ÇIKAR / PERIODICAL PUBLISHED EVERY SIX MONTHS

ANADOLU VE BALKAN ARAŞTIRMALARI DERGISİ

TEKİRDAĞ 2018